

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

**©Kütüphaneler ve Yayınlar
Genel Müdürlüğü**

Eser Adı: Sergüzeştname

Müellifi: Muhammed b. Evrenos eş-şehîr bi-Za'îfi

Hazırlayan: Vildan Serdaroğlu Coşkun

Yayın Yılı: 2020

ISBN: 978-975-17-4720-4

Ana Yayın Numarası: 3690

Kültür Eserleri Dizisi- 639

Adres: Emek Mahallesi, Wilhelm Thomsen Caddesi

N0:4 06490 Çankaya/ANKARA

Telefon: +90 312 470 80 00

Faks: +90 312 470 54 71

e-posta: yaphaz@ktb.gov.tr

www.ktb.gov.tr

<http://ekitap.ktb.gov.tr>

ZA'ÎFÎ

SERGÜZEŞTNÂME

Hazırlayan

Dr. Vildan SERDAROĞLU COŞKUN

Ankara

2020

BİRİNCİ BÖLÜM

ZA‘İFÎ (1494-95-1559) HAYATI, SANATI ve ESERLERİ

Adı ve Memleketi

İsmi Âşık Çelebi¹ ve Gelibolulu Âlî’de² Pîr Muhammed; Kınalızâde Hasan Çelebi³, Şemse’ddîn Sâmi⁴ ve Müstakîm-zâde’de⁵ Muhammed olarak kayıtlıdır. *Osmanlı Müellifleri*’nde⁶ ise Pîr Muhammed b. Evrenos b. Nureddîn olarak geçer. Şair, Paris Bibliothèque Nationale, Suppl. Turc 572’de bulunan nüsha vr. 171a’da kendi ismini Pîr Muhammed b. Evrenos bin Nureddîn bin Fâris eş-şehîr bi-Za‘îfî er-Rumî el-Ma‘denî el-Karatovavî olarak kaydeder.⁷ *Gülşen-i Sîmurg* adlı eserinin ketebe kaydında ise ismi “Pîr Muhammed b. Evrenos b. Nureddîn b. Fâris eş-şehîr bi-Za‘îfî er-Rumî el-Ma‘denî el-Karatovavî sümme el-Kostantinî” şeklinde kayıtlıdır.⁸ Buna göre şair, Anadolu, Ma‘denli, Karatovalı ve İstanbulludur.

Mahlası

Şairin mahlası Za‘îfî, “zayıflığa meyilli”, “za‘fiyet sahibi” demektir. *Sergüzeşt*’te, mahlasının taşıdığı mananın aksine kendisinin “güçlü”, “nerre devi (erkek deve) yere serecek kadar kuvvetli” olduğunu ve kendisine “talışman hoca”⁹ lâkabı ile hitap edildiğini söylemektedir:

Lakabıdur Za‘îfî lik kavî

Yire urur güreşse nerre devi (133a)

¹ G.M. Meredith-Owens (hızl.) (1971). *Meşâ‘irü’ş-Şu‘arâ or Tezkere of ‘Âşık Çelebi*. London. 284b.

² Mustafa İsen (hızl.) (1994). *Gelibolulu ‘Âlî, Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısım*. Ankara: AKM Yay. 237.

³ İbrahim Kutluk (hızl.) (1981). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*. Ankara. 578.

⁴ Şemseddin Sâmi (1996). *Kâmusu’l-A‘lâm*. C. 4. Ankara. 2979.

⁵ Müstakîm-zâde Süleyman Sa‘deddin Efendi (2000). *Mecelletü’n-Nisâb*. Ankara. 298b.

⁶ Bursalı Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. İstanbul. 293.

⁷ Fatma Büyükkarcı Yılmaz (2001). *Za‘îfî’nin Manzum Gülistân Tercümesi: Kitâb-ı Nigârîstân Şehristân-ı Dirâğîstân-ı Sebzîstân*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 23.

⁸ Berrin Akalın Uyar (2001). *Za‘îfî, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 438.

⁹ “Dânişmendlik öğretimde en yüksek safha veya statülerden biridir. Bu sıfatın bazan sadece “bilgili kimse” anlamında kullanıldığı da görülür” (Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir. 68).

Doğum ve Ölüm Tarihi

Şairin doğum tarihi, *Gülistân Tercümesi*'ndeki şu beytinden kolayca tespit edilebilmektedir:

Ko gaflet uyhısın iy yaşı elli
Senüñ hâlün olur beş günde belli¹⁰

Şair, eserini yazdığı (950/1543) yılında 50 yaşında olduğuna göre, doğum tarihi (900/1494-95) yılı olmalıdır. Şairin ölüm tarihi hakkında elde kesin bilgi olmamakla birlikte eserlerinin te'lif tarihlerinden yola çıkarak bir tahminde bulunmak mümkündür. Nail Tuman, şairin ölüm tarihini olarak (960/1552) verirken İznik'te gömülü olduğunu söyler. Müstakimzâde, İznik'te öldüğünü söylerse de herhangi bir tarih vermez.¹¹ Şairin son eseri, *Mihaloğlu Ali Bey Vakfiyesi Tercümesi (Sûret-i Vakfiyye-i İbn-i Mihâl)* 29 Safer 964 tarihli olduğuna göre şair, en erken 10 Ocak 1557'de veya bu tarihten sonraki bir zamanda vefat etmiş olmalıdır.¹² Günay Kut ise şairin vefat tarihini 1559 olarak belirtir.¹³ Kesin olmamakla birlikte şair, âhir ömrünü İstanbul'da geçirmiş, orada vefat etmiş ve orada defnedilmiştir.

Soyu ve Aile Çevresi

Za'îfi, bugün Makedonya (Kosova) sınırları içinde bulunan Karatova kasabasında dünyaya gelmiştir.¹⁴ İnciciyan'ın verdiği bilgilere göre Karatova, "...yüksek dağların arasında bir vadide bulunmaktadır. Burada bir cami, güzel bir hamam ve darphane vardır. Yakınında gümüş ve bakır madenleri bulunduğundan burada güzel bakır kaplar imal

¹⁰ Fatma Büyükkarcı Yılmaz (2001). *Za'îfi'nin Manzum Gülistân Tercümesi: Kitâb-ı Nigâristân Şehristân-ı Dirâğistân-ı Sebzistân*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 169. (118 b).

¹¹ Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddin Efendi (2000). *Mecelletü'n-nisâb*. Ankara. 33.

¹² Abdülhakim Koçin (2005). *Za'îfi, Gülşen-i Mülûk*. Ankara. 43.

¹³ Günay Kut (2011). "16. ve 17. Yüzyıl Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış". *Acâibü'l-Mahlûkât Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları II*. Hzl. Fatma Büyükkarcı Yılmaz. 116.

¹⁴ Karatova, Kosova vilayetinin 70 km. kuzeydoğusunda Vardar'a bağlı Eğri Dere'ye dökülen bir çay üzerinde ve yüksek dağlar eteğinde bulunan bir kasaba olup 7000 kadar ahalisi, 5 cami-i şerifi, bir medresesi, bir rüşdiye, iki ibtidaiyye ile Hıristiyanlara mahsus diğer bir ibtidaiyye mektebi, bir kilisesi, çalar saati, hamamı, 80 kadar tabakhaneleriyle boyahaneleri, değirmenleri, köprüleri ve bakırcılığa mütallık mamulâtı vardır. (Şemseddin Sâmî (1996). *Kâmusu'l-A'lâm*. C. 5. Ankara. 3639; Fahrettin Tızlak (1999). "Osmanlı Devleti'nde Madencilik". *Osmanlı: İktisat*. C. 3. Ed. Güler Eren. Ankara. 318). Latîfi, şairin Kastamonulu olduğunu söyler (Rıdvan Canım (hzl.) (2000). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzemâ (inceleme-metin)*. Ankara: AKM Yay. 367).

edilirdi.”¹⁵ Za‘îfî, muhtemelen Karatova’nın meşhur sülalesi Hacı Evrenos¹⁶ syundan gelmektedir. Dede mesleği askerlik iken babası ve kendisi ilim yolunu seçmiştir. Şairin özel hayatına ait bilgilerin bazılarını eserlerindeki satır aralarından çıkarmak gerekir. Evlendiği, *Külliyyât*’ının Topkapı Sarayı nüshasında “helâlüm” hitabıyla başlayan eşine yazdığı anlaşılın mektuplarından; Abdullah Muhammed adında bir oğlu olduğu *Gülşen-i Sîmurg* adlı eserinden öğrenilmektedir.

Şahsiyeti

Eserin tamamından anlaşıldığı gibi Za‘îfî, madenleriyle meşhur bir bölgede doğarak Allah’ın yardımını sayesinde kendini dört yaşında ilme adanmış ve ilim tahsili için sık sık yer değiştirmeyi göze almış *azimli* biridir:

Çü dört yıl dört ay on gün yaşa irdüm
Elif bâ tâ vü sâ olmışdı virdüm (BL 171 b)

İlim uğruna şehir şehir dolaşmakta, gittiği şehirlerde farklı hocalardan dersler görmektedir. Bu bakımdan da *çalışkan* birisidir:

Usûl ü fikh ü tefsîr ü me‘ânî
Hadîs ü hem bedî‘ ü hem beyanı
İdüp mebzûl vüs‘um subhıla şâm
Okıdum bu fûnûnı nice eyyâm (133a)

Yaşadıklarının herkese ibret olması için hayat hikâyesini anlatması, onun başkalarına öğretecek bir şeyleri bulunan *didaktik* kişiliğini gösterir:

Eyyühe’n-nâs ü ma‘şere’l-ihvân
İşidüñ bu hikâyeti yârân

¹⁵ “... Dağda mevcut bir duvarın bitişiğinde kurşunla kaplı kubbeli bir bina vardır ki burada, bölgenin en eski hakiminin oğlu ve karısı medfundurlar. Bazı yazarlar, birçok Sırp kralzadenin de Karatova’da medfun olduklarını ve buranın Osmanlı hakimiyetinin ilk devrinde Paşa Sancağı olduğunu söylerler. P. L. İnciciyan ve H. D. Anderasyan (1973-74). “Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası”. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 2-3: 57.

¹⁶ Evrenosoğulları, Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde özellikle Rumeli’nin fethinde büyük hizmetleri bulunan bir akıncı ailesidir. (Fahamettin Başar. “Evrenosoğulları”. *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: TDV Yay. 539-541). Evrenosoğullarının aile şeceresini araştıran kaynakta, şaire ilişkin bir kayda rastlanmıştır bkz. (Heath W. Lowry (2010). *The Evrenos Family, & the city of Selanik (Thessaloniki): Who built the Hamza Beğ Camii & why? Evrenos ailesi ve Selanik Şehri: Hamza Beğ Camii niçin ve kimin tarafından yapıldı?*. Çev. Kıvanç Tanrıyar. İstanbul.)

Bunu sanmayasız rivâyetdür
Sergüzeştüm güzel hikâyetdür

HAYATI

Za'îfi bugünkü Makedonya sınırları içinde bulunan zengin maden yataklarıyla ünlü Karatova'da -bazı kaynaklarda Kratova- dünyaya gelmiştir (132b). Asker bir aileye mensup olmakla birlikte babası gibi ilim yolunu tercih etmiştir (132b). Tahsiline dört yaşında, ilk derslerini babasından almak suretiyle başlamıştır (133a). Önce Üsküp'e gitmiş, yirmi yaşına gelinceye kadar burada Kadı Bedreddin'den¹⁷ (ö. 1524) kelâm, nahiv ve hikmet dersleri almıştır (133a). Sonra sırasıyla Edirne, Bursa ve İstanbul'a giderek birçok medresede eğitim görmüştür. İstanbul'daki Sahn Medresesi'nde¹⁸ altı, Semâniye'de ise dört yıl geçirerek usûl-i fıkıh, tefsir, me'ânî, hadis, bedi' ve beyân derslerini tahsil etmiştir (133a). Medrese eğitiminin sonunda dönemin meşhur hocalarından Zenbilli Ali Cemâleddin Ali Efendi'den (ö. 934/1526) mülâzım¹⁹ olmuştur (133a). Mülâzımlıkta yedi yıl hizmet veren Za'îfi, bir yandan da fakirlik derdi çekmektedir. Arkadaşlarının bazılarının iş bularak mesleklerini sürdürmesi, ona mahrumiyet duygusu vermiş ve buna bağlı olarak sürekli farklı iş imkânları arayışına girmiştir. Sözelimi, Dersâadet'teki mâliye işlerinde bir dönem çalışmıştır. Burada çalışırken aldığı bir teklifi değerlendirerek Defterdar Seyyid Abdüsselâm Çelebi'nin oğlu Pîr Ahmed Çelebi'ye özel ders vermeye başlamıştır. Uzun müddet mülâzımlık yapması ve özel ders vermesi, çevresinde “hoca” sıfatıyla adının duyulması ve saygınlık kazanmasına vesile olmuştur (133a). Ancak özel hocalıktan beklediğini bulamayınca eski muhitine geri dönmeyi yeğlemiştir (135a). Arkadaşlarının çoğu müderrislik görevi

¹⁷ Meşhur şeyhülislâm Kadızade Ahmet Şemseddin Efendi'nin (ö. 1580) babası olup (İsmail Hâmi Danişmend (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. C. 2. İstanbul. 116). Edirne'de kendi adıyla anılan bir camii bulunmaktadır (M. Tayyip Gökbilgin (2007). *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıflar- Mülkler- Mukataalar*. İstanbul. 63, 146 no'lu dipnot). Kadı Bedreddin, aynı zamanda Sadrazam Hadım Ali Paşa'nın kölesi olup Sahn-ı Semân'da müderrislik yapmış ve Edirne ve Halep kadılıklarında bulunmuştur (Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i Osmânî*. C. 2. İstanbul. 11). Za'îfi, kendisinden Üsküp'te ders gördüğünü söylediği halde, Kadı Bedreddin'in Üsküp'te yaşadığına dair bir bilgiye ulaşılammıştır (VSC).

¹⁸ Fatih Sultan Mehmed tarafından İstanbul'da kurulan yüksek dereceli sekiz medresenin adıdır. Fatih Külliyesi'nde bulunan bu medreseler Semâniye, (Medâris-i Semâniyye, Sahn) ve Tetimme (Mûsile-i Sahn) olmak üzere ikiye ayrılır. Bu medreselerde tefsir, hadis, fıkıh, usûl-i fıkıh kelâm ve Arapça ile ilgili eserler okutulmaktadır. Bu yönüyle Semâniye medreseleri, ilâhiyat, İslâm hukuku ve Arap edebiyatının tahsil edildiği bir “fakülte” niteliğindedir (Fahri Unan. “Sahn-ı Semân”. *İslam Ansiklopedisi*. C. XXXV. İstanbul: TDV Yay. 532-533).

¹⁹ “İlmiye mesleğindeki adaylardan medreseden mezun olarak müderris ve kadılık bekleyenlerine verilen genel adıdır. Mülâzemet, yalnızca sıra beklemek değil, aynı zamanda meslekî tecrübe kazanmak ve belirli kontenjanlardan istifade etmek isteyenlerin de göreve başlamalarını ifade eder. (Mehmet İpşirli. “Mülâzemet”. *İslam Ansiklopedisi*. C. XXXI. İstanbul: TDV Yay. 537).

alırken kendisine bir mansıp bile verilmemesi onu üzmüş (135a), ancak ilim tahsiline devam ederek bu duruma sabretmiştir. Hocası Cemâleddin Ali Efendi vefat edip arkadaşlarının her biri bir tarafa dağılınca Za'îfi yalnız kalmış ve tasavvuf yolunu seçmiştir (135a).

Mülâzımlık yapan şairin tüm isteği, o dönemde şair meslekleri arasında yaygın olan ve ilim adamlığı ve medrese hocalığı manasına gelen müderrislik²⁰ yoluna girerek orada ilerlemektir. Za'îfi, uzun süreli bir bekleyişten sonra ilk olarak Vardar Yenicesi'ndeki Musa Bey Medresesi'ne yirmi akçe yevmiye ile müderris tayin edilmiş ve burada iki yıl kalmıştır (152a). Ancak şair, İstanbul'daki mülâzımlığı taşradaki müderrisliğe tercih ederek bu arzusunu, kendisi de bir şair olan Kanunî Sultan Süleyman'a (ö. 1566) hitaben yazdığı "ilet" redifli bir gazel ile bildirir.²¹ Şairin isteği dikkate alınmış ve bir vesile ile İstanbul'a dönmesi sağlanmıştır. Sofu Mehmed Paşa²² (ö. 1550) Za'îfi'nin, sosyal ve meslek hayatı üzerinde en çok etkisi bulunan kişidir. *Gülşen-i Mülûk adlı* eserinde belirttiğine göre bu kitabı da onun ricası üzerine Farsçadan Türkçeye tercüme etmiştir.²³ Ayrıca padişahın çıkacağı Bağdat Seferi'ne (1534) kendisinin de davet edildiğine dair bir mektup alarak İstanbul'a dönmeye karar verir (152a-b). Za'îfi, Paşa'nın bu mektubu üzerine yola çıkar, ordu ile birlikte Karadeniz üzerinden Sivas'a ulaşır. Sefere bizzat katılmayıp bir müddet Sivas'ta beklemek durumunda kalan şair, padişahın Tebriz, Ucan (Avcan), Hemedan ve Bağdat'ın²⁴ zafer müjdelerini burada öğrenmiştir (152b).

Bir müddet sonra, Diyarbakır'da mukim Sofu Mehmed Paşa kendisini çağırınca Za'îfi, kervanla zorlu bir kış yolculuğu yaparak Sivas'tan Diyarbakır'a gitmiştir (153a). Mehmed Paşa, şairin istirahatı için elinden geleni yapar. Ayrıca Anadolu Kazaskeri'nden onun için müderrislik talebinde bulunur. Ancak bu talep yerine gelmeyince hayatını bir süre Paşa'nın hizmetinde devam ettirir (156a). Za'îfi hastalığı nedeniyle iki ay kadar Diyarbakır'da kalmıştır. O sırada yine Paşa'nın gayretiyle yevmiyesi otuz akçe maaşla Diyarbakır'daki Ziyâiyye Medresesi'ne müderris olarak tâyin edilmiştir. Mehmed Paşa

²⁰ Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi 1*. İzmir. 105.

²¹ Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 42.

²² 1534-35 yılında Rumeli Beylerbeyi, 1545-46'da Bağdat'ta memur, 1547-48'de Bosna Beylerbeyi olmuştur (Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i Osmânî*. C. 4. İstanbul. 113).

²³ Abdülhakim Koçin (2005). *Za'îfi, Gülşen-i Mülûk*. Ankara. 45.

²⁴ Padişahın fethettiği bu topraklarla ilgili geniş bilgi için bkz. Ali Sinan Bilgili (2004). *Osmanlı İnan ve Azerbaycan'ı 16. ve 17. Yüzyıllar Sosyal ve Ekonomik Tarihi*. Erzurum.

Anadolu Beylerbeyi olunca Za'îfi Kütahya'ya Paşa'nın yanına gider (156b). Paşa, Rumeli Beylerbeyi olduğunda ise yine onun yanında İstanbul'a gelmiştir (156b).

Padişahın Korfu Seferi'ne (1537) çıkacağını ve Mehmed Paşa'nın da sefere katılacağını öğrenince onunla birlikte sefere iştirak etmeye karar verir (157b). Şairin Irakeyn ve Korfu Seferi'ne katılma azmine rağmen Za'îfi yine de kazaskerden istediği mevkiyi alamaz. Za'îfi yirmi beş akçe günlük ile Plevne Mihaloğlu Medresesi'nde müderrisliğe atar.

Şair burada bir yandan ders okuturken bir yandan da eser yazmaya devam eder. *Mihaloğlu Vakfiyesi*'ni Türkçeye burada tercüme eder ve *Sabrü'l-Mesâ'ib* adlı eserini burada yazar. Bu arada Mehmed Paşa vezirliğe yükselmiştir ve Za'îfi'yi Vardar Yenicesi'ndeki Ahmed Bey Medresesi'ne günlük otuz akçe maaş ile müderris olarak tayin eder. Bu göreve atandıktan bir sene sonra Paşa kendisini “sizi göreceğim geldi” diyerek İstanbul'a çağırır(158a). Paşa İstanbul'a gelen şaire görevi bırakmasını teklif eder. Bunun üzerine Za'îfi, müderrisliği bırakır ve kazaskere mülâzım olur. Padişah Edirne'ye giderken Za'îfi de beraberinde gider. Edirne'de şaire otuz akçe ile Hacı Hasanzâde Medresesi mansıp olarak verilir. Burada iki yıl süren müderrislikten sonra şair tekrar İstanbul'a döner. Vakıfta rakabe sıkıntısı çıkınca Za'îfi medreseden ayrılmak zorunda kalır (158b). Şair, bu azilden sonra iki yıl işsiz kalmış, daha sonra günlük 40 akçe maaşla Davud Paşa Medresesi'ne tayin olmuştur. Üç yıl kadar da burada çalıştıktan sonra tekrar azl edilmiştir. Yedi ay daha işsiz kalan Za'îfi, son olarak günlük 50 akçe ile İznik Orhan Gazi Medresesi'ne atanmıştır. Orada bir müddet vazife yaptıktan sonra emekliye ayrılmış ve ömrünün kalanını ibadetle geçirmiştir.²⁵ Erken yaşlarda ilimle başlayan ömrü, mülâzımlık, özel hocalık, müderrislik arasında, seferle ve mansıp beklemekle geçmiş olan Za'îfi'nin hayatı boyunca çok sıkıntı çektiği hem *Sergüzeştname*'sinden hem de *Nigâristân*'ın sebep-i te'lif bölümünden anlaşılmaktadır. Bu sıkıntıyı bertaraf edebilmek için kısa bir süre ticarete atılan şair müstensihlik de yapmıştır.²⁶ Za'îfi, *Nigâristân*'ın XXV. bölümünde Sünbül Sinan'ın (ö. 936/1529) şeyhi olduğunu söyler ve kendisinden sonra postnişin olan Merkez Efendi'nin (ö. 959/1551-52) de ismini zikreder.²⁷ Bu ifadeler

²⁵ Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitledi Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 44.

²⁶ (N. 123) numarada kayıtlı olan bu eserin içinde bulunan risalelerin isimleri ve içerikleri hakkında geniş bilgi için bkz. Fatma Büyükkarcı Yılmaz (2001). *Za'îfi'nin Manzum Gülistân Tercümesi: Kitâb-ı Nigâristân Şehristân-ı Dirâğistân-ı Sebzistân*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 31-32, 69 no'lu dipnot.

²⁷ Fatma Büyükkarcı Yılmaz (2001). *Za'îfi'nin Manzum Gülistân Tercümesi: Kitâb-ı Nigâristân Şehristân-ı Dirâğistân-ı Sebzistân*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 32.

ve ‘*Işkî vü Ma’sûk*’ta bahsettiği tasavvufî umdeler, şairin Halvetî tarikatının Sünbüliyye koluna mensup olduğunun işaretleridir.

SANATI

Za‘îfi’nin ailede başlayan eğitim hayatı önemli hocalar ve iyi medreselerle devam etmiş ve gördüğü tahsil onu donanımlı bir medrese hocası ve şair konumuna yükseltmiştir. Za‘îfi’nin XVI. yüzyıl gibi şair ve müelliflerin sayıca fazla olduğu bir dönemde tezkirelere girebilmiş olması, onun kayda değer bir edebî şahsiyeti haiz olduğunu göstermektedir.²⁸ Hakkında yazılan eserlerden Za‘îfi’nin şairliğinin yanı sıra daha çok dile hâkimiyeti ve *Gülistân* tercümesi ile dikkat çektiği görülmektedir. *Divan*’ındaki nazım dilinin sadeliği, ağırlıklı olarak tercüme eserler kaleme alması, eserlerinde sanat gayesinden çok ahlâkî ve didaktik gaye taşıması gibi özellikler göz önüne alınacak olursa, kaynaklardaki bu vurgunun yerinde olduğu görülecektir. *Sergüzeşt*’inden anlaşıldığı kadarıyla bir mansıp elde etme hususunda hayatı boyunca hak ettiğini bulamamış olmaktan yakınsa da çok sayıda eser telif etmiş velûd bir edebî şahsiyettir. Şairin *Divan*’ı ve *Sergüzeşt*’i dışında bilinen on altı eseri daha mevcuttur. Bu eserlerin çoğu Farsçadan yaptığı tercüme olup büyük bir kısmı mesnevi türündedir. Şair, yalnızca manzum eserler değil, mensur ve manzum-mensur karışık eserler de kaleme almıştır. Bu durum, Za‘îfi’nin aynı zamanda nazım ve nesir gibi birbirinden farklı donanımları gerektiren iki alanda da başarılı olduğunu gösterir. Za‘îfi’nin sanatı hakkında tezkire sahiplerinin kanaatleri şöyledir: Âşık Çelebi ve Kınalızâde şairin, “sade” ve “tekellûf (gösteriş, övünmek)” ve “tasallüftan (zarafet iddiasında bulunmak)” uzak bir şiir dili olduğu konusunda birleşirler: “Ve gazeliyyâtı dahi egerçi sâdedür. Hele tekellüfâtan âzâdedür”; “Egerçi Gülsitân’ı şerh itmişdür. Şi’ri sâde ve kayd-ı tekellûf ve tasallufdan âzâdedür”.²⁹ Şiiri ve nesri bir arada düşünüldüğünde, Âşık Çelebi, “Şi’r ü inşâda yed-i tûlâsı vardır”; Gelibolulu Mustafa Âlî, “Şi’r ü inşâdan fenn-i ferâsetinden dahi ilmi vü ameli mukarrer imiş”³⁰ diyerek şairin ilim ve ameldeki üstünlüğünü ortaya serer. Görüldüğü gibi Za‘îfi’nin nazım ve nesir sahasında adı zikredilen bir şair olmasına rağmen ilim yönünün ve dindarlığının ağır bastığı ve kendisinin daha çok bu yönleriyle ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Nazımda genellikle Türkçe kelimeleri tercih eden şair, ifadesine sadelik

²⁸ Âmil Çelebioğlu (1982). “Za‘îfi’nin Gazavât-ı Sultan Murâd ibn Muhammed Hân Adlı Mesnevisi”. *Türk Kültürü* 20 (225): 33.

²⁹ G.M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ or Tezkere of ‘Âşık Çelebi*. London. 284b; İbrahim Kutluk (hzl.) (1981). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şu’arâ*. Ankara. 578.

³⁰ G.M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ or Tezkere of ‘Âşık Çelebi*. London. 284b; Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu ‘Âlî, Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 237-38.

veren günlük konuşma diline ait kelimeleri kullanarak halk şiirine yakın söyleyişlerde bulunmuştur. *Danışman* yerine *talişman* kelimesini kullanması buna örnek olarak verilebilir:

Baňa ammâ hitâb iden kişi
Be talişman h'oca dimekdi işi (133b)

Şair, bugün kullanımı olmayan bazı arkaik kelimelere de yer verir: danışık (133b), dalbındugınca (138b), toylamak (156a), görmezlenmek (158a), eslemek (157a) gibi. Şiirlerinde ahlâkî ve didaktik yönü sanat yönünden ağır basan şairin karşılıklı konuşma üslubunu benimseyerek ifade sadeliğini pekiştirdiği beyitleri vardır:

Gûşîñi dut latîfe vü kıssa
Diñle kim var saña dahı hisse(133a)

Za'îfî nesir ve nazmında Arapça, Farsça veya Türkçe mev'ize, atasözü ve deyim türünden ifadelere sık yer verir. Bu da şairin dil ve anlatımındaki akıcılık ve zenginliğin işaretidir. Şair, eserlerini tamamladıkça tarih düşürmüştür:

Evvel-i mâh-ı Recebde iy hümâm
Yazdum idüp târîhin âhir selam

Say hurûf a'dâdını ko işlerüñ
K'oldı târîh nakd-i fâlı kuşlaruñ (152a) (h. 962, m. 1555)

Za'îfî ayrıca, Sultan Selim ve Ferhad Paşa'nın Edirne'de yaptırdığı saraylar, Kanunî'nin cülusu, Defterdar Seyyid Abdüsselam Bey'in vefatı, hamisi Sofu Mehmed Paşa'nın adına yaptırılan mimarî eserler için de tarih düşürmüştür.³¹ Za'îfî'nin nesir dili nazım dilinden farklılık gösterir. Şair, atasözü, deyim ve ikilemelere³² yer vermiş olmasına rağmen '*Işkî vü Ma'sûk*'ta görüldüğü üzere şiirlerinin aksine nesirde yarı ağdalı bir dil ve sanatkârâne bir üslup kullanmıştır (135 b).

Sonuç olarak, Za'îfî Osmanlı edebiyat geleneği içinde çok alışılmayan bir tür olan sergüzeştname türünde eser vermiş önemli bir şairdir. Bunun yanı sıra birçok şairin

³¹ *Külliyât-ı Za'îfî*. (T 123a-126a).

³² "Mısralar arasında bulunan benzer dil birlikteliklerinin ve anlamla bütünleşen sesin beraberinde birbirine paralel olarak yer almasını ifade eder" (Abdülhakim Koçin (2005). *Za'îfî, Gülşen-i Mülûk*. Ankara. 80).

eserleri müstakil durumdayken o külliyât oluşturmuş ve istinsahını kendi yapmıştır. Yorucu hayatına karşılık çok sayıda eser vermiş, nazım ağırlıklı yazmakla birlikte nesir türünde de eser kaleme almıştır. Sanat açısından büyük fevkalâdelikler göstermese de dili ustaca kullanmış ve nazımda XIV ve XV. yüzyılın dil özelliklerini XVI. yüzyıla taşıyarak divan ve halk edebiyatı arasında bir üslup oluşturmuştur. Nesirde asrın özelliklerini korumuş ve hem hayal, hem sanat, hem ifade hem de dil bakımından zengin eserler vermiştir.

ESERLERİ

Za'îfi'nin eserlerinin birçoğu, yurt içi ve yurtdışında nüshaları bulunan *Külliyât*'ında toplanmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi K. no. 822'de kayıtlı *Külliyât*'taki sraya göre Za'îfi'nin eserleri şunlardır: Kitâb-ı Bâğ-ı Behişt, Kitâb-ı Nigâristân-ı Şehristân, Kitâb-ı Gülşeni-i Sîmurg, Kitâb-ı Bostân-ı Nesâyih, Dîvân, Kitâb-ı Sergüzeşt, Kitâb-ı Gülşen-i Mülûk, Kitâb-ı Sabrû'l-Mesâyib, Kitâb-ı Cevâhîrnâme, Sûret-i Vakfiyye.

1. Kitâb-ı Bâğ-ı Behişt: İran şairi Sa'dî'nin (ö. 1292) *Bostân* adındaki meşhur Farsça mesnevisinin aynı vezinle Türkçeye yapılmış tercümesidir.³³

2. Kitâb-ı Bostân-ı Nesâyih: Feridüddin Attâr'ın (ö. 1229) *Pendnâme*'sinin Türkçeye tercümesidir.³⁴

3. Mesnevi (Başlıksız): Bu mesnevi, *Külliyât*'ın Topkapı nüshasında, 75b-77b yaprakları arasında bulunan 214 beyitlik dinî muhtevalı bir manzumedir.³⁵

4. Dîvân-ı Za'îfi: Mürettep olmayan eser 7 kasîde, 2 tercî-i bend, 4 murabba', 1 muhammes, 1 müseddes, 1 müstezâd, 354 gazel, 1 müstezâd, 30 tarih (14 Türkçe, 12 Farsça ve 4 Arapça), 20 kıt'a (17' Arapça), hece vezninde 8 manzume, 28 rübâ'î başlıklı,

³³ Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 62.

³⁴ Geniş bilgi için bkz. Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 50.

³⁵ Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 53.

fakat kıt'a olan dörtlük (3 Farsça), 4 lugaz, 5 mu'ammâ, 5 beyit (Farsça), 26 müfred (3 Farsça 23 Türkçe)'den oluşur.³⁶

5. Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfi: İçinde "İşkî vü Ma'sûk" adlı bir hikâye ve "Fâl-ı Murgân" adlı bir fâl-nâme bulunan otobiyografik bir eserdir. Kendisinin fizikî ve ruhî özellikleri ile hayatını, Osmanlı tarihi ile bağlantılı olarak anlatan şair eserini, 929/1522-23 yılında yazdığını bildirir. Haluk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatı'nda Manzum Sergüzeşt-nâmeler* isimli bir

6. Fâl-ı Murgân: *Sergüzeşt*'in içinde yer alan manzum falnâme; kuş isimlerinden yola çıkarak insan karakterini tespit etmeye yarayan bir fal türüdür. Cemal Kurnaz, *Fâl-ı Murgân'ın* metnini yayımlayarak fal ilmi ve eser yayımlamıştır.³⁷ Eser üzerinde Nuriye Şimşek bir lisans³⁸; Mehmet Ali Üzümcü bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır³⁹. Fal çeşitlerinden olan kuş falı hakkında bilgi vermiş, eserin metnini, makalenin sonuna koymuştur.⁴⁰

7. Kıssa-i 'İşkî vü Ma'sûk: *Sergüzeşt*'in içindeki bu eser, tasavvuf konulu mensur bir hikâye zerinden mcazî ve hakikî aşkı anlatır. Eserde kahramanların ('İşkî ve Ma'sûk) manzum mektupları da yer alır.⁴¹

³⁶ Kâmil Akarsu (hızl.) (2011). *Rumelili Za'îfi Dîvânı*. Ankara. 27.

³⁷ Haluk Gökalp (2009). *Eski Türk Edebiyatı'nda Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. İstanbul.

³⁸ Züriye Şimşek (1977). *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfi*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

³⁹ Mehmet Ali Üzümcü (2008). *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

⁴⁰ Cemal Kurnaz (1983). "16. Asır Şairlerinden Za'îfi'nin Fâl-ı Murgân'ı". *Şükrü Elçin Armağanı*. Ankara. 221-234.

⁴¹ Robert Anhegger, Gönül Alpay Tekin ve Abdülhakim Koçin bu hikâyenin tamamen kurgusal olmadığını ve şairin kendi hayatıyla ilişkili olması nedeniyle esere alındığını söylerler. Onlara göre 'İşkî, Za'îfi'nin kendisi, ma'sûk Zenbilli Ali Efendi'dir (Gönül Alpay Tekin (1978). "Za'îfi, Külliyyatının Yeni Bir Nüshası Hakkında". *Journal of Turkish Studies*. V. 2. 116; Abdülhakim Koçin (2005). *Za'îfi, Gülşen-i Mülûk*. Ankara. 64; Robert Anhegger (1950). "16. Asır Şairlerinden Za'îfi". *TDED* 4 (1-2): 143).

8. Kitâb-ı Gülşen-i Mülûk. Padişahlara devlet idaresi hakkında bilgi ve nasihat veren ve bu konu ile ilgili hikâyeler içeren bir siyasetnâme olup⁴² üzerinde Abdülhakim Koçin bir kitap⁴³ ve Vedat Ali Tok'un bir çalışması bulunmaktadır.⁴⁴

9. Kitâb-ı Sabrû'l-Mesâyib: Soru-cevap şeklinde yazılmış, dinî konulu mensur bir nasihat ve mev'ize risalesidir.⁴⁵

10. Risâle-i Cevâhîrnâme: *Risâle-i Cevher-nâme, Risâle-i Cevâhir-nâme, Risâle-i Cevheriyye* gibi adlarla da anılan eser, değerli taşlar konusunda yazılmış Farsça bir eserin tercümesidir.⁴⁶ Fatma Sabiha Kutlar'ın, eser

11. Sûret-i Vakfiyye-i İbn-i Mihâl: Mihailoğlu Ali Bey'in 901/1496'da Arapça yazılan *Vakfiyye*'sinin Türkçeye tercümesidir. hakkında *Cevâhir-nâme*'nin tenkitli metninin de bulunduğu bir kitabı vardır.⁴⁷

12. Münşe'ât-ı Mütenevvi'a: Za'îfi'nin Farsça, Arapça ve Türkçe mektuplarını içeren eser olup resmî ve özel yazışmalarından oluşmaktadır.⁴⁸

Za'îfi'nin bir de manzum '*Akâ'idi* olduğu söylenmektedir.⁴⁹

⁴² Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 57.

⁴³ Abdülhakim Koçin (2005). *Za'îfi, Gülşen-i Mülûk*. Ankara.

⁴⁴ Vedat Ali Tok (2004). *Mustafa Za'îfi, Gülşen-i Mülûk*. Kayseri. Eser yayımlanmamıştır (VSC).

⁴⁵ Fatma Büyükkarcı Yılmaz (2001). *Za'îfi'nin Manzum Gülistân Tercümesi: Kitâb-ı Nigârîstân Şehristân-ı Dirâğîstân-ı Sebzîstân*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 41.

⁴⁶ Robert Anhegger (1950). "16. Asır Şairlerinden Za'îfi". *TDED* 4 (1-2):134.

⁴⁷ Fatma Sabiha Kutlar (2005). *Klâsik Dönem Metinlerde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhir-Nâme*. Ankara.

⁴⁸ Kâmil Akarsu (hızl.) (2011). *Rumelili Za'îfi Dîvânı*. Ankara. 27.

⁴⁹ Âmil Çelebioğlu (1994). *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*. Ankara. 87-88.

İKİNCİ BÖLÜM

KİTÂB-I SERGÜZEŞT-İ ZA'İFÎ

SEBEB-İ TE'LİFİ

Şair, eserin en başında yolda kaldığını belirterek Allah'tan kendisine yardım etmesini ister. Şair, eser ilerledikçe, ilim okuduğunu ve etrafında sayılan bir hoca olarak hizmet verdiğini söyleyerek yedi yıl mülâzım olarak kalmasının hikâyesini anlatır. Ona göre yaşadığı asırda ilim rağbet görmemektedir. Bu nedenle şair, ilim sahibi olduğu halde yükselememektedir. Bu vesile ile herkese ibret olması için kendi hayat hikâyesini anlatır. Buna göre, eserin sebab-i telifi, şairin hayat hikâyesinden ibret almaktır (133a).

ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Sergüzeşt-i Za'îfî, Külliyyât'ın Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshasında 5. sırada 131b-158b arasında yer alır. Eser, Za'îfî'nin kendi hayat hikâyesinin büyük bir kısmını anlatan manzum-mensur karışık bir mesnevidir. 7 Safer 962'de (1 Ocak 1555) tamamlanmıştır. Elimizdeki mevcut nüshalarda eserin uzunluğu, BN'de 26 varak, BL'de 22 varak ve T'da 26 varaktır. *Sergüzeşt-i Za'îfî*'de derkenarlarla birlikte içindeki *Falnâme* eseri haricindeki toplam beyit sayısı beyit sayısı 1151'dir. Bunların 7'si Arapça, 2'si Farsçadır. Mensur bölümlerde (*İşkî ve Ma'sûk*) 56'sı Türkçe, 2'si Farsça olmak üzere toplam 58 beyit bulunmaktadır. Beyitlerin başında kırmızı mürekkeple "şî'r" yazılmıştır. Metinde şairin divanı içinde bulunmayan 'İşkî'nin ağzından söylenmiş bir de gazel bulunmaktadır:

Çü za'f-ı dost meşhûr oldu ilde

Hemîşe bu du'âdur şimdi dilde

Îlâhî vir şeh-i hûbâna sıhhat

Cihân şemsi meh-i tâbâna sıhhat

Neçe bir bülbülü zâr agladursın

Demidür vir gül-i h'andâna sıhhat

Olupdur bendeler ahvâli müşkil

Dilerler dâyimâ sultâna sıhhat

Çü sultân cân u kullar ten gibidür
Ne h'şdur cism içinde cânâna sıhhat

Kabûl it 'İşkîñuñ yârâb du'âsın
Bağışla cisme cân cânâna sıhhat (146a)

Eserde, biri Arapça besmele, üçü kitap ismi ve diğerleri de eserin içinde geçen konu başlıklarından oluşan 73 başlık vardır. Başlıklar Farsça olup bir ile üç satır arasında değişen uzunluktadır.

Başlangıç beyiti: Uçup bir murg ger matlûb-ı zî-bâl
Ügi bi-'avn-i hamd açsa per ü bâl (132b)

Bitiş beyiti: Geçüp pes medrese vü dersden ben
'Adüvv-i 'azle geydüm hûd u cevşen (158b)

Nazım Şekli

Sergüzeştnâme, mesnevi tarzında yazılmış gibi görünse de klasik mesnevi tertibini takip eden bir yapıya sahip değildir.⁵⁰ *Sergüzeştnâme*'de ise şu düzen takip edilmiştir: Giriş bölümü, besmele, hamdele (1-4. beyitler), salvele (5-10. beyitler), duâdan (11-34. beyitler) oluşur. Bunu takip eden esas bölüm, mesnevinin de konusu olan şairin hayat hikâyesi ile başlar (35-127. beyitler). Muhtelif hikâyelerle devam eden esas bölüm, (127-204. beyitler) mev'ize, nasihat, tarih ve duaların yer aldığı hâtime türünden bir kısımdan sonra (204. beyitten 239. beyitler) şairin hayat hikâyesiyle devam eder (240-260. beyitler). Eser şairin hayatını sembolik bir şekilde anlatan '*Işkî vü Ma'sûk* adlı mensur-manzum karışık olarak kaleme alınmış hikâye ile devam eder (135a-139b). Hikâyede manzum bir mektup yer alır (261-343. beyitler). Kısa bir mensur bölümden sonra (140b) ikinci bir manzum mektup daha gelir (344-369. beyitler). Mensur bir bölümden sonra (140b-145b) eser, tekrar bir manzum mektupla devam eder (370-423). Mensur bölümden sonra (146a-149a) bir başka manzum bölüm gelir (424-463. beyitler). Bu bölüm aynı zamanda *Fâl-ı Mürgân* adlı falnâme türünde bir başka esere giriş mahiyetindedir. "Esâmi'-i mürgân" başlığı ile eser başlar. Başlangıçta beşer mısralık altı (464-469. bentler), daha sonra dörder mısralık elli dokuz (470-528. bentler) bent halinde eser devam eder. Şair, tarih düşürerek *Fâl-ı Mürgân*'i sonlandırır (529-543. beyitler). Eserin bundan

⁵⁰ Mustafa Çiçekler. "Mesnevi". *İslam Ansiklopedisi*. C. XXIX. İstanbul: TDV Yay. 321.

sonraki bölümlerinde, şairin hayat hikâyesinin geri kalanı muhtelif başlıklar altında anlatılır (544-1216. beyitler). *Sergüzeştname*, düzeneğinden anlaşıldığı kadarıyla türünün tertibini sıkı sıkıya takip etmese bile eser, manzum-mensur bir “mesnevi” olarak kabul edilmelidir.

Vezni (Vezin Tasarrufları)

Eser mesnevi türünde olmakla birlikte içinde mensur bir hikâye bulunmaktadır. Manzum-mensur olan eserin manzum bölümlerinde muhtelif vezinler kullanılmıştır. Bazı bölümlerde vezinler,

Der-bahr-i hezec-i müseddes Mevlânâ Za'îfinüñ ibtidâ vilâyetinden sergüzeştin beyân ider (132b) örneğinde olduğu gibi başlıklarda belirtilmiştir.

Eserde en fazla kullanılan vezin, mesnevi nazım şekline mahsus vezin kalıplarından biri⁵¹ olan (.- - - / .- - - / .- - -) Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün'dür. Bunun dışında,

(..- / ..- / ..-) Fe'ilâtün/Mefâ'îlün/Fe'îlün(fa'lün);

(-- / --- / --- / ---) Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün;

(-- / -- / -- / --) Fe'ûlün/Fe'ûlün/Fe'ûlün/Fe'ûl;

(..- / ..- / ..- / ..-) Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'îlün;

(-- / ..- / -- / ..-) Mef'ûlü/Fe'ilâtün/Mef'ûlü/Fe'ilâtün gibi kalıplar da eserde kullanılmıştır. Mensur eser olan '*İşkî ve Ma'sûk*'ta geçen beyitler ise muhtelif vezinlerde kaleme alınmıştır.⁵²

Sergüzeştname'de bu türden tasarruflara rastlanır. Şair bazan vezin gereği kısa heceyi uzun okumak suretiyle imâle-i maksûre yapmıştır.⁵³

Düşeli keştî-i dil bahr-i 'ışka

Varur dalbındugınca dâhı garka(139b)

⁵¹ M. Nihad Çetin. “Aruz”. *İslam Ansiklopedisi*. C. III. İstanbul: TDV Yay. 434.

⁵² Vezinler çeviriyazılı metinde dipnotlarda gösterilmiştir (VSC).

⁵³ Haluk İpekten (1986). *Eski Türk Edebiyatı Edebî Bilgiler, Nazım Şekilleri-Aruz Ölçüsü, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ders Notları*. Erzurum. 27.

Yine, sonu ünsüzle biten bir hecelik kelimeleri bir buçuk hece değerinde okumak suretiyle imâle-i memdûde⁵⁴ yapmıştır.

Vây arkam diyüp idermiş *âh*
Yok suçum bu cefâ nedür her gâh(133b)

Veze gereği hece düşürülerek ulama yapılmıştır:

Medrese ehli kamu dânişmend
Su gib' içerdi başuma sevgend(133a)

Veze gereği kelimenin iç seslerindeki yeri değiştirmiştir:

Olup bîmâr çeşmüñ gibi cismüñ
Dokınmış gencine yâd el *tılsmuñ* (145b)

Sergüzeştnâme'de az da olsa zihaf görülmektedir.

Zîre akrânumuñ kimi mansûb
Kimisiydi müderris-i mergûb (133a)

Kafiye

Bilindiği gibi divan şiirinde şekil özelliği olarak veznin yanı sıra kafiye, redif ve ahenk unsurları da zikredilmelidir. Her ne kadar belâgat kitaplarında yer verilmemiş olsa da bazı araştırmacılara göre kafiye, münşi ya da şairin gücünü ortaya koyan önemli kriterlerden biridir.⁵⁵ Za'îfi'nin *Sergüzeştnâme*'de manzum ve mensur bölümlerde her türden kafiyeyi kullanmış olmakla birlikte tam kafiyeyi sıkça kullandığı görülmektedir. Kafiye kelimelerini daha çok Arapça ve Farsçadan tercih eden şair, Türkçe kelimelerle de kafiye yapmıştır. Bazan Türkçe-Arapça veya Türkçe-Farsça kelimelerle yapılan kafiyeleri de görmek mümkündür:

Bizüm semtümüze düşmiş *kulavuz*
'Ali Beg kalmış ol cânibde *pür-sûz* (154b)

⁵⁴ Bkz. Haluk İpekten (1986). *Eski Türk Edebiyatı Edebî Bilgiler, Nazım Şekilleri-Aruz Ölçüsü, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ders Notları*. Erzurum. 31.

⁵⁵ Menderes Coşkun (2007). *Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar*. İstanbul. 231.

Kafiye-i Mücerrede

Çalındı kûs u zîc ü tabl u surnâ
Nakâre vü nefir eyledi âvâ (155b)

Kafiye-i Mürdefe

Ne sovk şiddetin görürler iy yâr
Ne issi zahmetindendür haberdâr (153a)

Diyâr-ı bekr ‘askeriyle çün sîl
Düşüp yollara gitdi mîl-der-mîl (155a)

Anı nesr eyledüm çün dürr-i mensûr
K’ide çün şeb-çerâg âfâkı pür-nûr (135a)

Kafiye-i Mukayyede

İderdi eşk-i çeşmüm ‘âlemi gark
Eger urmasa mihrüñ şu‘lesi berk (139b)
Olupdur sîne deff ü kâmetüm çeng
Dutar taglar figân eylesem âheng (139b)

Redif

Mısra sonlarında kafiyeden sonra tekrarlanan seslerdir.⁵⁶ Şairler, eserlerindeki ses düzenlerinden ve kullandıkları kelimelerin ünlü ünsüz ilişkilerinden istifade ederek kafiye, redif düzenini oluştururlar. Bu eserde de gerek mensur gerek manzum bölümlerinde eserin ses ve kafiye düzeni önemli bir unsur olarak göze çarpar:

Ticâret itmege mâye *gerekdür*
Kumâş almaga sermâye *gerekdür* (157b)

Hemîn iki yüz akçam *kalmış idi*
Kalan yollarda hep harc *olmuş idi* (157b)

Sergüzeşt’e renk katmak, ve okuyucu veya dinleyicinin dikkatini canlı tutmak için kafiye ve redifin dışında seci’ ve paralelizm gibi ahenk unsurları da *Sergüzeşt*’te kullanılmıştır.

⁵⁶ Kemal Edip Kürkçüoğlu (hzl.) (1994). *Tahirü’l-Mevlevî, Edebiyat Lüğati*. İstanbul. 122.

Paralellik

Kelimelerin seslerinin anlam bütünlüğünü bozmadan paralel biçimde beyitte sıralanmasına paralellik denir.⁵⁷

Hüve'l-Mahmûd u Tâhâ vü Muhammed
Hüve'l-Ahmed Hüve'l-mahbûbü'l-es'ad (132b)

'Înâyet kon 'inâyet kon 'inâyet
Ki lutf-ı tûst bî-pâyân u gâyet(132b)

Gehî halvet gehî 'uzlet gehî zikr
Gehî kesret gehî vahdet gehî fikr (135a)

Seci'

Sözlükte güvercin, kumru ya da buna benzer güzel ötüşlü kuşların öterken çıkardıkları ses vb. anlamlara gelen seci', bir edebiyat terimi olarak mensur metinlerde cümle ya da cümleciklerin sonundaki nesir kafiyesini ifade eden ses uyumudur. Noktalama işaretlerinin bulunmadığı eski nesirde seci' çoğu kez virgöl, bazan noktalı virgöl bazen de nokta görevini görmektedir. Bu yönden de seci' söz öbekleri, tamlamalar, cümlecik veya cümleler arasında bir ses ve mana dengesi kurmaktadır.⁵⁸ Seci', kelimenin aslı harflerinde aranır; ilave olan harflerde aranmaz. Seci'de ses tekrarından başka bir de kelimelerin vezinlerinin de aynı olması gereklidir. Gerek aslı gerek ilave harflerin oluşturduğu hecenin, açıklık-kapalılık açısından uyması gerekmektedir.⁵⁹ Seci' için değişik tasnif örnekleri bulunmakla⁶⁰ birlikte bu tasniflerin toplamı olarak seci' üç başlık ve sekiz türde incelenebilir: Yapılarına göre, mutarraf, mütevazî, murassa, mütevazin; yer ve işlevlerine göre, mutlak, mukayyed (rabtî), seci'-ender-seci'; redif alışlarına göre, mefruk, gayr-i mefruk.⁶¹

⁵⁷ Muhsin Macit (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Ankara. 59.

⁵⁸ Cihan Okuyucu, Ahmet, Kartal ve Mehmet Fatih Köksal (2009). *Klâsik Dönem Osmanlı Nesri*. İstanbul. 19.

⁵⁹ Yekta Saraç (2000). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*. İstanbul. 225. Secinin kullanım alanı için bkz. Mustafa Uzun. "Seci". *İslam Ansiklopedisi*. C. XXXVI. İstanbul: TDV Yay. 275 - 276.

⁶⁰ Ayşe Yıldız (2008). "Bazı Belağat Kitaplarına Göre Secinin Tanımı ve Tasnifi Üzerine Düşünceler". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 2/4 (67): 1055.

⁶¹ Cihan Okuyucu, Ahmet, Kartal ve Mehmet Fatih Köksal (2009). *Klâsik Dönem Osmanlı Nesri*. İstanbul. 21.

Za'îfî, *'İşkî ve Ma'sûk* adlı eserinde seci'yi başarılı bir şekilde kullanarak güzel bir inşâ örneği vermiştir. Metnin uzunluğuna rağmen bu üslupla şair hem akıcılığı bozmadan, hem de manayı ikinci plana atmadan hatta onu bütünleyerek çekici hale getirmiştir. Şairin seci'ye önem verdiği, seci' için kelimenin harekesini değiştirmesinden de anlaşılmaktadır:

...dikkatde bir kılı kark ve mubassırlıkda zerreden zerreyi fark (141a)

Murassa seci' en sık kullanılan seci' türüdür:

Râviyân-ı hikâyât ve muhakkiyân-ı rivâyât (135a) Bu ifadede, “râviyân” ve “muhakkiyân” mutarrafi seci'; “hikâyât” ve “rivâyât” mütevazî seci'dir. ...yüregi nâr-ı 'ışkla sûzân bagrı sîh-i mihnetde döne döne biryân olırdur. (135a) Burada da “sûzân” ve “biryân” mutarrafi seci'dir.

...ekser-i 'ulûmda mâhir ve ta'allüm itdügi fennüñ suâl ü cevâbına hâzır (135a) Bu cümlede de “mâhir” ve “hâzır” mütevazî seci'dir.

...virdi selâm pes yine hoş kelâm (135b), “Selâm” ve “kelâm” mütevazî seci'dir.

...dalbınur dıtrer yürek ne sûret var ne melek (135b). “Yürek” ve “melek” mütevazî seci'dir.

...Âfitâb-ı cihân-ârây çü mâhitâb-ı rûşen-rây (143a). “Cihân-ârây” ve “rûşen-rây” mutarrafi secidir.

...mıhr-i sipıhr-kemâl sipıhr-i mıhr-cemâl (143a). “Mıhr” ve “sipıhr” mutarrafi, “kemâl” ve “cemâl” mütevazî seci'dir.

...felek-taht ü âsumân-rif'at melek-baht ü müşterî-tal'at (143a). “Felek-taht” ve “melek-baht” murassa seci'dir.

DİL ve ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Eser, dil bakımından yazıldığı döneminin özelliklerini taşır. Bilindiği gibi XV. yüzyıl sonu ile XVI. yüzyıl başı Türkçesi Eski Anadolu Türkçesi⁶² olarak kabul edilmektedir. *Sergüzeştname* bu geçiş döneminin ürünü olan bir eserdir. Buna bağlı olarak nazım bölümlerinde XVI. yüzyılın klasikleşmiş dilinden daha çok, Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini taşır. Nesir kısmında ise eser klâsiğe daha yakın olan dil ve üslup özelliklerini sergiler. Anlatım bakımından tasvir, özetleme, sahnemele, diyalog-monolog-

⁶² Faruk Kadri Timurtaş (1977). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*. İstanbul. VIII.

iç monolog, montaj, mektup gibi bazı anlatım teknikleri kullanılarak kaleme alınmıştır.⁶³ Eser sade bir dille yazılmıştır. Konuşma diline yakın bir üsluba sahip olan eserde halk tabirleri, atasözü ve deyimler ve ikilemelerle dil zenginleştirilmiştir. Eserdeki deyim ve atasözleri, mahallî ifadeler ve halk söyleyişleri ile veznin hece ölçüsü ile paralellik göstermesi dikkate değer bir husustur. Böylece döneme hakim olan mahallîleşme akımının *Sergüzeşt-nâme*'de de devam ettiği söylenebilir. Eserin içinde bulunan *Kıssa-i 'İşkî vü Ma'sûk* hikâyesi ise süslü nesir⁶⁴ özelliklerinde kaleme alınmıştır. Hikâyede arka arkaya gelen ikilemeler, Arapça ve Farsça kelimelerin artış göstermesi, eserde manzum kısma nazaran daha ağır, seci'li ve süslü bir nesir dilinin oluşmasını sağlamıştır. Türkçe, Farsça ve Arapçaya hakimiyeti oldukça iyi olan şair, metin içinde zaman zaman Arapça, Farsça beyitler yazmıştır. Eserin bütününe bakıldığında nazım (ilk bölüm), nesir (*Kıssa-i 'İşkî vü Ma'sûk*) ve nazım (*Fâl-ı Murgân*) şeklinde olduğu görülür. Ancak *Kıssa-i 'İşkî vü Ma'sûk* hikâyesi mensur olduğu halde içinde bolca nazım yer almaktadır. Mensur bir eserde manzum parçaların bulunması a) Mensur bölümdeki fikirleri özetlemek, b) Anlatılanlardan sonuç çıkarmak, c) Mensur bölümün verdiği bedîi etkiyi arttırmak, d) Mensur bölümdeki fikrin devamlılığını sağlamak gibi önemli özellikler taşımaktadır.⁶⁵ Ayrıca okuyan veya dinleyenin zihnini canlı tutmak açısından da bu tekniğin faydalı olduğunu söylemek mümkündür.

Hüve'l-bedru'l-münevvirü bi't-tamâm
Hüve'ş-şemsü'l-muziyyü 'ale'd-devâm (132b)

Deret-râ âmed in bâ-kes Hüdâyâ
Be-rahmet bendegânet-râ be-buhşâ (132b)

Bir mısraı Arapça bir mısraı Türkçe olan murassa beyitler de vardır:

Eyyühe'n-nâs ü ma'sere'l-ihvân
İşidüñ bu hikâyeti yârân (133a)

Şair bazan bir kelimenin üç dile ait söylenişlerini kullanır:

Kapuñdan dûr irag olsun ünüñden
Şehâb-ı fitne gibi meh yüzüñden (145b)

⁶³ Haluk Gökalp (2009). *Eski Türk Edebiyatı'nda Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. İstanbul. 138-154.

⁶⁴ Eski nesir özellikleri için bkz. Cihan Okuyucu, Ahmet, Kartal ve Mehmet Fatih Köksal (2009). *Klâsik Dönem Osmanlı Nesri*. İstanbul. 13-16.

⁶⁵ Sema Barutçu Özönder (1996). *Muhakemetü'l-Lügateyn*. Ankara. 21.

Ne sayruyam ne sagam hasretünden
Ne ölüdür ne diri bu fûrû ten (140a)

‘arş-ı eflâke dayanmış bir süllem peydâ oldu ol nerdübândan (148b)

Sergüzeştname’nin dil özelliklerin şöyle sıralanabilir:

Dil Unsurları

Vokaller

Bir harekeleme yanlışı olarak kabul edilmese⁶⁶ bile şairin bazan kelimeleri bilinenden farklı ama kelimenin anlamını bozmayacak şekilde (cezm işaretini bir hareke ile ya da bir harekeyi (üstün, esre veya ötre) bir başka hareke ile (üstün, esre veya ötre) ile değiştirerek yazdığı görülür ki buna düz ünlü geniş ünlü nöbetleşmesi denir: varlak (132a), ag, çerâg, mahabbet (132b), Ederne (133a) hisâb (134b), zencîr, derhem (135b), ergevân, nerges, celve, çenâr (136a), ayatdı (139a), asal (151b), şenlek (154a) yaren (156a), harclak (156b), fakar, vakaf, âgaz (157b), deher (158a).

Kelime sonundaki -g ve -g’ler düşerken kendinden önceki vokali yuvarlaklaştırır:

Kılursın varduguñ kapuda tapu
Gezersin yok yire sen kapu kapu (157a)

Lîki kim gelse taşradan içerü
Getürür sanur idüm ak ya saru (134a)

Metinde yuvarlak vokalli sesler yaygındır:

Pes cüvân emrine rızâ virdüm
Ol ekâbir kapusına irdüm (133b)

Uruban karşusunda sîneye kef
Altun üsküflüler durur saf saf (133b)

⁶⁶ Bkz. İsmail Ünver (1993). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi* 11 (1): 75.

Kelimelerde olduğu gibi eklerde de XVI. asrın özellikleri görülür. Metinde, kelime kökünün vokali ne olursa olsun eklerin vokali yuvarlaktır:

Didi beg hazreti h'oca baña
 Neyse maksûdı söylesün saña

 Sîm ü zer dimege hicâb itdüm
 Ne disem diyü ıztırâb itdüm (134a)

İki uzun vokalli birleşik kelimelerin harekelemesini araya bir vokal ilavesi ile yapmıştır: câyigâh (147a), dâsitân (135b) gibi.

Türkçenin her devrinde görülen vokal düşmesi *Sergüzeşt* 'te de görülür: ...ma'şûk gönline tamâm eser eyledi (137b)

...lâle gibi *bagrına* dâglar urduğunu görürdi (144b)

Aynı kelimenin birden farklı şekilde yazılması sözkonusudur: dahi (151b, 155b, 156a, 156b); dâhi (139b, 150a, 153a, 158a); İstanbul (140b) Estanbul) (138a); kamû (143a), kâmû (153b); hizmet (133a) hizmet (158b) hidmet (154a, 156a, 134a 144b).

Konsonantlar

- Günümüz Türkçesinde *v* ya da *ğ* sesi taşıyan bazı kelimeler dönem özelliğine uyularak metinde *g* (𐌒) ile yazılmıştır:

Ol birin karnına dögerler imiş
 Gehî zecr eyleyüp sögerler imiş (133b)

- Günümüz Türkçesinde *p* sesi ile başlayan bazı kelimeler Eski Anadolu Türkçesi özelliği gereği *b* ile yazılmıştır:

...*barmakların* saf saf idüp (143a)
 ...gözleri *biñarın* akıdup hurûş itdi (145a)

- Yine Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliği olarak o dönemde eski Uygur ve Arap-Fars imlâ geleneği devam ettiği için p (b) ile, ç (c) ile g (گ) ile ve ñ (□) nazal nun gösterilmiştir. Bununla birlikte ç ve p harfi de bazan kullanılmıştır:⁶⁷

Okıdum bu fûnûmı *nice* eyyâm (133a)

Olup *niçe* zamân kalurdı bî-hûş (140a)

Ne 'aceb katı bîmâr (142b)

Her nesi var *cüft* ü tek mâ melekin yek-be-yek (144a)

Şu kim tok ola vü olmaya muhtâc

Ne bilsün gûşede ne gam çeker ac (156a)

- Dönem özelliği olan kelime başlarındaki d-t değişimi metinde göze çarpar:

Teni *ditrer* suda çün şems-i hoş-tâb (145b)

Ekler

- Metindeki *cevheri fîil ve bildirme ekleri* şu şekildedir:

Bâri cürmüm ne *idügin* bilsem (133b)

Kılmak *imiş* murâdı iy hoş-nâm (133a)

Kimseden korkmayup üşenmez *iken* (134b)

- Ablatif ekleri Eski Anadolu Türkçesi özelliğine göre yazılmıştır:

Günlerde bir gün âsitâne-i ma'sûka irdi (145a)

Diğer

- Ana metnin harekeli olmasından hoca kelimesini *h'âce* şeklinde yazdığı halde *hoca* olarak okunmuştur: tâlişman hoca (133b, 134a).

- Genellikle hemze (.) ile yazılan Arapça ecvef köklü kelimelerin imlâsı (ج) ile; 'âyid (134 b), dâyim (140a, 143b), dâyimâ (149b 150b), mâyil (138b), kâyim (158b) olduğu gibi yazılmış olmasıdır.

⁶⁷ Mustafa Özkan (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul. 88.

- Akuzatif eki bazı yerlerde hareke ile (◌◌) gösterilmiştir : zerreden zerre(y)i (141a), akça(y)ı (157a) (◌◌) yerine hareke ile harf gösterilmiştir.

-Bazen de akuzatif eki vezin ya da üslup gereği düşmüştür:

seyr idesin bu nâme açuldukda *için* okıyup fehvâsıyla ‘amel idesin dimişler (136b)

Çü bâtil mezhebin sultân gördi

Revân Tebrîz *halkın* Rûma sürdi (157b)

-Metinde ‘atıf vav’ları, ‘terkib i’leri ve ‘akkuzatif ekleri’nin kullanımlarında da farklılıklar söz konusudur. Zaman zaman atıf vav’ları terkib i’si olarak kullanılmış, akkuzatif ekleri de hemze ile gösterilmiştir.⁶⁸ Ayrıca şair esreyi atıf vavı yerine kullanıp ötreyle de terkip yapmıştır. Metinde Türkçe kelimelerle yapılan terkipler de mevcuttur.

- Bunların dışında, farklı imlâ ile yazılmış kelimeler de bulunmaktadır:

143b’de durdu kelimesi turdi şeklinde yazılmıştır.

Padişah kelimesi 140a’da pâdişâ olarak yazılmıştır.

Bir kelimesi 149a’da Biir olarak yazılmıştır.

- Kelimelerin dönem özellikleri aksettirilmiştir.

Ol perî-rû semenbere h’oca

Oldum olup anuñla irte gice (134a)

Ol miskînün başına vü dişine gözine (137b)

‘iyâde-nâme göndürdi didükde (146a)

-Farsça kelimelere Türkçe ekler getirmiştir:

suhtecüklerle (141 b)

- Aynı anlama gelen başka dillerdeki kelimeleri yakın aralıklarla kullanmıştır:

‘arş-ı eflâke dayanmış bir süllem peydâ oldu ol nerdübândan (148b)

⁶⁸ “Hemze, Eski Anadolu Türkçesi’nde, akkuzatif eki olarak klişeleşmiştir.” Günay Kut (1999). “Metin Tespitinde 1. Aşama: Vezin ve Anlam”. *İlmi Araştırmalar* 8: 197.

- Aynı kelime, yan yana ya da ayrı yerlerde farklı imlâ ile yazılmıştır:

Gamuñdan aglasam şendür güler nâs
Baña zehr içirür bu çarh tas tâs (153a)

Sözüm dutmadı düşdük ardına hep
O getdi biz dahı ardınca yâb yab (154a)

Diyâr-ı Bekre beglerbegi itdi (152b)

Diyâr-Bekir (153a)

Kazalbaş anda bî-had encümendür (155a)
Kızılbaşdur çü oklanmış şikârı (155b)

- Bazı birleşik kelimeleri farklı imlâ ile yazmıştır:

Niçün görmezlenürsin bir fakîri
Ne olduñ eylemezsın dest-gîrî(158a)

Kerîmâ yolda kaldum destegîr ol
Kapuña togru gitmege müşîr ol (132b)

Du'âdan soñra iy mâh-ı münîrüm
Benüm devletlü şâhum destigîrüm (139b)

KİTÂB-I SERGÜZEŞT-İ ZA'İFÎ

Nüsha:

Eserin bilinen dört nüshası bulunur. Bu neşirde temel aldığımız nüsha şu özellikleri taşır:

Topkapı Sarayı Revan Köşkü No. 822 (T)

Cilt: Şemseli, mıklepli koyu vişne renginde, deri. Cilt üzerinde köşebentler ve altın yaldızla çekilmiş (hafif silik) cetveller bulunur. Kâğıt: Âharlı ve sarı renklidir. Filigran: Daire içinde altı köşeli bir yıldızın bir ucuna bitişen daha küçük altı köşeli yıldız desenindedir. Yazı: Başlıkları kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Başlıklar ve ketebe kayıtları sülüs, hat harekeli nesihdir. Sütun: 4 sütun. Varak: 194. Satır: 25 satır. Ebat: 330x225 mm., 220x133 mm. Tarihi: 14 Rebiülevvel 962/1554-1555.

Külliyât-ı Za'îfî olarak kayıtlı olan eser, İstanbul'da telif edilmiş olup kitap isminden sonra besmele ile başlamaktadır. Tamamı kırmızı çerçeveli olan eserin sütunları çift cetvellidir. *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfî* 132b-158b arasındadır.

Baş: Uçup bir murg ger matlûb-ı zî-bâl
Ügi bî-'avn-i hamd açsa per ü bâl

Sonu: Geçüp pes medrese vü dersden ben
'Adüvv-i 'azle geydüm hûd u cevşen

Eser 7 Safer 962 (1 Ocak 1555) tarihinde yazılmıştır. İçinde 135a'da başlayarak 149a'da biten manzum mensur karışık *Kıssa-i 'İşkî vü Ma'sûk* adlı eser ile 149a'da başlayıp 152a'da biten *Fâl-ı Murgân* adlı fahnâme vardır. Eserin müstensihî aynı zamanda müellifi olan Pîr Muhammed bin Evrenos bin Nûre'ddîn bin Fâris eş-şehîr bi-Za'îfî er-Rumî el-Ma'denî el-Karatovavî'dir.

Ebrulu zahriyenin karşısındaki sayfa numarasızdır ve üzerinde Osmanlıca kütüphane bölüm ismi ve kayıt numarası ve yazı çeşidi yer almaktadır: *Revan 822 nesih*. Arka sayfa boş olup en alt sağ köşede yan olarak Arapça "kâle'n-nebiyyü" yazmaktadır. Bu sayfanın karşısındaki sayfa, eserin ilk sayfası olarak numaralanmıştır.

Aynı sayfada eserde bulunan kitapların listesi verilmiştir:

Fihris-i kitâbhâ-yı Külliyyât ez tasnîfât-ı mevlânâ Za'îfî înest

Kitâb-ı Bâğ-ı Behişt, Kitâb-ı Nigâristân-ı Şehristân, Kitâb-ı Gülşen-i Sîmurg, Kitâb-ı Bostân-ı Nesâyih, Dîvân, Kitâb-ı Sergüzeşt, Kitâb-ı Gülşen-i Mülûk, Kitâb-ı Sabrû'-l Mesâyib, Kitâb-ı Cevâhîrnâme, Sûret-i Vakfiyye olarak 8 eser kayıtlıdır. *Kitâb-ı Nigâristân-ı Şehristân ve Kitâb-ı Gülşen-i Sîmurg* listede görüldüğü halde yazmada yoktur.

1b boştur. 2a'da III. Mustafa'nın oğlu Sultan I. Mahmud'a ait bir mühür bulunmaktadır. "Elhamdülillâhillezî hedenâ lihâzâ mâ künnâ li tehtedî lev lâ enne hedeynallâhe (Hamd, bizi buna eriştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık (7:44) ayeti bulunmaktadır.⁶⁹ Mührün altında "harem-i hümayûn" ve "*Kitâb-ı bâğ-ı behişt* hatt nesih satır 25" yazmaktadır.

Başlıklar sülüs hatla Farsça ve kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Başlıklardan sonra, bir sonraki bölümün anlaşılması için kırmızı küçük bir çizgi konulmuştur. Mensur bölümlerde başlıklar satır arasında ancak yine kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mensur bölümlerde şiirler, kırmızı ile yazılmış "Şi'r" başlığıyla sıralanmıştır. Durak ve noktalama işaretlerinin çoğu kırmızı ile yazılmıştır. Metinde âyet, atasözü, kelâm-ı kibâr ve *seyr-i illallâh, vâdî-i ma'rifet, seyr-i me'allâh, vâdî-i istignâ, nefis-i râziye, vâdî-i tevhîd, nefis-i marziyye* gibi bazı kavramlar, üstlerine çizilen kırmızı çizgi ile vurgulanmıştır. Âyetler ve hadisler Arapça, dua cümleleri Arapça, Farsça ve Türkçe ve kelâm-ı kibâr ve atasözü mahiyetinde olanlar ise Arapça ve Türkçedir. (bk. Sanatı). Sayfalarda reddâde bulunmaktadır. *Sergüzeşt*'in T nüshası harekeli ve çerçeveli bir metin şeklindedir. Ancak derkenar beyitleri arasında hem harekesiz hem çerçevesiz olanlar da vardır. Sözelimi 132b'de bir, 133a'da iki, 133b'de üç, 134a'da bir, 134b'de beş ve 157b'de bir harekesiz beyit derkenar olarak yazılmıştır. Bununla beraber 149a'da bir, 158a'da bir derkenar beyti olmak üzere harekeli beyitler de mevcuttur. 152a'da sayfa boşluğuna, kitabın tamamlanış tarihi harekesiz olarak yazılmıştır. 158b'de sol alt köşede sütun dışına tarih yazılmıştır. Metinde bazan satır üstlerine ya da altlarına kelimeler eklendiği olmuştur. Bu, müellifin metni temize çekerken atladığı kelimeyi hatırlayarak ilave ettiğini göstermektedir. 141a'da "ve garîb kasrlar ki ferşinüñ tabâkât-ı 'arşî fevka'l-'ulâda" cümlesinde "ferşinüñ" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır. Yine aynı sayfada şair, "câmi'üñ müezzinleri ile" cümlesindeki "ile" kelimesini satırın üstüne yazmıştır. Aynı şekilde 144a'da "Şi'r"

⁶⁹ Joseph von Hammer-Purgstall (1999). *Osmanlı Mühürleri (Arap, Fars ve Türk Mühürleri)*. Çev. Ümit Öztürk. İstanbul. 26.

kelimesini satırın üstüne yazmıştır. 144b'de “mizacı” kelimesi çerçevenin dışına yazılmıştır.

Sergüzeşt-i Za'îfi'nin beyit sayısı 1151'dir. Bunların 7'si Arapça, 2'si Farsçadır. Mensur bölümlerde (*Işkî ve Ma'sûk*) 56'sı Türkçe, 2'si Farsça olmak üzere toplam 58 beyit bulunmaktadır. Mensur bölümlerde bulunan beyitler, kırmızı mürekkeple yazılan “Şi'r” kelimesiyle ayırt edilecek şekildedir. Metinde şairin divanı içinde bulunmayan 'Işkî'nin ağzından söylenmiş bir de gazel bulunmaktadır. Metinde 73 başlık vardır. Biri Arapça besmele, üçü kitap ismi ve diğerleri de konu başlıklarıdır. Başlıklar Farsçadır. Uzunlukları muhtelifdir.

T Nüshasının Özellikleri

Harekeleme ve İmlâ

“Za'îfi'nin *Sergüzeşt*'inin imlâsı nasıl değerlendirilmelidir? Metin, çeviriyazıda nasıl harekelenmelidir?” konusuna, Za'îfi üzerine çalışan araştırmacılar az çok değinmişler ve şairin eserlerinde kullandığı imlânın, zamanının Rumeli Türkçesi özelliklerini taşıdığını söylemişlerdir. Hatta şairin *Külliyât*'ı ve ondan kopya edilen diğer nüshalarda harekelerin korunmasının bilinçli bir tercih olduğunu ilave etmişlerdir.⁷⁰ Bir diğer araştırmacı Kâmil Akarsu, Za'îfi'nin metinlerindeki bu harekelemenin bir vokal yanlışlığı olduğunu söylemiştir. “Yağan, kaşak, sanak (yığın, kaşık, sınık)” gibi birçok kelimenin arkaik yapılarını da inceleyerek bu durumun bir arkaik özellik olmadığını vurgulamış ve yanlış gördüğü bu harekelenmeleri düzelterek metni vermiştir.⁷¹ Berrin Uyar Akalın, *Gülşen-i Sîmurg*'daki bazı Arapça-Farsça-Türkçe kelimelerde dar ünlülerin geniş, geniş ünlülerin dar okunacak şekilde harekelenişini ve bunun bir ağız özelliği olduğunu vurgulamıştır. Ses değişimlerini ayrıntılı olarak inceleyen Uyar Akalın, metindeki harekeye sadık kalmayı tercih etmiştir.⁷² Ülkü Çelik-Şavk ise Za'îfi'nin *Cevher-nâme* eserindeki harekelemeyi bir kararsız imlâ örneği olarak görmüş ve düz ünlü geniş ünlü nöbetleşmesi üzerinde durarak Türk dilinin tarihî gelişimi içinde bu konu üzerinde belirtilen görüşlere yer vermiştir. Harekelemenin yanlışlık yerine bilinçli bir tercihle yapıldığını düşünen

⁷⁰ Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 437-438; Fatma Sabiha Kutlar (2005). *Klâsik Dönem Metinlerde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhir-Nâme*. Ankara. 502.

⁷¹ Kâmil Akarsu (hızl.) (2011). *Rumelili Za'îfi Dîvânı*. Ankara. 7; Fatma Sabiha Kutlar (2005). *Klâsik Dönem Metinlerde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhir-Nâme*. Ankara. 502.

⁷² Berrin Akalın Uyar (2001). *Za'îfi, Gülşen-i Sîmurg, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 423.

Çelik-Şavk, bu kelimelerin hem edebî dilde hem de Rumeli ağzında kullanıldığı şekliyle verilmiş olmasını da dikkat çekici bulur ve metinde geçen kök, gövde, bağlama ünlüsü ve eklerde görülen düz ünlü geniş ünlü nöbetleşmesine örnekler verir.⁷³ Za'îfi'nin bu imlâ özelliği ile ilgili olarak Anhegger, bir metni modernleştirerek neşretmenin tarihî mensur eserler için mümkün hatta caiz olabileceğini, ancak edebî ve manzum bir eserde bu uygulamanın uygun olmayacağını belirtir ve uygulanacak metodun eserin yazıldığı devrin diline mümkün olduğunca yakın olması gerektiğini vurgular.⁷⁴ Fatma Sabiha Kutlar, Za'îfi'nin eserlerindeki bazı ses özelliklerini onun yaşadığı dönemin dil özelliklerini işaret ettiğini ve bunları varlığının metni dil bakımından değerli kıldığını gösterdiğini söyler. Dolayısıyla çeviriyazılı metin çalışmalarında harekeli metinlerin imlâsının değiştirmenin metne özgü önemli bir özelliği ortadan kalkmasına ve sonuç olarak eserin sıradan bir metin haline dönüşmesine sebep olacağını vurgular.⁷⁵ Bize göre medrese eğitimi görmüş ve katiplik yapmış biri olarak şairin, kelimelerin imlâsında hata yapmış olması zayıf bir ihtimaldir.

NÜSHALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hem ketebe kayıtlarından -13 Şaban 950 (11 Kasım 1543)- hem de eserin şekil ve muhtevasından anlaşıldığı kadarıyla BL nüshası şairin kaleme aldığı ilk nüshadır. Bu nüshanın diğerlerinden farkı, eserin başında diğer nüshalarda olmayan beyitlerin oluşturduğu bir fazlalık, eserin iç kısmında ise diğer nüshalarda bulunan *Fâl-ı Murgân* ve *'İşkî vü Ma'şûk* eserlerinin olmaması yönünden bir eksikliğin söz konusu olmasıdır. Ayrıca, Za'îfi'nin eserleri üzerinde yapılan önemli araştırmalardan biri olan Fatma Büyükkarcı Yılmaz'ın çalışmasında dile getirdiği tespitlere göre şair, BL nüshasını beğenmeyip bunun üzerinde çalışıp bazı düzeltmeler yaparak daha sonra yeni nüsha ya da nüshalar meydana getirmiştir. Bu tespitin doğru olma ihtimalini Za'îfi, *Nigâristân* adlı eserinin 284-377. beyitleri arasında bulunan “taksîr-i hizmet ve ihtiyâr-ı uzlete mûcib ne vâki olmuşdur anun beyânındadır” başlıklı VII. bölümünde *Nigâristân*'ı aceleyle yazdığını, bu nedenle eserde bazı hataları olduğunu ve yazdıklarını tashihe fırsat bulamadığını ifade ettiği satırlarında teyit etmektedir. Şair, aradan biraz zaman geçtikten sonra bu ilk versiyonun tashihine başladığını, her beytin üzerinde tekrar tekrar durarak

⁷³ Ülkü Çelik-Şavk (2004). “Kararsız Dilli Eserlere Bir Örnek: Za'îfi'nin Cevâhîr-nâmesi”. Yayımlanmamış Bildiri. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu. Ankara, aktaran Fatma Sabiha Kutlar (2005). *Klâsik Dönem Metinlerde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhîr-Nâme*. Ankara. 504.

⁷⁴ Robert Anhegger (1950). “16. Asır Şairlerinden Za'îfi”. *TDED* 4 (1-2): 135.

⁷⁵ Fatma Sabiha Kutlar (2005). *Klâsik Dönem Metinlerde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhîr-Nâme*. Ankara. 509.

eseri dikkatli bir şekilde yeniden kaleme aldığını belirtir. Şair yaptığı bu değişikliği, BL nüshası dışındaki ve Büyükkarcı'nın çalışmasını hazırlarken gördüğü HSM, F ve BN nüshalarında 366-373 numaralı beyitler ifade etmektedir:

Çü tac'îl ile tesvîd oldı nâme

Hatâdan hâlî olmamışdı hâme

Kitâb itmâmına olmuşdı ta'cîl

Hatâya pes sevâb olmuşdı tahvil

Olupdı rüzigârum nâ-müsâid

Tashîha varmadı pes dest ü sâid

Müsahhah olmadın pes anı inşâ

İdüp beynel halâyıkım kıldum ifşâ

Basiretle nazar her beyte kat kat

İdüp dikkat geçürdüm neçe evkât

Pes im'ân-ı nazarla yazdum anı

Beyâza geldi hoş tesvîd-i sâni

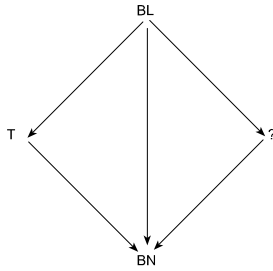
Çü hatm oldı Nigâristân-ı zîbâ

Geyürdüm ana rengîn hûb dibâ⁷⁶

Büyükkarcı'nın tespitinin delilleri olan bu beyitleri göz önüne alarak şunları söyleyebiliriz: *Nigâristân*, şairin *Külliyât*'ı içindeki eserlerden yalnızca biridir. Şair söz ettiği düzeltmeyi sadece *Nigâristân*'da değil kuvvetle muhtemel tüm eserler üzerinde yapmış, tüm *Külliyât*'ını tebyiz etmiş ve 962'de (1554/1555) bu nüshayı tamamlamıştır. Buna elimizde bulunan diğer nüshalarla farklılık arz eden T nüshasının BL ve BN

⁷⁶ Bu bilgiyi yalnızca nüshaların tamamını gören Büyükkarcı'dan nakille buraya aldık (VSC) (Fatma Büyükkarcı Yılmaz (2001). *Za'îfi'nin Manzum Gülistân Tercümesi: Kitâb-ı Nigâristân Şehristân-ı Dirâğistân-ı Sebzistân*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 121).

nüshasından farklı olduğunu, eserin yer yer kelime düzeltmeleri ve unutulmuş mısraları yerleştirme gibi özelliklerinden anlamaktayız. Bize göre T, BL'den sonra müstensih ve müellefi şairin kendisi olan düzeltilmiş ikinci nüshadır. Zaten tarih ve kayıt da bunu göstermektedir. BN ise bir başka müstensih tarafından BL ya da T esas alınarak yapılmış bir başka nüshadır. BN nüshası üzerindeki bir başka ihtimal de BN'nin bilmediğimiz bir başka istinsah nüshasından istinsah edilmiş olmasıdır. Bu nüshada diğer nüshalara uymayan imlâ ve kelime hataları mevcuttur. Gördüğümüz üç nüshadan bizce metni en sağlam ve bütün olan T nüshasıdır. Buna göre, eserin, herhangi bir müstensih ya da katip tarafından değil, müellifin kendi "hatt-ı desti" ile 14 Rebiülevvel 962 (1554/1555) senesinde yazılmış (158b) olduğu, nüshanın ferağ kaydından anlaşılmaktadır. Eldeki nüshalardan BL nüshası da müellifin kendi hattı ile on iki yıl kadar önce yazılmış olup eksik bir nüshadır. Bu nüsha aynı zamanda sonradan üzerinde düzeltme yapılan nüsha ya da nüshaların ilk versiyonudur. T nüshası ile BL nüshası, birbirinden farklı zamanlarda yazılmış müellif hatlı nüshadır. BL'den daha sonra yazılan T nüshasından anlaşıldığına göre şair, BL'de olan bazı bölümleri bu nüshaya almamıştır. Bu durumda nüshaların şeceresi şu şekildedir:

TRANSKRİPSİYON ve METİNLE İLGİLİ HUSUSİYETLER

Neşredilecek metinlerin imlâsı, sahanın henüz netleşmemiş meselelerindedir. Nitekim, yayınlardaki imlâ farklılıkları bu durumu doğrulamaktadır. Özel isimlerin, Arapça ve Farsça ön ve son eklerin, birleşik kelimelerin imlâsı ve benzeri birçok konu hâlâ belirsizlik taşımaktadır.⁷⁷ İmlâ birliği konusundaki bu sıkıntı, metnin harekeli olduğu durumlarda metni esas alma gerekliliğinden dolayı daha da artmaktadır. Çünkü çeviriyazılı metnin mümkün olduğunca ana metne sadık kalınarak hazırlanması, asırlar önce yazılmış metnin dil ve imlâ özelliklerini koruyarak günümüze aktarma ve dönemle ilgili yorum yapmada oldukça önemlidir. İmlâ birliği için çeviriyazıda nelere dikkat

⁷⁷ Fatma Sabiha Kutlar (2008). "16. ve 19. Yüzyılda Yazılmış İki Metin İmlâsına İlişkin Kimi Tespitler". *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6: 500.

edilmesi gerektiği hususu, konuyla ilgili kaynaklarda detaylı olarak ele alınmıştır.⁷⁸ Bununla birlikte, metin neşri ile ilgili yeni öngörüler sunan çalışmalar yayımlanmaktadır.

Kaynaklardan istifadeyle metnin inşasında şu yol takip edilmiştir:

1. En geç tarihli müellif hatlı nüsha olduğundan, çeviriyazıda T nüshası esas alınmıştır.
2. Bu nüsha “ana metin”, onun transkribe edilmiş şekli “çeviriyazılı metin” olarak adlandırılmıştır.
3. “Ana metin” her sayfada dört sütun, her satırda dört mısra (ikişer beyit) olacak şekilde tanzim edilmiştir. Çeviriyazılı metinde beyit tertibi kullanılmıştır.
4. Çeviriyazılı metinde ana metnin varak numarası verilmiş, kısaltması olan (T) yalnızca dipnotlarda gösterilmiştir. Diğer nüsha kısaltmaları ise (BL, BN) çeviriyazılı metinde kullanılmıştır.
5. “Ana metin” ile “çeviriyazılı metin” karşılaştırmasında kolaylık sağlamak maksadıyla ana metnin tamamı numaralandırılarak çeviriyazıda bu numaralar takip edilmiştir. “Ana metin”deki manzum bölümler 5’er beyit, mensur bölümler üçer satır aralıkla numaralandırılmıştır:

“...(13) bu nev‘ ile ta‘bîr ve bu vech üzere takrîr (15) kılup eyitdiler ki, zâviye-i nigâr-hâne-i ma‘lûm diyâr-ı dâyire-i Rûmda bir pîr-i sâhib-i genc-i tarîkat, gûşe-nişîn-i künc-i şerî‘at ü hakîkat, ma‘rifet-i ‘irfân-ı esmâda çü Âdem hakâyık-ı eşyâyı zamânında olanlardan a‘lem kimesne var idi. Kemâl-i ‘ilmile ârâste, zîver-i hilmile pîrâste kişi idi. Anuñ nâm-ı şerîfî ve ism-i latîfine efâzıl u denî h‘oca Evreng-i Ma‘denî eydürlerdi. Yirlerinde ma‘rûf u meşhûr diyârlarında (18) mu‘azzez ehl-i huzûr kişi idi. Be-hükm-i takdîr-i Rabbânî ve fazl-ı Sübhânî hatunından bir sülâle-i gül‘izâr bahşâyîş-i Perverdigâr vücûda gelüp zuhûr buldı.” (135a)

⁷⁸ Mehmet Fatih Köksal (2009). “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 3: 63-86). Diğer çalışmalar için bkz. Mehmet Fatih Köksal (2008). “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1: 170, 1 no’lu dipnot.

6. T nüshasının varak numaraları, çeviriyazılı metinde nazım bölümünde mısra başlarında; nesir bölümünde ise satır başlarında gösterilmiştir. BL ve BN nüshalarının varak numaraları ise nazım bölümünde mısra sonlarında, nesir bölümünde ise satır aralarında gösterilmiştir:

(133 a) Beyâza geldi çün defter kalemde
Vücûda geldi ya'nî ten 'ademden (BN 252a)

... Gerden-i bâda dakup kemend (BN 258a) rikâbına bend itmiş meger ki ol nûr-i dîde ve ma'sûk-ı güzîde 'İşkî-i derdümendi âşüfte vü bîçâre iden, yâr ve üftâde vü âvâre iden dildâr imiş. 'Âşık 'İşkî ma'sûk ve mahbûbın ki irakdan gördi, serv gibi hayretle ayag üzere gelüp çınarlayın kefini sînesinde koyup durdı. Yakîn geldükde kâmetin (24) çeng gibi hamîde kılup felekleyin tenin dü-tâ eyledi. Ma'sûk dahı gördü ki ol kendüyi istikbâl iden dil ü cândan 'âşıkı vü muhibb-i sâdıkı 'İşkî zencîrinüñ esîri, bendelerinüñ hakirî, 'İşkî derdümenddür. Ol sûret-i 'acîb ve şekl-i garîb gidüp sâhib-i vakâr olup bülbülvâr şûrîdelükler getmiş, hüdhüdleyin tâcdâr olmuş. Pes seferde itdügi 'ahdı zuhûra getirüp selâm virdi ve ahvâl ü hâtırın sordı...(139a).

7. T ile BL ve BN arasındaki farklar dipnotlarda gösterilmiştir.

8. Ana metindeki mensur kısımlar çeviriyazılı metine aktarılırken gerekli görüldükçe noktalama işaretleri konulmuştur.

9. Ana metinde bulunan derkenar beyitleri (sütun aralarına yazılanlar dahil), yazılış yerlerine ve beyitlerin anlam sırasına göre çeviriyazılı metine eklenmiş, metne ait olmayıp sonradan ilave olduğu düşünülenler çeviriyazılı metne alınmayıp dipnotlarda gösterilmiştir.

10. Ana metinde geçen âyet, hadis, Arapça ve Farsça duâ, kalıplaşmış ifade ve kelâm-ı kibârların manaları inceleme bölümünde verilmiş, çok bilinen bazı duâ cümleleri tercüme edilmemiştir.

11. Ana metinde üstleri çizili olan bu türden ibareler, transkripsiyonlu metinde altları çizili olarak gösterilmiştir: "Gelmek irâdet, gitmek icâzet diyü evden olana gitme, sen dur diyüp dür olanlara destûr virildi." (137b)

12. Manası bulunamayan kelimelerin yanına (?) işareti konulmuştur.

“...eşk ü sevâd-ı çeşmin midâd mürresin (?) ‘anberîn hâme müşğîn kalem rengîn rakam birle... (142b)

Metinde okunamayan kelimeler (...) şeklinde; müstensihin unuttuğu düşünülen kelime ya da harf [ ] içinde tamamlanarak gösterilmiştir. Vezin gereği zorunlu olan ünlü düşmeleri ise metne sadık kalınarak üstten virgülle gösterilmiştir.

Bu nev‘a bendeñi añsañ revâdur

Ne ihsân k‘eyleseñ ‘ayn u ‘atâdur (140a)

13. *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za‘îfi* harekeli bir metin olduğundan, nüshanın dil ve üslup özelliklerini korumak amacıyla orijinal metne sadık kalınmış ve kelimeler okudukları şekliyle çeviriyazılı metine aktarılmaya çalışılmıştır. Kelimelerin lügatlardaki okunuşları dipnotta gösterilmiştir.

“varlak” “varlık” (132b)

14. Arapça ve Farsçadaki bazı ek ve edatlar tire (-) ile ayrılmıştır: Fi‘l-leyli (141b), ber-zemîn (138a), be-temâşâ-yı gülistân (144b), yevmen-fe-yevmen (146b), nâ-müsâ‘id (158b), bâ-ma‘şûkeş (136b), ez-sefer (138b), der-râh (140a).

15. Çeviriyazılı metinde özel isimlerin ilk harfleri büyük olarak yazılmasına rağmen son ekleri virgülle ayrılmamıştır: Bedre‘ddinden ben (133a)

16. Haber kipi dür, dürür ayrı yazılmıştır:

Aña irmiş dürür ‘avn-i Hüdâyî

Ki komışdur tarîk-i ‘ilme pâyı (132b)

17. Vâv-ı ma‘dûle, “h̃” ile gösterilmiş ve ardından gelen vokal uzun okunmuştur: H̃âb (135b). Bununla birlikte, metindeki tek istisna olan “h̃âce” kelimesi harekesi gereği kısa vokalle ve “h̃oca” olarak okunmuştur: H̃oca-i Evreng-i Ma‘denî (135a)

SONUÇ

Za'îfi'nin XVI. yüzyıldan bir kesit veren *Sergüzeştname*'sini konu edinen bu kitabın, yalnızca eseri ve şairi konu alan ve tek bir bakış açısından ibaret çalışma temayüllerinin dışına çıkması için oldukça gayret gösterdik. Aksi halde bu konuda çalışmamızı gerektiren bir durum ortaya çıkmazdı. *Sergüzeştname*, binlerce divan şairinden biri tarafından kaleme alınmış sıradan bir eser değildir. Eser, bir yanda maişet kaygısı çekip öte yanda müderris olmak ve mansıp elde edebilmek uğruna hayat, bürokrasi ve patronaj ağı içinde mücadele veren müderris bir şairin şahsî ve meslekî hayatındaki tecrübelerinin toplamıdır. Şairin kendi ifadesinden anlaşıldığı kadarıyla eserini, toplumdaki fertlere “nümûne-i timsâl” olması için yazmıştır. Çalışmamızla dil yönünden, edebî ve tarihî bakımlardan oldukça önemli olan ve yazıldığı dönemin değer yargılarına varıncaya kadar birçok özelliğini yansıtan *Sergüzeştname*'nin elimizdeki üç nüshası üzerinden tenkitli neşrini yaparak çeviriyazılı metnini ortaya koyduk. Şairin hayatını, eserlerini ve bunlar üzerinde yapılan çalışmaları, bir başka deyişle okuyucuya Za'îfi bibliyografyasını sunduk. Ayrıca eserin tür ve muhteva özelliklerini inceledik. Nazım-nesir karışık dille yazılmış ve mesnevi türünün tipik bir örneği olmayan bu eser vesilesi ile manzum-mensur karışık dille yazılmış edebî metinlere değindik. *Sergüzeştname* türünün ilimler tasnifindeki (Doğu'da) yerini ve anlamını, Arap edebiyatındaki ve Türk edebiyatındaki tarihî serüvenini, böylesi bir çalışmada ihtiyaç görülebilecek oranda inceledik. Ayrıca tür üzerinde Batı'da yapılan çalışmaları ve “tür” için yapılan bazı yorumları ele aldık. Bu türün Türk edebiyatında müstakil olarak gelişen bir tür olmadığını,, başka türlerle iç içe geçtiğini, ancak bazı görüşlerin ifade ettiği gibi ilk kez 19. yüzyıl gibi geç bir dönemde ortaya çıkan bir tür olmadığını göstermeye çalıştık. Bu türün özelliklerini benzerlerinden ayırarak sınıflandırmaya gayret ettik. Doğu'daki sergüzeşt Batı'daki otobiyografi midir? İkisinde de anlatılan “ben” aynı mıdır? Divan şairi, kendini hatta ismini bile saklamayı, ben yerine fakir, hakir, bendeniz demeyi öngören bir gelenek içinde şiirlerini yazarken neden bu türde hayatını ortaya serer? gibi sorularla Türk edebiyatındaki sergüzeştnameelerde anlatılan ‘ben’in mahiyetini anlamaya çalışarak Doğu'daki “ben”in aslında “biz”e yakın bir ben olduğunu ve kişisel bir iç dünyasından ziyade o toplumun parçası olan kişiyi anlattığını göstermeye çalıştık. Edebî olduğu kadar tarihî ve tasavufî açıdan da önemli olan *Sergüzeştname* 'nin bu yönlerini de inceledik. Edebî bir eserin tarih yazımına nasıl katkı sağlayabileceğini, bu alanda ihtiyaç duyulan ortak çalışmaları

vurgulamaya çalıştık. Ayrıca tarihî ve tasavufî bakımlardan *Sergüzeştnâme*'nin muhtevasını değerlendirdik. Elbette ki sergüzeştnâmeler ve Za'îfi'nin *Sergüzeştnâme*'si üzerine söylenecekler bu çalışmada değinilen hususlar ile sınırlı değildir. Çalışmamızın bilgi, yorum ve metot olarak mevcut literatüre sağladığı katkı bu kadarla kalmayacak yeni çalışmalara vesile olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akalın, Berrin Uyar (2001). *Za'îfî Gülşen-i Sîmurg-İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara.
- Akarsu, Kâmil (1990). *Za'îfî Divanı Metin Tahlil ve Sistematik İndeks*. Ankara.
- Akarsu, Kâmil (1993). *Rumelili Za'îfî: Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanından Seçmeler*. Ankara.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2008). "Osmanlı Şairlerinin Aruz Tasarrufları ve Araştırmacıların Gereksiz Müdahaleleri". *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* V (3/6): 388-403.
- Akün, Nesrin (1979). "Za'îfî'nin Gülistân Tercümesi". Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Anhegger, Robert (1950). "16. Asır Şairlerinden Za'îfî". *TDED* 4 (1-2): 133-166.
- Aral, Ayşen (1977). "Dîvân-ı Za'îfî". Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Âşık Çelebi (2010). *Meşâ'irü's-Şu'arâ İnceleme-Metin*. Hzl. Filiz Kılıç. İstanbul.
- Başar, Fahamettin. "Evrenosoğulları". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: TDV Yay. 539-541.
- Bilgili, Ali Sinan (2004). *Osmanlı İran ve Azerbaycan'ı 16. ve 17. Yüzyıllar Sosyal ve Ekonomik Tarihi*. Erzurum.
- Bilgin, Şükran (1966). "Kitâb-ı Bâğ-ı Behişt Za'îfî". Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Bursalı Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. 3 C. İstanbul.
- Büyükkarcı Yılmaz, Fatma (2001). *Za'îfî'nin Manzum Gülistân Tercümesi ve Şerhi'nin (Nigâristan ve Sebzistân) Edisyon Kritiği*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Büyükkarcı Yılmaz, Fatma (2006). "Klâsik Türk Edebiyatı'nda Sosyal ve Ekonomik Hayata Dair: Za'îfî'nin Nigâristân Adlı Eserinde Sosyal ve Ekonomik Hayattan Yansımalar: Madencilik". *Journal of Turkish Studies Orhan Okay'a Armağan* (30/3): 329-345.
- Coşkun, Menderes (2007). *Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar*. İstanbul.

- Çavuşoğlu, Şerife (1979). “Za‘îfi’nin Gülistân Tercümesi”. Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Çelebioğlu, Âmil (1994). *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*. Ankara.
- Çelebioğlu, Âmil (1982). “Za‘îfi’nin Gazavât-ı Sultan Murâd ibn Muhammed Hân Adlı Mesnevisi”. *Türk Kültürü* 20 (225): 30-37.
- Çetin, M. Nihad. “Aruz”. *İslam Ansiklopedisi*. C. III. 434.
- Çiçekler, Mustafa. “Mesnevi”. *İslam Ansiklopedisi*. C. XXIX. 320-325.
- Gelibolulu ‘Âlî (1994). *Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*. Hzl. Mustafa İsen. Ankara.
- Gökalp, Haluk (2009). *Eski Türk Edebiyatı’nda Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. İstanbul. *Gülistân-ı Za‘îfi*. British Library. OR 11 162.
- İnan, Mehmet Emin (1998). *16. Yüzyıl Şairlerinden Za‘îfi ve Bâğ-ı Behişt Mesnevisi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- İpekten, Haluk (1986). *Eski Türk Edebiyatı Edebî Bilgiler, Nazım Şekilleri-Aruz Ölçüsü*. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Ders Notları. Erzurum.
- Kınalı-zâde Hasan Çelebi (1981). *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*. Hzl. İbrahim Kutluk. Ankara.
- Koçin, Abdülhakim (1991). *Za‘îfi ve Bustân-ı Nasayih’i İnceleme ve Tenkitli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Koçin, Abdülhakim (1999). “Feridüddin-i Attâr’ın Pend-nâmesinin Türk Edebiyatı’na Etkisi ve Za‘îfi’nin Bustân-ı Nasâyih’i ile Karşılaştırılması”. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 10: 93-102.
- Koçin, Abdülhakim (2005). *Za‘îfi, Gülşen-i Mülûk*. Ankara.
- Köksal, Mehmet Fatih (2008). “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1: 169-190.
- Köksal, Mehmet Fatih (2009). “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 3: 63-86.
- Kurnaz, Cemal (1983). “16. Asır Şairlerinden Za‘îfi’nin Fâl-ı Murgân’ı”. *Şükri Elçin Armağanı*. Yay. Umay Günay, Abdurrahman Güzel ve Dursun Yıldırım. Ankara. 221-234.
- Kut, Günay (1999). “Metin Tespitinde 1. Aşama: Vezin ve Anlam”. *İlmi Araştırmalar* 8: 189-198.

- Kut, Günay (2011). "16. ve 17. Yüzyıl Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış". *Acâibü'l-Mahlûkât Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları II*. Hzl. Fatma Büyükkarcı Yılmaz. İstanbul. 102-124.
- Kutlar, Fatma Sabiha (2005). *Klâsik Dönem Metinlerde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhir-Nâme*. Ankara.
- Kutlar, Fatma Sabiha (2008). "16. ve 19. Yüzyılda Yazılmış İki Metnin İmlâsına İlişkin Tespitler". *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6: 499-510.
- Külliyât-ı Za'îfî*. Paris Bibliothèque Nationale. Supp. Turc 572.
- Külliyât-ı Za'îfî*. Hat Sanatları Müzesi Kütüphanesi No. 840.
- Külliyât-ı Za'îfî*. Topkapı Sarayı Revan Köşkü No. 822.
- Latîfî (2000). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzemâ (inceleme-metin)*. Hzl. Rıdvan Canım. Ankara.
- Lowry, Heath W (2000). *The Evrenos Family, & the city of Selanik (Thessaloniki): Who Built the Hamza Beğ Camii & Why? Evrenos Ailesi ve Selanik Şehri: Hamza Beğ Camii Niçin ve Kimin Tarafından Yapıldı? Çev. Kıvanç Tanrıyar. İstanbul.*
- Macit, Muhsin (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i Osmânî*. İstanbul.
- Müstakîm-zâde Süleyman Sa'deddin Efendi (2000). *Mecelletü'n-nisâb*. Ankara.
- Okay, Orhan. "Hatırat". *İslam Ansiklopedisi*. C. XVI. İstanbul: TDV Yay. 445-449.
- Okuyucu Cihan, Ahmet Kartal ve Mehmet Fatih Köksal (2009). *Klâsik Dönem Osmanlı Nesri*. İstanbul.
- Olgun, İbrahim (1972). "Anı Türü ve Türk Edebiyatında Anı". *Türk Dili* 25: 403-427.
- Owens, Meredith (1971). *Meşairü'ş-Şuara: Tezkere of Aşık Çelebi*. Cambridge.
- Özcan, Abdülkadir (2009). "Osmanlı Tarih Edebiyatında Biyografi Türünün Ortaya Çıkışı ve Gelişmesi". *Nazımdan Nesire Edebî Türler 25 Nisan 2008 bildiriler*. Hzl. Hatice Aynur vd. İstanbul. 124-133.
- Özkan, Mustafa (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul.

- Özuygun, Ali Rıza (1993). *Za'îfi Pir Mehmed ve Gülşen-i Simurg: Tenkitli Metin ve İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- “Özyaşamöyküsü”. *Büyük Larousse*. C. XV. 9089.
- Özyıldırım, Ali Emre (2009). “Sergüzeşt-nâmeler Üzerine Hasbîhâl veya Hasbîhâllerin Sergüzeşti”. *Nazımdan Nesire Edebî Türler 25 Nisan 2008 bildiriler*. Hzl. Hatice Aynur vd. İstanbul. 134-165.
- Saraç, Yekta (2007). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul.
- Siedler, Elizabeth (1998). “Türk Otobiyografisi Üzerine Bir Deneme”. Çev. Rana Temir. *Türk Kültürü XXXVI (427): 668 - 675*.
- Şentürk, Ahmet Atillâ ve Ahmet Kartal (2004). *Üniversiteler için Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul.
- Şimşek, Züriye (1977). “Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfi”. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Tahirü'l-Mevlevî (1994). *Edebiyat Lügati*. Hzl. Kemal Edip Kürkçüoğlu. İstanbul.
- Tavukçu, Orhan Kemal. “Sergüzeşt-nâme”. *İslam Ansiklopedisi*. C. XXXVI. İstanbul: TDV Yay. 559-560.
- Alpay Tekin, Gönül (1978). “Za'îfi, Külliyyatının Yeni Bir Nüshası Hakkında”. *Journal of Turkish Studies 2: 107-125*.
- Tızlak, Fahrettin (1999). “Osmanlı Devleti'nde Madencilik”. *Osmanlı: İktisat*. C. 3. Ed. Güler Eren. Ankara. 312-321.
- Tolasa, Harun (1983). *Sehî, Latîfi, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi 1*. İzmir.
- Toska, Zehra (2007). “19. Yüzyılda Yaşamış Bir Paşazadenin Sergüzeşti: Mehmet Rıfat ve Efsâne-i İbret”. *Edebiyat ve Dil Yazıları Mustafa İsen'e Armağan*. Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslâm ve Süer Eker. Ankara. 511-544.
- Uyar Akalın, Berrin (2001). *Za'îfi Gülşen-i Sîmurg-İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara.
- Ünver, İsmail (1993). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi 11(1): 51-89*.
- Üzümcü, Mehmet Ali (2008). *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfi*. Yüksek lisans tezi, 2008), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, Ayşe (2008). “Bazı Belağat Kitaplarına Göre Seci’nin Tanımı ve Tasnifi Üzerine Düşünceler”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 2/4: 1055-1065.

KİTÂB-I SERGÜZEŞT-İ ZA'ÎFÎ

METİN

Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfî

Bismillâhirrahmânirrahîm

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

- (132 b) 1 Uçup bir murg ger matlûb-ı zî-bâl
Ügi bî-'avn-i hamd açsa per ü bâl⁷⁹ (BN 251b)
- 2 İrişmeyüp murâdına döker⁸⁰ per
Düşer eyle ki kaldurmaz dahı ser⁸¹
- 3 Bi-ismi'l-Kâdiri'l-Hayyi'l-'Alîmi
Ve hamdi'llâhi zi'l-mecdi'l 'azîmi
- 4 Selâmün dâyimün sırren ve cehren
'Alâ-şemsi'l-verâ⁸² karnen ve dehren
- 5 Hüve'l-Mahmûd u Tâhâ vü Muhammed
Hüve'l-Ahmed Hüve'l-mahbûbü'l-es'ad⁸³
- 6 Ve salla'llâh 'alâ-küllî'n-nebiyyîn
Ve rahima'llâh⁸⁴ 'alâ-küllî's-safıyyîn⁸⁵

⁷⁹ BN: Açub murg emr-i zî-bâle per ü bâl
Vire minkârına ger cem'de (?) ihmâl

⁸⁰ BN: Döke

⁸¹ BN: İrişmeyüp murâdına döker per
Yire düşüp kala bî-pâ vü bî-ser

⁸² BN: Bedri'd-dücâ

⁸³ 5 BN: 7

⁸⁴ Vezin kusurlu olup "rahmallâh" şeklinde okunursa düzelmektedir (VSC).

⁸⁵ 6 BN: 8

- 7 Hüve'l-bedru'l-münevvirü bi't-tamâm
Hüve'ş-şemsü'l-muziyyü 'ale'd-devâm⁸⁶
- 8 'Aleyhi külle leylin bâte bi'l-ecr
Selâmu'llâhi hattâ matla'i'l-fecr⁸⁷
- 9 Deret-râ âmed in bî-kes Hudâyâ
Be-rahmet bendegânet-râ bu-buşâ⁸⁸
- 10 'Înâyet kon 'inâyet kon 'inâyet
Ki lutf-ı tûst bî-pâyân u gâyet
- 11 Hudâyâ tevbe bâbın kıl küşâde
Ki vardur cürmümüz hadden ziyâde
- 12 Bize rahmet kapusın kılma mestûr
Açup dil hânesini eyle pür-nûr
- 13 Uyar tevhîd şem'in cân içinde
Ko cânı şu'le-i îmân içinde
- 14 Keremden fazluñı kıl bize tevfiğ
Tarîk-i Hakkı dilde eyle tahkîk
- 15 'Aceb bî-çâre kalmışam mededsüz
'Înâyet kıl ki cürmüm var 'adaysüz
- 16 Ben_ol mûram ki bir güm zerreden kem
Degül bir cürmüme denk_iki 'âlem

⁸⁶ 7 derkenar ve harekesiz BN: 6

⁸⁷ 8 derkenar ve harekesiz BN: 5

⁸⁸ Be-buşâ olmalıdır (VSC). BN: bu-bahşâ

- 17 Günâhum taglar gibi büyükdür⁸⁹
Bu cism-i nâ-tüvânun üzre yükdür
- 18 Dilümi kes kelâm-ı mâsivâdan
Yolum ırma tarîk-i Mustafâdan
- 19 Yüzümüñ karasın nûruñla ag it
Mahabbet nârını câna çerâg⁹⁰ it
- 20 Kerîmâ yolda kaldum destgîr ol
Kapuña togru gitmege müşîr ol
- 21 Meded eyle ki düşdüm gilde kaldum
Yürürken öñde soñ menzilde kaldum
- 22 Öñümde tag u çevrem toldı agyâr
Uzak yol⁹¹ merkebüm lâgar giran-bâr
- 23 Elüm bu vartadan dut eyle âzâd
Beni bu togru yolda⁹² koma bî-zâd
- 24 Kuluñ kıl imtisâl-i emre münkâd
Hemîşe ictinâb-ı nehye mu‘tâd

⁸⁹ Vezin kusurlu olup “tag” kelimesi bir buçuk değerinde okunursa düzelmetedir (VSC).

⁹⁰ BN: Çırâg

⁹¹ BN: Yol uzak

⁹² BN: Râst rehde

- 25 Şu baş k' olmaya kulluğında yükdür
Kesilsün Kâf tagından büyükdür
- 26 Kamu varlak senüñ sensin hemîn var
Benüm yokdur vücûdum zerre mikdâr
- 27 Nazar kılsañ velî bu zerre hâke
Muhît olam semekden tâ simâke
- 28 Demüm 'İsî demine eyle peyvend
Kıl_i'câz-ı kelâmum suhfe-mânend
- 29 Dil ü cân güllerini tâzelendür
Bu gülşen bülbülin âvâzelendür
- 30 Olup Dâvûdveş yüce edâsı
Cihân cennâtını dutsun sadâsı
- 31 Safâ bulsun sözinden gûş-ı sâmi'
Müdâm olsun yüzinde nûr-ı lâmi'
- 32 Yüzün gören kişi mahbûb idinsün
Sözini işiden matlûb idinsün
- 33 Hudâyâ virdüñ evvel çünki Kur'ân
Za'îfiye bağışla soñ dem îmân
- 34 Muhammed ümmetine lînet eyle
Kamusınuñ makâmın cennet eyle⁹³

---

⁹³ BL: (171 a) Der-Bahr-i Hezec-i Müseddes Mevlânâ Za'îfinüñ İbtidâ Vilâyetinden Sergüzeştin Beyân İder.

- 35 Za'îfî gerçi sengistândandur
Ma'âdin cevheridür kândandur⁹⁴
- 36 Makâmı vâdî-yi kuhsârlardur
Revân her tagda bînarlardur⁹⁵
- 37 'Aceb mânenddür vâdî-i 'ışka
K'iren ol vâdiye irişdi şevka
- 38 Aña irmiş dūrür 'avn-i Hüdâyî
Ki komışdur tarîk-i 'ilme pâyı
- 39 Kamu ecdâdum olmışlar sipâhî
Peder dutmuş diyâr-ı 'ilme râhı
- 40 Peder merhûm olup serçeşme-i 'ilm
Diyârındaydı hâkim sâhibü'l-hilm⁹⁶
- 41 Kitâbı var idi bir niçe harvâr
Ne fenden istenilse⁹⁷ vardı⁹⁸ tekrâr

⁹⁴ BL: (168b) Za'îfidür kavî sanma denîdür
Mu'azzez cevherîdür ma'denîdür BL nüshasında 168b-171a arasında diğer nüshalarda olmayan 67 beyitlik bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm, "Ma'den-i Karatova ki Za'îfinüñ Mevlidüdür Anuñ ve Ehl-i Tevâzu' Medhindedür" başlığı ile başlayıp tüm nüshalarda mevcut olan bu beyte kadar devam etmektedir (VSC).

⁹⁵ Vezin kusurlu olup "tag" kelimesi bir buçuk değerinde okunursa düzelmektedir (VSC).

BL: Añılur Karatova güftârlarda
Egerçi yiridür kuhsârlarda

⁹⁶ BL: O yirde olmuş idi nâsa hâkim

⁹⁷ BL: İsteseñ

⁹⁸ BN: Vardı

- 42 Yigitlik⁹⁹ ‘unfuvânında açup zeyl
Reh-i ecdâda vardı bende de meyl
- 43 Ki vardı bâzuvân¹⁰⁰ u elde kuvvet
Nihâyette idi kudret fütüvvet
- (133 a) 44 Beyâza geldi çün defter kalemden
Vücûda geldi ya‘nî ten ‘ademden (BN 252a)
- 45 Çü dört yıl dört ay on gün yaşa¹⁰¹ irdüm
Elif bâ tâ vü sâ olmuşdı virdüm¹⁰² (BL 171 b)
- 46 Reh-i ecdâda gitmek diledüm çün
Bi-hamdillâh irişdi¹⁰³ ‘avn-i gerdûn
- 47 İrişdi kalbe Allâhdan sekîne
Sülûk itdüm ‘ulûmuñ meslegine¹⁰⁴
- 48 ‘Ulûmuñ ba‘zını ber-vech-i tefhîm
Atam merhûm eylemişdi ta‘lîm¹⁰⁵
- 49 Yine pes hâk-i Üskübe koyup ten
Okıdum Kâzî Bedre‘d-dînden ben¹⁰⁶

---

⁹⁹ BL: Şebâbuñ

¹⁰⁰ BL: Cism ü bâzû

¹⁰¹ BL: ‘Ömre irdüm

¹⁰² BL: Elif bî tî sî olmuşdı virdüm

¹⁰³ BL: Yetişdi

¹⁰⁴ BL: + Sarf ü nahv (derkenar)

¹⁰⁵ BL: -

¹⁰⁶ BL: Varuban hâk-i Üskübe koyup ten
Okıdum kâzî Bedrüddinden ben

- 50 Kelâm u sarf ü nahv¹⁰⁷ âdâb u hikmet
Okundu Muhtasarlar hep temâmet¹⁰⁸
- 51 Mütûn u mantık u hem fikih fennin
Okımışdum irince bîste sin¹⁰⁹
- 52 Medâris seyr ide pes yola geldüm
Ederne¹¹⁰ Bursa İstanbula geldüm
- 53 Metâli‘ şerh-i Miftâh ü Mevâkîf
Okıdum metn ü şerha ola vâkîf¹¹¹
- 54 Varup altıncı yılda Sahna hoş-hâl
Semâniyyede çâra irdi sâl¹¹²
- 55 Usûl ü fikh ü tefsîr ü me‘ânî
Hadîs ü hem bedî‘ ü hem beyânı¹¹³
- 56 İdüp mebzûl vüs‘um subhıla şâm
Okıdum bu fûnûmı nice eyyâm¹¹⁴

---

¹⁰⁷ BL: Mantık u

¹⁰⁸ BL: + Kelâm u mantık (derkenar)

¹⁰⁹ BL: On altısında sarf u nahv fennin

¹¹⁰ BN: Edirne

¹¹¹ BN: Şerh ü metne

BL: Metâli‘ metn-i Se(k)kâkî Mevâkîf

Olup şerh ü hâşa cümle vâkîf

¹¹² Vezin kusurlu olup diğer nüshalarda bulunan “pes” veya “çün” kelimesi eklendiğinde düzelmetedir (VSC). BN: Çâra irdi pes sâl BL: İrdi dörde çün sâl

¹¹³ BL: -

¹¹⁴ BL: -

- 57 Pes üstâd-ı güzîn ü müftî-i Rûm
‘Ulûmuñ câmi‘i mânendi ma‘dûm¹¹⁵
- 58 Cemâl’ed-dîn ‘Alî müftî vü mellâ¹¹⁶
Ki fetvâsına kimse dimesi lâ
- 59 Mükerrerem fâzıl u nihrîr ü ‘âlim
Zeleden râh-ı fetvâdaydı sâlim
- 60 Niçe eyyâm kullugında oldum¹¹⁷
Anâ şâkird olup çok faz(ı)l buldum
- 61 Okıdum rûz u şeb tefsîr-i Keşşâf
Gidüp jeng oldı pes mir‘ât-ı dil sâf¹¹⁸
- 62 Velîkîn âteş-i fakrıla sûzân
Ciger hûn idi dil gam dîde giryân¹¹⁹
- 63 Fakar nârı yüregüm yaka yaka
Dutuşmuşdum anuñla yaka yaka
- 64 Dü-tâ itmişdi kaddüm bâr-ı fâka
Yogıdı kim tâkam bir habbe fâka
- 65 Kimi yârânuñ olmuşdı mülâzım
Kazâyâ kimi tedrîseydi câzim

---

¹¹⁵ BL: -

¹¹⁶ BL: ‘Alî Çelebi müftî el-cemâlî

¹¹⁷ BL: Geçirdüm hizmetinde nice sâli

¹¹⁸ BL: Okıdum müftîden tefsîr-i Keşşâf
Gidüb jeng oldı dil-i mir‘ât hoş sâf

¹¹⁹ 63-90 BL:-

66 Ne var yogısa mâlum yâ mu'înüm
Yiter 'ilm ü hüner hem pâk dînüm

67 Bu hâletde idüm kim bir sehergâh
İçerü girdi bir devletlü nâ-gâh

Mu'allim Şoden-i Mevlânâ Za'îfî ¹²⁰Ekâbirzâde-râ Der-Bahr-i Hafîf-i Müseddes

[Fe'ilâtün Mefâ'ilün Feilün (fa'lün)]

68 Eyyühe'n-nâs ü ma'sere'l-ihvân
İşidüñ bu hikâyeti yârân

69 Bunı sanmayasız rivâyetdür
Sergüzeştüm güzel hikâyetdür

70 Gûşîñı dut latîfe vü kıssa
Diñle kim var saña dahı hisse

71 Bir zamânda Sitanbul_ içre fakîr
Okıyup şugl ider idi bu hakîr

72 'Âlim idi musâhibüm 'âmil
Hem-nişîn olmadı baña câhil

73 Gayret_ altında ölürüz hâşâ
Dimezüz câhile begüm paşa

---

¹²⁰ Mevlânâ BN: -

- 74 ‘İzzet_ ehli vü hayli ragbetlü
H’oca idüm ‘aceb mehâbetlü
- 75 Medrese ehli kamu dânişmend
Su gib’ içerdî başuma sevgend
- 76 Bir büyük mollâ cübbelü h’oca
Yakalu başı kubbelü h’oca¹²¹
- 77 Rîş ü destâr ile mukallakdur
Sanasın kim h’oca müzellakdur
- 78 Bir güzel kişi gölgesi gökçek
Yok yalan bir sözinde hep gerçek
- 79 Sûfi fişıldusını teh şunda
İşidürdüñ salınsa ger bunda
- 80 Şöyle korkar başın gören câhil
Nitekim bâzdan bir alay çil
- 81 Kimi korkar kimisi hürmet_ ider
Kimi ‘izzet kimisi hizmet¹²²_ ider
- 82 Hele bir yaraşuk kişidir bu
İstemez uyur iken_ etmek su

---

¹²¹ Hilyesi hoş mehâsini mahbûb
Lihye halvâ vü görki gâyet hûb
Sakal olur yaraşığı çün erüñ

Bir dutamdan ziyâdesin giderüñ Bu iki beyit, vezinleri kusurlu ve harekesiz olup derkenar olarak yazıldıkları ve BN nüshasında bulunmadıklarından dolayı metne dahil edilmemiştir (VSC).

¹²² Yazmalardaki imlâ özelliklerden biri olarak, aslı Arapça hizmet olan kelime metinde hizmet şeklinde yazılmıştır (VSC).

- 83 Lakabıdur Za'îfî lik kavî
Yire urur güreşse nerre devi¹²³
- 84 Molla yanında var idi kadrüm
Baş idi 'âlî pâyede sadrüm
- 85 Yogıdı gerçi bende hîç noksân
İlle var idi gayret-i akrân
- 86 Zîre¹²⁴ akrânumuñ kimi mansûb
Kimisiydi müderris-i mergûb
- 87 Kimi kâzî idi vü halka re'îs
'Âlem_ içre huzûrı vardı nefîs
- 88 Ata binse neçe kişiyle biner
Kimüñ_evin dilerse anda iner
- 89 Gel_efendi diyü ri'âyet_ider
'Avn ü lutfını bî-nihâyet_ider
- 90 Kimi nefsin¹²⁵ aña izâfet_ider
Lût u put ile ziyâfet_ider¹²⁶

¹²³ BL (170b): Dutar eflâki vü 'arzı girîvi
Zebûn eyler girîvi nerre divi

¹²⁴ BN: Zîrâ

¹²⁵ BN: Nefsi

¹²⁶ Mısradâ bir hece eksik olup vezin bozuktur (VSC).

- 91 Kime kim devlet_eyleye ikbâl
Kılur_ulu kiçi an' istikbâl (BN 252b)¹²⁷
- 92 Akça vü at ü don u oğlanlar
Kapusında seyîs ü sekbânlar
- (133b) 93 San ki begdür 'azîz ü hürmetlü
Efseri vü libâsı kıymetlü
- 94 Diyeyin her birisini saña ben
Şemsedîn Bedre'd-dîn¹²⁸halîfe iken
- 95 Olmış_adları iy benüm cânım
Kimi efendi kimi sultânım
- 96 Baña ammâ hitâb iden kişi
Be talişman h'oca dimekdi işi
- 97 Bulur ol kim libâsı var 'ismet
Akçası çoğ olanadur hürmet
- 98 Kalmadı ehl-i 'ilme ragbet hîç
Eylemez oldılar mahabbet hîç
- 99 Ma'rifet *halk* içindedür akça
Mâl ü gılmân cevârı *bâg* bâgçe

¹²⁷ Arturan kadr-i şahsı devletdür
Mâl ü mansıb arada 'illetdür
Sütunlar arasına, harekesiz olarak yazılmış olan ve BN nüshasında bulunmayan bu beyti metne dahil etmedik (VSC).

¹²⁸ Vezin kusurlu olup "Bedreddîn" kelimesi "Bedredîn" olarak okunduğunda düzelmektedir (VSC). BN: Bedredîn

Hikâyet

- 100 Diñle bir kişi vardı câhildi
Tâcir_idi ziyâde bătıldı
- 101 Vardı ânuñ bir_oglı ‘ilme mücidd
Dürişüb şugl iderdi eyleyü cidd
- 102 Didi oğına bir_gün_ıy oğlan
Olmadıñ getti hayf bâzırgân
- 103 Kolayına gezersin_ıy bî-‘âr
Ne alur ne satarsın_ıy bî-kâr
- 104 Didiler h‘oca ođluñuñ hâli
Hûbdur kim ‘il(i)mdür_akvâli
- 105 Ehl-i ‘ilm ile hoşdur_alışsun
Ma‘rifet öğrenür ko çalışsun
- 106 Tâcir eydür beni işit yoldaş
Akçadur akça ma‘rifet kardaş
- 107 Bende hod n‘akça vardı ne destâr
N‘etsün_olmak kişiye hoş-güftâr
- 108 Âdem_oglandıur kişi ister
Esb-i tâzî vü berda‘î ester¹²⁹

---

¹²⁹ BN: Âdem_oglandıur kişi ister
Esb-i tâzî vü üştür ü ester

- 109 Serv-kad ince billü gılmânlar
Derisine tolu hûb_oglanlar
- 110 Kimi yelken kimi ‘imâme ile
Kur kuşakla harîr câme ile
- 111 Çukadâr ola kimi gâşiyedâr
Saglı sollu yürüyeler hemvâr
- 112 Kimi atlu kimi piyâde ola
Kimi nev-hatt kimi sâde ola
- 113 Bu cihân zevki budur ancak bu
Kalan_endîşedür hemîn kaygu
- 114 Görüp_ilde bu tumturâkı fakîr
Bir cihân-dîdeye didi bu hakîr¹³⁰
- 115 Bularuñ rif’atine n’oldu sebab
Didi baña gelen ol_ehl-i edeb
- 116 Sende dâhı var_ise devlet_ü hûş
Bir_ekâbir ayagina var düş
- 117 Âsitânesin_idünüp¹³¹ mesned
İdegör gussa seyline anı sed

---

¹³⁰ BN:+ Habbemüz yok ki takavuz fâka
Elem için mi geldük âfâka

¹³¹ BN: İdiben

- 118 Dâmenini dutup anuñ muhkem
Bekle kapusını otur epsem

Hikâyet

- 119 Saña ben bir hikâyet_eyleyeyin
Kulaguñ dut rivâyet_eyleyeyin
- 120 Ol birin karnına dögerler_imiş
Gehî zecr_eyleyüp sögerler_imiş
- 121 Vây arkam diyüp idermiş âh
Yok suçum bu cefâ nedür her gâh
- 122 Bâri cürmüm ne idügin bilsem
Kanlu yaşımı dîdeden silsem
- 123 Didügince sögüp ururlarmış
Dahî söyler mi bir görürlermiş
- 124 Cürm besdür saña ki nutkuñ var
Agzuñ_açma dilüñi dut zinhâr
- 125 Diyüp_ururlarımış_itse enîn
Arkasuz olduguyiçün miskîn
- 126 Sen dahî ger dileriseñ ni'met
Arka idin ki bulasın hürmet¹³²

¹³² BN: -

Ne kadar sa'y idüp olam şer-şem

Matla‘-ı Dâsitân

- 127 Ben didüm âşinâ kanı baña
Ki vesîle ola varam aña
- 128 Didi var bir ekâbir ehl-i sehâ
Yem-i ihsân u bahr-i lutf u ‘atâ
- 129 Nâmı Abdü’s-selâm bir beg¹³³
Ehl-i erkânũ_ekserinden yeg
- 130 Var durur bir sülâlesi kâbil
K’ey fehîm ü zekî dürür ‘âkil
- 131 Râst-kâmet çü serv-i bâg-ı behişt
Hûb-sûret nigâr-ı pâk-sirişt¹³⁴
- 132 Mâha beñzetme yüzi a‘lâdur
Terk-i müşebbehün bih_evlâdur¹³⁵
- 133 Dut sözümi aña mu‘allim ol
Tâ ki harc-ı zer_idesin bol bol
- 134 Çok zamândur ki saña tâlibdür
Devlet ü mâl nefsi câlibdür

Ulular câhına kaçan irişem

Harekesiz ve derkenar olarak yazılan bu beyti metne almadık (VSC).

¹³³ Mısrada bir hece eksik olup vezin kusurludur (VSC).

¹³⁴ BN: - Harekesiz olarak sütunlar arasına yazılmıştır (VSC).

¹³⁵ BN: - Harekesiz ve derkenar olarak son beytin altına paralel şekilde yazılmıştır (VSC).

- 135 Didüm ey söze danışık olmaz
Gündüzin şem‘de eşik¹³⁶ olmaz
- 136 Pes cüvân emrine rızâ virdüm
Ol ekâbir kapusına irdüm
- 137 Gördüm_ anuñ cihânda vüs‘atini
Şevket ü devletini rif‘atini
- 138 Nice köşk ü sarâylar bünyâd
İtmiş_ içini daşını âbâd
- 139 Genc-i Kârûna ta‘n_ ider mâlı
Hûb mazbût kamu ahvâli (BN 253a)
- 140 Uruban karşusunda sîneye kef
Altun üsküflüler durur saf saf
- 141 Göñlüme didüm oldı hâsıl-ı kâr
İstedüğüñ hemîşe leyl ü nehâr
- (134 a) 142 Uşda bulduñ bu kerre devleti sen
Çekme gam irdüñ_ uşda ‘izzete sen
- 143 Kanı ‘âlemde çekdüğüñ zillet
Kanı hücreñde gördüğüñ killet

---

¹³⁶ Işık (VSC).

- 144 Getdi kamu belâ vü mihnetler
Hakka hamd ü senâ vü minnetler
- 145 Nazar_idüp çü şevketin gördüm
Desti¹³⁷ bûs idüp_ayagın durdum
- 146 Baña ol dem didi ki iy h̃oca
Ma‘rifet sâhibi vü kadri¹³⁸ yüce
- 147 İdesin hoş ger_ogluma ta‘lîm
Saña ben çok vireyin zer ü sîm
- 148 Bu yakında seni idüp mansûb
Kılaym halk içinde hoş mergûb
- 149 Be-çeş(i)m didüm_eyleyüp i‘zâz
Mâha ta‘lîme eyledüm âgâz
- Âgâz Kerden Be-Ta‘lîm-i Pîr Ahmed Çelebi**
- 150 Ol perî-rû semenbere h̃oca
Oldum_olup anuñla irte gice
- 151 Gâh şehr ü gehî kuray gehî bâg
Gâh Eyyûb ü Bagçe idi durâg
- 152 Gâh Çekmecede kılup mesken
Okıdurdum mesâ vü subh anı ben

---

¹³⁷ “Desti” kelimesi ye harfî o olmadan, te harfine esre koyularak yazılmıştır (VSC).

¹³⁸ BN: ‘İlmi

- 153 Mansıb_ümmîdiyile ben miskîn
Cidd ü cehd eyledüm ziyâde hemîn
- 154 Gördiler sa'yümi idüp tekrîm
Didiler âferîn zehî ta'lîm
- 155 Her kitâbı k'okıyup_ide temâm
Saña gelsün hezâr akça müdâm
- 156 Ben dahı kasd idüp niçe eyyâm
Kıldum_añlatmada 'aceb ikdâm
- 157 Yalnîuz ol degül niçe hüddâm
Bilesince okurdı subhıla şâm
- 158 Hele sa'yümle ihtimâm itdi
Bir kitâb okıyup tamâm itdi
- 159 Geçti bir gün ü iki gün üç gün
Ne gümüş geldi baña ne altun
- 160 Her_emerdür çü vaktine merhûn
Olma maksûda irmeseñ mahzûn
- 161 Pes didüm nefsüme ekâbirdür
Çokdur_eşgâli sanma kim birdür
- 162 Eyleyiserdür_ol saña in'âm
Olmaya k'idesin varup ibrâm

- 163 Saña hod eylemiş dürür neçe¹³⁹ ahd
İdiserdür senüñçün_ol çok cehd
- 164 Sab(ı)r kıl eylemegil_isti‘câl
İtme ta‘lîmde sakın ihmâl
- 165 Bir iki gün bu nev‘a geçdi zamân
Birine dâhı başladı oğlan¹⁴⁰
- 166 Yine evvelki gibi hoş ta‘lîm
Kasd ü sa‘y ittüm eyleyüp tefhîm
- 167 Lîki kim gelse taşradan içerü
Getürür sanur idüm ak ya saru
- 168 Fi‘l-mesel¹⁴¹ kelbi gelse hoş ta‘zîm
İdüp eyler idüm aña tekrîm
- 169 Mâ-hasal kıldum_aña hizmetler
Tâkatüm yittügince hürmetler
- 170 Baña dâyim ‘ivaz bu hidmetiçün
İnşâ‘allâh idi gümüş altun
- 171 Ben de himmet metâ‘ın ol nakde
Sattum_olınca bend bu ‘akde

---

¹³⁹ BN: Niçe

¹⁴⁰ Dutan_oglan sözüni eblehdür
Zene uyan da aña eşbehdür

Harekesiz olarak sütunlar arasına yazılmış olan ve BN’de bulunmayan bu beyti metne almadık (VSC).

¹⁴¹ BN: Meselâ

172 Bekledüm kapusın niçe eyyâm
Hidmet_eyleyüp_aña subhıla şâm

173 Ola kim rif'atüme ola sebab
Diyü çeküm kemîne hayli ta'ab

174 Çok zamân iş bu nev' ile getdi
Bir kitâba dahı şürü' itdi

175 Mâ-hasal altı yedi oldı kitâb
Öğrenüp bildi hoş su'âl ü cevâb

Âmeden-i Resûl Ez-Ân-Ekâbir

176 Nâ-gehân geldi bir perî-refâtâr
Âdemî sûret ü melek-güftâr

177 Pes_elif kâmetini lâm itdi
Didi hem¹⁴² beg saña selâm itdi

178 Didi beg hazreti h'oca baña
Neyse maksûdı söylesün saña

179 Sîm ü zer dimege hicâb ittüm
Ne disem diyü ıztırâb ittüm

180 Didüm_âhir aña ki iy server
İy güneş-tal'at ü kamer-peyker

---

¹⁴² BN: Hoş didi

- 181 Kıymetin cevherüñ bilür sarrâf
Ben_ıraktan ne hâcet_urmak lâf
- 182 Vardı geldi didi ki beg_ister
Seni gel iy re'îs-i ehl-i hüner
- 183 Añladum k'olısar baña nef'i
Varup_irdim huzûrına def'î
- 184 Meger_ihsân idüp baña in'âm
Kılmak_imiş murâdı iy hoş-nâm
- 185 Varıcak kıldı baña hoş ta'zîm
Hayli lutf eyledi vü çok tekrîm

Der-Beyân-ı İhsân-ı Ân-Ekâbir

- 186 Der-i gencîne açılup neçe¹⁴³ gün
Toldı bahşişle kâse-i gerdûn (BN 253b)
- 187 Ol kadar eyledi baña bahşiş
K'anı gözler degüldürür görmiş
- 188 Diñle ânuñ sehâsını saña ben
Diyeyin dut kulaguñı baña sen
- (134 b) 189 Üç yıl_ittüm ger_oglına ta'lîm
Lîk in'âm kıldı çok zer ü sîm

¹⁴³ BN: Niçe

- 190 Ol kadar kim hisâbıla olmaz
Defter ile kitâbıla olmaz
- 191 Hele biñde birin saña diyeyin
Defter_üslûbı üzre hoş sayayın
- 192 Lutf u in‘âm ü bahşış_ü ihsân
Genc-i cûdın ki kıldı baña revân
- 193 N’oldı diñle baña olan ‘âyid
Harc idüp defter_eyledüm kâgıd
- 194 Kalem_alup ele hisâb ittüm
Hâsılum defter ü kitâb ittüm
- 195 Eyledüm cümle *zarb* idüp taksîm
Bildüm_âhir ne olduğın teslîm
- 196 Baña şehriyye sâliyâne ile
Cübbe yevmiyye vü ‘imâme bile
- 197 Günde bir akça altı pul yedi haşv
Oldı fehm it ki yok kalemde sehv
- 198 Gerçi bu üç yıl_içre çekdüm renc
Lîk cem‘ eyledüm ‘acâyib genc
- 199 Çünkü cem‘ oldı cümle hâsıl-ı mâl
Diñle nettüm ben ânı âhir-i hâl

- 200 Buldum_arayu bir yeri hâlî
Üç yıla dek bu cem‘_olan mâlî
- 201 Bir defîne düzüp t(1)lism ittüm
Anda bir levh koyuban gittüm
- 202 Yazdum_adın ekâbirüñ aña
Nice irdüğini bu mâl baña
- 203 Hûb târîhile beyân ittüm
‘Âlem içinde bir nişân ittüm

Hâtîme ve Goften-i Pend ve Mev‘ize ve Târîh

- 204 İmdi ol huttı¹⁴⁴ göricek aña
Çeşm-i ‘ibretle bakuban tañla
- 205 Mâldan kimse behremend olmaz
Baña kalmadı saña da kalmaz
- 206 Gör beni zahmetile cem‘ ittüm
Âhir iy dûst koyuban gittüm
- 207 Mâl-ı Karûna dut ki mâliksin
Noldı andan saña çü hâliksin¹⁴⁵

¹⁴⁴ Hattı (VSC).

¹⁴⁵ Cân ki tenhâ ire der-i Hakka
Dür bulur kadr boş kalur hokka

Cân ü ten irse Hazret-i Hakka
Bula râgbet zerile bu hokka

Cân ü ten çün ire der-i Hakka
Kadr-i ‘âlî bulur dür ü hokka

- 208 Bu bezemde kim içti câm-ı ferah
Ki *şikest* olmadı elinde kadeh
- 209 Kimi güldürdi bu zamâne ‘aceb
K’agladup virmedi belâ vü nasab
- 210 Ne ‘acebdür zamânenüñ hâli
Kimse gamdan bulunmadı hâî
- 211 ‘Ârif_iseñ cihâna aldanma
Aldanup hasret odına yanma
- 212 Virdüğine Hakuñ kanâ‘at kıl
İtme bed emrine itâ‘at kıl
- 213 ‘Âkil_iseñ tevekkül evine var
Beg kapusına varmagıl zinhâr
- 214 Dut sözümi ki hoş nesâyihdür
Dutmaz_iseñ sonuñ fezâyihdür
- 215 Adı vardur ekâbirüñ adı
Bularuñ dillerindedür dadı

Nefsüm şer işinde şerşemdür
Lîk hayr işlemekte serşemdür

Kâfla nûn koçuşdı togdı cihân
Geldi cem‘iyyete kihân u mihân

Harekesiz ve derkenar olarak yazılan ve BN’de bulunmayan bu beyitleri metne dahil etmedik (VSC).

- 216 Hûb güftâr u taşrası mevzûn
İçi pürdür velîk *sîhr* ü füsûn
- 217 Yüze gülüci âdem aldayıcı
Durmaz_‘ahd ittüğine yalancı
- 218 Kimseden korkmayup üşenmez iken
İdinürler yalanı san‘at_ü fen
- 219 ‘Adle begler ikâmet_eyleseler
Hoş idi istikâmet_eyleseler
- 220 Var imiş içlerinde ‘âlimler
Rûz sâyim gicede kâyimler
- 221 Kendüye ‘adli san‘at_idinmiş
Halka ihsânı hil‘at_idinmiş
- 222 Lîk ben gördüğüm budur ki didüm
Niçe eyyâm yanında bile idüm
- 223 Daşı altun müzahref içi bakır
Diseñ uymaz içüñ daşuña kakır
- 224 Hak söze ne küsersin_îy ‘âkil
Hakka şol_încünür k’ola câhil
- 225 Togru söz egrilere gelmez hoş
Togrular togru söze dutar gûş

- 226 İy Za'îfî Hüdâdan_iste müdâm
Beglere dâhı ol virür bil kâm
- 227 İstemegil sakın varup begden
Hakdan_iste 'atâ vü devleti sen
- 228 Bed_itmegil ki gelür yolûña
Saña kalursa kalmaz_ogluña
- 229 Bil ki degme kişide *sıdk* olmaz
Yâddan kimseler vefâ bulmaz
- 230 Döne döne bu hokkabâz-ı felek
Aldadı aldar âdemi bî-şek
- 231 Koma künc-i kanâ'ati elden
Zikr-i Hakkı gidermegil dilden
- 232 Tâ ki gûl urmaya yoluñı senüñ
Bula kuvvet cihânda cân u tenüñ
- 233 Şol zamân kim bu sergüzeşt-i garîb
Hatm ü 'uzletle baña oldu nasîb
- 234 Kim suâl itse terk-i kesretten
Yâ¹⁴⁶ cevâb ister ise hicretten

---

¹⁴⁶ BN: Tâ

- 235 Bil tokuzyüz yigirmi tokuz idi
Dahı tokuz ay_olsa otuz idi (BN 254a)
- 236 Kad ketebtü'l-kitâbe likâtibih
'Ammerallâhu 'umre sâhibih
- 237 Gel du'âdan unutma kardaşuñı
Hayr ile añ eşüñi yoldaşuñı
- (135a) 238 Aña rahmet ki bir du'â eyler
Ni'met-i Hakkıla beni toylar

Mülâzım Şoden-i Za'îfî Bâ-heme-Dânişmendân-ı Müftî 'Alî Çelebi Der-Bahr-i Hezec¹⁴⁷

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

- 239 Ekâbirden çü gördüm yok baña sûd
Pes_oldum fakruma râzî vü hoşnûd
- 240 Çekişmişdüm fakarla pes barışdum
Zarûrî yine yârâna karışdum
- 241 Ekâbir nâmını yâd itmez oldum
Her istenen makâma gitmez oldum
- 242 Gehî bahs ü ta'allüm ü *gâh* ta'lîm
Geh_ifhâm ü tefehhüm *gâh* tefhîm
- 243 İdüp tahsîl vakti 'ilme ragbet
Dem-i ta'tilde geh *gâh* sohbet

¹⁴⁷ BN: Hezecest

- 244 'Ubûdiyyet makâmında koyup pây
Bu üslûb üzre geçti bir nice¹⁴⁸ ay
- 245 Meger kim irdi takēîr-i ilâhî
O cümle¹⁴⁹ kâyinâtuñ pâdişâhı
- 246 İlâhü'l-halk ol Hallâk-ı Mutlak¹⁵⁰
Dil-i hünkâra ilkâ eyledi¹⁵¹ Hak
- 247 Ki müftî hazreti ol pâk-mezheb
Mülâzım vire dânişmendlerin hep
- 248 Çü emr-i şâha menlâ oldı câzim
Kamu şâkirdini virdi mülâzım
- 249 Pes_ oldılar mülâzım cümle yârân
Kamunuñ hâtırına irdi ferhân

Vefât Kerd-i Merhûm¹⁵² Mevlânâ Müftî 'Alî Çelebi 'Aleyhi'r-rahme ve'l-Gufrân

- 250 Zamân çok geçmedi menlâ-yı zî-hilm
Vefât eyledi ol ser-çeşme-i 'ilm
- 251 Kamu kalduk yetîmân u garîbân
Hakîr ü künc-i gamda bî-nasîbân

¹⁴⁸ BN: Niçe

¹⁴⁹ BN: Cemî'-i kâyinatuñ

¹⁵⁰ BN: Halâyık-ı Hâlık-ı Hallâk-ı Mutlak

¹⁵¹ BN: Eylemiş

¹⁵² BN: -

- 252 Kimümüz kaldı bî-tafsîl mücmel
Kimi sundı ekâbir zeyline el
- 253 Tasavvuf râhına ben sâlik oldum
Meşâyîh sohbetinde zevk buldum
- 254 Gehî halvet¹⁵³ gehî ‘uzlet gehî zikr
Gehî kesret gehî vahdet gehî fikr
- 255 Bu ahvâl üzre oldum nice eyyâm
Baña bir gice yârân itdi ibrâm
- 256 Ki var sende hikâyât ü kasas çok
Bize yaz kıssa-i ‘İşkî vü Ma‘şûk
- 257 Biraz gün nakd-i ‘ömrüñ aña harc it
Anı inşâ tarîki üzre derc it
- 258 Pes_ihvân iltimâsıyla kemîne
Bu kıssa mührüni kazdum nigîne
- 259 Anı nesr eyledüm çün dürr-i mensûr
K’ide çün şeb-çerâğ âfâkı pür-nûr

(13) Der-Beyân-ı Kıssa-i ‘İşkî vü Ma‘şûk. Râviyân-ı hikâyât ve muhakkiyân-ı rivâyât, hünermendân-ı meydân-ı fesâhat, üstâdân-ı fenn-i belâgat ü melâhat, bu kıssa-i latîfe ve bu rengîn hikâyet-i şerîfeyi muhaddisân-ı güzerân-ı zamân ve mu‘abbirân-ı güzeşte-i cihândan bu nev’ ile ta‘bîr ve bu vech üzre takrîr (15) kılup eyitdiler ki, zâviye-i nigâr-hâne-i ma‘lûm diyâr-ı dâyire-i Rûmda bir pîr-i sâhib-i genc-i tarîkat, gûşe-nişîn-i künc-i

¹⁵³ Kelime “halvet” olmalıdır (VSC).

şerî'at ü hakîkat, ma'rifet-i 'irfân-ı esmâda çü Âdem hakâyık-ı eşyâyı zamânında olanlardan a'lem kimesne var idi. Kemâl-i 'ilmile ârâste, zîver-i hilmile pîrâste kişi idi. Anuñ nâm-ı şerîfî ve ism-i latîfine efâzıl u denî h'oca Evreng-i Ma'denî eydürlerdi. Yirlerinde ma'rûf u meşhûr diyârlarında (18) mu'azzez ehl-i huzûr kişi idi. Be-hükm-i takdîr-i Rabbânî ve fazl-ı Sübhânî hatunından bir sülâle-i gül'izâr bahşâyış-i Perverdigâr vücûda gelüp zuhûr buldı. Kâ'ide-i zâyirce vü cefr ü hikmet ve tarîk-i vilâyet ü kerâmet birle şöyle görür ki, bu zuhûr bulan bahşış-i Yezdân ve 'ademden vücûda gelen oglanuñ mâdâm ki 'ömri ola, bir bahr-i bî-nihâye ve deryâ-yı bî-pâyân ü gâyete müstagrak olup yüregi nâr-ı 'ışkla sûzân (21) bagrı sîh-i mihnetde döne döne biryân olısdur. Nâ-çâr h'oca Evreng-i Ma'denî Hudâdan geleni hoş görüp takdîr-i Samedânî ve kazâ'-i Yezdânîye rızâ virüp ol vücûda gelen gulâma 'İşkî diyü nâm virdi. Çünki dört yaşına irdi. Gulâmda kâbiliyyet gördi. Biraz müddet 'ilme ragbet, ma'ârife mahabbet gösterüp üstâd-ı edîbe te'dîb itdürdi. Az zamân içinde ekser-i 'ulûmda mâhir ve ta'allüm (24) itdüğü fennüñ suâl ü cevâbına hâzır oldı. H'âb Dîden-i 'İşkî ve 'Âşık Şoden. 'İşkî-i ferhunde-fâl ferruh-cemâl bir şeb halvetinde, rüyâda görür ki katında (BN 254b) bir ak gögercin seyr ider. Hücre içre lisân-ı sahîh ve zebân-ı fasîh birle çü misk-i 'amber-bû (135b) 'İşkîye güft ü gû idüp virdi selâm. Pes yine hoş kelâm idüp iy yâr-ı 'âşık v'iy muhibb-i sâdik, gel senüñle hevâ-yı fenâdan uçalum beytullâh cânibine¹⁵⁴ sahrâ-yı bekâya göçelüm, didi. 'İşkî dahı bende bu hevâya irmege bâl ü per ve senüñle ol sahrâya varmaga şehper ü ser yok. Pes (3) senüñ gibi murg-i şîrîn-güftâr ve rengîn-minkâra hem-ser olmaga mecâl cidden muhâldür, didükde kebûter-i sepîd-rûy u şîrîn-gûy hele¹⁵⁵ tahrîk-i 'uzva 'inâyet ve baña hem-ser olmaga niyyet itseñ revâdur, didükde 'İşkî el-bereketü fi'l-hareketi diyüp bî-tereddüd ü teşkîk cismîni tahrîk idüp nihâdına gayret irüp tayerâna kudret geldi. Pes açup basar, kıldı kendüye nazar. Gördi hevâ-yı fenâ fevka'l-'ulâda ol kebûter-misâl buña dahı şehper ü bâl virilmiş, (6) 'âlem-i hevâda uçup seyr iderler. Mâ-hasal bular hevâ-yı bî-kerân sahrâ-yı bî-pâyânda uçup giderken nihâyet-i seyrleri Ka'be-i şerîfe¹⁵⁶irdi. Biraz harem-i şerîfe karîb yirde ârâm idüp ihrâm geydiler. Dahı Ka'be-i mu'azzamayı - şerrefehallâh- yedi nevbet tavâf itdiler. Pes yine dönüp tarfetü'l-'ayn içre makâmlarına geldiler. 'İşkî nâ-gâh açup basar, 'âleme nazar itdükde gördi ki, ol kebûter melek-misâl sûret-i beşerde, hoş-yâl ü bâlde bir mahbûb, (9) perî sîretlü bir hûbdur ki vasfı gûş-ı insâna

¹⁵⁴ BN: Cânibinde

¹⁵⁵ BN: Hele bir

¹⁵⁶ BN: Şerîfeye

girmiş ve bunuñ gibi cemâl¹⁵⁷ gözler görmüş degül. Bî-ihdiyâr hâlet-i vecde varup temevvüc-i emvâc-ı deryâ-yı sohbetten garîk-i bahr-i mahabbet olup bî-hod oldı. Niçe müddet geçdükden soñra ta'attuş-ı harâretle h'âb-ı hayretten göz açup 'âlem-i hayâlden diyâr-ı misâl ü hâle geldi. Küşâde idüp basar, şeş cihete kıldı nazar. Gördi ki dalbınur ditrer yürek, ne sûret var ne melek. (12) Çâr ü nâçâr zencîr-i 'ışka giriftâr olup 'İşkî-i derdmend zâr ü zâr agladı. Şöyle ki âteş-i savt-ı hazîni yürekler dagladı. Âgâh Şoden-i Peder-i 'İşkî H'oca Evreng-i Ma'denî Ez-Hâl-i Püser-i Hod vü Nasîhat Dâd 'İşkî-râ.¹⁵⁸ Atası, 'ulûm-ı hikmetüñ mahzeni H'oca Evreng-i Ma'denî ogul ne hâletdür ki gözlerüñ nem ve ahvâlüñ böyle derhem olmuş, perîler makâmından güzer, yohsa sihr ü câduvân¹⁵⁹ eser mi eyledi ki böyle ıztırâb (15) ve harâretüñ vardur, didi. 'İşkî dahı gice vâkı'ada kebûter, çün meh-i tâbân sûret-i insâna girüp sahîfe-i hâtırü lübbinde cerîde-i kalbinde nakşü tahrîr ve şekli tasvîr olup aña cân ü dilden¹⁶⁰ 'âşık ü muhibb-i sâdık olduğın ve anuñ muhabbeti te'sîrinden böyle sûzân ve nâlân olduğın ki beyân itdi, H'oca Evreng-i Ma'denî kalbinden kendüye hitâb idüp, bu oğlanuñ sergüzeştinüñ geldi ibtidâsı, (18) kim bile kim nite olısar intihâsı, didi. Ammâ oğlı 'İşkî'ye iy cân-ı peder, v'iy pâre-i ciger, cismümüñ revânı ve babanuñ cânı. Mâye-i zindigânım ve zindigân-ı cânım. Gülzâr-ı 'ömrümüñ tâze güli ve bahâristân-ı zamânümüñ bülbülü. 'Ömrüm hâsılı, ciger gûşem, leyl ü nehâr endîşem cânım ogul, rü'yâ-yı sâdık vâki' ve şu'â'-i nâr-ı 'ışk lâmi' olmuş. Gerçi zâhir hâlde perîşân ü müşevveş, harâretten cism ü cânuñ yanar âteşdür, velîkin ma'nî (21) yüzinden sarây-ı bâtinuñda nâr-ı mahabbetden şem' yandurup hâtıruñ cem' olmasına sebebdür. Hemânâ, zinhâr iy garîk-i yemm-i envâr, sırrıñı fâş idüp gözlerüñ halk içre yaş itmeden hazer idüp perhîzde olasın, didi. 'İşkî ki atasından bu pendü işitdi, sûdmend idügin bilüp, şem'veş gözlerin giryân ve sırrıñı pinhân idüp tahsîl ü şuglde oldı. Günden güne vakt-i hazânda çün semen ü (24) reyhân, mânend-i berg-i rîzân zerd-sûret ve pejmürde-hey'et ve sîret olup, 'ışk-ı gül-i gülistândan nizâr olmuş bülbül gibi derdnâk olup, hevâ-yı leylîden taga düşmiş Mecnûnlayın sîne-çâk idüp, gâyetde za'îf ve nihâyetde nahîf oldı. Sefer Kerden-i 'İşkî Be-Şehr-i Üsküb. (136a) (BN 255a) Çünkü 'ömri irdi oñ sekiz yaşına, ittifâkâ sefer düşdi başına. Meger ki diyâr-ı Rûmda bir cây-ı mahbûb ve bir şehr-i mergûb var idi ki, ol dâyirede nazîri yok. Dilrübâları, çok nâm ile Üsküb-i makâm-ı zîbâ ve hûb yire varur. Ne şehr gûyâ ki, cennet-i zîbâ kudretten hüveydâ olup (3) yiryüzünde peydâ olmuş. Bâg u gülistânlar, âb-ı revân ü bûsitânlar. Her hânesi gülzâr-ı cennetden eser ve ravza-i rîzvândan haber virür. Envâ'-ı tuyûr-ı hoş-zebân ile tolu ve

¹⁵⁷ BN: Cemâli

¹⁵⁸ BN: H'oca Evreng-i Ma'denî Ki Peder-i 'İşkî Est Ez hâl-i Piser-i Hod vü Nasîhat Dâden-i 'İşkî-Râ

¹⁵⁹ BN: Câzûvân

¹⁶⁰ BN: Cân ü dilden aña

esnâf-1 murg-1 dâvûdî-elhân ile memlû. Kumrî vü dürrâc vü bülbül, şâh-1 dırahtân üzre gulgul iderler. Bir niçe eyyâm, ol zîbâ dâireyi çü pergâr¹⁶¹ devr ve ol garrâ buk'a-i 'âmireyi çü bâd-1 bahâr niçe rûzigâr seyr itdi. Der-Medh-i Gülistân ve Sitâyîş-i (6) Eyyâm-1 Bahâr. Eyyâm-1 latife ve evkât-1 şerîfede bir gün rûz-1 nevrûz ve dem-i pîrûz irüp, bir hûb gülistân ve ra'nâ bûsitâna varur nazar idüp görür.¹⁶² Va'llâhu yuhyi'l arza ba'de mevthâ¹⁶³

مُتَّيَّحِي الْأَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا muktezâsınca berd-i cahîm-i zemherîden necât bulup zemîne hayât irmiş. Gûyâ ki vakt-i haşr, zamân-1 rûz-1 neşrdür. Nakkâş-1 nigâr-1 çîn ve üstâd-1 güzîn nat'-1 zemîni tezyîn itmekçün yiryüzünü reng-â-reng elvân ile gûn-â-gûn zerefşân idüp cihân (9) h'ândân, zamân nev-civân olmuş. Dest-i kudret rûy-i zemîne sumât-1 rengîn ve bisât-1 pelengîne yaymış. Her ağaç bir nahl-1 dil-keş olup her dıraht çün libâs-1 rûmî münakkaşlar geymiş.

Şi'r¹⁶⁴ Yine nev-rûz-1 sultânî irüp 'âlem bahâr oldu
Yakalar çâk idüñ taglar etegi lâlezâr oldu¹⁶⁵

Yâsemenler sipîd-rûy, sünbüller siyeh-mûy, nergesler¹⁶⁶siyâh-çeşm, berg-i dırahtân çü hazrâ yeşm. Zerrîn-kadeh pür-bâde, rûy-1 gülşen küşâde. Güller ferah, lâleler kadeh, bülbüller (12) serhoş, agyâr¹⁶⁷ hâmûş. Kumrîler h'ânende, tûtîler gûyende. Sûsenler âlâyî olup saf saf, ayâg üzre dik durur taraf taraf. Zemîn çün cennet, zamân pür-zînet.

¹⁶¹ BN: Pergârveş

¹⁶² BN: Derkenar ve çerçeveli olarak yazılmıştır (VSC).

¹⁶³ Bilin ki Allah, yeryüzünü ölümünden sonra diriltmektedir (57:17); Allah'ın rahmetinin eserlerine bak! Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor (30:50).

¹⁶⁴ BN: Kıt'a

¹⁶⁵ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün BN: + Sabâ meşşâtası gülgüne çekdi rû-yı gülzâra 'urûs-1 bikrveş tâze müzeyyen gül'izâr oldu. Yire yârân-1 rahmet şöyle yagdı âsumândan kim her eşme çeşme her bir huşk vâdî cûybâr oldu. Meger her bir dırahta yagdı şîrîn *menu* (menne) hevâdan kim cû şeftâlû lebi her biriñ sebzûñ âbdâr oldu. Açıldı nergisüñ çeşmi vü sûsende zebân oldu. Cihân bâgînuñ esrâr-1 nihâmî âşikâr oldu. Basîret çeşmin açup Sun'-1 Yezdâne nazar kıl kim çemende her bir ağaç nahl-1 dilkeş-i yâdigâr oldu Za'îfî anı zikr ider degül her bergi sebz ancak lebi her zerrede tesbîh-i nâm-1 Girdigâr oldu. "Menu", "menne" olmalıdır. Menne, kudret helvası demektir (VSC). Bkz. (20:80).

¹⁶⁶ BN: Nergisler

¹⁶⁷ BN: + Hep

Şi'r İrdi çü hurrem bahâr oldı çemen lâlezâr
Keffin açup¹⁶⁸ şâhsâr akçalar eyler nisâr¹⁶⁹

Bâd-ı bahâr yagmâcı, serv-i âzâd temâşâcı. Çınar sag u sol, uzatmış her cânibine kol. Her şâh-ı dirahht-ı ergavân tâvûsılayın cevelân idüp, ser-â-ser çün (15) düm-i tâvûs, göz göz olup çü çeşm-i horûs. Cânâne diler vusûl, etrâfa bakup gözedür yol. Zebân-ı hâl ve makâl-i bâlile¹⁷⁰ iy ehl-i 'işret ü ni'met, fırsatı ganîmet görüp seyr-i gülzâr ve temâşây-i bahâr eyle gel, diyü el salar.¹⁷¹ 'Âlem didükleri bir demdür, bâkî gussa vü gamdur. Her zamânda bu tarâvet ve gülzâr-ı zemînde her dem¹⁷² bu kisvet olmaz, diyü söyler ve 'andelîb-i hoş-nevâ vü rengîn-edânun menâre-i serv,¹⁷³ (18) her seher itdügi temcîd ü münâcât ve câmi'-i gülistânda menâbir-i eşcâr üzre okıduğı hutbe vü hâcât ve şâh-ı gülbün-i gül üzre kılduğı terennümât ve mahfil-i sebzezârda söyledügi eş'âr ü ebyât şâh-ı ezhar sem'ine irüşüp, gonçalar bülbülün şakraklugına tebessüm ve güller ol şûrîdenün hâline tarahhumler idüp, bâd-ı sabâ dokıduqça tâze nihâlden gel, dâmen-i vasluma sun el, diyü baş salar. Pes libâs-ı (21) vasldan kisvet virüp, sumât ü hûn-ı sohbetine da'vet idüp, musâhib ü¹⁷⁴ hem-dem ve harem-i hâssında mahrem idinmiş. (BN 255b) Zinhâr ve zinhâr duymasun agyâr ve bâgbân olmasun haberdâr diyüp bed-çeşmân şerrini def' ve zarar-ı hasûdânı ref' için süsen eline tîgler virüp nergesi dîdebân ve bâd-ı sâbâyı câsûs-ı hurde-gîrân itmişler.

Şi'r Dilâ bunâl çü bulbul ki vakt-i gul âmed
Resîd rûz-ı sabûhî vü devr-i mul âmed¹⁷⁵

(24) Dirahhtân efşâncı, gülistân reyhâncı. Zamân nakkâş, sabâ ferrâş. Şakâyık la'lîn tabak, süsen çini kabak. Sîneler çâk, 'ıyş ehli ferahnâk. Ser-i a'dâ pest, çü kâse-i gussa şikest. 'Âşık u ma'sûk mest, tâlib ü matlûb hem-dest. Zamân-ı fırsat-ı devlet, âvân-ı ni'met-i vuslat. (136b) Bir temâşâ ki, 'âlemün böyle sûd vü cihânun bu veche sürûrına serv, ayag üzre dikilüp serâsîme vü hayrân olup semenzâr ü sebzezâr handân, kühsârda kahkahalar ider kebkân. Benefşe bu zînet-i nigâristân ve tamâşâ-yı bahâristânda başın göge diküp, agzı kalâ-yı çanak (3) gibi egilüp, fûrûmânde vü dem-beste durur.

¹⁶⁸ BN: Açup elin

¹⁶⁹ Müfte'ilün Fâ'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün

¹⁷⁰ BN: Billâh

¹⁷¹ BN: Sallar

¹⁷² BN: Dâyim

¹⁷³ BN: +Üzre

¹⁷⁴ BN: Musâhib ü

¹⁷⁵ Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün. Ey gönül! Bülbül gibi feryad et. Zira gül vakti geldi. Sabuhi günü erişti ve şarap vakti geldi (VSC).

Şi'r   Geldi bahâr güldi gül-i gülşen-i zamân
Gel gilde kalma gül gibi gül gelmedin hazân¹⁷⁶

Kûzehâ-yı dülâb çeşm-i 'âşıkân gibi pür-âb olup, döne döne temâşâyâ dalmış. Yüz suyun hâk-i pâ-yı gülzâra salmış, 'âkibet bu temâşâda gözleri açık belürü kalmış.

Şi'r   Çün dîde-i 'uşşâk temâşâ'-i çemende
Kaldı kamanup kûze-i dülâb-ı gülistân¹⁷⁷

Zanbaka dahı goncadan bir (6) nâme virmişler, içine ma'ârif yazup dürmişler. Ol mektûbuñ sadrında ve ol nâmenüñ zahrında ince kıl kalemile, gümüş hallile rakam çeküp yazmışlar ki, iy 'ârif-i âyende, v'iy sâlik-i revende, bu hûb gülistân ve mahbûb bûsitânı çün seyr idesin, bu nâme açuldukda için okıyup fehvâsıyla 'amel idesin, dimişler.

Şi'r   Bir nâmedür_ açup gel okı gonçe-i zanbak
Bak her varakı kim toludur ma'rifet-i Hak¹⁷⁸

(9) Nâme açıldukda H'oca 'İşkî mütâla'a kılup sûret-i kâlden geçüp mânî'-i hâli añlayup kudret-i cemâl-i Yezdânî ve hikmet-i celâl-i Subhânîyi mülâhaza eyleyüp sahâyif-i evrâk-ı gülşende olan fehvâ-yı inşâ-yı tasavvur ve letâyif-i tezyinât-ı hüsn-i cihânı temâşâ idüp sun'-ı Sâni' ü Dânâ ve hikmet-i Hâlik-ı tüvânâ tefekkürinde iken Müşâhede Kerden-i 'İşkî Misâl-i Ân Sûret ki Der-Sahîfe-i Hâtireş Musavver Bûd ve Bâz Pinhân Şoden. (12) Nâgâh karşudan bir âfitâb-ı yegâne ki, pertev-i cemâli ziyâ virür zemîn ü âsumâna. Perîpeyker, melek-manzar, gülgün-had ve nâ-reven-kad.¹⁷⁹ Hûrî-cemâl, ferişte-misâl, nâzük-nihâl, bir tâze dal gûyâ ki düşdür yâ hayâl.¹⁸⁰ Yanından gelüp geçdi, båd-ı sehervâr derpeyinden 'anberler saçdı.¹⁸¹ Nesîm-i bahâr, hemânâ 'âşık 'İşkî sahîfe-i hâtırında olan nakş-ı nigârâ mûmâsil ki gerdenine 'ışkdan selâsil urmuşdı.¹⁸² Anuñ nişânın (15) belki cevher-i semînüñ kânın çü buldı, yiyimedîn afyûn u beng, bî- hod u deng, bî 'akl ü bî-

¹⁷⁶ Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

¹⁷⁷ Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

¹⁷⁸ Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

¹⁷⁹ Nârven (VSC).

¹⁸⁰ BN: Hıyâl

¹⁸¹ BN: + Çü

¹⁸² BN: Urmuşdı.

hûş, serhoş u medhûş olup niçe müddet durduğı mekânda hayrân, çevgân zarbın yimiş¹⁸³ top gibi ser-gerdân kaldı. Çok zamândan soñra çünkü ‘aklı geldi başına, gördü ki pâ-y-ı iştiyâk urmuş eñsesine başına. Âteş-i ‘ışk eser itmiş¹⁸⁴ içinden daşına. Kendü nefesine eydür, ‘aceb perî mi yâ melek, yohsa yire mi endi¹⁸⁵ mihr-i felek. (18) Eger beşerdür niçün yok ‘âlemde misâli, ve ger hûrîdür niçün kodı firdevsi hâlî. Her cânibe nazar ve ol etrâfi güzer kılup hergiz nişânın bulmadı. Âhir ‘İşkî derdümend, bîçâre vü müstemend âteş-i ‘ışkı hâkister-i cisminde pinhân ve şehrüñ her tarafın seyrân idüp, nâzükâne ‘arifân-ı hâl ve ‘aşıkân-ı sûret ü cemâlden sorup izleyürek, sırrını halkdan gizleyürek kangı kasruñ hûrîsi ve nenüñ gibi çeşmesâruñ (21) perîsidür, mâ‘lûm idünüp kimseye derdini inşâ ve râzını ifşâ itmeyüp, der-i yârı ve kûy-ı nigârı bir yıla degin leyl ü nehâr Ka‘bevâr tavâf eyledi. Vakt olurdu ki cemâl-i dildârı ve rû-yı yârı ırakdan gördükde Nûr görmüş hâcîye (BN 256a) dönüp, sadâ-yı lebbeyk ve âvâze-i sa‘deyk ile diyâr-ı yâra zemezeler virürdi. Düşerdi¹⁸⁶ galebe-i ‘ışkdan, der-i sarây-ı Ma‘şûkda mismârlayın gözleri kamanup kalurdu. (24)

Şi‘r   Sanma mismâr kapusındaki göz göz görinen
Gözlerümdür kamanup kaldı nigâr ardınca¹⁸⁷

‘İşret Kerden-i ‘İşkî Der-Bâg-ı Ma‘şûk Bâ-Ma‘şûkeş. Meger bir pîr-i künc-i tarîkat, râh-ı ma‘rifetde sâlik-i hakîkat kişi var idi ‘âşık ‘İşkîñüñ¹⁸⁸ ‘ârif derdine tamâm vâkıf olmuşdu. Gâyetde zahmet (137a) ve elemin ve nihâyetde gussa vü gamın görüp derûn-ı dilden şefkat ve merhamet idüp gördüğü yirlerde hürmet iderdi. Bir gün ‘İşkîye iy zübde-i ‘âşıkân, güzîde-i sâdikân, iy mahabbet ocagında puhte, v’iy tennûr-ı meveddetde suhte, saña bu vech üzre temellukum, zamîrümde tamâm ta‘allukum olduğındandır. Pes bu gün (3) musâhibümüz olsañ, bizümle sohbeta gelseñ, senüñle sahrâ vü dâg, gülzâr u bâg¹⁸⁹ seyrin eylesek olmaya mıydı, didi. ‘İşkî dahı pîr-i ferhunde-fâl ve ehl-i hâlüñ sühan-ı dürer-bâr ve güftâr-ı gevher-nisârın sem‘-i kabûlîla gûşına gûşvâr idüp, mengûş-ı pendini gulâm-ı halka-be-gûşvâr kulagina dakdı. Pes emr-i pîre itâ‘at idüp bî-direng, ol sâ‘atde cânib-i bâg ü sahrâya âheste âheste ve pâyeye pâyeye musâhabet ve mülâtafe, mülâyemet ve mu‘âtafe (6) iderek gettiler. Nihâyet-i seyrleri dâmen-i kuhsâr, sebzistân ü lâle-zârda bir bâg-ı ra‘nâ ve gülşen-i garrâda bir sarây-ı şerîf ve kasr-ı latîfe irdi. Bir gülistân ki, envâ‘-

¹⁸³ BN: Tokınmış

¹⁸⁴ BN: Eñsesine urmuş başına âteş-i ‘ışk eser itmiş

¹⁸⁵ İndi (VSC).

¹⁸⁶ BN: + Gâhi

¹⁸⁷ Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün (fa‘lün)

¹⁸⁸ BN: +Hâline

¹⁸⁹ BN: Ve bâgı

ı şükûfe vü semen ve esnâf-ı reyâhîn ü çemen ile müzeyyen, bir gûşe-i nerges ü gül ü za'ferân ve bir taraf lâle ve benefşe reyhân ve bir cânib serv ü bîd ü sanavber ü ergavân ve bir diyâr envâ'-ı mîve ile pür-dırahtân. Eyle latîf ü nâzûk¹⁹⁰mîyveler ki bâd esdükce her biri (9) bir nev'a celve gösterüp dürlü dürlü şîveler iderler. Lâ'l-i dilber gibi âbdâr şeftâlûlar, lezzetinden şakk olmuş sultânî alûler. Yûsufî kayısunuñ eyüsi, beg 'amrudınıñ sulusı. Şâhsâr üzre alma, gel beni râyegân alma, kıymet ile¹⁹¹alma, dir. Mânend-i gabgab-ı yâr müdevver almalar, rû-yı 'âşıklayın sararmış ayvâlar, tâze reyhân ve çemen zîbâ vü h'andân gülşen.

Şi'r   Nerges ü gül za'ferân lâle benefşe reyhân
Serv çınâr ergavân oldu zeyn gülistân¹⁹²

(12) Her cânibi gülzâr-ı cennet gibi eyle mâ'mûr ki, gamgînân içine girseler şâdân ü mesrûr olurlar.¹⁹³ Dıraht-ı engûr, ferş-i zemînden süllem olup biri birinüñ ellerin almagla pâyê pâyê çıkup 'arş üzre derhem olmuş. Gûyâ ki mârlardur zülf-i dilber gibi pîç-â-pîç olmuş, yâhud bir yıllık hasretleri buluşub hîşâvendânıla harem-i safâ dolmuş. Bu anuñ boynına mergûl ve ol bunuñ gerdenine kol salup lisân-ı hâl ve zebân-ı bî-kîl ü kâl ile (15) esenleşürler ve her dıraht-ı sebz, çün gül-i h'andân zümürüd kaftânlar geyüp her mâder-i duhter-i rez gûşlarına hûşe-i engürden süreyyâ-misâl mâl-â-mâl zerrîn ü sengîn la'liñ ü rengîn semîn ü sîmîn¹⁹⁴çifte çifte ol kadar zû-kıymet¹⁹⁵gûşvâr dakınmışlar ki başları vü boyunları¹⁹⁶egilmiş. Salkım salkım küpelerüñ ucu başlarından ayaklarına çekilmiş. Şöyle ki boyunların dû-tâ kılup râst dutamaz olmuşlar. (18) Çünkü 'İşkî ol bâga girdi, her cânibin güzer kılup bir gûşeye dahı nazar kıldı, gördi ki mukâbelesinde bir perî-peyker, melekmanzar, serv-kadd, lâle-had, sîmîn-beden, miskîn-resen dilber-i ra'nâ, mahbûb-ı bî-hemtâ, gice ve gündüz ismini zıkr ve hayâl-i visâlin fikr eyledüğü dilber, gösterip rû-yı visâl, 'arz-ı cemâl idüp mihr-i cihân-ârâlayın tâlî' ve meh-i çehârdeh gibi lâmi' olup durur. Yakîn kaldı ki 'âşık 'İşkî (21) dost önünde, derûndan derdnâk bir âh idüp sînesin çâk ideydi. Ammâ pîr-i tarîkat, mürşid-i râh-ı hakîkat, der-hâl 'âşikuñ cünbişinden (BN

¹⁹⁰ BN: Nâzûk vü latîf

¹⁹¹ BN: Kıymet ü bahâyile

¹⁹² Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (fa'lün)

¹⁹³ BN: Olalar

¹⁹⁴ BN: Zerrîn vü sengîn la'liñ ü sîmîn rengîn ü semîn

¹⁹⁵ BN: Kıymetâmiz

¹⁹⁶ Vü boyunları BN: -

256b) zamîrinde olan işin añlayup hay neylersin, tek otur, ‘akluñ başuña getür, ser vir, sırrı ‘ayân eyleme. Cân vir, râzı beyân eyleme. Sürür âvânı, vuslat zamânıdır. Olmaya ki, sırruñı izhâr idüp ahvâlünden kimesne haberdâr ola didükde pîrûñ pend-i sûdmendin istimâ‘ idüp (24) nâ-çâr terk-i raks u semâ‘ eyledi ve bundan soñra bir hoş suffaya ki pür-çemen ü reyhândur ve latîf yire ki¹⁹⁷ sâye-i dırahtândur varup ârâm eylediler. Meger ki ol büt-i Çîn, zühre-cebîn, âfitâb-ruhsâr, kamer-dîdâr, bedr-envâr, serv-i bûstân-ı vefâ, gülbün-i gülzâr-ı safâ, güzîde-i hûbân, (137b) mahbûb-ı zamân, sanem-i putperestân-ı cihânuñ¹⁹⁸ bâğı ve seyrenğâh ü duragı imiş. Ol şâh-ı vefâdâr ve ol yâr-i dildâr, kebkveş seyrân ve tâvûstek cevelân idüp refâtarda şîve ve revîşde ‘işveler gösterüp çün serv-i serefrâz pür ‘izz ü nâzıla gelüp hezâr âdâb ve vakârıla sadr-ı zemînde (3) bisât-ı zümürüddîn üzre karâr eyledi. Etrâfa gûşe-i çeşm ile nazar kılurken, ol sîmîn binâgûşuñ girişme-i çeşmi ‘İşkîye tûş oldu. Cezbe-i mahabbet-i ‘âşık-ı bî-riyâ idi ma‘şûk göñline tamâm eser eyledi ki mine’l-kalbi ile’l-kalbi revzenetün.¹⁹⁹

Şi‘r   Bu söz halk içredür meşhûr u makbûl
Ki dirler var gönülde gönüle yol²⁰⁰

Cân ü dilden ol dahı tamâm meveddet gösterdi.

Şi‘r   Riyâsuz sev ki sevsün seni dilber
Gönülde gönüle yol var mukarrer²⁰¹

Pes ‘İşkînüñ hâtırın (6) ele alup hayli muhibb-nevâzlık eyledi, ni‘met-i lutfıla toyladı. Bu esnâda esbâb-ı ‘işret görülmüşdi. Pes ol bezm-i hâs kuruldı, levâzım-ı sohbet neyise görüldi. Elvân h‘ân geldi, sumât-ı ni‘met çekildi. Gûn-â-gûn ta‘âmlar ki mütetâbi‘ ve mütevâlî, reng-â-reng mîveler ki bulmuş kemâlî. Cennet-misâl mâl-â-mâl olmuş kuş etleri geldükçe iştiyhânı oldugı yirden yigil ki ve lahm-i tayr mimmâ yeştehündür طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَبُونَ ve mîveler konuldıkça murâduñ oldugın algıl ki ve fâkîhetin mimmâ yetehayyeründür,²⁰² وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ diyüp ‘İşkîye hitâb eylerdi. Kâfurî kadehlerüñ şarâbın nûş,

¹⁹⁷ BN: Kim

¹⁹⁸ BN: Büt-i cihânuñ

¹⁹⁹ Atasözü olup “Kalpten kalbe pencere vardır” anlamına gelmektedir (VSC).

²⁰⁰ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

²⁰¹ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

²⁰² Ebediyen genç kalan uşaklar, onların etrafında; içmekle başlarının dönmeyeceğı ve sarhoş olmayacakları, cennet pınarından doldurulmuş sürahileri, ibrikleri ve kadehleri, beğendikleri meyveleri ve arzu ettikleri kuş etlerini dolaştırırlar (56:20-21).

çini tapraklardan²⁰³ hoş-âbın boş idüp ol gün tâ şâm ni'met-hor ve âb-âşâm olup bir sohbet-i 'acîb ve 'işret-i garîb eylediler ki lisân ile takrîr ve kalemile tahrîre imkân u mecâl muhâldür. Pes kurb-1 hengâm-1 şeb irdükde h'ân götürüldi, sumât dürüldi. Gelmek irâdet, gitmek icâzet diyü evden olana gitme, sen dur diyüp dūr olanlara destūr virildi. Her anda kalan gice (12) duragin ve her gelen gitmek yaragin gördi. Nâ-çâr 'âşık 'İşkî dahı Ma'sûkuñ ferş-i bâmında, hizmet makâmında, dest-ber-sîne kılup iclâl ü ta'zîm ve ikrâm ü tekrîmile Ma'sûkı selâmlayup bî-çâre gamhânesinden yaña revâne olup gitdi. Düşe dura gerçi beytû'l-ahzânına geldi, velî iki gözleri ardında kaldı. Zâhir Şoden-i 'İşk-1 'İşkî-i 'Âşık ve Rûsvây Şoden Ez-Bî-Sabr u Karârî. Çünkü 'âşık 'İşkî ol sohbetden (15) dūr ve visâl-i ma'sûkdan mehcûr oldı, deryâ-1 'ışk başından aşup zenbûr-1 belâ vü âşûb kalb ü cânına üşüp ol sohbetüñ şarâbından mest, şîşe-i nâmûs u sabrı şikest idüp câm-1 'ışk-1 dilberden serhoş, 'ilm ü edebi cümle ferâmûş eyledi. Ne nasîhat kâr ve ne kimsenüñ sözün dutar oldı. Âhir metâ'-1 'aklını yağmâ ve târâc ve derûn-1 ceybinden nakd-1 sabrını ihrâc idüp melâmet ü şeydâ (18) şûrîde vü rûsvâ oldı. Günden güne bâde-i 'ışk te'sîr, humâr-1 mestî magz-1 serinde gereği gibi yir idüp zencîr-i gam u belâyâ esîr oldı. Kaddi nihâl, cismi hilâl, çehresi zerd, yüregi pür-derd. Dîdeler nemnâk, kalb ü sîne gamnâk. Meydân-1 mahabbetde kâmetin çevgân idüp gûyveş kûy-1 ma'sûkda sergerdân, bagrı hûn, hâli diger-gûn olup bu Şi'r her bâr dilinde idi tekrâr.

Şi'r   Yaşam gülgûn u ben mahzûn u meftûn
 (21) Yürek pür-hûn zebûn hâlüm diger-gûn²⁰⁴

Yollarda topraga galtân olmadan her yeri hâk hâk ve üstündeki pelâsı sînesi gibi çâk çâk oldı. Her kişi mezemmet ve her âferîde melâmet idüp mahalle (BN 257a) evbaşları yoldaşların²⁰⁵ cem' idüp yol taşlarıyla ol miskînün başına vü dişine, gözine ve kaşına ol kadar ururlardı ki, şafak gibi gark-1 hûn idüp ol felek-zedenüñ âsumânlayın dâmenin gülgûn iderlerdi. (24) Sokakda vü²⁰⁶ bâzârda kûy u der-i dildârda,²⁰⁷ tıfl-1 nev-resteler başına üşüp seng ü kelûh zarbından cismi yâre yâre ve hadeng-i sehm-i belâdan başı pâre pâre olmuşdı. Tîr-i âhına kaddin kemân, belâ taşlarına sînesin nişân idüp bir 'ucbe şekl ü sûret ve turfa (138a) hey'et ü sîret oldı ki her gören benân der-dehân idüp 'acebe kalurdi.

²⁰³ BN: Çanaklardan

²⁰⁴ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

²⁰⁵ BN: Yoltaşların

²⁰⁶ BN: Ve

²⁰⁷ BN: Kûy-1 der-i dildârda. Derkenar ve çerçeveli olarak yazılmıştır (VSC).

Mâ-hasal, kûy-1 ma‘şûkda bâgdan boşanmış mecnûn ve topa dikilmiş maymûna dönmişti. Ma‘şûk ‘İşkî’nüñ bu nâ-merbût ahvâlinden ve nâ-ma‘kûl ef‘âlinden ve bu vaz‘ üzre işinden ve bu nev‘a cünbüşinden (3) ziyâde gayretinden tamâm ‘uzlet ve nefret idüp kûyından mehcûr ve diyârından dûr eyledi. Bîçâre kasâvet bucagında, melâmet ocagında, külhen-1 gamda, gûşe-i elemde, âteş-i şevkîla sûzân, gül derdinden nâlân olan bülbül gibi zâr ü efgân idüp dîdeler gamgîn, ruhsâr ber-zemîn²⁰⁸ idüp savt-1 hazîn ile derûndan şunuñ gibi enîn iderdi ki nâlesinden nâylar dem-beste ve işidenlerüñ cigeri haste olurdu.

Şi‘r (6)Yürekler delerdi çıkup tîr-i âh
Boyardı göge çarhı dûd-1 siyâh²⁰⁹

Sefer Kerden-i Ma‘şûk. Meger ki serhadd-i Rûm ve gûşe-i merzbûmda bir hûb makâm Sarây-nâm bir şehir vardı. Ma‘şûk-1 mahbûb ü dildâr-1 hûb bir maksûd için ‘azm-i şehir-i Sarây idüp ol diyâra giden kâfile ile sefer eyledi. Niçe eyyâm kulel ü cibâl, evdiye vü tilâl geçüb yollarda ziyâde hemm ü gam ve çok zahmet ü elem ve nihâyetde şiddet ve (9) meşakkat ve mihnet ve belâyı kat kat çekdiler. Zarb-1²¹⁰ meseldür çünkü oğlan tosnaya, gönder anı Bosnaya. Düzdân-1 râh, bâr ü bûngâhların ‘âdet ve harâmî-i gümrâh, ba‘z-1 mâllarına hasâret virüp hayli noksân ve çok ziyâna ugradılar. Bize bu kadar ta‘ab ve bunca nasab degüldür, illâ ol derdümend ü bîçâre, şûrîde vü âvâre, ‘âşık ‘İşkînüñ âh-1 sehergâhı ve dûd-1 siyâhindandur didiler. Şiddet-i sefer ma‘şûkuñ (12) cânına tamâm eser itdükte yâd-1 kasem-i zât-1 kadîm ve îrâd-1 sevgend-i ‘azîm idüp eger, bu râh-1 hâtarnâk ve bu sefer-i zararnâkden ol Hâfız u Nâsır ve ol Hayy ü Kâdir sıhhat ü selâmet ile halâs vire. Be-Dâdâr u Didâr ihlâs birle ol ‘âşık u miskîn, bî-çâre vü gamgîni vardukda ziyâret idüp hâtırın tamâm ri‘âyet ideyin diyü ‘ahd eyledi. Hemîn kerem-i Girdigâr ve lutf-1 Perverdigâr irişüp yollarına küşâdî irüp (15) gamları şâdiye tebdîl oldu. Ol şehir-i meşhûr, Sarây-1 ma‘mûra hüsn-i sıhhat-i beden selâmet-i cân ve ten birle varup murâdların gördiler. Maksûdları tamâm hâsıl oldukdan sonrâ yine diyâr-1 mergûb, makâm-1 mahbûb şehir-i Üskübe ‘avdet ve rücû‘ itdiler. Beyân-1 Hâl-i ‘İşkî Der-Fürkat-i Ma‘şûk. Ammâ bu cânibde bîçâre ‘İşkî mahbûbuñ sefere gittüğünden hâberdâr olıcak rûzigâr-1 gaddâr ve zûrkâr u sitemkâr (18) elinden gâyetde zebûn olup, yüregın hûn eşk-i çeşmini Ceyhûn idüp lâle gibi bagrı başlu, şem‘ gibi gözü yaşlu olup ‘ışk-1 yâr ve gam-1 firâk-1 nigâr belâyı hicret, cefâ-yı hasret bu miskînüñ başına ve gamgînüñ içine ve daşına üşüp bîçâre vü âvâreyi zülf-i dilber gibi başdan çıkardılar. Harâret-i ‘ışkîla bir yanar od olup başdan

²⁰⁸ BN: Ber-zemîn ruhsâr ber-zemîn idüp

²⁰⁹ Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûl

²¹⁰ Ana metinde yalnızca bu kelimenin üstü çizilmiştir (VSC).

dutuşdı. Çün şem' hergiz 'aklını idemeyüp cem' rüsvâ-yı cihân, (21) mütehayyir ü sergerdân olup her zamân mahbûb gitdüğü cânibine nigerân, Ma'sûk seyr itdüğü yollarda hâke galtân olurdu. Mecnûnlayın kûh ve beyâbâna düşüp²¹¹ (BN 257b)

Şi'r   İy cân ü dil ne oldı kanı dilsitân kanı
Derde dirîg ol meh-i nâ-mihribân kanı²¹²

diyüp cânına zecr ü cebr ve bu olmaz belâya sabr idüp bir yıl dahı çarhuñ kâse kâse zehrin kana kana içüp toyunca dehrüñ (24) sille-i kahrın yana yana yedi.²¹³ Gerçi miskîn 'İşkî derdümendî âteş-i fûrkat ihrâk ve furât-ı eşki ol müstemendi igrâk itmişdi. Lâkin ol sûret ki cerîde-i kalbinde musavver ve sahîfe-i hâtırında mukarrer olmuşdı. Hergiz ânuñ rengine keder ve nakşına zarar gelmiş degüldi. (138b) Şöyle idi ki der ü dîvâr ve ferş ü sakf-ı dâr belki her şahsa nazar ve her neye ki bakardı. Ol nakşı müşâhede iderdî. İbtidâ ol sûreti görelden ve bu hâli Hak celle ve 'alâ añna virelden berü hiç zâyil ve gayra mâyil degüldi. Hattâ şöyle idi ki mâ'sûkî gördükde Ma'sûk hod bendeler²¹⁴ (3) yâ bu hûb âyâ kim olacakdur, dirdi. Velîkin Ma'sûkdan cüdâ düşdükde, şu benüm mürde cismüme cân u göñlümde lâ-Yezâl nakşı olan sûretüñ sâhibi kanı, diyüp Ma'sûkuñ güzergâhında ve yâr-ı mahbûbuñ râhında durup dîdârın mu'ayenen müşâhede itmek isterdi. Mâ-hasal yâr hicretinde ve nigâr hasretinde seferden gelinceye dek ol sûret-i münakkaş ve ol nakş-ı dil-keş ile şûrîde göñlin egledi. Dîvânegî-i (6) 'İşkî Zâyil Şod ve Bâz Âkil Şod. Hüdâ-yı zemîn ü gerdûn-'inâyet ve ol Halik-ı bî-çûndan gâyet lutf irişüp eyyâmında birgün, ol Hâdî-i sebîl-i Hüdâ, ol reh-nümâ-yı gümrahân-ı ganî vü gedâ, Hâlik u Mab'ûd-ı Hüdâ hazretinden 'İşkî-i hakîre 'avn ü hidâyet yetişüp kamu itdüğü divânegî ve şûrîdegî ve mestânegî zâyil olup istînâs ve sohbet-i nâsa mâyil oldı. Sevâbık-ı eyyâmında olan yârânı ile (9) musâhabet ve sevâlif-i a'vâmında olan ihvânı ile 'iş ü sohbet idüp mecma'-ı halka-i hullân ve mahfil-i ehl-i 'irfânda Ma'sûkuñ zikrin ve kendü halvetinde sahîfe-i hâtırında olan nakşuñ hayâl ü fikrin idüp ol benüm cism-i zâ'ifüme kuvvet ve mir'ât-i kalbüme safvet ve dil-i nâhîfüme 'ışkı kuvvet ü kisvet viren yâr-ı cânı ve mâye-i zindigânîyi 'acabâ bir dahı görem mi, diyüp dâyimâ ol Rahîm ü Tevvâb ve ol (12) Kerîm ü Vahhâba çok tazarru' ve zârî idüp iki gözlerinüñ bîñârın dâyimâ revân eylerdi. İttifâkâ hadeng-i tîr-i

²¹¹ BN: Mürgân-ı gam u belâ başına üşüp (+)

²¹² Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

²¹³ BN: Dehrüñ toyunca sille-i kahrın yiyüp nâr-ı gama

²¹⁴ "Ler" eki ayrı olarak, satırın üstüne "bende" kelimesine paralel yazılmıştır (VSC).

du‘â, makâm-ı evc-i süreyyâda âmâc-ı kabûl ve hedef-i husûlde vâki‘ olup subh u devlet tâli‘ ve nûr-i basîret ve sa‘âdet lâmi‘ oldı. Rû‘yet-i dîdâr-ı habîb vuslat-ı yâr-ı tabîb karîb olup bir seher halvethânesinden durup hıyâl-i zencîr-i zülf-i yârıla beste, nâlesin âheste âheste kılup Ma‘şûk (15) gitdüğü yollar cânibine nazar ve ol etrâfi seyr idüp gezerken nâgâh karşudan bâd-ı sehergâh müjdegânî haberler ile gelüp bû-yı dil-âvîz-i yâr ve ‘itr-ı zülf-i girîhgîr-i nigâr getürdi. ‘Âşık ‘İşkî bu hayr haberden tamâm meşkûr ve ziyâde mesrûr olup es-sahiyyü mâ melek²¹⁵ cümle varın yek-be-yek, nakd-i ‘akl ü idrâkin, sabr u hûş-ı çâlâkin kamu bâd-ı hevâya müjdegânî virdi.

Şi‘r   ‘İşka virdüm ‘akl u sabrum yek-be-yek
Müjdegânî ke’s-sahiyyü mâ melek²¹⁶

(18) Âmeden-i Ma‘şûk Ez-Sefer. Bir demden soñra anı gördi ki bâd-ı sabânuñ derpeyinden bir kâfile gelür. Bularuñ içlerinde bir perîvâr, melek-ruhsâr, hurşîd-hil‘at, bedrtal‘at, bâlâ-devlet, cemşîd-ma‘dilet, ruhları lâle, mâh-ı çehâr-deh sâle, şem‘-i şeb-efrûz, mâh-i çehâr-deh rûz, mihr-i cemâli zemîn ü zâmân-ârâ bir kez temâşâsına bahâ degül mâli-dünyâ bir semend-i bâd-pâye süvâr olmuş ki bir nefesde yüz sahrâ-yı dünyâ geçer (21) ve bir rahş-ı mânend-i murg-ı hevâ üzre üstüvâr olmuş ki segirtse tokuz feleküñ meydânın bir eyler. Gerden-i bâda dakup kemend (BN 258a) rikâbına bend itmiş meger ki ol nûr-i dîde ve ma‘şûk-ı güzîde ‘İşkî-i derdümendi âşüfte vü bîçâre iden, yâr ve üftâde vü âvâre iden dildâr imiş. ‘Âşık ‘İşkî ma‘şûk ve mahbûbın ki irakdan gördi, serv gibi hayretle ayag üzre gelüp çınârlayın kefini sînesinde koyup durdı. Yakîn geldükde kâmetin (24) çeng gibi hamîde kılup felekleyin tenin dü-tâ eyledi. Ma‘şûk dahı gördü ki ol kendüyi istikbâl iden dil ü cândan ‘âşıkı vü muhibb-i sâdıki ‘İşkî zencîrinüñ esîri, bendelerinüñ hakirî, ‘İşkî derdümenddür. Ol sûret-i ‘acîb ve şekl-i garîb gidüp sâhib-i vakâr olup bülbülvâr (139a) şûrîdelükler getmiş, hüdhüdleyin tâcdâr olmuş. Pes seferde itdüğü ‘ahdı zuhûra getürüp selâm virdi ve ahvâl ü hâtırın sordı. Bu aña hayra makdem nicesiz sefer elemelerinden, diyüp Ma‘şûkuñ hâl ü deminden sorar ve ol buña bi-hamdillâh hoş gördük hâlünüñüz fûrkatde nice (3) idi rûzigâr gamlarından, diyüp ‘ışk ‘âleminden söyler. Eesenleşüp söyleşürek der-i sarây-ı nigâra degin gelüp Ma‘şûk devlethânesine girüp ‘âşık halvethânesine geldi. ‘Âşık ‘İşkîye çünkü bu hâlet mukadder ve bu devlet müyesser oldı, derdine em ve zahmına merhem yetüşüp Hakka çok niyâz ve secde-i şükâne idüp namâz kıldı. Bundan soñra gâh gâh yollarda mülâkât oldukça selâmlaşup musâhabet ider oldılar.

²¹⁵ Es-sahiyyü mâ-melek: Cömert, elinde neyi varsa verendir (VSC).

²¹⁶ Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün fâ‘ilün (fa‘lün)

(6) Cûdâ Şoden-i 'İşkî Ez-Ma'sûk Zi-Hased Kerden-i Agyâr. Biraz zamân bu nev'a musâhabetleri vâkî' olıcak şehir kavmi içinde meşhûr ve halk içre söylenür oldı ki Ma'sûk seferden geleli 'İşkî ile kûyında ve bâzârda Köşk ü leb-i Vardarda buluşup musâhabet ider olmuşlar. Birkaç hasûd-ı nâ-bekâr, pelîd ü tarrâr ittifâk idüp salâh yüzinden dildâr-ı hûb, Ma'sûk-ı mahbûbı kûyında bulup eyitmişler ki, bunca hamiyetdür (9) ki bir dîvâneye hem-dem ve nice gayretdür ki bir bî-'âra mahrem olduñ. Hüsrevânevâr bu gün şekli Âdeme dönüp ehl-i vakâr-ı hoş-güftâr oldısa, düne gün bî-'akl ü hayrân yollarda gûyveş hâke galtân degül miydi. Sen bilürsin, hod bî-kes ve bî-hîş ser ü pâ-bürehne bir dervîş idi ki her gelüp geçen başına kadem urur ve yüzine tükürüp verhem iderdi. Husûsâ ki cümle halâyık-ı sâbık u lâhik bu şahs-ı nâtüvân, fettân-ı cihân fülânüñ 'ışkından (12) magbûn, leylî saçı zencîrine meftûn ve mecnûndur dirlerdi. Ve'l-hâsıl saña lâyıık görmezüz ki bu şûrîde 'âşık ile musâhabet ve gâh ü bî-gâh mülatafe ve sohbet idesin. Bir gevhersin ki makarruñ gencîne-i pâdişâhdur ve bir serversin ki gulâm-ı kemterüñ mâhdur. Nâ-gâh âyine-i hüsnüñe gubâr-ı melâmet, yâhud nefes-i serd-i mezemmetden hâşâ mir'ât-ı cemâlüñ tüne. Dest-i bed-gûyân dâmen-i 'ırzuna el suna. Ne lâzım kendü yârânuñla hem-nefes olup akrânuñdan (15) gayrı degme kes ile ihtilât itmeseñ yeg degül miydi, diyüp hayli verhem-âmiz fitne-engîz kelimât idüp Ma'sûkuñ şîşe-i kalbine inkisâr virüp âyine-i hâtırına gubâr getürmişler. Ve bi'l-cümle bâ'is-i iftirâk ve mûcib-i firâk olan hussâduñ nâ-şâyeste sözleri ma'sûka ziyâde kâr idüp gayret ü 'ârından bî-karâr olup ruhsârı üzre eşkini çeşmesâr idüp 'İşkîye olan mâcerâyı bi't-tamâm sûziş-i derûnıla i'lâm eyledi. (18) Râh-ı Gurbet-Giriften-i 'İşkî. 'İşkî ki Ma'sûkdan bu nev'a söz işitdi ve ol sühan-ı sûznâk, miskîne 'aceb iş itdi. Bî-hod olup kendüden getti. Biraz te'emmül ve tedebbür ve tasavvur ve tefekkür itdi. Pes Ma'sûka eyetdi iy cânımuñ cânı, v'iy kişver-i dil sultânı, ben zerre-i bî-mikdâr ve nâçiz ü hâksâr (BN 258b) için suya düşmiş âfitâb gibi hâşâ size bu vech üzre ıztırâb itmek revâ degüldür. Sen mâh-ı evc-i sa'âtde tâlî' ve sen mihr-i burc-ı selâmetde (21) lâmi' ol âfitâb-i bî-hemtâsın, hümâlayın cihân seyirin tenhâ eyle. Ben kâf-ı fûrkatde 'ankâlayın vâdî-i hayrete düşüp yalıñuz hasret deryâsına gark-ı eşk-i çeşmümüñ seylâbına müstagrak olayın, diyüp zârî zârî aglayub esen kaluñ siz, didi ve terk-i diyâr idüp şehir-i Estenbûldan yaña revâne oldı. Nice gün bu hârâret-i hicrânile mihr-i felek gibi yir yüzinde ser-gerdân, rûz u şeb enîn ü nâlân idüp giderken nâ-gâh bir rûz-ı (24) dem-i pîrûz irüp karşudan bir toz belürdi. Dest-i sabâ, bâb-ı sa'âdeti dakk idüp ol tozuñ dâmenin şakk itdi, içinden nûr-efrûz bir kimesne bürûz itdi. Gördi ki ol toz içinde zuhûr idüp gelen şol dostdur ki kendüyle sâbıkan bir postda iki magz-ı

bâdâm gibilerdi. (139b) Yıllar idi ki diyâr-ı şarka sefer idüp gitmişdi. Meger ki ‘azmi diyâr-ı mergûb şehr-i Üskübe imiş. Pes musâfaha ve mu‘ânakadañ soñra birkaç gün oturak oldılar, biri birinüñ musâhabetinden tamâm hazz ü safâlar buldılar. Pes ‘İşkî bir nâme nazm idüp bu merd-i sadîk ve yâr-ı şefîk ile Ma‘şûka irsâl eyledi. (3) Nâme-i Durûd-Firistâd-ı ‘İşkî ve ‘Özr H`âst Ez-Ma‘şûk u Şikâyet Kerd Ez-Hasûde Ân²¹⁷u Ez-Hicr-i Mahbûb u Ser-defter-i Hûbân

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün]

- 260 Elâ iy âsumân-ı hüsne horşîd
Firîdûn-devlet ü ‘izzetde Cemşîd²¹⁸
- 261 Eşigi kible-i erbâb-ı hâcât
Ruhı ‘âlem-nümâ rûşen çü mir’ât
- 262 Serîr-i milk-i hüsnuñ tâcdârı
Güzeller leşkerinüñ şehriyârı
- 263 Ziyâ virür ruhı çarh u sipihre
Cemâli nûrı pertev mâh u mihre
- 264 Şu‘â’-ı hüsni çün şems-i cihân-tâb
Eşigi zümre-i ‘uşşâka mihrâb
- 265 Cihân durdukça bulsun ‘ömr-i sermed
Zuhûr itsün yüzinde nûr-ı Ahmed
- 266 Selâm olsun eyâ şems-i münîrüm
Serîr-i kişver-i hüsne emîrüm

²¹⁷ BN: Ve hicrân, BN: Vü ez hicr-i mahbûb ve ser-defter-i hûbân

²¹⁸ Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

- 267 Hilâl-ebrû güneş yüzlü meh-i nev
Gubâr-ı hâk-i pâyı tâc-ı Hüsrev
- 268 Yücedür ‘izzile kadrüñ felekden
Güzeldür iy perî hüsnüñ melekden
- 269 Yüzüñ alnuñ görenler dir du‘âda
Begüm olsun günüñ günden ziyâde
- 270 Hemîşe müstedâm ü kâmurân ol
Cihân mahbûbına sâhib-kırân ol
- 271 Şehâ bu bendeden yüzbiñ senâlar
‘Ubûdiyyet makâmında du‘âlar
- 272 Du‘âdan soñra iy mâh-ı münîrüm
Benüm devletlü şâhum destigîrüm
- 273 Gam-ı hicrûñde olsun şöyle ma‘lûm
K’eridüm nâr-ı gamdan nitekim mûm
- 274 Cüdâ olalı senden haste vü zâr
Olupdur cism çeşmüñ gibi bîmâr
- 275 Şehâ kılmaga vâsf-ı hâlüm i‘lâm
Elüme almış idüm levh ü aklâm
- 276 Kalemler hicr elinden oda yandı
Elüme kâğıd aldum o da yandı

- 277 Nice şerh ideyin derd-i firâkı
Ya nice ‘arz ideyin iştiyâkı
- 278 Ki germ olalı dilde nâr-ı ‘ışkuñ
Olupdur cism ü cân bîmâr-ı ‘ışkuñ
- 279 Tenüm âh ü figândan nâya döndi
Kaşuñ gibi egeldi yâya döndi
- 280 Tenümde sabr u mihnet tev’emândur
Şehâ cevvar-ı hicrûñ bî-amândur
- 281 Ruhûñ fikriyle varub cân vecde
Iraklardan kılur kapuña secde
- 282 Olalı dîde-i cân âşinâsı
Olupdur gerd-i râhuñ rûşinâsı
- 283 ‘Aceb zülfüñ ne sihr etti bu cânâ
Ki virmez bir kılın yüz biñ cihâna
- 284 ‘Aceb girdâbdur ‘ışkuñ cihanda
Ki dil zevrakları gark oldı âbda²¹⁹
- 285 Düşeli keştî-i dil bahr-i ‘ışka
Varur dalbinduginca dâhı garka
- 286 Dil ü ‘aklum u fikrüm pâ-y-tâ-ser
Yanar hicr âteşinde çün semender

---

²¹⁹ BN: Anda

- 287 Senüñ kemter kuluñam ben şikeste
Gamuñ zencîri ile dest-beste
- 288 Tenümde cânsın u cânumda cânân
Dil ü cân kişveri tahtında sultân
- 289 Degül bu cism cânâ cân senüñdür
Ne kim var cümle h'ânümân senüñdür
- 290 Gice vü gündüz iy mehr ü enîsüm
Ruhuñ zülfüñ hayâlidür celîsüm
- 291 Saçuñ fikrinde sürdüm 'ömr-i sermed
Yüzüñ devrinde gördüm nûr-ı Ahmed
- 292 Olupdur şerha şerha yâre yâre
Yürek tîg-i gamuñla pâre pâre (BN 259a)
- 293 Yakardı nâr-ı âhum bu cihânı
Gözüm yaşı söyündürmese ânı
- 294 İderdi eşk-i çeşmüm 'âlemi gark
Eger urmasa mihrüñ şu'lesi berk²²⁰
- 295 Olupdur sîne deff ü kâmetüm çeng
Dutar taglar figân eylesem âheng

---

²²⁰ BN: Anı ger lem'a-i mihr itmese hark

- 296 Kim ola ki ²²¹getüre hicre tâkat
Kıyâmet günidür bu rûz-ı fûrkat
- 297 Ne deñlü fikr ider olsam özümü
Gamuñdan unuduram kendüzümü
- 298 Cüdâ kaldıysa ger devr-i zamâne
Göñül bir olsun iy mâh-ı yegâne
- 299 İrag oldumsa ger cânâ nazardan
Kayırmaz tek üñüñ geh geh haberden
- 300 Mahabbet hoşdur iki başdan_ıy dost
Çü bâdâm ola iki magz u bir post
- 301 Gerekmez arada agyâr ola çok
Yiter ma‘şûk u ‘âşık ‘ışk-ı Ma‘şûk
- 302 Dilerseñ kim ola ‘âlem tufeylüñ
Gerek ola sevene seni meylüñ²²²
- 303 Hatâ didüm sakın sevme ‘avâmı
Havâsa dâhı geh geh vir selâmı
- (140a) 304 Saña benden nite kim var mahabbet
Sanurdum sende de var baña râgbet

---

²²¹ BN: Kim

²²² BN: Dilerseñ kim ola ‘âlem tufeylüñ
Gerek seni sevene ola meylüñ

- 305 Ki dirler var gönülden gönüle yol
Eger bu garb ü maşrıkda ola ol²²³
- 306 Velî bildüm begüm cünbüşlerüñden
Baña bu dürlü dürlü işlerüñden
- 307 İrüp kavı-i hasûdân sem'üñüze
Perîşânî getürmiş cem'üñüze
- 308 Ne var geh gâh añup ben garîbi
Diseñüz kanı bâgum 'andelîbi
- 309 Kanı ol derdümend ü bülbül-âvâz
Kanı nâye olan sûz ile dem-sâz
- 310 Mahabbet Bîsütûnında çü Ferhâd
Olupdı sûretüm nakşında üstâd
- 311 Egerçi servtek azâde idi
Velî sâyem gibi üftâde idi
- 312 Şerâb-ı sohbetümden *mest* ü serhoş
Olup niçe zamân kalurdı bî-hûş
- 313 Bu nev'a bendeñi añsañ revâdur
Ne ihsân k'eyleseñ 'ayn u 'atâdur

---

²²³ BN: Ki dirler var gönülden gönüle yol
Bu magribde ve maşrıkda olsa ger ol

- 314 Siyâh olsun yüzi bed-gû hasûduñ
Odından korkmadılar mı bu dûduñ
- 315 Dirîgâ şîşe-i sabrum²²⁴ sıldılar
Beni agyâr gözlerle yidiler²²⁵
- 316 Kamu sıdk-istikâmet yile vardı
Hebâ olup dagaldı sîle vardı
- 317 Dirîg oldı kamu şükrüm şikâyet
Kamu eylüklerüm²²⁶ oldı cinâyet
- 318 Sadâkatler kamu olup hiyânet
Mahabbetden ‘ivazdur baña mihnet
- 319 Gözüm yaş yirine kan aglar_iy dost
Seher âhum yürekler daglar_iy dost
- 320 Ururam giceye dek başuma taş
Gice tâ subh iki gözüm döker yaş
- 321 Olalı tîg ü gam baña havâle
İşümdür rûz u şeb feryâd ü nâle
- 322 Sunalı hamr-ı hicrânun piyâle
Olupdur baña gam zâd u nevâle
- 323 Çeküp cismümden aldum kuşca cânım
Sakın cânâ düşer boynuña kanım

---

²²⁴ BN: Kalbüm

²²⁵ BN: Yidiler

²²⁶ BN: Ne eylük eyledüm

- 324 Seni çok sevdiğüm midür günâhım
Yigitsin genç alma her gün âhum
- 325 Sen_agyâr ile gülmek oynamakda
Benüm gözüm bıñarı kaynamakda
- 326 Ferâmûş olalıdan ‘ahd ü peymân
Saçuñ gibi perîşânam perîşân
- 327 Esirgeyüp beni sahrâ vü kuhsâr
Akıdur gözleri enhâr ü bıñar
- 328 Sarardum gamla yaprak gibi soldum
Şu bir yılduzı düşmiş kimse²²⁷ oldum
- 329 Ne sayruyam ne sagam hasretüñden
Ne ölüdür ne diri bu fûrû ten
- 330 Çü âhir câna irdi âteş-i gam
Benem ölmezden evvel ölmüş âdem
- 331 Sürûrum gussa oldı hicretüñde
Günüm döndi giceye hasretüñde
- 332 Tenüm cânânesüz câna kefendür
Baña gülzâr sen gülsüz tikendür

---

²²⁷ BN: Kişi

- 333 Her âdem zevk ü şâdî ‘işret içre
Kuluñ dâyim figânda hicret içre
- 334 Bulam ber-farz ger ‘îş ü safâlar
Olur sensüz baña biñ biñ belâlar
- 335 Gelür sensüz baña her bâg bir tag
Senüñle baña her tag üstidür bâg
- 336 Kadüñsüz serv bir uzun belâdur
Femüñsüz gonca re’s-i ejdehâdur
- 337 Begüm var ol cihân durdukca sag ol
Velî agyâr bezminden irag ol
- 339 Hazer eyle hasûd-ı bed-likâdan
Sakın kendüñ zehernâk ejdehâdan
- 338 Ki şekkerdür elinde semm-i kâtil
Dilinde şehd olur semm-i helâhil
- 339 Tolu ger hokkañuz teryâk-ı²²⁸ ekber
Velî sakın ki fırsat gözler ejder
- 340 Dilerseñ olmasun hergiz fezâyih
Sözümü eüt nesâyihdür nesâyih
- 341 Murâd oldur hemîn sen pâdişâdan
Kuluñ ‘İşkîyi unutma du‘âdan (BN 259b)

---

²²⁸ BN: Tiryâk

(21) Pes ol merd-i sadîk, muhibb ü yâr-ı şefîk, nâme-yi alup 'ışk ile bûs-i kinâr idüp Ma'şûk cânibine peykvâr revâne olup getdi. Bu cânibde 'İşkî dahı sûz u enîn ile nâlân ü gamgîn teveccüh itdügi cânibe 'azm idüp gitmekde iken Mülâkat Kerden-i 'İşkî Be-gûlâm-ı Harem-i Ma'şûk Der-râh-ı Sefer Be²²⁹-Müsâfirhâne. Bir şeb bir²³⁰ menzilgâha nüzûl ve bir müsâfirhâneye duhûl eyledi ki ol câygâhda bir kaç kimesneler müsâfir olmuşlardı. Vüs'at-i mekân bedenine bir mikdâr (24) istirahat ü temkîn virüp yol zahmetin biraz teskîn itdükde nâ-gâh miyân-ı müsâfirinde harem-i Ma'şûk hâdimlerinden birin gördi, nedür hâlünüz, neden düşdi bu diyâra geldünüz,²³¹ diyü sordı. Bir mühimm emir içün gelmişdüm, hâsıl oldu ve maksûd olan bize vâsıl oldu. (140b) Velîkin bizüm mahdûm-i mükerrrem, hazreti çelebî-i mu'azzamuñ bürâderi fevt olmuş, 'acele ile seherden gitmek üzereyem didükde, 'İşkî bu hakîrden 'azâ-nâme alup gitmek katuñuzda câyiz ise revâdur, didükde gulâm-ı harem be-çeşm, didi. Hemânâ ol gice 'İşkî bir manzûm 'azânâme (3) tesvîd idüp beyâza getürdi. Pes vakt-i seherde gulâm-ı Ma'şûk eline teslîm eyledi.

Sûret-i 'Azâ-nâme Ki 'İşkî Be-Ma'şûk Firistâd²³²

- 342 Elâ iy serv-i sebzistân-ı zîynet
Nihâl-i tûbî-i gülzâr-ı Cennet
- 343 Ser-i müzeñ sipihrüñ başı tâcı
Bahâ-yı hâl-i haddüñ Rûm harâcı
- 344 Cihân gülzârınuñ tâze nihâli
Kaşı mihrâb-ı cân kıble cemâli
- 345 Selâm u destibûs ü dürlü i'zâz
Kabûl it iy sehî serv-i ser-efrâz

²²⁹ BN: Der

²³⁰ Bir BN: -

²³¹ Buradaki manaya "yolunuz" kelimesi daha uygundur (VSC).

²³² BN: Sûret-i 'Azânâme îst Ki Ez-Râh-ı Sefer Be-Ma'şûk Firistâd Bâ-Gulâm-i Haremş

- 346 Du'âdan soñra pes iy şems-i-mehrû
Ruhı rûz u saçı leyl ü semen-bû
- 347 İşıtdüm bir kişiye dir bir âdem
Dutulmuş meh dutar şems aña mâtem
- 348 Çemenden bir gül eksilmiş dirîgâ
Çınârûñ kolu kesilmiş dirîgâ
- 349 Uvanmış bir sehî servüñ budagı
Yir olmuş sâyeveş şimdi duragı
- 350 Yile virüp gülistânuñ gülini
Uçurmuşlar çemenden bülbülünü
- 351 Yire düşmüş dirîgâ serv-i âzâd
Yile varmış hay(1)f bir tâze şimşâd
- 352 Yuyup içerken ayagı suyun yir
Komış yüz yire ol şâh-ı cihangîr
- 353 Yire ay indürirken sihri gökden
Ne sihr olur ki kodı yire bu ten
- 354 Kamer evc-i felekden yire inmiş
Yavuz yilden dahı mir'âtı tonmuş
- 355 Yire hemsâye olmuş sâye gibi
Kucagında götürür dâye gibi

- 356 Meger gülzârdan bir gül kem olmuş
Anıñçün bülbül-i bâg²³³ ebkem olmuş
- 357 Ne dürler k'itdi bülbül gözden ihrâc
Yire kor ânı çün gonca-i gannâc
- 358 Çağırup kumrî eydür n'ideyin dost
Bu gamdan kangı milke gideyin dost
- 359 Yir_ altın aldı ol bir iki menzil
Sen üstinde 'ömür sür yüz²³⁴tümen yıl
- 360 Güneş gibi ruhuñ tâbende olsun
Saña 'âlem mutî' ü bende olsun
- 361 Kemîne çâkerüñ olsun felekler
Kapuñda hâdimüñ olsun melekler
- 362 Ulal nâdile 'izz ü²³⁵ devlet içre
Sa'âdet sür bu a'lâ millet içre
- 363 Dilâ cândur giden cânân sag olsun
Yiten çâker dürür sultân sag olsun
- 364 Eger solup yire düşdise bir gül
Nihâl-i gonca-i h'ândân sag olsun

---

²³³ BN: Bülbülân hep

²³⁴ BN: Biñ

²³⁵ BN: 'İzz ile nâz ü devlet içre

- 365 Ger eksüldise bir hûb encümenden
Şeh ü ser-defter-i hûbân sag olsun
- 366 Eger galtân-ı hâk oldısa bir serv
Nihâl-i tûbî-i rızvan sag olsun
- 367 Yire düşdise ger bir necm gökden
Hemîn ‘İşkî meh-i tâbân sag olsun

(17) Seher çün gulâm-ı harem, ‘azm-i diyâr-ı bâg-ı erem²³⁶ eyleyüp getdi.²³⁷ Pes ‘İşkî dahı cânib-i Kostontaniyyeye²³⁸ çü dîvâne nâr-ı ‘ışka yana yana revâne oldı. (18) Yollarda şol bâga ki girüp kâmet ü ruhsârın yâd eylerdi, serv ü şimşâd ve güller zâhir olurdu ve şol taga ki irüp kâküllerin añup hâtırın berbâd iderdi, benefşe vü sünbüller biterdi. Eşk-i çeşminden her kûhsâr lâlezâr ve her kûhda ki bir lâhza karâr dutardı. Hâline terahhum (BN 260a) idüp bükâ’-i²³⁹ ‘uyûn-i cibâlden her gûşe²⁴⁰ çeşmesâr olurdu. Girîbânın çâk, eşk ile yolları nemnâk idüp yürürdi. Bîçâre (21) sefer şiddeti, dildâr meveddeti ve ‘ışk harâreti, yâr hasretinden ziyâde müte’essir olup nihâl gibi nizâr, ebrû-yı yâr gibi hilâl olup gâyetde za’if ve nihâyetde nahîf oldı ve bi’l-cümle niçe eyyâm çok elem ve hayli gussa vü gam çeküp karye vü şehr vâdî vü nehrler geçüp günlerde bir gün bir sâ’at-i hümâyûnda şehri İstanbula yakın geldükde bir mürtefi‘ cây-ı şerîf ve bir ‘âlî makâm-ı latîfde karâr itdi. Der-Sitâyiş-i Şehr-i (24) İstanbul. Karşuya nazar kılup gördi ki, İstanbul didükleri mîl-der-mîl bî-kâl ü kîl kusûr²⁴¹ ü buyûtila mâl-â-mâl, müselles-şekl ü senbûse-misâl²⁴² bir şehri mu‘azzam gird-â-gird-i şehri burûc ve kulel-i hisâr ile muhkem bir cânibinden bâg ü sahrâ ve iki tarafından âb-ı deryâ temâşâ olunur. (141a) Kulle-i burc-i kal‘a evc-i felekde, sâk u pâ-yı hisâr re’s-i semekde, âyine-i hüsninde ‘aks-i nûr-i âfitâb bâhir ve eşi‘a-i şu‘â-i kamer yüzinde zâhir, sîmîn-ten, dirâz-bâlâ bir hûb, sipîd-beden bir vâsi‘ mücessem mahbûb, bir şem‘-i cihân-ârâdur ki gicelerde şu‘le-i şeb-çerâg gibi ziyâ virür. (3) Dirler ki gavvâs-ı ‘akl kulzüm-i fikrete dalup²⁴³ sade-i hayâlden²⁴⁴ çıkarup, deryâ-yı

²³⁶ BN: İrem

²³⁷ BN: Kendi

²³⁸ BN: Kostantiniyyeye

²³⁹ BN: Bükâ

²⁴⁰ BN: Köşe

²⁴¹ BN: Mîl-i bî-nazîr ü bî ‘adîl

²⁴² BN: Şekl-i müsellele senbûse misâl ü

²⁴³ BN: Talup

²⁴⁴ BN: Hıyâlden

sipîd kulagina bir dürr-i yetîm dakmış. Yâhud sayyâg-1 rûy-1 zemîn tâ serhadd-i Çîn ü Mâçîn cem' olup envâ'-1 cevâhir ile ârâste ve esnâf-1 le'âlî ile pîrâste, ol yemm-i hûb bahr-i mahbûbuñ gûşına bir gûşvâr-1 sîm itmişler. Bir dürr-i yetîm ve bir gûşvâr-1 sîmdür ki mislini gözler görmüş ve gûşlar işitmiş degül. Çünkü 'Işkî bu hüsn-i zîbâ ve bu hisâr-1 garrâyı (6) gördi, Sâni'-i 'âleme âferîn ve bu binânuñ bânîsine tahsîn idüp ol garîb yâdigâr ve ol 'âlî hisârûñ ki yigürmi 'adedden ziyâde bâb ve üç kat hicâbı²⁴⁵vardur. Bir kapusından içerü girdi gördi ki, bu şehriñ içinde 'acîb sarâyılar ki sakfı hevâ-yı fenâda ve garîb kasrlar ki ferşinüñ²⁴⁶ tabâkât-1 'arşı fevka'l-'ulâda. Her cânibinde bâzârlar ve her gûşesinde dürlü dürlü yâdigârlar, her dükkân dürc-i cevherle tolu (9) ve her hücre la'l u yâkûtıla memlû. Mahzen-i cevâhir-i zî-kıymet,²⁴⁷mâ'ide-i elvân-1 ni'met, mesken-i esnâf-1 ümmet, mecma'-1 envâ'-1 millet, makarr-1 selâtin-i 'adâlet, sevâd-1 a'zam, deryâ-yı benî âdem bir şehir-i enbûh ki içinde yedi 'azîm kûh var. Cevânib-i cibâl âdemile mâl-â-mâl olmuş. Dört ehl-i mezheb-i sahîh ve yetmiş iki lisân-1 fasîh anda mevcûd masnû'ât-1 'acîbe mahlûkât-1 garîbe ile tolu. Bir şehir ki hiç âferîde mislin (12) görmüş ve mânendin işitmiş degül. Miyân-1 sîmîn kemer, ayuñ ondördine beñzer kamer-peyker dilberler ve seri zerrîn-efser, hüsnüde âfitâba ber-â-ber serverler, rengîn câmelü, sîmîn 'imâmelü, her birünüñ çü gonca lebi vezîrzâde vü mîrzâde çelebiler ve ekâbirzâde begler ki biri birinden yeglerdür. Ergavânî vü gülgûnî vü benefş, müze vü bâbûc ü keşş, zer-beft ü münakkaş ü musanna', dîbâ-yı zîbâdan murassa', tâc ü câmeler geyüp tâvusveş, (15) meydân-1 şehri cevelân idüp şîve vü celvelerle seyrân iderler. Bu sun'-1 celâlî ve bu hüsn ü cemâlî temâşâ idüp ziyâde âferîn ve çok tahsîn eyledi. Sitâyîşi-i Câmi'-i Sultân Muhammed Hân ve 'Îmâret ü Dârüşşifâ ve Medâris-i Semâniyye ve Tetimmehâ-yı û. Pes yine seyr iderek ol şehriñ içinde bir hûb câmi' görür ki yedi felek ol câmi'e tâk ve on iki burc revâk olup kevâkib-i sipîhr dâyiresinde altun kındîller (18) ve tûbâ vü sidretü'l-müntehâ menârelerine gümüñ mîller olmuş. Beytül-mâ'mûrda olan melekler ol câmi'üñ müezzinleri ile²⁴⁸evkât-1 hamsede çifte ezân okurlar. Ruhâm-1 rengînden bir binâ'-i sengîn düzmişler ki dikkatde bir kılı kark²⁴⁹ve mubassırlıkda zerreden zerreyi fark iden nükte-dân-1 cihân ve hurdegîrân-1 (BN 260b) zamân, ol binânuñ zihî derkinde 'âciz ve kâsırlardur gûyâ ki dürden yek-pâre bir haymedür meger bu câmi'-i şerîf (21) ve mâ'bed-i latîf yapılrken bir

²⁴⁵ BN: Divâr-1 hicâbı

²⁴⁶ Kelime satırın üstüne yazılmıştır (VSC).

²⁴⁷ BN: Bî-kıymet

²⁴⁸ İle BN: -

²⁴⁹ BN: Kırk

revzenesinden iki câm düşmüş. Burc-1 sipihr-i mu'allâda biri âfitâb-1 cihân-ârâ ve biri mâh-1 ra'nâ-yı bî-hemtâ olup zamâna ziyâ ve rûy-1 zemîne cilâ virürler. Ve ol câmi'-i şerîf ve mescid-i latîfün öñiñde bir sahn-1 sultânî suffa-i Süleymânî yapılmış ki meydân-1 vâsi', ferş-i ruhâm-1 sîmînden nûr gibi lâmi'dür. Ve ol sahnun vasatında bir 'âlî şâdirvân lûleleri âb-1 hayâtlayın lü'lü-efşân (24) binâ²⁵⁰ eylemişler ki suyu çeşme-i hayvân gibi cisme revân ve mürdeye cân bağışlar ve ol câmi'-i şerîfün cânib-i cenûbında melce'-i garîbân melâz-1 müsâfirân 'imâret ü tâbhâneler²⁵¹ yapmışlar ki gelen müsâfir, garîb ü pîr ü cüvân, agniyâ vü dervîşân u fakîrâna ni'met çekildükde ol hâna tâslar (141b) tokuz felek ve ol sofrada her gün kurs-1 âfitâb çörek olmuş. Ve cânib-i şarkisinde bir dâr'üş-şifâ eylemişler ki her derde devâ ve her hasteye anda şifâ bulunur, envâ'-1 'uşb-1 nebâtat ve esnâf-1 hulviyyât ve eşribât²⁵² tolu. Sokrât u Bukrâtı İskender ve Câlînûs ve Eflâtûn-1 sâhib-hüner (3) eger hayâtta olsalar ol bîmâr-hânenün tabîblerine hizmet idüp imtidâd-1 hayât için şerbet içerdiler.²⁵³ Ve ol câmi'-i şerîfün yemîn ü ve yesârında sekiz medrese bünyâd idüp tertîb-i hoş-nihâd itmişler gûyâ ki sekiz cennet 'arş-1 a'lâya havlî olmuş ve her medresede on sekiz hücre yapmışlar her hücrede bir muvazza' mükellef dânişmend-i hünermend ehl-i vekâr şîrîn-güftâr sâhib-i diyânet hâfız-1 emânet zû-himmet (6) güzîde-i ümmet sâdîku'l-kavl sâhibü'l-havl mecma'u'l-fazâyil²⁵⁴ fahrü'l-efâzıl rehber-i sebîl-i hidâyet pîşvâ-yı tarîk-i 'inâyet, hâfız-1 dîn-i Hudâ vâris-i enbiyâ 'âlim ü 'âmil fâzıl u kâmil sâhib-i takvâ vü edeb âhiretiyçün dünyâda çeker ta'ab. Mâdâm ki 'ömri ola²⁵⁵ lâ-yezâl tâlibi matlûbına kılur îsâl tâlibü'l-'ilmler var ki her gice subha dek şem'veş gözlerine hâb²⁵⁶ gelmez ve ellerinden kitâb gitmez ve bu medreseler verâsında (9) sekiz tetimme yapmışlar ki içinde niçe hücrât var her hücrede mahabbet-i 'ilmile sũhte²⁵⁷ ve nâr-1 fakr ü belâyla puhte olmuş tâlib-i 'ilm ü kemâl müstemi'-i tafsîl ü icmâl fî's-sırrı ve'l-çihâr fi'l-leyli ve'n-nehâr taş yastanur toprak döşenür 'ilme 'âşık muhibb-i sâdık suhtecüklerle tolu. Çünkü h'oca 'İşkî bu 'azîm binâ ve mecma'-ı 'ulemâyı dahı gördi benân-ı ta'accüb der-dehân idüp sâhib-i binânun saltanatda kudretin (12) ve ehl-i 'ilme nusratın ve hayr-endîş olup zâdın ez-pîş irsâl itdüğün biraz tedebbür ve tefekkür eyledi ol merhûmun şerîf revânına ve latîf cânına hayr du'âlar²⁵⁸ okıyup cân-ı²⁵⁹ 'azîzine hîbe itdi ve bir neçe²⁶⁰ eyyâm subh u şâm ferhân

²⁵⁰ BN: Hayât-efşân binâ

²⁵¹ BN: Tâbhâne

²⁵² BN: Eşribâ ve hulviyyât

²⁵³ BN: Hizmet idüp imtidâd-1 hayât için ol bîmârhâne tabîblerinden şerbet içerdiler

²⁵⁴ BN: +Enisü'l-fevâzil

²⁵⁵ BN: Var

²⁵⁶ Kelimedede vav harfi eksiktir. BN nüshasında da durum aynıdır.

²⁵⁷ BN: Suhte. Derkenar ve çerçevesi olarak yazılmıştır (VSC).

²⁵⁸ BN: Du'â

²⁵⁹ BN: Rûh-1

²⁶⁰ BN: Niçe

u Şen ol ‘âlî vü rûŐen²⁶¹makâmda karâr dutup Sâni‘-i mahlûkâta ekser-i sâ‘ât ‘ibâdet ve Hâlik-1 mevcûdâta tâ‘at itdi. Sitâyîş-i Câmî‘-i Ayâsofyâ. Bir gûn yine Şehr-i İstanbuluñ (15) için seyr iderken görûr karŐuda mânend-i kûh bir mescid-i enbûh kâfirî binâ, nâmı Ayasofyâ. Gûyâ ki felek-i atlasdur. Eflâk-i seb‘ayî câmî‘, yâhud bir tâk-1 mukarnas ve revâk-1 mukavvedûr. İçinde nûr-1 kevâkib-i kanâdîl lâmi‘. FerŐi deryâ-mânend mevc mevc, leyl ü nehâr melekler fevc fevc Ka‘bevâr tavâf ü ziyâret iderler. İçinûñ sath-1 dîvârı reng-â-reng mermerle ârâste, gûn-â-gûn zîverle pîrâste. Sakfına heft felek (18) yedi ayak nerdübân, sad sûtûn üzre yapılmış bir ‘âlî meydân ki dilâverân-1 râh-1 Şerî‘at ve hakîkat hünermendân-1 meydân-1 tarîkat kâmetlerin çevgânveŐ hamîde kılup ‘ibâdet ü tâ‘at topını âsumâna atarlar. Ol zîbâ zâviye ve ol ra‘nâ dâyire dahı seyr idûp ol ‘azîm hisâruñ bir kapusından taŐra (BN 261a) leb-i deryâyâ çıkar. Sitâyîş-i İskele ve Galata. Çûnki h‘oca ‘IŞkî Hisârdan daŐra iskeleye (21) dutdı yol, leb-i deryâyâ vusûl buldı, görđi ki âdem deñiz ile deryâ-yı sipîde yek-reng olmuş, kesret-i beŐerden gûyâ ki rûz-1 haşr ve zamân-1 neŐr olmuş. Sâdâ-yı benî âdem ve âvâze-i envâ‘-1 ümem fersah-be-fersah yirde istimâ‘ olunur. Envâ‘-i keştî-i garîb ve esnâf-1 fûlk-i ‘acîb seyr ü temâşâ idûp mûrg-mânend bâd-pâ çûn semend bir zevraka sûvâr olup, Şehper ü bâl açub deryâ üstinden uça uça (24) İstanbul mukâbelesinde Galataya geçđi. Görđi ki bir kal‘a-i münevver, etrâfi Şehr-i dîvâr-1 hisârıla mestûr. Semenber, mahbûb, zarîf ü nâzûk dilber-i hûba beñzer bir kapusından hisâr içine girdi. Pes başdan başa seyr idûp cevânibin temâŐa idûp her gûşesinde gûzer²⁶² ve her hânesine (142a) nazar itdi ve görđi ki her sokagında ve her bâzâr duragında ak bedenlû, gûmiŐ tenlû, suplak boyınlı, âhû oynınlı, perî sîretlû, hûrî sûretlû, saçları sarma, gözleri sûrme, kara kaŐlu, oynar başlu, incü diŐlû, çok oynaŐlu, tûtî-i gûyâ gibi Şekker-leb, sîm-gabgab, puste-dehen, müşgîn-resen, (3) sâhirler, kâfirler, tarrârlar, mekkârlar, her sanem bir büt-i tersâ, zûlf-i Şeb-i ‘anber-sâ, bir bûse için cân nakdına râzî olmayup îmân alıcılar, ‘âŐıklar aldayup yüze çok gûlûciler. Firenk hûbları, kâfir mahbûbları Őunuñ gibi nâzûk cisimlû sanemler ve tâze vü ter gonca-femler ki topuklarına bir fiske dokunsa²⁶³ yâ sûr‘atle yürise, ol nâzûk-endâmlar, gözleri bâdâmlar, çok zamân pâlûde-i ter gibi dir dir ditrer. Ruhları lâle, lebleri piyâle, her gûşede ehl-i bezmûñ (6) karşusunda ol âdemler öldürici ve ehl-i ‘ışkî ‘âlem halkına gûldürici mahbûblaruñ bir niçesi her Şeb Şem‘-i kâfûrî gibi par par yanar. Her taraf sohbet-i ra‘nâ ve her cânib meclis-i garrâ olub bezm ehli sadâların gâh tîz ü germ, gâh bam ü nerm idûp mâ-çanak berî çanak ebr-i bahârlayın

²⁶¹ BN: Ol ‘âlî ve rûşen. Derkenar ve çerçeveli olarak yazılmıştır (VSC).

²⁶² BN: KöŐesinden gûzer

²⁶³ BN: Dokınsa

saganak saganak, gâh sükût u gâh hareket, sofrâ pür-ni‘met ve bereketdür diyüp çanak çanaga ve kabak kabaga söyler. Çünkü h‘oca ‘İşkî ol şehîr halkınıñ bu hâl üzre (9) letâfet ü halâvet ve mahbûblarınıñ bu vech üzre melâhat u tarâvetin gördi, ola ki zencîr-i gamla ma‘kûd olan hâtıra güşâyış ola, diyü birkaç gün ânda âsâyış eyledi. Büthâne vü kilîsâ vü deyr komayup her cânibin müstevfâ seyr eyledi. Ol fitne-engîz dilberlerüñ, dilâvîz kelimâtların diñlerdi, hâtırın eglerdi. Velîkin ol nakş-ı nigâr ve sûret-i dildâra şemme halel ve aslâ zelev gelmeyüp cerîde-i hâtırında musavver (12) ve sahîfe-i kalbinde muharrer olup kat‘â hüsrân ve hîç noksân bulmamışdı. ‘İşk-ı dildâr ve muhabbet-i yâr göñlinde mukarrer olup Galata güzellerine ve eyitdikleri terennümât u gazellerine aldanmayup ve olaruñ hîçbir rengine boyanmayup birkaç günden soñra yine İstanbula geldi. Her dem şarâb-ı ‘ışkla serhoş ve her an gül fırâkıında olan bülbül gibi hâr-ı hicrânı der-âgûş idüp hevâ-yı yâr ve hıyâl-ı dildâr ile (15) göñlin eglerdi. Bîmâr Şoden-i ‘İşkî Ez-İştîyâk-i Likâ’-i Ma‘şûk ve Te’sîr-Kerden-i Gurbeteş. Bu tarz üzre zindegânı ve bu üslûb üzre zamânı geçürürken günlerde bir gün münkabizü’l-hâl, münkesirü’l-bâl olup külhen-ı gâmda ve gûşe-i elemde âlâm-ı gurbet ve hicret²⁶⁴ ve şedâyid-i fûrkat ve hasret²⁶⁵ ziyâde te’sîr idüp göñline yine visâl-i Ma‘şûk-ı hûb ve hâtırına müşâhede-i rûy-i mahbûb galebe (18) idüp bir gûşede oturdı, mu‘âmele-i halkı bi’l-küllîye hâtırdan götürdi. Pes niçe eyyâm, subh u şâm kalbine ziyâde melâmet gelüp mahlûkâtın²⁶⁶ ‘uzlet idüp halvethânesinde niçe müddet gûşe-i ferâgatde, künc-i vahdette ol kadar zârî (BN 261b) eyledi ki gözlerinüñ bîñarı menba‘-ı hûn olup dâmenin şafak gibi gülgûn, felek tâsını pür-hûn eyledi. Nâle vü efgândan cismi nâya ve sehm-i (21) belâdan kaddi yâya döndi. Nîlûfer gibi vâdî-i hasrette zerd-rû olup âb-ı hayrete gark ve ceyhûn-ı eşk-i çeşmine müstagrak oldı. Sâbıkâ irsâl itdüğü nâmelerüñ bir yıldan berü cevâbından nişân bulamadugına ve Ma‘şûkuñ bîçâre ‘İşkîye meyli olmadugına hâtırını perîşan olup her dem çeşminden hûn efşân iderdi. Ne bir kimesne gelürdi ki miskînüñ hâtırını sora (24) ve ne bir şahs bulunurdu ki hâlinde haberdâr ola. Pister-i gamda, bâlîn-i elemde, za‘îf ü haste ve bî-dermân-i dil-şikeste ve nâtüvân yaturdı. Bir kişi bulunamadı ki cânîçün agzına bir içim su vire ve bir âşinâsı dahı yog idi ki ‘iyâde idüp derdümendî göre. (142b) Yine bu hâlde zâhirde vü hayâlde.

Şi‘r   Endîşesi vü fikri Ma‘şûkî idi zikri
Her demde niyâz idüp Allâha idi şükri²⁶⁷

²⁶⁴ BN: Âlâm-ı hicr ü gurbet

²⁶⁵ BN: Şedâyid-i hasret ü kürbet

²⁶⁶ BN: +Tamâm

²⁶⁷ Mef‘ûlü Mefâ‘ilün Mef‘ûlü Mefâ‘ilün

Şi'r   Çün kumrî enîn ile bir²⁶⁸ savt-ı hazîn ile
                   Bî-magz-ı hemîn bir *post* dirdi nideyin hey dost²⁶⁹

Ve bu beyti her bâr iderdi tekrâr.

Şi'r (3)   Ger be-mîrem çi gam zi-hasret-i dûst
                   Heme 'uzvem çü nakş ü sûret-i ûst²⁷⁰

Gâh eydürdi kanı bir nedîm, musâhib-i kadîm²⁷¹ ki diyâr-ı yâra kadem-rence kılub vara. Hâk-i pâ-yı türâbından gözüme sürme için bir avuç meder ve²⁷² nakş-ı nigârdan tâze vü şîrîn haber getüre. İy bâd-ı sabâ, n'oldı saña böyle. İş ider mi âşinâya âşinâ. Bunca müddetdür gözlerüme rûşinâ için hak-i râh-i gubârından tûtiyâ getürmedüñ. Senüñle bir hevâda yildüğümüz (6) dostluğuñ lâzımın bitürmedüñ. Yâ Rab bende kûy-ı yâre varmaga yok mecâl, Ma'sûk bu külbe-i ahzân-i dervîşe gelmek hod muhâl. Pes benüm bu sûzişümden şerer ü yüregüm köynüklerinden aña haber kaçan ma'lûm olacaktur, diyü enîn ü zârî idüp çün ebr-i bahârî yaşın yaşın aglardı.

Şi'r Fûrkat odı²⁷³ bagrını lâle gibi dâglardı²⁷⁴
                   Saçın dagıdub²⁷⁵ çün ebr yaşın yaşın aglardı²⁷⁶

²⁶⁸ BN: Hoş

²⁶⁹ Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

²⁷⁰ Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün BN: Heme 'uzvem çü nakş ü sûret-i ûst

Ger be-mîrem çi gam zi hasret-i dost

Dost hasretinden ölsem, yok olsam ne gam? Zira bütün uzuvlarım onun görünüşünün bir nakşından ibarettir (VSC).

²⁷¹ BN: Halîm

²⁷² BN: Vü

²⁷³ BN: Hier âteşi

²⁷⁴ BN: Tâglardı

²⁷⁵ BN: Tagıdub

²⁷⁶ Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

Merd-i Zinde Peyk-i Revende Be-‘İşkî Âmed Bâ-û (9) Ma‘şûk-râ Nâme Firistâd. Meger ki sâbıkâ ‘İşkînuñ hulûs-ı dilden muhibbi, leyl ü nehâr musâhibi bir merd-i zinde, peyk-i revende bir kişi var idi. ‘İşkînuñ İstanbula geldügin işitmiş ammâ kangı gûşesinde idügin bilmemiş idi. Yürüdüğü yirlerde izleyürek, etrâf u civârını gözleyürek günlerde bir gün bir vakt-i meymûnda olduğu yirüñ haberin alup hücre sine vardı. Bîçâre ‘İşkîyi gördi ki rûzigâr (12) müştine dokınan sanak zevrak gibi deryâ-yı hayrete müstagrak, çevgân-ı dehr zarbın yiye toplayın sergerdân, tiryâkden geçmiş ‘afyon-h’or gibi hayrân, sararmış yañâğı, tepsermiş dudacı, ahvâli müşevveş, gûyâ ki cismi yanar âteşdür. Harâretten bedeni hammâma, gözleri²⁷⁷ câma dönmiş. Durmaga yok mecâl ve kudret, elde vü ayakda kalmamış kuvvet ve yürekde gayret. Erimiş it ü yacı, baş virmiş bagrınıñ dâğı. Çün ‘İşkîyi bu hâlde (15) gördi, elin eline urdı, biraz te’essüf ve tefekkür idüp durdı. Ne ‘aceb katı bîmâr ve ne garîb derde giriftâr olmuş bu, diyüp ‘ilm-i tıbda hâzır ve ‘ilâc itmede tamâm mâhir idi. Pes ‘ilmine virüp ‘amel²⁷⁸ ‘İşkînuñ nabzına el urdı. Derd-i ‘ışk idügin ma‘lûm fûrkatden zerd-rû oldugın mefhûm idündükde der-hâl ol pâk-rû agzına bir içim su virdi. Bîçâre ‘İşkî hemîn gözlerin açdı, eşk-i çeşmin hâke (18) saçdı.²⁷⁹ Pes nazar kılup müşâhede eyledi ki, bu lutfi işleyen ve bu bahşîşi bağışlayan ol kendünüñ dost-ı ezeli ve muhibb-i lem-yezelisi peyk-i revendedür. Gûyâ ki yeñiden tâze cân ve mürde cismine revân geldi. Pes yirden kalkdı, el ele ve kol kola virüp musâfaha ve mu‘ânaka idüp esenleşdiler ve görüşdiler, ahvâllerinden soruşdılar,²⁸⁰ tabî‘at ü mizâcından (BN 262a) ve derdinüñ ‘ilâcından söyleşürek peyk-i revende-i vefâdâr, (21) tabî‘at-şinâs yâr idi, ‘İşkîye eydür, senüñ marazuña etibbâ devâ eylemek muhâl ve hükemâdan şifâ ummak saña kuru hayâldür.

Şi‘r   Ma‘şûk elinden_irmez_ise ‘âşıkâ şifâ
Bîmâr-ı ‘ışkî hiç tabîb idemez devâ²⁸¹

Pes tarîk budur ki ben varup diyâr-ı Ma‘şûka sefer idüp, bî-‘inâyeti Rabbi’l-beşer, ‘an-karîb saña haber getürem didi. Bîçâre ‘İşkîye gussadan necât ve mürde cânına hayât gelüp kalbine küşâdî (24) ve ruhına şâdîlikler hâsıl oldu.

²⁷⁷ BN: Dîdeleri

²⁷⁸ BN: Pes virüp ‘ilmine ‘amel

²⁷⁹ BN: Hâke +revân saçdı

²⁸⁰ BN: Biribirünüñ hâllerinden

²⁸¹ Mef’ ulü Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Şi'r İrdi çü peyk-i kâsid 'İşkî sıgadı sâ'id
Aldı eline kâğıd Ma'şûka yazdı nâme²⁸²

Gözlerin mihbere-i sevâd, eşk ü sevâd-ı çeşmin midâd mürresin (?) 'anberîn hâme müşgîn kalem rengîn rakam birle Ma'şûka iştiyâk-nâme yazdı. Müşg-efşân (143a) ve²⁸³ 'anber-nişân, tâvus-per, sipîd-şehper, beste-miyân, âheste-zebân, mânend-i gonca-i zanbak, mahzen-i râz-ı esbak, hâdim-i râzdan muhbir-i esrâr-ı nihân, tercemân-ı lisân-ı gayb²⁸⁴ bî-lüknet ü 'ayb

Şi'r Lisân-ı gaybdur gûyâ bu nâme
Olubdur tercemân-ı sırr-ı hâme²⁸⁵

Bir varaka-i meveddet-nümâ, risâle-i mahabbet-efzâ inşâ (3) idüp peyk-i revende ile Ma'şûka irsâl eyledi. Çünkü mektûbı peyk aldı, lahza ârâm itmeyüp cânib-i Üsküb ve diyâr-ı mahbûbdan yaña revâne olup gitdi. Niçe vâdî vü kulel sahrâ vü cebel geçüb günlerde bir gün peyk-i revân çün bâd-ı şitân²⁸⁶ diyâr-ı dildâr ve kûy-i şehriyâre vardı. Ol yâr-i fasîh-zebân, melîh-lisânun sarây-ı ra'nâ ve kasr-ı bî-hemtâsına ki irdi, icâzet alup işiginden içeri girdi, pây-ı şerefinde bendevâr (6) zemîn-i hizmette ser ü ruhsâr vaz' idüp makâm-ı hizmetkârîde durdı. Pes ol pâk-niyyet du'â vü senâ'-i 'ubûdiyyetten soñra, 'İşkînüñ mektûbın virüp mukâbele-i Ma'şûkda, nazar-ı pâdişâhda, mânend-i sipâh barmakların saf saf idüp sînesinde kef-ber-kef vaz' idüp âdâb-ı vakâr üzre bî-nutk u güftâr zemîne nâzır ve cevâba hâzır durdı. Çünkü Ma'şûk mektûbı aldı açub ihfâ ile okudu. İkrâm (9) idüp gözinde kodı esnâ-yı ma'nâsı mülâhazasında ba'zı yirde tebessüm ve ba'zı yirde terahhum sûretlerin gösterüp tekrâr ihtirâm idüp cehr ile evvelinden okıyup tamâm itdi. Anda hâzır olan sâmi'in ve 'ilmden haberdâr olan müstemi'in, nâmenün inşâsına âferîn ve h'oca 'İşkînüñ kemâline tahsîn itdüler ve sâbıkâ gelen manzûm mektûbları dahı görmişler imiş. İnşâsı nazmına ve nazmı inşâsına gâlib, biri birinden yeg, (12) her

²⁸² Mef' ûlü Fâ'îlâtün Mef' ûlü Fâ'îlâtün

²⁸³ BN: Vü

²⁸⁴ BN: Tercemân-ı lisân-ı gayb

²⁸⁵ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

²⁸⁶ BN: Şitâbân

kangısına nazar olınsa belâgat ve fesâhatla ârâstedür didiler.²⁸⁷ Lâkin derdümendüñ iklîm-i gurbetde bunca belâ vü kürbetde, zâviye-i hicret ve künc-i hasretde çak, bu mertebede derde giriftâr ve bu vech üzre inkisârından kamusı hâtır-şikeste ve dil-haste olup merhametden²⁸⁸ özleri köyüñdi. Ammâ h'oca 'İşkî yüregi kanın ezmiş, nâme evvelinde ol hûn ile bu beyti yazmış tâ ki 'ışkda sıdkına şâhid ola.

Şi'r (15) Oldı elifle nâme-i mihr ibtidâ ki tâ
Şâhid ola k'elif gibiyem togru ben saña²⁸⁹

Sûret-i Nâme-i H'oca 'İşkî İnest Ki Be-Ma'şûk Firistâd. Âfitâb-ı cihân-ârây, çü mâhitâb-ı rûşen-rây. Mihr-i sipihr-kemâl, sipihr-i mihr-cemâl. Felek-taht ü âsumân-rif'at, melek-baht ü müşterî-tal'at. Keyvân-menzilet, şâh-ı serîr-i devlet. Şehriyâr-ı kişver-i hûbî, pâdişâh-ı milk-i mahbûbî.

Şi'r Serîr-i milk-i hüsnüñ tâcdârı
Güzeller leşkerinüñ şehriyârı²⁹⁰

(18)Tûti-i şekeristân-ı melâhat, kumrî-i sebzistân-ı fesâhat. Gülşen-i lutf-ı vefâ, gülbün-i gülzâr-ı safâ.

Şi'r İrem gülzârınuñ serv-i revânı
Vefâ bostânınuñ tâze fidânı²⁹¹

Gülgün-hadd ü nâr(e)ven-kadd.

Şi'r Safâ bostânınuñ hoş-gû tezervi
Gülistân-ı vefânuñ râst servi²⁹²

²⁸⁷ Ve sâbikâ gelen manzûm mektûbları dahı görmişler imiş. İnşâsı nazmına ve nazmı inşâsına gâlib, biri birinden yeg, her kangısına nazar olınsa belâgat ve fesâhatla ârâstedür, didiler. BN: -

²⁸⁸ BN: Merhametlerinden

²⁸⁹ Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

²⁹⁰ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün Bu beyit aynı zamanda eserin 263. beyitidir (VSC).

²⁹¹ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

²⁹² Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

(B 262b) Lâle-rû vü sünbül-mû.

Şi'r   Lebi la'l u dişi lü'lü' semenber
                  Hilâl-ebrû kamer-ruhsâr dilber²⁹³

Her gece zülfi hayâli enîsüm ve her gün fikr-i cemâli celîsüm

Şi'r (21)   Gice vü gündüz iy mihr ü enîsüm
                  Ruhuñ zülfüñ hayâlidür celîsüm

Saçuñ fikriyle sürdüm 'ömr-i sermed
Ruhuñ devrinde gördüm nûr-ı Ahmed²⁹⁴

Tuhaf-ı güldeste-i şerâyif-i tahıyyât-ı vefâ-nümâ ve ihlâs-füzûn ve turaf-ı semen-i huçeste-i letâyif-i teslîmât-ı safâ-efzâ ve ihtisâs-nümûn ki, envâ'-ı ta'zîmâtıla ârâste ve esnâf-ı tekrîmâtıla pîrâstedür. Mahz-ı safâ-yı dil ü cândan fâyih ve vefâ-yı ruh-ı revândan lâyah olur.

Şi'r   Saçuñ mûyı sagışınca du'âlar
(24) Yaşumuñ katresiveş çok senâlar

Senâlar k'ıştiyâkuñl'ola beste
Benefşe gibi top top deste deste²⁹⁵

²⁹³ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

²⁹⁴ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

²⁹⁵ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Du‘â kim ‘akl bulmaya aña hadd, senâ kim anı fikr eyleyümez ‘ad. Kavâfil-i nesîm-i gülîstân-ı mahabbet ve revâhil-i bâd-ı bahâristân-ı meveddet ve sohbet²⁹⁶birle irsâl ve îsâl kıldukdan soñra zamîr-i münîr-i²⁹⁷ (143b)‘âlemârâñuza ki evc-i sipîhr-i vidâdden tâli‘ ve hâtır-ı hatîr-i âyine-i cihân-nümâñuza ki burc-ı felek-i ittihâdden lâmi‘dür. İnhâ-yı bende-i fakîr ve çâker-i hakîr budur ki eger eltâf-ı kerem-i mâ-lâ-nihâye ve a‘tâf u şefkat-i bî-gâye kânûn-ı ezeli ve kâ‘ide-i lem-yezeli mûcibiyle

Şi‘r   Firâkuñ nârına yanup köyündüm
(3) Kül olup ten kara topraga döndüm

Ne âteşdür ki gökdedür duhânı
Ne yaşdur bu ki gark itdi cihânı

Ne oddur dilde kim dûdı felekde
Ne sudur gözde kim ka‘rı semekde²⁹⁸

Bu perîşân-ı rûzigâr²⁹⁹ hâtır-ı müşevveş ü pür-inkisâr hâlinden istinkâf olunmayup istifsâr-ı mâ fi‘l-bâl buyurulursa

Şi‘r   Günde biñ kez ölüm oldur kişiye kim gamıla
Bir yaña gurbet ola bir yaña yâr ayrılığı³⁰⁰

mülâkât-ı visâlden me‘yûs, mahbes-i hicrânda mahbûs, zencîr-i ‘ışk ile dest ü pâ-beste, pister-i fûrkatde yatur (6) ölümlü haste. Sergerdân ü âvâre, üftâde vü bîçâre, garîk-i deryâyı firâk, harîk-i âteş-i iştiyâk. Ne bir hemdemüm vardur k’ola sırruma mahrem ve ne bir devâ bulunur k’ola derd-i zahmuma merhem.

²⁹⁶ BN: Vü mütâlebet

²⁹⁷ BN: +Âfitâb

²⁹⁸ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

²⁹⁹ BN: +Ve

³⁰⁰ Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Şi'r   Ne râz³⁰¹ olur bu kim yok buña hem-râz
                  Olur bu derdden güncişk şâhbâz³⁰²

Meger çeşm-i derdüme dem-sâz ve dil-i pürgam sırruma hem-râz olup hâlüme acıyup
 aglaya ve haste gönlüm gamın açmak için eşküm revân olup çâglaya.

Şi'r   Gamda gördükçe dem-â-dem beni aglar acıyup
                  (9) Olıcak kişiye çeşmüm gibi dem-sâz olsa³⁰³

Ancak mülâhaza-i hayâl-i visâlün enîsüm ve mütâla'a-i sûret-i mâ fi'l-bâl celîsüm
 olmuştur.

Şi'r   Deyr-i dilde bağlanup zünnâr-ı 'ışkuñ cân müdâm
                  Secde eyler iy sanem râhibleyin tasvîrüne³⁰⁴

Şedâyid-i âlâm-ı rûzigâr-ı zûrkâr, sarça gönlüm âyinesine inkisâr virüp eskâm-ı hicrûñ
 iy gülîstân-ı hurrem-bahâr, fu'âd u câna ol kadar kâr eylemüştür ki şîşe-i hâtır
 sanaklarum³⁰⁵ meremmet itmeye çâre ve bu (12) gûşe-i hasrette münzevî olan bîmârûñ
 derdine tîmâre mecâl kalmamıştır.

Şi'r   Derdâ ki dost hicrine pâyân bulunmadı
                  Gam pisterinde derdüme dermân bulunmadı³⁰⁶

Ammâ ben bende-i fakîr, dil-şikeste-i hakîr, ol yâr-i şîrîn-güftârdan ümîdvâram ki bu
 risâle-i şîrîn-zebân, varaka-i çerb-i lisân, tâk-ı sarây-ı sa'âdetde ol cemâli görüp hâk-i pây-

³⁰¹ BN: Ne der

³⁰² Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

³⁰³ Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

³⁰⁴ Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

³⁰⁵ Smk (VSC).

³⁰⁶ Mef'ülü Fâ'ilâtün Mefâ'ilü Fâ'ilün

i hazrete yüz sürüp hîn-i vusûlde hem-dem-i kabûl vâki' olup mütâla'a buyrulduktan sonra istinkâf olunmayup (15) bir parmak kâğıd ile bu za'îf-i haste ve nahîf-i dil-şikeste yâd olunması dirîg olunmaya.

Şi'r   Hûblar içre efendi n'ola bir ad itseñ
                   Bir varak kâğıd ile ben kuluñı yâd itseñ³⁰⁷

Tâ ki bu dil-i pür-derde devâ ve bu haste câna şifâ olup ola ki der-i devlete varmaga dikkat ve âsitâne-i sa'âdete irmege tâkat gelüp, 'alâ-ragmi'l-firâk bu dil-i pür-iştîyâka (BN 263a) müşâhede-i cemâl ve rü'yet-i ferhunde-fâl müyesser ola.

Şi'r (18)   Şehâ döndükçe mihr ü meh felekler
                   Hakı tesbîh itdükçe melekler³⁰⁸

Şeh ü ser-defter-i hûbân olasın
 Re'îs ü mîr-i mahbûbân olasın

Bulup evc-i melâhatda kemâli
 Cemâlûñ mihri görmesün zevâli

Bâkî bahâr-ı hüsn-i hûbı ve gül-i gülzâr-ı mahbûbı, der-bâg-ı melâhat ü zarâfet ve gülistân-ı tarâvet ü letâfet ilâ-inkirâz-ı 'andelibân-ı gülzâr-ı zamân ve bülbülân-ı sebze-zâr-ı cihân dâyim bâd. Cevâb-nâme Firistâd Ma'sûk 'İşkî-râ (21) Bâ-Peyk-i Revende. Ma'sûk çü nâme-yi 'ala't-tafsîl gördi, 'âşık 'İşkî-nüñ bâkî ahvâlin sordı. Tamâm hâlin bildükden sonra biraz te'emmül idüp durdu. Nîl-i vefâ cûş ve kulzüm-i mihr hurûş idüp kalem-i müşğîn ile kâğıd-ı sîmîn üzre def'î cevâb-nâme yazup kâside virdi. Peyk-i revende ki nâme-yi aldı, leff-i zerrîn gibi koynuna saldı. Pes zemîn bûs idüp bâd-ı sabâlayın şitâbân olup (24) İstanbuldan yaña revâne oldu. Niçe derbend ü kuhsâr, vâdî vü enhâr sahrâ vü cebel, sengistân ü kulel geçdükden sonra evkât-i şerîfe ve sâ'at-i latîfede günlerde bir gün şehr-i Estantula geldi. H'oca 'İşkî çün peyk-i revendeyi gördi, der-hâl yirinden turdu. Dahı iy zâyir-i harem-i (144a) âsitâne-i cânân, v'iy tavâf-güzâr-i ka'be-i

³⁰⁷ Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

³⁰⁸ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

kûy-i şeh-i hûbân, diyüp kâsidüñ ayagında baş kodı ve çok tahsîn ü sâbâş okudı. Nazar-ı şâhid-i ra'nâ müte'allık olmışdur, diyü yüzün ve dîdâr-ı cemâl-i bî-hemtâ görmışdür, diyü iki gözin öpdi.

Şi'r Her nesi var cüft ü tek mâ-melekin yek-be-yek
(3) Virdi kamusun diyüp es-sahiyyü mâ melek³⁰⁹

Egninden câme, başından 'imâmesin ve bi'l-cümle her neye ki kâdir ve şol nesne ki yanında hâzır bulundı, peyk-i revendeye virdi. Pes ma'sûk-ı yâr-ı hûb ve dildâr-ı mahbûbuñ müşg-rîz ü 'anber-pîz nâmesin alup gam gerdinden siyâh olmuş kara yüzine ve hûn-i cigerle perverde olmuş hûnîn gözine sürdi ve yedi kerre öpüp başında kodı. Şol derecede şâdumân ve şol (6) mertebede handân oldı ki sürûrından yakîn olmuşdı ki teslîm-i cân ve ferahından rûhın revân ideydi.³¹⁰ Hamr-i şevkından ziyâde sermest olup niçe³¹¹ zamândan soñra 'aklı başına geldi. Pes ta'zîm ü ihtirâm birle yerinden turup kıyâm eyledi. Dahı ol kitâb-ı müstetâbuñ müşgîn nikâbın ref' idüp mütâla'a kıldı. Buyurmuş ki Sûret-i Nâme-i Ma'sûk Ki Be-'İşkî Firistâd İnest. Emîr-i zübde-i sâhib-dilân pîşvâ (9) vü re'îs-i kâmilân güzîde-i müştâkîn serdefter-i 'uşşâkîn

Şi'r Sipâhsâlâr-ı mîrân-ı mahabbet
Ser-i fermânber-i ehl-i icâbet³¹²

harîk-i nâr-ı firâk garîk-i bahr-i iştiyâk.

Şi'r Muhibbüm âteş-i 'ışkum harîki
Sadîkum yemm-i hicrânun garîki³¹³

³⁰⁹ Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fa'lün BN: Her nesi var cüft ü tek virdi aña yek-be-yek
Didi ki çekdüñ emek es-sahiyyü mâ-melek
Es-sahiyyü mâ-melek: Cömert, elinde neyi varsa verendir (VSC).

³¹⁰ BN: rûhın revân ve ferahından teslîm-i cân ideydi

³¹¹ BN: Nice

³¹² Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

³¹³ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

‘Andelîb-i gülistânım, bülbül-i hezâr-destânım. Sîne çâk, çeşm nemnâk, ten ber-hâk, dil gamnâk, çehre zerd ü ciger pür-derd. Hedef-i sehm-i belâ, siper-i tîr-i kâzâ. Şem‘-i ‘ışkum pervânesi, zencîr-i hicrüm dîvânesi. Kûy-ı meydân-ı (12) cefâ, çevgân-ı gûy-ı belâ.

Şi‘r Hayâlüm mûnisi gam-h‘âre ‘âşık
Visâlüm hastesi bîçâre ‘âşık

Belâ vü gam çeker ‘ışkum yolında
Olup sâbit-kadem dîdâra ‘âşık³¹⁴

Hediye-i gül-i gülzâr-ı tahiyât, ruhlerüm gibi tâze ve ‘atiyye-i reyhân-ı semenzâr-ı teslîmât. Târ-ı zülfüm gibi bî-endâze ki envâ‘-ı ihsân ü ‘atâ ile ârâste ve esnâf-ı mihr ü vefâyla pîrâstedür. Sultân-ı hûbân, şehriyâr-ı mahbûbân cânibinden ki

Şi‘r Cihân mahbûbınıñ ser-defteridür
(15) Güzeller zümresi ser-leşkeridür³¹⁵

iblâg kıldukdan soñra, sevâbık-ı eyyâm ve sevâlif-i a‘vâmdan berü sen ki muhibb-i kemînem ve bende-i dîrînemsin. Südde-i sa‘âdet ve âsitâne-i devletüme nâme-i meveddet ü bendegî ve risâle-i ‘ubûdiyyet ü efgendegî irsâl idüp bir zerre mihrüm mâhitâbından ziyâ ve bir şemme ‘inâyet-i merhametümden recâ (BN 263b) idüp cevâb-nâme ârzûsın³¹⁶ itmişsin.

Şi‘r Eyâ sâhib-dilânuñ muktedâsı
Kadîmî kullarımıñ pîşvâsı

Bu dem genc-i vefâdan kılup in‘âm
(18) Saña mahsûs lutfum eyledüm ‘âm³¹⁷

³¹⁴ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

³¹⁵ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

³¹⁶ BN: İlticâ

³¹⁷ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Ben ki sultân-ı memâlik-i hüsn ü cemâl, pâdişâh-ı kişver-i melâhat ü kemâl, güzîde-i hûbân ü³¹⁸ şâh-ı mahbûbânem. Deryâ-yı ‘âtîfetüm cûş ve bihâr-ı re’fetüm hurûş idüp cân ü dilden niyâzuña merhametüm ve ‘inayet ü himmetüm olup akrânundan mümtâz kılup, yârânuñ içre temâm³¹⁹ imtiyâz virüp kâsidüñ ile nâme göndürdüm.

Şi‘r   Yazup kâfurî kâgıd üzre nâme
Çü zülfüm müşg-i hoş-bû³²⁰ saçdı hâme

(21)   Pes açdum dil rumûzından saña râz
K’olasın bendeler içinde mümtâz³²¹

İsâl-i nâme ki murâdât-ı tâmmıñdandır. ‘İnde’l-vüsûl buyurdum ki, bu cânibe gelmeyi te‘hîr eyleyüp emrûmi derk idüp kendi râyuñ terk idesin.

Şi‘r   Gice gündüz çeküp cevr ü cefâsın
Diler ‘uşşâk³²² ma‘şûkuñ rızâsın³²³

Zinhâr ve zinhâr gelüp beni bunda şermsâr itmeyesin ki senüñ kendi cânüña cebr itmeye sûretüñ ve beni gördükde ‘ışka sabr itmege kudretüñ (24) yokdur. Pes bî-ihdiyâr dîvânelikle iştiâr bulursın. Dâmenüm keder-i melâmetüñden âlûde olalı âb-ı vakârumla nice def‘a yudum, dahı henüz eseri zâhirdür,³²⁴ kurumadı. Şöyle bilesin emrüm mücebince olasın ve illâ mahall-i ‘itâb ve mevki‘-i ‘ikâbda vâki‘ olursın ve’s-selâm. Pes h‘oca ‘İşkî (144b) okımakda ihtimâm idüp mektûbı çün tamâm itdi, bî-ihdiyâr kendüden getdi. Deryâ-yı ‘ışk yine tekrâr cûş, emvâc-ı bahr-ı mahabbet-i dildâr hurûş idüp keştî-i

³¹⁸ BN: Ve

³¹⁹ BN: Yârânuñdan

³²⁰ Hoş kelimesi vavsız ve bû kelimesine bitişik olarak yazılmıştır.

³²¹ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

³²² BN: ‘İşk ehli

³²³ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

³²⁴ BN: Zâhir der

‘aklını ve zevrak-ı sabrını girdâb-ı hayrete saldı. Niçe³²⁵ zamân mutestayir kaldı, çünkü kendüye geldi mektûb-ı (3) nigârı yine eline aldı. Göñül gözin açup zebân-ı sıdk ile okıyup cân kulağıyla istimâ‘ eyledi. Şol yirde³²⁶ ki gülzâr-ı mahabbetden selâm gülleri tuhfelerin irsâl itdüğün okurdu, dimâg-ı cânı mu‘attar ve meşâm-ı revânı mu‘anber olurdu ve kanda ki gelmemek ma‘nâsında cefâ külheninden âteş-i hasret-şererleriyle lâle gibi bagrına dâğlar urduğunu görürdü. Gâyette muzdaribü’l-hâl ve mükedderü’l-bâl olurdu. (6) Geh gamgîn ü geh şâdân geh giryân ü geh hândân, gussa ile sürûr arasında kalmışdı. Ve bi’l-cümle ‘ale’-devâm niçe eyyâm rûzigârın bu vech üzere geçürdü. Vardukça mahabbet-i yâr ve mihr-i nigâr ziyâde oldı. Ol zamânuñ muktedâları ve râh-ı hak pîşvâlarına mürâca‘at idüp âsitâne-i sa‘âdetlerinden istimdâd ide. Başladı her kanda ki bir re’îs-i muktedâ-yı dîn ve şeyh-i nâsîh-i güzînuñ nâmın işitse varup (9) hâk-i pâyına yüz sürüp derdine em ve zahmına merhem isterdi. Halvet Keşîden-i H’oca ‘İşkî der-Nezd-i Merkad-i Hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî ki Hâlid Bin el-Velîd est Raziya’llâhu ‘Anhu. Meger ol vilâyetde bir şeyh-i tarîkat, reh-nümûn-i hakîkat pîr var idi. H’oca ‘İşkî ol ‘azîzi zâviye-i ‘uzlet ve hânkâh-ı vahdetde bulup, hâk-i râhına yüz sürüp, hâlini tamâm i‘lâm itdükte bu maraza şifâ ve bu derde devâ olmaz, (12) illâ ki ‘alemdâr-ı Ahmedî, pîşvâ-yı tarîk-i Muhammedî, zübde-i ehl-i tevfiğ, merkez-i dâyre-i tahkîk, musâhib-i makbûl, sahâbe-i resûl, nâsır-ı dîn yâri Ebî Eyyûb-i Ensârî raziya’llâh ‘anh hazretinuñ rûhından³²⁷ istimdâdla olur didi. H’oca ‘İşkî çünkü ol ‘azîzden bu mübârek nefesi diñledi, şûride hâtırın egledi. Pes bî-tevakkuf türbe-i mutahhara-i Ebî Eyyûb-i Ensârî cânibine revâne oldı. Ol südde-i mergûb u mahbûbda sa‘îd ü kirpüklerin cârûb (15) idüp türâbına eşk-i çeşmi aka aka, iki gözlerin sakkâ idüp derûndan sıdk ile Hakka nâr-i mahabbetle yüregün yaka yaka, âsitâne-i ‘âlîye karîb yirde mücâvir olup niçe müddet ve zamân kemer-i hizmet ber-mîyân idüp kâzi’l-hâcâta münâcâtda oldı.³²⁸ (BN 264a) Der-Vasf-ı Hazân-ı Rûzigâr-ı Köhne-Bahâr ki Der-Ân Vakt H’oca ‘İşkî Be-Temâşâ-yı Gülistân Reft. H’oca ‘İşkîye bu vech ile tenhâyîlıktan vahşet gelüp³²⁹ insândan (18) kimse³³⁰ mûnisi olmamağ ile bu def‘a kalbine tamâm dehşet vâki‘ oldı. Seyr-i gülistân ve temâşâ-yı bûsitân, râfi‘-i gumûm ve dâfi‘-i hümûmdur.³³¹ Kişinüñ kalbinden haşyeti zâyil ve istirâhat-i dil hâsıl eyler, diyü bir gülistân ki sâbıkâ eyyâm-ı bahârda mânend-i cennet, serâser pür-zîynet³³² idi,

³²⁵ BN: Nice

³²⁶ BN: Yerde

³²⁷ BN: Ruhından

³²⁸ BN: Olup +subh u şâm hâlini i‘lâmda oldı

³²⁹ BN: + Erâd-ı

³³⁰ BN: Kimesne

³³¹ XVI. yüzyıl şairlerinden Deli Birader’in (ö. 1465) eserinin adıdır. Gamları ortadan kaldıran ve kederleri yok eden manasındadır (VSC).

³³² BN: + İçi vü daşı zîynet

teferrüclenü 'âşık 'Işkî üftân ü hîzân, ki eyyâm-ı fasl-ı hazân idi, ol gülşene vardı. Çün ravza işigine basdı kadem, dahı (21) arttı gussa vü gam. Pes kapudan içeri girdi, ne gördi gördi ki³³³ rûzigâr merd-i dü-mûy gibi köhne olmuş, mû-yı rû-yı zemîn sipîd ü siyâh ile dolmuş. Çün leyl ü nehâr, bî-karâr olup rûzigâr-ı köhne-bahâr olmuş bâg pür-dâg, sûsen bî-çerâg, zanbak-ı deh-zebân lâl,³³⁴ bülbül-i gûyende bî-mecâl.³³⁵ Güller pejmürde, âb-ı gülşen efsürde. Şâh-ı gül şikeste, gonce-i gülbün dem-beste. 'Andelîb dilsüz, çınar elsüz. (24) Sûsenüñ uvanmış kabagı, benefşenüñ düşmiş kulagı. Zerrîn kadeh ayaksuz, şakâyık çanaksuz. Kapalmış nergesüñ zerrîn tâcı, gülzâruñ bozulmuş mizâcı.³³⁶ Ergavânuñ beñzi bozarmış, gül-i nesrînün yüzi sararmış. Defteri dürülmüş gülüñ, saçı yolunmuş sünbülüñ. Tûtîler ol yuvadan uçmuş, kumrîlar³³⁷ ol (145a) aradan göçmüş. Kuşlar kışlaga gitmiş, ebr-i bahâr yaylaga gitmiş. Murgân terennüm, bülbülân tekellümden kalmış. Harekât-ı tünd-hevâ dırahtândan her bergi cüdâ idüp câme-i sebzden 'uryân, pîrâhenlerin rîzân idüp hâk-ı siyâh içre nâ-peydâ eylemiş.³³⁸

Şi'r   Esdükçe bâd-ı sarsar her şâhı eyle sarsar
(3)Kim bergi her dırahtı rîzân ider ser-â-ser³³⁹

Serv-i âzâd mütehayyir, berg-i dırahtân mütegayyir. Kimi al vâle, kimi kırmızı lâle gibi. Kiminüñ beñzi uçmuş vehminden, kiminüñ teni delük delük kazâ sehminden. Kimi zerd-rûy çün za'ferân. Kimünüñ yüzün bozmuş devrân. Ol tâze nâzük sebzistân kurmuş. Kadîd ve bahâristân-ı nev-cüvân nâ-bedîd olmuş. Rûzigâr-ı zûrkâr bâgbâna 'aceb nakş oynamış. Nâzenîn-i rûy-ı zemîn, (6) çü nakş-ı nigârı, yâr-ı güzîn elinden almış miskîni vâdî-i hicre salmış. Ol bîçâre bir gûşede, şeb ü rûz endîşede. Gül firâkında, gülzâr iştiyâkında. Üzüm hasretinden bâg çıbugın yastanup³⁴⁰ bâlîni hâr u hâşâk, pisteri gubâr u hâk olmuş. Çarh-ı gaddâr 'Azrâ'îlvâr dülâbuñ cânın almış. Enîn ü sesi yaşı vü inildüsi kesilüp gözleri cânı

³³³ BN: +Nevcûvân

³³⁴ BN: Bî-lisân

³³⁵ BN: Bahâristân-ı cinân bî-nişân bülbül-i gûyende lâl kumrî-ı hânende bî-mecâl

³³⁶ Kelime, sütun çerçeve dışına yazılmıştır (VSC).

³³⁷ BN: Hüdhüdler

³³⁸ BN: İmiş

³³⁹ Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün Beyitte dırahtı kelimesinden sonra (ki) ve ider kelimesinden sonra (olur) kelimeleri, satırın üstüne ilave edilmiştir (VSC). BN: Esdükçe bâd-ı sarsar her şâhı eyle sarsar
Ki endâmı her dırahtuñ lertzân olur serâser

³⁴⁰ BN: +Yastanur tâze nihâli engûr sanur

ardınca açık kalmış. Üstine (9) cünd-i kazâ yürümüŝ, etrâfin belâ³⁴¹ bürümüŝ, agzı vü bogâzı kurımış, içi ve daŝı çürümüŝ. Dokunmuş bagrına mihlar urulmuş yüregine sîhler. Meger ki sâ'at zamânı, kıyâmet âvânı irdi ki ra'd-ı İsrâfilveŝ sâ'ika ile cihâna âŝûb-ı âteŝ salub bir sûr-ı hevelnâk urdı kim dehre-i mahlûkât çâk çâk olup bâg u râg u kuhsâr, tilâl ü cibâl ü eŝcâr lerzân olup zemîn inleyü inleyü (12) teslîm-i cân idüp topraga düşüp hâk oldı. Pes ol demde zemînüñ cenâzesin bulutlar gözyaşlarıyla yuyup, jâleden kâfûr saçup, berfden kefen-i sepîd-i pür-nûra sarup, kabr-i zamânede defn itdiler. Mevtine deñizler acıyup cûŝ, taglar gözleri bıñarın akıdup huruŝ itdi. Cihân mâtem-zede olup, bulutlar mâtem tonların geyüp siyâhlara gark ve 'âlem gözyaşlarına müstagrak oldı. (15) Bir 'acîb hâdis ve 'alâmet ve bir garîb hâlet ü kıyâmet kopdı ki vasfı beyâna ŝerhi lisâna gelmek olmaz. Pes h'oca 'İŝkî bî-sebât u bî-vefâ rûzigâr bu nev'e (BN 264b) leyl ü nehâr bî-karâr oldugın ki gördi gam-âlûde yüzün topraga urdı. Tazarru' u niyâz ile 'özü-i taksîr eyleyüp namâz kıldı dahı külbe-i ahzânına 'azm idüp geldi. 'İyâdet-Nâme Firistâd 'İŝkî Be-Ma'ŝûk Bâ-Peyk-i Revende. Müdebbirü'l-leyl ve'n-nehâr, Mukallibü'l-kulûbi (18) ve'l ebsâr hazreti Perverdigâr perde-i gaybdan ne sûret verâ'-i hicâb-ı kudretten nenüñ gibi 'ibret ızhâr idecekdür. Çeŝm-i basîretle nâzır kazâya rızâda olup vaktine hâzır otururken günlerde bir gün 'İŝkî-i medhûŝ peyk-i revendeye tûŝ oldı. Biraz esenleŝdükdün soñra baña diyâr-ı Ma'ŝûk ve mahbûb ŝehr-i Üskübe sefer düşdi. Sâbıkâ getürdügüm cevâb-nâme yi hazret-i Ma'ŝûk saña getürmeğiçün ki baña teslîm idüp (21) tekrîmden soñra ben hakîr eglenmeyüp bu cânibe sūr'at ile iriŝmek cezmin idüp yola 'azm idüp olardan çü infisâl vâki' oldı. Senüñ mektûblaruña ziyâde ŝadûmân olup saña kılduğı ef'âle tamâm peŝîmân olmuş ehl-i sika³⁴² bir kimse gelüp haber virdi. Huzûrında olanlar dahı ahlâk-ı hamîde ile seni zikr-i bi'l-hayr eylemişler. Pes ol zamânda senüñ 'ıŝkuñ mün'akis olup vücûd-ı ŝerîfine nev'â inkisâr vâki' olup (24) bîmâr olmuş. Münâsib budur ki ben hakîr 'iyâde-nâmeñ îsâl idüp varam ahvâl nedür görem. Eger gelsün dirse hoŝ fe-bihâ³⁴³ ve ni'me ve ilâ-takdîr-i Yezdânî ve kazâ'-i Sübhânî eger kâr-ı yesîr ve ger ef'âl-i 'asîrdür her neyse görüle³⁴⁴ didükde 'İŝkî-i bî-çârenüñ tekrâr yüregün nârıla tagladı, (145b) enîn ü zârıla agladı. Pes manzûm bir nâme peyk-i revendeye teslîm idüp Ma'ŝûk cânibine irsâl eyledi.

³⁴¹ BN: Etrâfını belâ vü +kazâ

³⁴² BN: Sika

³⁴³ Öyle olsun (VSC).

³⁴⁴ BN: Göresin

Sûret-i 'Îyâdet-nâme

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

- 368 Elâ³⁴⁵ iy rûh-ı cism ü nûr-ı dîde
Cihân içinde can gibi güzîde
- 369 Hadeng-i gamzesi hançer gibi tîz
Kemân-ebrû vü zülfeyni³⁴⁶ dil-âvîz
- 370 Yüzi alnı meh ü mihre ber-â-ber
Münevver ayuñ ondördine beñzer
- 371 Kaşınıñ yayı pîç olmuş girihgîr
Göñüller gamzesi tîrine nahcîr
- 372 Lebinüñ gerçi can virmekdür işi
Velî âdemler öldürür bakışı
- 373 Bağışlar mürdeye cân âb-ı la'li
Velî yok can virürsem baña meyli
- 374 Yüzi bedri kılur pür-nûr leyli
Sipihrüñ başı tâcı atı na'li
- 375 Lebi rengîn ü şîrîn ü şeker-rîz
Perîşan zülf ü çeşmi fitne-engîz

---

³⁴⁵ BN: Elâ

³⁴⁶ BN: Ebrûları zülfi

- 376 Cihan tendür özün cânı cihânuñ
Zaman çâker özün şâhı zamânuñ
- 377 Bu muhlis bende sâdık çâkerüñden
Degül keş togru ‘abd-i kemterüñden
- 378 Selâm u hoş du‘âlar tâze tâze
Mahabbetler³⁴⁷ senâlar tâze tâze
- 379 Müzeyyen deste deste çün gül-i ter
Benefşe gibi top top iy semenber
- 380 Bu eşküm katresi gibi ‘adedsüz
Saçun mûyı sagışı gibi hadsüz
- 381 Du‘âdan soñra bil iy şems-i enver³⁴⁸
Ki dil âyînesi oldu mükedder
- 382 İşittüm bir haber agzuma toprak
Vücûdum ditredi niteki yaprak
- 383 Didiler çeşmi gibi haste olmuş
Kaşı gibi ham u peyveste olmuş
- 384 Ruhı mihrinden irüp cismine tâb
Teni ditrer suda çün şems-i hoş-tâb
- 385 Ruhı mir‘âtına irmiş nefes âh
Cemâli bâğı solmuş hâşe³⁴⁹ lillâh

---

³⁴⁷ BN: Tahiyatlar

³⁴⁸ BN: İy şems-i münevver

³⁴⁹ Kelime güzel he ( ) ile yazılmıştır (VSC).

- 386 'Arakdan cismini dutmuş le'âlî
Sararmış beñzinüñ sürhı vü alı
- 387 Yasanmış ol kurulmuş kavs-i ebrû
Dagıtmış sihr okın ol iki câdû
- 388 Ol iki turra müşgîn 'anber-efşân
Dil-i 'âşıklayın olmuş perîşân
- 389 Kaşı gibi dönüp cismi hilâle
Ten-i 'âşıklayın beñzer hayâle
- 390 Yüzi sürhı sararmış za'ferânveş
Bozarmış lâle-lebler ergavânveş
- 391 Zülâl-i lebleri efsürde olmuş
Cemâli gülleri pejmürde olmuş
- 392 Yavuz yilden çü berg-i bîd lertzân
Olup gâyet sararmış cism-i cânân (BN 265a)
- 393 Olup bîmâr çeşmüñ gibi cismüñ
Dokınmış gencine yâd el tılısmuñ
- 394 Kapuñdan³⁵⁰ dûr ırag olsun ünüñden
Sehâb-ı fitne gibi meh yüzüñden

---

³⁵⁰ BN: Tapuñdan

- 395 Kosun seni vü gitsün taga taşa
Selâmetle cihân durdukça yaşa
- 396 Hasûduñ³⁵¹ gözleri toprâk dolsun
Senüñ çün Nûh ‘ömrüñ uzun olsun
- 397 Ne oddur bu ki dil şehrine düşdi
Ne leşkerdür ki milk-i cânâ üşdi
- 398 Ne sehm olur ‘aceb kavs-ı kaderde
Ki peykânı yir itdi çâk cigerde³⁵²
- 399 Dirîgâ gam beni eyle kayırdur
Ki eşkümden oluptur kum kâyir dûr
- 400 Kalem gibi sürinüp gözüm üzre
Saña varmak dilerdüm yüzüm üzre
- 401 Ne deñlü ittümise kasd her gâh
Beni reddüñ eli men‘ itdi iy şâh
- 402 Çü bildüm çâre yok görem yüzüñi
İşidem hüsrevâ şîrîn sözüñi
- 403 Göñül milkine gayret nârı düşdi
Belâ seylâbı taşıdı başdan aşdı
- 404 Harâretten ten oldı yañar âteş
Gözüme kara su endi kalemveş

---

³⁵¹ BN: Hasûdân

³⁵² BN: Ki peykâli yir ider çâk-ı cigerde

- 405 Mürekkeb eşk ü kirpügimi hâme
İdüp yazdum ciger kanıyla nâme
- 406 Sabâ yili gibi 'âlî kapuña
Haber peyk ile gönderdüm tapuña
- 407 Egerçi kim ırag oldum nazardan
Hayâlûñ ayrı degüldür basardan
- 408 Degül nakş iy nigârum tende cânsın
Nihân sûretde ma'nîde 'ayânsın
- 409 Bu deyr içre hayâlûñ ile hestem
Sanâsın iy sanem kim büt-perestem
- 410 Dile ol deñlü nakşuñ oldı tasvîr
Ki bir büthâne³⁵³ olmaz böyle tahrîr
- 411 Dilüm zikr ider ismüñ dâyim el-Hak
Dahı gayruñ sagaşmaz sensin ancak
- 412 Gözüm yaşından özge hemdemüm yok
Hayâlûñ gayrı hîç bir³⁵⁴ mahremüm yok
- 413 Dilerven gül gibi handân olasın
Hemîşe bî-gam u şâdân olasın

---

³⁵³ BN: Bir bühtâna

³⁵⁴ BN: Hergîz

- 414 Tenüñe sıhhat ü ‘iffetler olsun
Ağırlıklar gidüp hiffetler olsun
- 415 Sahîh olsun tenüñ bî-‘illet olsun
Selâmet câme tâcuñ devlet olsun
- (146a) 416 Çü za‘f-ı dûst meşhûr oldu ilde
Hemîşe bu du‘âdur şimdi dilde
- 417 İlâhî vir şeh-i hûbâna sıhhat
Cihân şemsi meh-i tâbâna sıhhat
- 418 Neçe bir bülbüli zâr agladursın
Demidür vir gül-i handâna sıhhat
- 419 Olupdur bendeler ahvâli müşkil
Dilerler dâyimâ sultâna sıhhat
- 420 Çü sultan cân u kullar ten gibidür
Ne hoşdur cism içinde cânâna sıhhat
- 421 Kabûl it ‘İşkîñüñ yâ Rab du‘âsın
Bağışla cisme can cânâna sıhhat

Peyk-i Revende Be-Cânib-i Ma‘şûk Reft. Peyk-i revende nâmeyi alup yollarda yâd u bilîşe karaşı karaşı, bâd-ı sabâyıla yaraşı yaraşı diyâr-ı yâr ve şeh-i şehriyârdan yaña revâne oldu. Günlerde bir gün âsitâne-i ma‘şûka irdi, icâzet alup harem-i hâsında halvethânesine girdi. (6) ‘İşkî bendeñüz hâk-i pâyüñüze yüz sürdi, hâtiruñuz sorup ‘iyâde-nâme göndürdi, didükde ma‘şûk câmeñ âbı üzre oturdu ve nâmenüñ mührin götürdi. Açup fâtahasından hâtimesine degin bakdı, fehvâsıyla mahabbet çakmagın çakdı. Şereriyle derûn-ı hâne-i kalbin yakdı. Ni‘am-ı ahbârdan tamâm zevk idüp rûh-ı latîfine geregi gibi

şevk hâsıl oldu. Mefhûmı mülâhazasından cânı râhat ve cism-i şerîfine istirâhat (9) hâsıl olup bedenine selâmet ve sıhhat geldi. Pes peder ü mâder, hemşîre vü bürâder, hâdimler ü dâye, h'îşâvend ü hem-sâye, sagîr ü kebîr, âzâd ü esîr, hâne-i sa'âdetde olan kamu 'İşkî ve peyk-i revendeye meveddet itdiler. İy kadem-i kudûmı mübârek, size rahmet itsün Hak tebârek, diyü du'âlar itdiler. Hâssaten peyk-i revendeye hayli in'âm ü ihsân ve 'âmmeten halka bezl ü kurbânlar³⁵⁵ eylediler. Ol esnâda peyk-i revende temâşâ-yı ârâyiş-i (12) şehri için bir kaç gün bir mekânda âsâyiş itdi. Der-Bâg-ı Tarîkat-i Bülbül Der-Gülşen-i Hakikat-i Gül Der-Gülistân-i Ma'rifet-i Sünbül Ez-Çemîn Şeyh Sünbül Sinân 'Aleyhirrahme Ve Rızvân 'İşkî Bî'at Kerd. Ammâ bu cânibde peyk-i revende ma'sûkdan yaña çün oldı revân, 'İşkî bîçâre kaldı hayrân ü sergerdân. 'Âlemden safâ, rûzigârdan vefâ bulmayup gâh mâ-hûlyâya³⁵⁶ düşüp (BN 265b) olurdu bâd-senc, gâh yabâna söylerdi sanki yimişdür benc. (15) Âlâm-ı rûzigârdan çekdükçe renc, siyeh bahtına virürdi ilenc. Her dem bî-zevâde vü zâd, dâyim bî-murâd olduğına sergüzeştin nefesine kılup hikâyet dehrden kılurdu şikâyet. Her subh u şâm tâli'ine düşünâm eyler, gussa yüregın dâğlar durmaz gözi kan aglar.

Şi'r   Bagrın gam_odı dâğlar her gün gice kan aglar
Irmaglayın yaşı durmayup akar çağlar³⁵⁷

Geh taşup yüregi sıgımaz kâyinâta, geh bîmâr cismi teşne katre-i âb-ı hayâta. Gûşe-i devrân, zâviye-i hicrânda (18) 'alîl, zelîl, özi âvâre, kalbi bîçâre, bagrı pâre pâre, dili yâre yâre, bî-yâr, dil-figâr, sergerdân, bî-dermân, zebûn, meftûn, esîr, hakîr, gamgîn, miskîn, bî-reng, dil-teng, cânına vü başına düşmiş zebûr-ı gam, içine vü daşına üşmiş mûr-ı elem. Enîn ider çün tanbûr, tanîn ider çün zebûr. Bir hâlde ki ahvâline vukûfî olanlar esirger derdin, gören havf idüp dîtrer. Bu vâfir melâl ve bu 'azîm hâlde iken (21) bir gice rûhâniyet-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî irişüp İstanbula varmak ve anda durmak işâreti olur pes bî-tevakkuf mecâlis-i tarîk-i ehl-i tasavvufa meyl idüp ol cânibe sülûkde teşmîr-i zeyl eyledi. Dahı İstanbuluñ zevâyâ vü hânekâhların bir bir devr eyledi, çü pergâr-ı devvâr-ı meşâyih-i kibâr ü sığarı temâm³⁵⁸ ziyâret itdi. Çün hâciyân-ı Ka'be-züvvâr,

³⁵⁵ BN: Kurbân

³⁵⁶ Malihülya (VSC).

³⁵⁷ Mef'ûlü Fe'ilâtün Mef'ûlü Fe'ilâtün BN: Her leyl ü nehâr aglar

³⁵⁸ BN: Kamu

‘âkibet ‘İşkî-i pâk-mezheb, gicelerden bir şeb ol bî-h’îş ü garîb, (24) nısf-ı leyle karîb, bir makâm-ı şerîf ve hânkâh-ı latîfe irdi, biraz tefekkür idüp durdı. Pes tahâret ü vuzû‘ birle cânib-i mescide dutdı rû, nazar idüp gördi. Merkez-i dâyire-i kubbeden zencîr ile asılmış bir kandîl zücâc içre nârı nûr olup (146b) cümle mescide ziyâ virür bir fetîl altında bir âlây dervîş sahîh-i‘tikâd u râst-kîş halka olup Hâlîkî fikr idüp cân u dilden zikr iderler. Riyâ vü süm‘adan‘ârî, zikrullâh dillerinde cârî, ne fikr-i mâl ü menâl, ne câh-ı bâtil hayâl, ne mansıb için melâl, ne hizmet-i pâdişâh u emîr, (3) ne ümîd-i ihsân-ı vezîr, ne tedbîr-i kalîl ü kesîr, ne rây-ı kebîr ü sagîr. Taleb-i matlûba kamu el bir eylemiş, maksûdları yüreklerinde yir eylemiş ve mescidüñ bir cânibinde bir pîr-i pârsâ, hırkası ‘anberâsâ. Zühbine tâcî dâl, ma‘rifetle kalbi mâl-â-mâl. Siyâh ‘imâme sünnet üzre câme geymiş, zânûda koyup ser, felekveş dü-tâ bir er. Tesbîh ü temcîd, tahmîd ü tevhîd ider pes. ‘İşkîye hidâyet-i nâ-mütenâhî, cezbe-i ilâhî irişüp gözleri bîñarından (6) döküp yaş, ol pîr-i ‘azîzüñ ayagında baş kodı ve emr-i şer‘a itâ‘at idüp bî‘at itdi. Pes ol şeyh-i ehl-i dil, mürşid-i kâmil, edebden tâc, vakardan kisvet virüp, telkîn-i zikr idüp ‘İşkî halvete girdi. Vefât-ı Ma‘şûk.³⁵⁹ Ammâ ol cânibde peyk-i revende şehr-i ma‘şûk, belâsı çok yirde biraz eyyâm ârâm itmeğiçün ki kalmışdı, be-hükmi kazâ ki nâsiye-i beşerde imzâ olunmuşdur, nâ-gâh miskîn peyk haste ve hâtır-şikeste oldı. (9) Yevmen-fe-yevmen marazı hadden ziyâde olup bir iki ay üftâde sâhib-firâş oldı. ‘Avn-i Subhânî ve lutf-i Yezdânî irişüp zehr-i ejder-i memâtı, teryâk-ı necât ref‘ idüp Hâlîk-ı mahlûkât dahı bakiyye-i ramak-ı hayât takdîr itmiş imiş. Pes kamu âlâm zâyil, selâmet-i cân ü ten hâsıl olup cismine kudret veistirâhat gelüp bîmârîden sıhhat buldukda hâne-i Ma‘şûka geldi. Gulâmân-ı harem-i muhterem, kamu libâs-ı mâtem ile göz yaşlarına müstagrak, şeb-i müzlim (12) gibi siyâhlara gark olup peyk-i revendeyi gördüklerinde enîn ü nâlân, feryâd ü efgân idüp başlarına taşlar urup gözlerinden yaşlar döküp eyitdilerki, ‘İşkîñüñ mektûbını îsâl ve senüñ infisâlünden soñra defâ‘at ile nâmeysi okıyup gâyetde meşkûr u nihâyetde mesrûr oldı. Bir hefteye degin tamâm râhat olup gereği gibi sıhhat buldı. Peyk-i revende kandadur gelmez oldı, yohsa getti mi, bize mülâkât (BN 266a) olmadın gitmez. (15) Yohsa haste midür, görüñ didükde iki üç hefte araduk ele girmedüñ. Ol esnâda karâr idemeyüp gâh Köşk, gâh Vardar, gâhî cânib-i Ada, geh gülzâr seyrine birkaç def‘a vardukda nüks olup tekrâr bîmâr oldı. Bir hefte geçmeyüp teslîm oldı, didükde peyk-i revende sînesin çâk, gözlerin nemnâk idüp pâk tahâret ile kabrin ziyâret idüp ‘İşkî cânibine revâne oldı. Peyk-i Revende Be-İstanbûl (18) Âmed ve ‘İşkî-Râ Ez-Vefât-ı Ma‘şûk Haber Dâd. Günlerde bir gün İstanbula karîb gelüp Eyyûb-ı Ensârî, ‘aleyhir‘rahmetü’l-Bârî türbesi cânibine revâne oldı. ‘İşkîyi mekânında bulmayıcak ol yirin kavminden sordı, kanda gitdügin

³⁵⁹ BN: Vefâtkerden-i ma‘şûk

kimse bilmedi. Pes İstanbula gelüp hâsıl-ı mezra'a-i ibâdâtı hûşe-be-hûşe, hırmen-i tâ'ât dâneleri cem'in gûşe-be-gûşe cüst ü cû idüp seyr eyledi. 'Âkibet meşâyîhüñ hüdâvendi (21) Şeyh Sünbül Efendi hânkâhına geldi. İttifâkâ gördi hırkası kâfûr, gözleri mestûr. Halkadan kendüye hicâb virüp yüzine nikâb dutmuş bir şahs, hücrelerinden çıkup edâ-yı salât-ı vakt için mescide revâne oldu. Peyk-i revende dikkat itdi, sîmâ vü cünbişinden endâm u revişinden 'İşkî idügin bildi velîkin dehânına mühr-i sükût urdı. Namâza bile durdı. Namâz³⁶⁰ tamâm olup cemâ'at müteferrik (24) her kişi umûr-ı nefesine müteşevvik oldukda 'İşkînün dutup dâmenin oda urdı hırmenin. Ma'sûka 'İşkînüñ nâmesin virdükde kemâliyle sürûrun ferahından sıhhat bulup tamâm huzûrın ve der-i hâne-i mâ'sûkdan ba'de'l-infisâl peyk-i revende kendünüñ iki ay bîmârîden dil-şikeste olup ol (147a) ol esnâda Ma'sûk tekrâr haste olup âhir vefât itdügin ki didi, 'İşkî bîçâre başladı enîn ü zâra. Mânend-i Ferhâd eyledi feryâd. Getdi 'imâme, çâk oldu³⁶¹ câme. Astâre döndi destâr, oldu 'asâsı çün mâr. Meta'-ı sabrı bî-revâc olup tâcı târâc oldu. Tesbîh-i sad-dâne, (3) atıldı yabâne. Sîne yâre yâre, hırka pâre pâre, misvâk ber-hâk, beden çâk çâk, rîş hâr ü hâşâk oldu. Hucrâtdan çıkup her âdem üstine üşdi 'âlem. Kimse bilmez zahmına nedür merhem. 'Âkibet pîr-i kerîm şeyh-i 'azîme haber irdi, lutfından 'İşkîyi gelüp gördi. Hemâna bi'smillâh diyüp irşâda baglayup bel sînesine el urdı. Şol bir kâtı' sikkînleyin ıztırâbın kat' idüp teskîn eyledi. (6) Pes biraz teveccüh idüp durdı. Ba'zı esmâ okıyup yüzine urdı. Pes 'İşkîden kamu perîşânî ref' olup ol an cem'iyet-i hâtır hâsıl olup kalbine itminân geldi. Hemîn hazret-i şeyh egnine câme başına tâc ü 'imâme geyürüp halvet-i hâsına alup getdi. Suâl Kerden-i Pîr-i 'Azîz zi-'İşkî Ez-Güzeşte-i Ahvâl ü Mevlideş ve Cevâb Dâden-i û. Pes hazret-i şeyh-i kâmil pîr-i cüvân-dil (9) 'İşkîye böyle harâret ü tâbuñ ve bu mertebe ıztırâbuñ nedendür ve ne yirdesin diyü suâl eyledi. 'İşkî dahı cevâb virüp didi ki makâm-ı Evren ki kûhistân ü cibâlde mesken idinmişdür, mevlidüm ol mâ'dindür. Şeyh didi ki evren nedür. 'İşkî eyitdi, ammâ Evren Hak te'âlânuñ kudreti ve mahlûkâtında 'azîm 'ibretlerindendür bir cânavardur.³⁶² Tûlî on iki, yâ on üç zirâ' mikdârı. Kellesi bal kovanı resminde (12) mahrûtî-şekl, cildi ejdehâ-misâl. Bî-pâ vü mâr-reng, gevdesinüñ³⁶³ sihan ve 'arzına er kucacı irmez. Kuyrugunuñ nihâyeti başında. Başınuñ bidâyeti gibi incerek meşhûr olan gözsüz yılan gibi burnından kuyruğu ucına varınca hemvâr-ı cismine muttasıl bir zirâ' mikdârı sâfî nâr kuyruğu var. Külhende yâ bir 'azîm ocakda bir zirâ' göz

³⁶⁰ BN: Bile durdı namâz. Derkenar olarak yazılmıştır (VSC).

³⁶¹ BN: Yırtıldı

³⁶² BN: +Ki

³⁶³ Gövde (VSC).

misâlinde bir tagdan bir³⁶⁴ taga süzilüp uçar. (15) Velî ne cenâh var ne şehper. Âyine gibi iki gözleri var, şol dem ki tahrîk-i cism ider, kuyruğı âteş gibi ziyâ virür, sâkin olsa bir otdan egsideür ki bedenine muttasıl durur. (BN 266b) Ol yirün halkı yümn görüp Evreng indügi tagda çâhlar hafır idüp cevâhir ele getürüp sîm ü zer hâsıl iderler. Hazret-i şeyh bilürmiş, tasdik eyledi. Ammâ benüm hâl ü sergüzeştüm mutavveldür, tafsîle yokdur mecâl. Lâkin be-tarîk-i icmâl budur ki (18) vâkı'amda bir kebûter baña hemser olup anuñla Ka'beyi tavâf idüp yine menzilümüze geldükde beşer şeklinde bir mahbûb oldu ve gönülüm alup nâ-peydâ oldu. Pes şehr-i Üskübe vardum bir gülşene irdüm. Anda ol sûretün misâli Ma'sûk nâm bir mahbûb gördüm. Yidi yıldur anuñ 'ışkıyla gûyveş, mahabbeti çevgânıyla hâke galtân ve sergerdân idüm. Bu def'a vefâtı haberinden helâke yüz dutmuşidum. Bâkî emr hazret-i şeyhüñdür didi. (21) Şeyh Sünbül Sinân 'Aleyhi'r-Rahmeti ve'l-Gufrân 'İşkî-Râ Nasîhat Kerd. Güzide-i şeyhân ve pîrân-ı ehl-i kemâl, muktedâ-yı zümre-i ehl-i fazl ü hâl, râh-ı târikatde kebk-refât, gülşen-i ma'ârif-i hakâyıkda tûtî-i şîrîn-güftâr, açup dehân şeker-lisândan 'İşkîye eyitdi ki, iy püser-i hoş-edâ, sâmi'-i sırr-ı nidâ, kalbünde mefhûm ve saña şöyle ma'lûm olsun ki câyigâh-ı refî' ve makâm-ı mürtefi'de her ferd-i insânun (24) vatan-ı aslîsi vardur ki ol sarây-ı 'âlîden müsâfir olup, irtihâl ve âbâ vü ümmühâtan infisâl idüp, bu menzil-i bî-sebât u karâra nüzûl ve mekân u makarr-ı nâ-pâyidâra duhûl itmışdür. Lâ-büd her mevlûd, mekân-ı aslîsine tâlib ve her cevher-i mevcûd ma'den-i cibillîsine râgıb olup (147b) varırsardur ki küllî şey'in yerci'u ilâ-aslihi dür. ³⁶⁵ (_____) Lâkin ba'zına Hâdi-i sebîl-i hidâyetden nusret ve 'inâyet irüp râh-ı râsta sâlik ve ba'zî tarîk-i Hakka sülûk itmeyüp meslek-i zalâletde hâlik olur. Saña bi-hamdillâh da'vet-i pâdişâhî, cezbe-i ilâhî irişüp ol sûretten (3) tecellî irüp dil-i perîşânuña cem'iyet ü tesellî hâsıl oldu. Pes min-ba'd, ma'nî-i hakîkat talebinde mücidd ol, usanma. Bu ³⁶⁶ eşkâl u suver-i dünyâda hakîkat var sanma. Zîrâ bu havâdîs ü tasvîrât-ı dünyâ güneş gibi zâhirdür ki 'ale'd-devâm her rûz zevâlde ve kamer gibi noksân ü intikâldedir. Dünyâ-yı denî bî-sebât ve bî-hâsıldur. Gûyâ ki zıll-ı zâyıldür, nakşımuñ hakîkatidür bâtıl, şehdidür zehr-i kâtil. Bekâsı fenâ, (6) gınâsı 'anâ, 'umrânı h'âb, şarâbı serâb, 'âkîbet-i dünyâ denî, öldürür kendüye mahabbet ideni. Kendü dün, tâlibi magbûn, mücâvirlerinün 'âdeti müsâfir olup göçmek, ehlinün san'atı tiz tiz gelüp geçmek. Pes bir nesne ki sâbit olmaya, aña dil virmek olmaz ve şol nesne ki hayâl ola, aña el irmek olmaz. Dîvârda kuru nakşa gönül virici olma. Rengîn nesne görüp³⁶⁷ her rengen boyanup kalma. Ta'alluk-ı dünyâ (9) beñzer lu'b-ı sıbyâna. Şu'bede-bâzdur her

³⁶⁴ BN: Derkenar olarak yazılmıştır (VSC).

³⁶⁵ BN: Her şey aslına döner

³⁶⁶ BN: Derkenar olarak yazılmıştır (VSC).

³⁶⁷ BN: Sanup

demde yüz sûret gösterür insâna. Sûretinden görmezsin ir ü giç, mâ'nide illâ ki mahv ü 'adem ü hiç. Pes insân-ı kâmil tarîki degüldür. İllâ ki tâlib-i mahbûb-ı hakîkî olmakdur ve bu dahı ma'lûmuñ olsun ki ehl-i şer' ve hakikat katlarında ma'rûfdur ki mahbûb-i hakîkî cemâl ü celâlile mevsûfdur. Görseñ cemâlin havf eyle celâlinde, görseñ celâlin recâ it³⁶⁸cemâlin sen. Şerî'at (12) ehli makâlinüñ budur me'âli ki olmayasın havf ü recâdan hâlî. Ma'rifet ehli ol câhil olma. Bir an huzûrından gâyb degülsin, gâfil olma. İfrât ü tefrît itme, orta yol bul, yabâna gitme. Dünyâda çok aglayup gam çekdüğüne bî-huzûr olma. Çok gülüp sürûruña magrûr olma.³⁶⁹ Bir huzûr bul ki gınâsınuñ 'anâsı olmaya. Bir evvele tâlib ol ki aña nesne âhir olmaya. İy (BN 267a) velî, bir âhir iste ki kendünüñ (15) olmaya bir şey'-i evveli. Bir mahbûba mahabbet eyle ki hüsninüñ olmaya zevâli. Bir Ma'sûk sev ki olmaya hergiz intikâli diyüp pend ü nasihat itdi. Pes Ân-Mürşid-i Rabbânî Pîr-i 'Azîz-i Fânî 'İşkî-râ Çünân Terbiyet Kerd ki 'İşkî ez-Meşâyih-i Güzîn Şod Velî Be-În-Nâm Kesî Ne-Dâned. Pîr-i tarîkat, mürşid-i hakikat 'İşkîyi tamâm ehl-i dil, kemâl-i mertebede kâbil bulup

Şi'r   Mecâzî 'ışka uzatduñsa ger el
(18)   Er_iseñ kıl hakîkîye mübeddel³⁷⁰

diyüp kendüye dem-sâz ve hem-râz idüp terbiyete âgâz itdi. Pes feyz-i Rabbânî ve lutf-ı Samedânî irişüp günden güne hoş-hâl ve ehl-i kemâl ola başladı. Muhavvilü'l-ahvâl hâlini ahsen-i hâle tahvîl, 'ışk-ı mecâzîyi hakîkîye tebdîl idüp esnâf-ı kerâmât ve âyât ve keşf-i envâ'-ı tecelliyât müyesser olmaga yüz duttı. Pes vâdî-i seb'ada (21) heft makâmı seyr itdürüp³⁷¹ esmâ'-i seb'ayı 'uzlet ü halvet ve riyâzetle ta'lîm eyleyüp taklîdden halâs bulup tahkîke irişüp tekmîl-i nefis eyleyince on iki yıl hizmetinde oldı.³⁷² Dahı şerâit-i tasavvuf

³⁶⁸ BN: Kıl

³⁶⁹ BN: +Her sürûruñ 'âkibeti gam ve her sûruñ âhiri mâtemdür pes imdi bir bekâ iste ki fenâsı olmaya.

³⁷⁰ Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

³⁷¹ BN: +Aksâm-ı nefsi ve

³⁷² BN: +Der-beyân-ı +aksâm-ı nefis-i insânî kıt'a nefis-i emmâre ve levvâme vü mülhimme iy yâr mutmainne râziyye marziyyedür eyle şümâr nefis-i emmâre 'ucub hırs u hased şehvet gazab hubb-i mâl vü cem'-i mâl olur hemîşe aña kâr hem ta'assub buhl u fisk ü cehl hem olmak 'acül hem tama'dur dahı tok olmakdur iy âşüfte güllere nefis-i levvâme hevesdür kibr-i 'acüz ve kahur hem levh-i dilde sözümi resm eyle çok nakş-ı nigâra nefis-i mülhime sehâvettür kanâ'at hem 'ilm ü hem tevâzu' tevbe vü sabr-ı cemîl iy ihtiyâr mutmainneye cû' oldı vü tevekkül hem 'amel hem tenezzül hem şükürdür hem rızâdur bir karar râziyye ola çü nefis-i mü'min murtâzda bil kerâmetle riyâzetle verâ' ihlâsvâr nefis-i merziyye de halvetdür talattuf terki hem iy Za'îfi hem takarrub hazrete leyl ü nehâr ve

ki on nesnedür, tamâm bildürüp bî-kusûr ‘amel itdürdi. Evvel. Bedenin ve nefsin sagâyir ü kebâyirden pâk itdürdi. İkinci. Halkdan ‘uzlet ve mâsivayı nefy itdürüp havâssuñ yolların (24) bağlayup göñli kapuların açdurdı. Üçüncü. Sükût itdürdi, tâ ki ma‘rifetullâhdan yaña nâtık ola. Dördüncü. Toklukdan mir‘ât-ı nefis bulanuk ve mükedderdür. Savm ile anı ve gill ü gışdan kalbini ³⁷³ sâfî vü pâk itdürdi. Beşinci. Âvâzın kaldurmaksuzın huzûr-ı kalb ile Hak te‘âlâyı ‘ale‘d-devâm (148a) lâilâhe illâllâh kelimesiyle ki efzal-i ezkârdür, zikr itdürdi. Altıncı. Mukaddere tevekkül, fakr u gınâya sahv u sekrde mahv u isbâtta ve havf ü recâda kıldı. Yedinci. Her nesne ki dile hutûr ider, ol nesneden nefy-i hâtır itdürdi. Sekizinci. Râh-ı tahkîkden pîr-i tarîkata kalbini rabt itdürdi. (3) Tokuzuncı. Terk-i nevm itdürüp huşû‘ u huzû‘ ile niyâz ittürdi. Onuncı. Külû ve’srebû ve lâ tûsrifû ( ) mefhûmı mücebince kesb-i helâlden az yiyüp az içmek üzere ‘amel itdürdi ki, hayrû‘l-umûri evsâtuhadur. Der-Beyân-ı Vâdî-i Seb‘a. Makâm-ı Evvel. Şöyle ma‘lûm olsun ki, talebdeki seyr-i ilallâhdur. Nefs-i emmâre gâlibdür, zühd ü takvâya tâlib degüldür. Bu vâdî-i evvelde tâlib gice ve gündüz zikrde (6) kâyim olmak gerekdür ki ‘akl-ı cüz‘î yüz duta. Çünkü pertev-i levvâme lema‘an göstere, sâlik na‘ra urup efgân ider.³⁷⁴ Bir kerre³⁷⁵ keşf ü kerâmet yüz virür, bir kerre pertev gösterür, iki nefsuñ miyânındadır. Bu makâmda gâh şu‘le irer geh zulâm, pes bunda zikr gerekdür ve ‘ale‘d-devâm, tâ kalbi müstevlî ola ve dahı bunda ta‘ab ü ‘anâ, zahmet ve belâ vardır. Bu vâdîye kadem urmaga terk-i mâl u câh gerekdür. (9) ‘Ukbâ ele girmege tâs tâs kanlar yudmak gerekdür ve her nesneden kişinüñ kalbi pâk gerekdür. Çünkü dil (BN 267b) sâfî ola. Dosta karâr idüp oturacak yir peydâ olup nûr-ı zât zâhir olup cümle sıfâtı mahv eyler, pervâne gibi nûr-ı Zâta yanmaga başlar. Makâm-ı Sâni. Tâlibde kâbiliyyet zâhir olduğın mürşid göricek zikr-i sâni telkîn ider ki seyr-i lillâhdur. Zikr-i hafidür ki aña zikr-i kalbî dirler. Bu yirde ‘akl-ı cüz‘î kemâl (12) bulur, bu makâmda bir kerre kerâmât olursa bir kerre harâbatîlik olur. Buradan ‘ilm-i yakîni hâsıl idüp tâlibe ma‘ârif yüz gösterür. Buna vâdî-i ‘ışk dirler, başdan başa bu âteş-i mutlakdur. ‘Âşık bunda cân ü başdan geçmek gerekdür. Küfr ü îmân bunuñ yanında bir görünür,³⁷⁶ yemededen, içmeden, nevmden kesilüp nesi var ise hep oynadur. Hergiz ‘akluñ râh-ı Hudâda işi yokdur. Râh-ı Hakda ‘akl hemvâr degüldür. Makâm-ı Sâlis. Sâlik (15) bu makâmda sâhib-‘irfân olur, dile ‘âfitâb-ı cân irişür, bu zikre seyr-i ‘alallâh dirler. Bu makâmda her cihetden tecellî olur. Gâh ef‘âl, gâh sıfâtdan zann u vehm ü şekk zâyil olup bundan nefis-i mülhime yüz virür. Buña vâdî-i ma‘rifet dirler. Bu vâdînüñ yolları haddeden bîründür. Her sâlik kendi haddince seyr ider.

³⁷³ BN: Ânı ve kalbini gill ü gışdan

³⁷⁴ BN: +Mısrâ‘

³⁷⁵ BN: -

³⁷⁶ BN: + Yad ü biliş gözine görünür

Bu vâdîde yüz biñ tâlib aşaga düşüp yüz biñinden biri menzile irişmişdür. Bahr-i ‘irfânda gark olmuş (18) kimesneye irişmek gerekdür. Sâlik ki bu vâdîyi kat‘ idebile. Makâm-ı Râbi‘. Sâlik bu makâmda her şey’den habîr olur, bu zikre seyr-i ma‘allâh dirler. ‘İlm-i ledünnîden haberdâr olur, dâyim aglamak ve zârîde olur. Cemî‘an halkdan bî-pervâ olur, söylediği sözi semavâtıdan, gâhî yirlerden söyler olur. Bunda nefsi ‘abes hayâlâtıdan kurtulur, mutma’inne olur. Bu menzilde çok hâtar vardır. Ehl-i ihlâs olan hâs kuluñ (21) bu makâm cilvegâhıdır. Nûr-ı Muhammed sallâllâhu ‘aleyhi ve sellem, pertevi zâhir olur. Bu yirde sâlik ‘ayne’l-yakînde kendüyi ‘ârif olur ve bu yerde cezbe yüz gösterür. Buña vâdî-i istignâ dirler. Bu yire çün sâlik irişe, yolu vâdî-i istignâyaya irer. Eyü, yavuz, az u çok anuñ yanında yeksân olur. Yedi deryâ bir görünür. Kevâkib-i seb‘anuñ şereri bir olur. Sâliküñ bu vâdîde gözi tok olur. Ne dûzahdan korkar, ne (24) na‘îme ümîz dutar, râh-ı Hakda yek-cihet olur. Makâm-ı Hâmis. Sâlik bu makâmda kendüyi yavı kılur, mezheb ü kîşden bî-habîr olur. Bu zikre seyr-i fi’llâh dirler. Varlığı tâlib bunda yokluga tebdîl ider, tevhîde gark olur. Küntü seme‘ahû³⁷⁷ ( ) bu sâliküñ nasîbidür. (148b) Bunda nefs-i râziye ‘atâ bulur, ammâ bu makâmda noksân eseri vardır. Sâlik bu makâmıdan geçmek gerekdür. Bu menzil-i tecrîd ü tefrîddür, buña vâdî-i tevhîd dirler. Sâlik bu vâdîde tevhîde irer, eger birdür ve ger biñ ve ger yüzdür ve ger yüzbiñ. Bunda sâlik yanında hep birdür. (3)

Beyt   Eger ki sen sayarsan ol sayılmaz
Hisâb u hem sayılmakdan münezzeh³⁷⁸

Makâm-ı Sâdis. Sâliküñ akreb-i menzildir, buña menzil-i tahayyür dirler. Bu zikre seyr-i ‘an’illâh dirler. Bu makâmda sâlike ‘ilm-i nübüvvet irer, bunda kemâl hâsıl ider. Bu dergâh-ı hâslar menzildir, bu yirde ‘ibâdetler kâmil olur. Bu menzilde sâlik mürşid olur, nefs-i marziyye dahı evvel-i fakr bunda peydâ olur. Bu vâdîde sâlik hayrete gark olur. ‘Akli eksük olur, dâyim aglayup (6) zârîde olur. Şöyle hayrân olur ki hânkâhdan deyrî

³⁷⁷ İştien kulağı oldum (VSC). Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav), “Allah Tebareke ve Teala şöyle buyurdu”, demiştir: “...Nihayet ben ona muhabbet ederim. Artık ben kulumu sevince onun iştien kulağı, görür gözü, tutar eli, yürür ayağı mesabesinde olurum (ve bu azalarıyla husulünü arzu ettiği bütün dileklerini veririm (*Sahih-i Buhari Muhtasari Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi*, c. XII, Ankara 1947, s. 202).

³⁷⁸ Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün BN: Hisâb ile sayılmakdan münezzeh
Eger ki sen sayarsan ol sayılmaz

fark itmez olur. Bir od olur ki su gibi toñmuş, bir buz olur ki güneş gibi cûşda olup kendüyi kanda idüğün bilmeyüp, mezheb ü kîşî bilmez olur. Eger kimse nedür hâlûñ dise bilmezem, dir. ‘Âşıkam, bilmem kime mahbûb bilmem kimdür dost. ‘İşkundan şöyle hayretdeyim ki bilmezsin benmiyem yohsa cümle ol mudur, dir. Makâm-ı Sâbi’. Sâliküñ bu makâmı (BN 268a) menâzili (9) tamâm olur. Bu zikre seyr-i billâh dirler. Varlığa bu menzilde vücûd yokdur, bunda fenâ-ender-fenâ olur. Cümle esmâ bunda zâhir olur, sevâdü’l-vechi fi’d-dâreyni bundan olur. Sâliküñ kalbi ‘arş-ı mecîd olur ve kâmil olur insân-ı kâmilüñ menzili budur. Bu makâmı nûr-ı vahdet zâhir olur, sâlik kendü varlığından fenâ bulup bekâ-ender-bekâ hâsıl eyler. Men ‘arafe Rabbî ve mûtû kable en temûtû ( )³⁷⁹ makâmını ve küllî şey’in yerci’u ve ilâ-aslihi ( )³⁸⁰ (12) sırrını bulur. Çünkü ‘aded kendü aslına râci’ ola, miyânda ahadden gayri nesne kalmaz. Ezelde zât-ı hakdan gayri nesne yogidi, yine kalan zât-ı hakdur küllî şeyin hâlikun illâ vechehu. ( )³⁸¹ Lem-yezel kadîmdür, kamu kesret tamâm müntefî olur, hemîn Vâhid-i Mutlak kalur bu menzilde. Dilsûzlık gâlib olur başdan başa, bu vâdî fakr ü fenâdur sâlike. Bu vâdîde varlak olmaz, Hakkuñ vücûdından gayrı mevcûd olmaz. Sâlik (15) bu vâdîde çünkü kendüye gele, cenâb-ı Hakdan aña râz yetişür.

Şi’r   Kendü aslına irüp ç’oldı temâm
Oldı mutlak vâsıl_ol temme’l-kelâm³⁸²

Rü’yâ-yı ‘İşkî. Âdem-sûret, ferişte-sîret, kademi kutlu, yeşil kanatlu, evc-i âsûmandan bir melek, tayarân idüp ‘İşkîñüñ halvet-hânesine geldi. Envâr ile kâşânesi toldı. Hemânâ ferş-i zemînden ‘arş-ı eflâke dayanmış³⁸³ bir süllem peydâ oldu. Ol nerdübândan ‘İşkî burûc-ı âsumâna ‘urûc itdi. (18) Ber-fark-ı keyvân-ı âsumân bir eyvân gördi ki dür-bîn-basar ve çeşm-i beşer ihâta itmede ‘âcizdür. Miyân-ı eyvân-ı ‘arşda bir kürsî-i ‘azîm ü a’lâ ki tahdîde ‘akl kâdir degüldür.³⁸⁴ Ol yüce eyvânüñ kapısı işiginde durdı, bî-kem ü keyf ol hazret-i ‘izzet -‘azzet azâmetühü- te’âlâyı anda çeşm-i basîretle gördi. Fahrü’l-kâyinât, mefharü’l-mevcûdat, Muhammed Mustafâ Sallâllâhu ‘aleyhi ve sellem yemîn-i kürsîde mikdâr-ı kâbe kavseyñ kıyâmı iken (21) ‘İşkîye, Allâh saña selâm itdi didi. ‘İşkî dahı

³⁷⁹ Mevzu hadistir, “Ölmeden önce ölünüz” demektir (VSC). (Aliyyü’l-Kârî, *el-Masnû’ fî Ma’rifeti’l-Hadisî’l-Mevdû’*, thk. Abdülfettah Ebû Gudde, 4. bsk., Kahire 1984, s. 198).

³⁸⁰ Kelâm-ı kibârdır, “Her şey aslına döner” demektir (VSC).

³⁸¹ Allah ile beraber başka bir ilaha ibadet etme. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. Onun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O’nundur ve kesinlikle O’na döndürüleceksiniz (28:88).

³⁸² Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün

³⁸³ BN: Müstenid

³⁸⁴ BN: + Aslâ

ve 'aleyke's-selâm ve rahmetullâhi, didi. Ol şeb³⁸⁵ 'İşkî bir şeb-i kadre irdi ki hezâr rûza gâlib ve şöyle dîdâr müşâhede kıldı ki cemî'â ehl-i îmân aña tâlibdür. Bu rüyânun envârı 'İşkîyi serâser bahr-i nûra gark ve âb-ı hayât-ı ebedîye müstagrak eyledi. El-hamdü lillâhi'-llezî cem'a beyne akrabi'l-akrabîne ve beyne eb'adi'l-eb'adîn. ( )³⁸⁶ Bâkî ahvâlini kaleme ve dile getürmege 'aczüm olduğundan (24) tahrîr olunmadı.³⁸⁷ Pîr-i Mürşid Hilâfet Dâd 'İşkî-râ. Çünkü mürşid-i kâmil, 'âlim ü 'âmil hazret-i pîrden bu etvâr-ı seb'ayı 'İşkî tamâm seyr ü sülûk itdise, pes ol şeyh-i 'azîz 'İşkî'ye hilâfet viridi ve insân-ı kâmil oldu. Allâhümmagfir hümâ vagfir cemî'ü'l-mü'minîn ve ec'alhümâ (149a) ve sâyire'l-mü'minîn mine'n-nâri sâlimîn âminîne yâ Rabbe'l-'âlemîn âmîn.³⁸⁸ Pes tâli'-i mes'ûd ve dünyâya gelmeden maksûd oldur ki kişi tekâmîl-i nefis idüp bi'l-'udüvvi ve'l-asâl ve tahsîl-i kemâlde ola. 'İzz ü mâl devlet ü ikbâl ser-â-ser dünyâ mâl-â-mâl senün olsa iy nîk-hâl 'âkibet bulup zevâl (3) vücûduñ 'adem olup kalursın pâyimâl. Dâr-i fenâdan dâr-ı bekâyâ kılursın intikâl³⁸⁹ pes gerekdür ki sen dahı tekâmîl-i nefse mücidd olup insân-ı kâmil ve tahsîl-i 'ilm-i müfid eyleyüp 'âmil olasın.

Şi'r   Mürselîn ü enbiyâya çok salât ile selâm
Ola kim Ma'sûk u 'İşkî kıssası oldu temâm³⁹⁰

³⁸⁵ BN: Gice

³⁸⁶ Kelâm-ı kibârdır, "Yakınların en yakını ile uzakların en uzağını bir araya getiren Allah'a hamd olsun!" demektir (VSC).

³⁸⁷ BN: +Diger rüyâ-yı 'İşkî ba'zı a'vâm ve sâlehâ ve eyyâmında şehr-i mübârek mâh-ı Ramazân geldükde Ramazânun her gününde tamâm bir hatme okımak 'âdet idinmişdi pes yine bir mübârek Ramazânda her günde bir hatme Kur'ân hazretin tilâvet eyledi. Ol mübârek Ramazân-ı şerîfün evâhirinde bir seher ol hazreti 'izzet 'azzet esmâuhuyı bî keyf vü kem gördi bir gün bir gice tamâm olunca müşâhede eyledi elhamdulillâhillezî la nu'ayyib 'an ebsâri 'abîdihî'l -mü'minîne'l- hâdi'ine'l-hâşi'in

³⁸⁸ Dua cümlesidir, "Allahım onları (ikisini) ve tüm mü'minleri bağışla. Onları ve tüm müminleri cehennem ateşinden emin kıl. Ey alemlerin Rabbi! Amin" anlamına gelmektedir (VSC).

³⁸⁹ BN: İrtihâl idüp intikâl idersün

³⁹⁰ Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tahsîn Kerden-i ³⁹¹ Ehl-i Meclis İnşâ' u Nazm-ı Mevlânâ Za'îfî

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

- 422 Çü kıldum 'İşkî vü Ma'sûkî inşâ
Mecâzî vü hakîkî 'ışkî ifşâ (BN 268b)
- 423 Kamu insâf idüp kıldı tahsin
Musannif rûhına okundu Yâsin
- 424 İdüp sâbâş öpdiler zemîni
Kamusı okudılar âferîni
- 425 Alup her biri hisse kıssadan hoş
Yürekten kıldılar deryâ gibi cûş
- 426 Çü buldı 'İşkî vü Ma'sûk encâm
Budur gûş eylegil³⁹² bâkî serencâm

Sebeb-i Te'lîf-i Fâl-ı Murgân

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

- 427 Yine bir gice birkaç ehli pür-cûş
Bir araya gelüp cem' oldılar hoş
- 428 Kimi kâyil kimi sâmi' bularuñ
Kamu âşüftesiydi bir nigârûñ
- 429 Letâyif-gû muhakkî-yi hikâyât
Kasas emsâl ü râvî-i rivâyât

³⁹¹ BN: +Heme³⁹² BN: Gûşuñda dut

- 430 N'olaydı kimse bir hoş fâl-nâme
İdüp söylete iki dillü hâme³⁹³
- 431 Esâmi'-i tuyûrı cem' kılssa
Adın bildüğümüz meşhûrı olsa
- 432 Tefe''ül eyleyenüñ hâtırında
Olanını dise diliyle anda
- 433 Oluban müttefik kim varsa hâzır³⁹⁴
Didiler kim ola bu nazma kâdir
- 434 Eyitdiler bu hoş nazmuñ harîfi
Degül illâ ki Mevlânâ Za'îfi
- 435 Pes ibrâm eyleyüp kamusı baña
Didiler kim sözüümüz eyle ısgâ
- 436 Bize bir fâl-nâme eyle mevzûn
Ki kutlu ola çün fâl-i hümayûn
- 437 Ko anuñla cihanda zinde bir ad
Ki dillerde olasın dâyimâ yâd
- 438 Pes olar iltimâsıla bu miskîn
Bu fâlî eyledüm şîrîn ü rengîn

³⁹³ BN: Didiler kimse olsa fâl-nâme
Diyüp söyletse iki dillü hâme

³⁹⁴ BN: Hâzır

- 439 İkişer bey(i)t her bir murga bir bîr
İdüp nazm oldu iki günde tahrîr

İbtidâ-yı Fâl-ı Murgân Der-Bahr-ı Remel Manzûmest
[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

- 440 Allâh_âdı ile kıldum ibtidâ
Yine anuñıla buldı intihâ
- 441 Enbiyâ vü mürselîne çok selâm
Olsun_ashâb evliyâyâ subh u şâm
- 442 Bilüñüz ba'de's-salâtu ve's-selâm
Nazm kıldum fâl idüp birkaç kelâm
- 443 Eyledüm bir hûb murgistân-ı kuds
Dürlü kuşlarla tolu bûstân-ı kuds
- 444 Serv ü güllerle müzeyyen bir behişt
'Anber ü misk iledür hâkî sirişt
- 445 Zînet itdüm gülsitân-ı lâlezâr
Her gülüñ şâhında var bülbül hezâr
- 446 Turfa kuşlar kondurup şâh-ı güle
Kuş dilin söyletdüm âhir bülbüle
- 447 Ola çün bir meclis-i ehl-i vefâ
Mecma'-ı yârân ü ihvân-ı safâ

- 448 Okıyup gönüllerin eyleyeler
Cândan kulak dutup diñleyeler
- 449 Yâr seni sora geh sen yârũnı
Cân ü dilden sevgülü dildârũnı³⁹⁵
- 450 Gâh sâyil ola dilber geh mücîb
Lîk ol arada olmaya rakîb
- 451 Zevk itmeyen kişi bilmez anı
Dadıcak uş añasın çok çok beni
- 452 Şekkerũn³⁹⁶ bilür yiyenler dâdını
Ne bilür dâdın işiden âdını
- 453 İmdi ger bilmek dilerseñ bir kişi
Bilesin gönlinde duttuğı kuşı
- 454 Şeş murabba‘ içini okı revan
Sor var mı bunda var dirse heman
- 455 Her murabba‘ da yazılmışdur rakam
Cem‘ kıl a‘dâdın iy ehl-i kalem
- 456 Kanda var dir anı zabt ü cem‘ kıl
Kanda yok dir anı tarh u kam‘ kıl

---

³⁹⁵ Derkenar ve çerçeveli olarak yazılmıştır (VSC).

³⁹⁶ BN: Şekerũn

- 457 Kaç ‘aded kim cem’ ola ey ehl-i dil
Hâtiruña aluban hoş zab(1)t kıl
- 458 Her ‘aded kim cem’ idesin iy cüvan
Kuşlar içre var bunuñ misli heman
- 459 Çünkü bulasın oku beytin anuñ
Bilicek bulsun ferah cân ü tenüñ
- 460 Lîk ol dem bendeyi yâd idesin
Fâtihayla rûhumı şâd idesin
- 461 Kendüñe hayr itmegi mu‘tâd kıl
Yâd kıl hayr ile rûhum şâd kıl

(149b) **Esâmi‘-i Murgân**³⁹⁷

Bir

462 Sîmurg hüdhüd semender şâhîn sungur atmaca
Kartal tâvus horûs bülbül keklik gögercin ügeyik
Baldarcın kırلاغuç toygâr yunt kuşu ağaçkakan
Laklak ördek sakâ kuşu angat kugı çaylak
Karga toy ügi zenbûr tafşancıl babakuşu

398

³⁹⁷ Okuyucunun karışıklık yaşamaması için metnin bu bölümündeki şiirleri de beyit kabul ederek numaralandırdık (VSC). BN: -

³⁹⁸ BN: +Θ. T ve BN’de Fâl-ı Murgân’ın rakamlarla başlayan manzum kısmı 1-32 arası 5’er mısralık üç sütun halinde ve iki paragraf şeklinde tanzim edilmiştir. T’de rakamlar, sütunların üstüne ve yalnızca yazı ile yazılmış olduğu halde BN’de -T’den farklı olarak- ilk paragrafın altına, ikinci paragrafın üstüne yazı ile yazılmış olmanın yanında Arapça sayılar da ilave edilmiştir (VSC).

İki

463 ‘Ankâ hüdhüd kuknüs şâhîn togân atmaca

Turnâ tâvus tûtî bülbül durrâc gögercin kız kuşu

Baldarcın saksıgan toygâr sagarcak agaçkakan

Kaz ördek balakçıl angat karabatak çaylak

Deve kuşu toy yarasa zenbûr karabakal babakuşu

399

Dört

464 Hümâ semender kuknüs şâhîn kerkes kartal turnâ

Tâvus kumrî keklik durrâc gögercin çil

Kırlaguç saksıgan toygâr alakarga lalak kaz

Ördek martı kuğu karabatak çaylak

Baykuş ügi yarasa zenbûr

400

Sekiz⁴⁰¹Togan⁴⁰² (BN 270a)

465 Balaban sungur atmaca kerkes kartal turnâ

Tâvus sarıasma ügeyik kız kuşu çil baldarcın

Kırlaguç saksıgan toygâr ve tâvuk sakakuşu

Balakçıl angat martı kuğu karabatak çaylak

Sinek tafşancıl karabakal babakuşu

---

³⁹⁹ BN: +P⁴⁰⁰ BN: +T⁴⁰¹ BN: +E (Togan)⁴⁰² Derkenar olarak yazılmıştır (VSC).

On altı⁴⁰³

466 Süklün horûs tûtî bülbül kumrî keklük gögercin⁴⁰⁴

Dürrâc sariasma ügeyik kız kuşu baldarcın
 Çil kırlağuş saksıgan toygar ve kuzgun
 Karga devekuşu toy baykuş ügi yarasa
 Zenbûr sinek tafşancıl karabakal babakuşu

Otuz iki⁴⁰⁵

467 Serçe yunut kuşu sagarcık agaçkakan alakarga

Laklak kaz ördek tâvuk sakakuşu balakçıl
 Angat martı kuğı karabatak çaylak kuzgun
 Karga devekuşu toy baykuş ügi yarasa
 Zenbûr sinek tafşancıl karabakal babakuşu⁴⁰⁶

[Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün]

Bir

468 Götürüp yüzden nikâb ol hoş-cemâl

‘Arz ide çün sun‘-ı Rabbi zü‘l-Celâl
 Dir gören göğsinde ‘anber kâkülin
 ‘Âleme sîmurg açmış perr ü bâl

İki

469 Duttuguñ bir murg-i hoş zîbâ durur

Kûh-ı kâf içre olur tenhâ durur
 Kîmyâveş âdı vardur kendi yok
 İsmi hem sîmurg hem ‘ankâ durur

⁴⁰³ BN: +ΘÇ

⁴⁰⁴ BN: Gügercin -

⁴⁰⁵ BN: +ΣP

⁴⁰⁶ Bundan sonra metin, her iki nüshada da -T ve BN nüshasında da- dört sütun halinde ve birer mısra olarak tanzim edilmiştir.

Üç

470 İy güzellük kişverine pâdişâh
 Kullaruña gâh gâh eyle nigâh
 Al du'â dervîşlerden dâyimâ
 Olasın hüdhüd gibi sâhib-külâh

Dört

471 Bende olalı efendi ben saña
 Şâhlık fikri gelür dâyim baña
 İşigün tâşımı yastandugum ol
 Üstüme düşe direm zıll-i hüma⁴⁰⁷

Beş

472 Çün semender nâr-ı hicrânuñda ten
 Yandı rahm itmedüñ aña yâr sen
 Şol kadar yandum firâk odına kim
 Kara kül oldı nigârâ şimdi ten

Altı

473 Duttuguñ kuş biñ yaşar iy ihtiyâr
 Od çıkar burnından olıcak hezâr
 Yanar_oda vü külinden bir dahı
 Ol yanan kuknüs gibi kuknüs togar

---

⁴⁰⁷ BN: Direm üstüme düşe zill-i hüma

Yedi

474 'Işk sahrâsında nâgeh iy nigâr
Seyr iderken kûh u vâdî kûhsâr
Dest-i kudret saldı sen kebge bini
Tîz-rev şâhin gibi ittüm şikâr

(150a) Sekiz

475 Bunca yıllardur kanı 'ahdüñ kanı
Aldayup yürürdüñ iy dilber beni
Gerçi çok kaçtuñ gögercin gibi lîk
Balabanlar gibi avladum seni

Tokuz

476 Kargadur itme hasûda i'tibâr
Baña yaraşur seni sayd ü şikâr
Dostum_ışitmedüñ mi sunguruñ
Ölüsine dâhı virürler hezâr

On

477 İy hümâ şâhbâzlar kâyil olur
Eyü togan sayda key mâyl olur
Ne kadar yüksek uçarsa bir şikâr
Yetişür avlar togan kâmil olur

Onbir

478 Kimseye kalmaz bilürsin rûzigâr
Geçmesün gafletle 'ömrüñ zînhâr
Gel bu gün vâdî-i 'ışka seyr idüp
Atmacañ bir kebge sal eyle şikâr

On iki (BN 270b)

479 Harc-ı mâl it olmagıl nâkes gibi
 Gizleme yire anı ahass gibi⁴⁰⁸
 Dut dilüñ sakın dil-âzâr olmagıl
 Tâ ki biñ yaşayasın kerkes gibi

On üç

480 Düşmiş_ agyâr üstüne kartalveş
 Dolayup her cânibüñ halhâlveş
 Pençesinden sakın iy kebg-i diri
 Tırnağı ilişmesün çengâlveş

On dört

481 Bir uzun boylu güzel murg-ı latîf
 Sanma laklak anı iy yâr-ı zarîf
 Duttuguñ murg adı bil turnâ durur
 Hûb sahrâlarda olur iy şerîf

On beş

482 Hûb nakş itmiş cemâlüñ Kirdigâr
 Yaraşur saña ne geysen iy nigâr
 Geh münakkaş gâh zerrîn geh harîr
 Gey beneklü câmeler tâvûsvar

---

⁴⁰⁸ BN: Mâli harc it olmagıl nâkes misâl
 Gizlü dutmaktur hasîs-i ehass misâl

On altı

483 Getti bunca ‘ömrümüz bir gün gibi
Geçti vuslat günleri de dün gibi
Lutf idüp bir dem bu gün iy serv-kad
Bir revîş göster bize süklün gibi

On yedi

484 Cem‘ olup İflâk u Efreng ile Rus
Yetmiş iki millet ursa tabl u kûs
Şöyle almışdur beni ‘ışkuñ gamı
Gûşuma gelmezdi çün bâng-i horûs

On sekiz

485 Dola koluñ boynuma iy sîm-ber
Boynuma olsun eger varsa zarar
‘Âşıkâ vir bûse-i la‘lûñi kim
Tûtiye hoşdur yemek dâyim şeker

On tokuz

486 Leblerüñ rengi begüm mülden midür
Saclaruñ sünbül ruhuñ gülden midür
Dâyimâ feryâdı miskin bülbülüñ
Bilmez in gülden mi bülbülden midür

Yigirmi

- 487 N'ideyin iy dûst bilmem nideyin
 Kangı ile başum alup gideyin
 Kâmetüñüñ bendesi olduguma
 Serve çıkup kumrîler eyler yemin⁴⁰⁹

(150b) Yigirmi bir

- 488 Göreliden hüsnüñi yâd u biliş
 H'ân-ı vasluña bilerler cümle diş
 Görmedüm reftâruñı ben kimsede
 Senden öğrendi meger keklik reviş

Yigirmi iki

- 489 'Âşık iseñ geç bu taht u tâcdan
 San'at öğren gonca-i gannâcdan
 Gülşene gel çın seher seyr eyleyü
 'Işk dersini okı durrâcdan

Yigirmi üç

- 490 Dem-keş_olup Hûyâ cân âgâz ider
 Hây diyüp cûşıla âvâz ider
 Her seher çıkup hevâ-yı 'ıškuña
 Dil gögercin gibi hoş pervâz ider

---

⁴⁰⁹ BN: İder âyîn

Yigirmi dört

- 491 ‘Işk ehlinden ger isterseñ nişan
Lâleveş bâgrında dâğı var ‘ıyan
Gözi nem beñzi sarudur dâyimâ
Sarı asma gibi ider hoş figân

Yigirmi beş (BN 271a)

- 492 Hicr odına yanup oldum hâk ü gil
Dâmenüñle gözlerüm yaşını sil
Añdugumca gülsitân-ı vasluñı
Ügeyik gibi ider feryâd dil

Yigirmi altı

- 493 Yanalı başumda ‘ıškuñ âteşi
Durmaz akar dem-be-dem gözüm yaşı
Ururam kendözümü yirden yire
Bî-karâr oldum nitekim kız kuşı

Yigirmi yedi

- 494 Rûz-ı nev-rûz ola vü gül zîneti
İdesin yâranla zevk-i cenneti
Ola mahbûb u rebâb u hem şerâb
Gele biryan hûb baldarcın_eti

Yigirmi sekiz

- 495 Bileyin ėuttuguñı iy pâk-nûr
Lîk karnum yağlı börekle toyur
Adı çıldür togânıla avlanur
Baña inanmazsañ avcılara sor

Yigirmi tokuz

- 496 Âdeme sevmek sevimekten ne suç
Görmez oldum seni budur baña güç
Bir kimesnem yok dahı varup saña
Hâlümü diye meger kim kırılaguç

Otuz

- 497 Didiler bir derzi imiş saksıgan
Pâra ugurladugıyıçün nihan
Turfa kuş idüp g..tine arşunun
Sokmışlar oldur itdügü figan

Otuz bir

- 498 Yâ Rab_ol hassâd-ı hoş bî-'ârdur
Şöyle cevr ider bize san yârdur
Geh aşaga geh yukaru parlayup
Gökde uçar gûyiyâ toygardur

Otuz iki

- 499 Kasd kıldum kim seni idem şikâr
Lîk sen benden öñürdi iy nigâr
Bâl u per açup uçup şebbâzveş
Avladuñ göñlümi benüm serçevâr

Otuz üç

- 500 Turfa kuş dutton bu dem sen iy kişi
Kuyruğun oynatmadur dâyim işi
Ekseriyyâ su kenârında olur
Adına dirlermiş anuñ yuntkuşu

(151a) Otuz dört

- 501 Duttuguñ çâk milk-i Bâbülden gelür
Rûm iline ırak ilden gelür
Adı sagarcık kuşudur iy cüvan
Bir⁴¹⁰ ırak_uzak menzilden gelür

Otuz beş

- 502 İy cefâ odıyla dil şehrin yakan
Seng-i cevr ile gönül milkin yıkan
Diyeyin gönülünde duttuguñ senüñ
Bir ‘aceb murg adıdur ağaçkakan

Otuz altı

- 503 Alaca kaftânlar geymiş rakîb
Turfa kuş ‘ucbe harîf olmuş ‘acîb
Hey’et ü vaz‘ına bak kim göresin
Ala karga gibi bir şekl-i garîb

---

⁴¹⁰ BN: Ki

Otuz yedi

- 504 Bak şatranc oynar_iken beydaki
 Hûb gözet fillerüñ atıñ dakı
 Dime kûçekdür sakın düşmen durur
 Mâr gâfil bulsa urur laklakı

Otuz sekiz (BN 270b)

- 505 Vây ne hoşdı olsa kaz çevirmesi
 Yâ semüz besli kuzı kavurması
 Datlu datlu bengle kemüklerin
 Hûb idi gürt gürt kemürmesi

Otuz tokuz

- 506 Vây ne hoş nâz olur ol dildârda
 Hey ne şîve ‘işve var ol yârda
 Bir akar sudur kaçan ide reviş
 Gûyiyâ ördek durur refârda

Kırk

- 507 Dûstum bir nesne diyeyin saña
 Tapuña geldüm bu dem idüp recâ
 H’ân-ı vasluñ gerçi toyurdu velî
 Var tavuk çevirmesine iştiâ

Kırk bir

- 508 Râh-ı kûyuñ suladı gözüm yaşı
Bagrumuñ tâgındadur ânuñ başı
Gûyiyâ Mekke yolında bürkeler
Doldurur su getürüp sakkâ kuşu

Kırk iki

- 509 İmrenüp çok çok bakarsın sekisin
Sen de iy meh hûb-rûlar yekisin
Sen anı koç ben seni hem dilberüñ
Balagı balak balakcıl ikisin

Kırk üç

- 510 Mübtelâ olan saña gamgin yürür
Tabl gibi gögsini döger durur
Yüzime bircük nazar kıl diyeyin
Duttuguñ kuşuñ adı⁴¹¹ angıt durur

Kırk dört

- 511 Dâyimâ deryâ yüzinde iy nigâr
Duttuguñ kuş bî-had olur bî-şümâr
Burnı vü ayagı kızıl kendü ak
Martı dirler adına iy şehriyâr

---

⁴¹¹ BN: Kuş adını

Kırk beş

- 512 Ben kuluñ bir cåndur vârı yogı
 Yoluña olsun fidâ âzı çogı
 Bileyin göñlüñdekin deyver⁴¹² baña
 Var mıdur sizüñ evüñüzde kugı

Kırk altı

- 513 Ger okuduñsa bugün şâhum sebak
 Diyeyin göñlüñdekin yüzüme bak
 Karadur suda olur ördek gibi
 Adına dirler anuñ karabatak

(151b) Kırk yedi

- 514 Vây ne ablak *hûb* olur zanbak gibi
 Nice garrâlukdur aylak gibi
 Âh bir gün avlayup zırnaguma
 Aluban kapsam anı çaylak gibi

Kırk sekiz

- 515 Bî-hayâdan kıl hazer magbundur
 Sakla misden 'ırzuñı altundur
 İki 'âlemde siyeh durur müdâm
 Bî-hayâ olan kişi kuzgundur

---

⁴¹² Deyiver (VSC).

Kırk tokuz

- 516 Yâd çün yüz bula uymaz sözüñe
Ni‘metüñ yiyüp güler hoş yüzüñe
Bed-as(1)ldur besleme kargayu kim
Çıkarur burnın kakuban gözüñe

Elli

- 517 Toludur ‘ıškuñ(1)la gönüm hoşdur
Sanma cismüm hücesini boşdur
Dostum gam_âhurında har rakîb
Deve kuşu gibi turfa kuşdur

Elli bir (BN 272a)

- 518 Ma‘rifet ehli ile ol âşinâ
Tâ ki râh-ı Hakka ola rehnümâ
Şol ki câhildür hem öğrenmez dahı
Toy añdan yegdür iy ehl-i safâ

Elli iki

- 519 Senden ayrı düşeli leyl ü nehâr
Bî-kes ü bî-hîş ü yârem iy nigâr
Gam bucagında olup giryân u zâr
Menzilüm vîrânedür baykuşvâr

Elli üç

- 520 Turfa kuşdur duttuguñ iy hoş-edeb
Başı büyük gündüzün uçmaz ‘aceb
Baykuşuñ büyügidür adı ügi
Gice uçar bilmezin nedür sebeb

Elli dört

- 521 Gündüzin görmez velî çün ire şâm
Gice gündüz olur aña iy hümâm
Mûşa beñzer yarasadurur adı
Hoş bilürem duttuguñ_ iy nîk-nâm

Elli beş

- 522 'Âlem içre duttuguñ meşhûrdur
Şehd ider zehri Hudâdan nûrdur
Bir çanak bal şerbetin getür baña
Diyeyin göñlüñdeki zenbûrdur

Elli altı

- 523 Külhen-i 'ıškuñda gördüm bir harîf
Gussa-i hicrûñle olmış key nahîf⁴¹³
Âdına dirler Za'îfî bir hayâl
Üf diseñ uçar meges gibi za'îf

Elli yedi

- 524 İy hilâl-ebrû perî-peyker melek
Togru söyle bu durur senden dilek
Duttuguñ tafşancılı bilürisem
Getürür misin baña yağlı çörek

---

⁴¹³ BN: Za'îf

Elli sekiz

- 525 İy melek hûrî misin yâhud perî
Getti ‘aklum görelî sen dilberî
Şol kadar kâr itdi ‘ışkuñ baña kim
Karabakalveş gezerem serseri

Elli tokuz

- 526 Âteş-i hicrûnden iy yüzi kamer
Lâle gibi dâg dâg oldu ciger
Diyüvirmezsin baña gönlüñdekin
İy ogul duttuñ babakuşî meger

- (152a) Hâtîmetü’l-Kitâb
[Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün]

- 527 İrişüp ‘avn-i Hudâ Rabbu’l-enâm
İki günde nazm-ı fâl oldu tamâm

- 528 Evvel-i mâh-ı Recebde iy hümâm
Yazdum idüp târîhin âhir selâm

- 529 Say hurûf a‘dâdını ko işlerüñ
K’oldı târîh nakd-i fâlî kuşlaruñ⁴¹⁴

- 530 Ben bu deñlü murg_ adın buldum hemân
Bilüriseñ dâhısın eyle beyân⁴¹⁵

⁴¹⁴ Ebced hesabıyla tarih 931 olarak çıkmaktadır. Ancak Cemal Kurnaz aynı beyitteki tarihi şu şekilde hesaplamıştır: “İkinci mısra ebced hesabıyla 921 eder. “Say huruf adadın ko işlerün” dediği için beyitteki harflerin tamamı sayılır ki onlar da 47 tane dir. İşlerün kelimesindeki 6 harfi çıkarırsak 41 kalır. 921’e 41 eklersek 962 yani eserin yazıldığı tarihi verir. Cemal Kurnaz, “16. Asır Şairlerinden Za’îfi’nin Fâl-ı Murgân’ı”, *Şükri Elçin Armağanı*, yay. Umay Günay, Abdurrahman Güzel, Dursun Yıldırım. Ankara, 1983, s. 222).

⁴¹⁵ BN: Sen eyle ‘ayân

- 531 Hûblarla âşinâlığa sebep
Olur okı kim gele yanuña hep
- 532 Okıyup meclisde çün hazz idesin
Saña diyeyim ben_ol dem n'idesin
- 533 Bu hakîre eyleyüp lutf u kerem
Yâd kılsañ nesneñ_olmaz hîç kem
- 534 Bilürem eksüklüyem iy nîk-nâm
Eksügüm setr eylesün lutf-ı kirâm
- 535 Ol kişiye rahmet-i Hak dâyimâ
Ola kim ide Za'îfîye du'â
- 536 Ben saña kıldum du'â sen de baña
Kıl du'â tâ kim suçumuz⁴¹⁶ 'afv ola
- 537 Bir gönül eglencesin ittüm saña
Okı dilden fâtiha sen de baña
- 538 Gel begüm buhl eyleme *lutf* işlegil
Rûhum için bir du'â bağışlagıl
- 539 Bu mukarrerdür degüldür kâl ü kâl
Var rivâyet cennete girmez bahîl

---

⁴¹⁶ BN: Suçlarımız

540 Her ki hayr ile beni yâd eyleye
Lutf-1 Hak rûhın anuñ şâd eyleye

541 Dûr olmaya ulu dergâhdan
Rahmet ola rûhına Allâhdan

Safer 7 sene 962⁴¹⁷

Heme Ehl-i Sohbet Mevlânâ Za‘îfî-râ Âferîn H‘ândend

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün]

(BN 272b) 542 Çü nazm olup okundu Fâl-1 Murgân
Didiler âferîn tahsîn yârân

543 Kılup tahsîn meclis ehli yekser
Du‘âlar itdiler çok âferinler⁴¹⁸

544 Ki böyle az vak(1)tda nazm-1 şîrîn
Selîkî-tab‘ söyler böyle rengîn

545 Mucîb oldu kimi pes kimi sâ’il
Kimi sâmi‘ kimi şîrîn kâ’il

546 İdüp şeb-tâ-seher fâl u tefe’’ül
Agazlar goncaveş açıldı çün gül

547 Çü buldı Fâl-1 Murgân böyle encâm
İşit kim nicedür bâkî serencâm

⁴¹⁷ Derkenar olarak yazılmıştır (VSC).

⁴¹⁸ BN: Eyledi vü âferînler

Za'îfî⁴¹⁹ Yedi Yıl Mülâzım Olduğın Beyân İder

- 548 Şehen-şeh pâdişâh-ı rub'-ı meskûn
Süleymân hân sultân-ı hümâyûn
- 549 Dimiş kim müftî-i mollâ müretteb
Mülâzım kıla dânişmendlerin hep⁴²⁰
- 550 İrişdi müftîye çün emr-i sultân
Pes oldı emr-i şâha bende fermân⁴²¹
- 551 Hudâ virsün aña huld-ı berîni
Ki eyledi mülâzım her birini⁴²²
- 552 Huzûr eyledi pes yârân-ı mâzî
Kimi oldı müderris kimi kâzî⁴²³
- 553 Kemîne ben fütâde pây-der-gil
Mülâzım yürüdüm bî-kes yedi yıl⁴²⁴
- 554 Şunuñ kim mesnedi var buldı kadr ol
Ayakda kalmış iken oldı sadr ol⁴²⁵

---

⁴¹⁹ BN: Mevlânâ Za'îfî

⁴²⁰ BL:-

⁴²¹ BL:-

⁴²² BL: Mülâzım aldı dânişmendlerini
Hudâ virsün aña huld-ı berîni (171b) 13. beyit

⁴²³ BL:-

⁴²⁴ BL: -

⁴²⁵ BL: (172a) 3. beyit

- 555 Hicâb itmeyüp⁴²⁶ itişdi girişdi
Merâtib kat' idüp kadre irişdi⁴²⁷
- 556 Benüm ne mesnedüm vardı ne mâlum
Kimesnem yogidi 'arz ide hâlüm⁴²⁸
- 557 Bürîde-dil elüm kûtehdi gâyet
Yogidi kimsenem kıla himâyet⁴²⁹
- 558 Ol esnâda olup hâlüme meşgûl
İderdüm şugli her ma'kûl u menkûl⁴³⁰
- 559 Mülâzım yidi yıl oldum fütâde
Çekerdüm kıllet-i zâd u zevâde⁴³¹
- 560 Şuña degin ki yârân hep sürüldi
Kazâ tedrîs kamuya virildi
- 561 Hemîn bî-çâre ben kaldum mülâzım
Efendiye pes insâf oldı lâzım
- 562 Dimiş kılsun du'âyı irtte gice
Yeñi câ köhneye olsun Yeñice⁴³²

⁴²⁶ BL: İtmedi (172a) 4. beyit.

⁴²⁷ BL: + Mesned (derkenar)

⁴²⁸ Kimesnem yogidi 'arz ide hâlüm BL: Yogidi kimesnem 'arz ide hâlüm (172a)5. beyit.

⁴²⁹ Yogidi kimesnem kıla himâyet BL: Ne kimsem vardı kim ide himâyet (172a) 6. beyit.

⁴³⁰ BL: -

⁴³¹ BL: -

⁴³² BL: Dimiş eskiydi Yeñiceye gitsün

Baña varsun du'â ol yirde itsün (172a) 9. beyit. BN: -

- 563 İdüp pes 'arz sultân-ı cihâna
Ne didi kim bilür ol ulu hâna⁴³³
- 564 Vukû'ı üzre hâlüm kılsa i'lâm
İderdi şâh baña çok in'âm⁴³⁴
- 565 Beni dest-i şeh atmazdı kenâre
Uçurmazdı olur olmaz diyâre⁴³⁵
- 566 Baña sedd-i ramak iç ilde sultân
Virürdü kılmaz idi şöyle giryân⁴³⁶ (BL 172a)
- 567 Mülâzım olmuş idüm çün yedi yıl
Baña medrese virdi şâh-ı hoş-dil⁴³⁷

Za'îfî Yeñice-i Vardarda Yigirmi Akçaluk Medreseye Müderris Oldı⁴³⁸

- 568 Varup Yeñice-i Vardâra gitdüm
Çü eskidüm yeñice yâra gitdüm

⁴³³ BL: Pes itmiş 'arz sultân-ı cihâna
Ne didi kim bilür ol ulu hâna (172a) 10. beyit.

⁴³⁴ BL: Eger kılalar idi hâlüm i'lâm
'Înâyet kılâyıdı şâh-ı İslâm (171b) 14. beyit

⁴³⁵ BN: Beni dest-i şeh atmazdı kenâre
Uçurmazdı çü murg olmaz diyâre
BL: Beni atmazdı dest-i şeh kenâre
Çü murg uçurmayaydı her diyâre (172a) 2. beyit

⁴³⁶ BN: Baña sedd-i ramak iç ilde sultân
Virürdü kılmaz idi böyle nâlân
BL: Baña sedd-i ramak iç ilde sultân
İdeydi kılmayaydı beni nâlân (172a) 1. beyit

⁴³⁷ BL: Mülâzemetde oldum çün yedi yıl
Baña medrese virdi şâh-ı 'âdil (172a) 11. beyit

⁴³⁸ BN: Mevlânâ Za'îfî Yeñice-i Vardar'da Yirmi Akçaluk Müderris Olduğın Beyân İder,
BL: Za'îfî Yeñice-i Vardar'a Varup Yevmî Yigirmi Akça ile Evvel Müderris Olduğın Beyân İder

- 569 Meşârik Şerh-i Tecrîd ü Metâli‘
Didüm Sadru’ş-şerî‘a hem Tavâli‘⁴³⁹
- 570 Oturup anda şugl itdüm iki yıl
İdüp ta‘lîm her tullâb-ı kâbil⁴⁴⁰
- 571 Güşâde-tab‘ çün mısbâh-ı rûşen
Oturup medresemde⁴⁴¹ şugl iderken (BL 172b)
- 572 İçerü girdi çün peyk-i revende
Süvâr-ı bâd-pâ bir şahs-ı zinde
- (152b) 573 Rikâbından zemîn üzre koyup pâ
Elüme sundı bir nâme hoş-inşâ⁴⁴²
- 574 Saçup minkâr-ı terden ‘anber-i huşk
Kalem murgı pür_itmiş kâğıdı müşg
- 575 Sipîd-endâm u şekker-gû miyân-bend
Fasîh u hoş-zebân şîrîn çün kand
- 576 Çü murg açdı elümde bâl u şehper
Rumûz u nükte pür-zîver ser-â-ser

⁴³⁹ BL: Meşârik Şerh-i Tecrîd ü Metâli‘
Dahı Sadru’ş-şerî‘a vü Tavâli‘; + Meşârik u Tecrîd (derkenar)

⁴⁴⁰ BN: Oturup anda şugl ittüm iki yıl
İdüp ta‘lîm her dânişmendlere bil
BL: İdüp ta‘lîm dânişmendlere bil
Oturup anda şugl ittüm iki yıl (172a) 14. beyit

⁴⁴¹ BL: Meskenümde

⁴⁴² BL: Elüme sundı bir hoş nâme zîbâ

- 577 Meveddet müşgini dil sengi ezmiş
Pes_ol müşgile kâfûr üzre yazmış
- 578 Ser-i nâme be-nâm-ı pâk Yezdân
Ki oldur cümle ins ü cinne sultân
- 580 Bu mevcûdât u ekvân mübdi'i Ol
Bu mahlûkât u devrân⁴⁴³ münşi'i Ol
- 581 Dürûd ol cümle 'âlem efzaline
Cemî'a enbiyâ vü mürselîne⁴⁴⁴
- 582 Sabâ peykiyle irsâl oldu iy zât
Bu cânibden hedâyâ-yı tahiyyât
- 583 Selâm olsun saña ta'zîmlerile
Hezâr ikrâm u yüz tekrîmlerile⁴⁴⁵
- 584 Vusûl-i nâmeden soñra dahı siz
Direng itmeñ ol ilde irişüñ tîz
- 585 Ki sultân-ı cihân u rub'-ı meskûn
Sefer 'azmindedür şâh-ı hümâyûn
- 586 Bula çün bu sefer hayrile encâm
Göresiz çok fevâyid çok_ikrâm

---

⁴⁴³ BL: Eyvân

⁴⁴⁴ BN: Vesâir enbiyâ vü, BL: Cemî' enbiyâ vü mürselîne

⁴⁴⁵ BL: -

- 587 Dutasız çünkü gûş-ı hûş bize
Terakkîler ola mansıbda size
- 588 Efendiye biz ikrâm eyledük bol⁴⁴⁶
Sizi pes bu sebebden kıldı ma‘zûl (BL 173a)
- 589 Diyâr u dârı teşrîf it demüñle
Müşerref hânemiz kıl makdemüñle (BN 273a)
- 590 Çü açup okıdum mektûbu dürdüm
‘Avâkıb fikr idüp bir lahza durdum
- 591 Didüm ben bir zemîn ol âsmândur
Gubâr-ı reh ben ol şems-i cihândur
- 592 Eşigine kaçan hem-ser olam ben
Ki kadri ‘âldür bu nuh-felekden
- 593 Benem bir hâk-i pâ ol tâze gülşen
Musavver rûh_ol ben bir kuru ten
- 594 Yine didüm ki câna ten gerekdür
Hemîşe rûh bî-gam şen gerekdür
- 595 Misil şemsüñ yogiken pertevine
Ziyâ hergün virür dervîş evine⁴⁴⁷

---

⁴⁴⁶ BL: Efendiye hem ibrâm eyledük bol
Sizi pes bu sebebden kıldı ma‘zûl

⁴⁴⁷ BN: Yogiken misl-i şemsüñ pertevine
Verir her gün ziyâ dervîş evine

596 Güneşdür bir refî'û'ş-şân rûşen
Ne noksân pertevine zerrelerden

597 Güneş hoş 'âlî-kadr iken felekvâr
İner dervîş evine eylemez 'âr

Za'îfî İstanbula Gelüp Yine Diyâr-ı 'Aceme Gıtdügin Beyân İder⁴⁴⁸

598 Reh-i İstanbula oldum revâne
İrişdüm pes ol_ulu âsitâne⁴⁴⁹

599 Pes_irdüm ulu 'izzet mahfiline
'Utârid nitekim meh menziline

600 Yüzi nûrından oldı dil münevver
Hatı 'ıtrından oldı can mu'attar

601 Ferah⁴⁵⁰ virdi hoş enfâs-ı nefisi
Celîsi oldum âhir hem enîsi

602 'Acem milkine 'azm itdi çü hünkâr
Şu leşkerle ki pür sahrâ vü kûhsâr (BL 173b)

603 Sülûk ittüm olar râhına ben de
Çü geçdüm bahri keştî ile ben de

⁴⁴⁸ BL: Za'îfî İstanbul'a Gelüp Yine Diyâr-ı 'Acem'e Leşkerile Gıtdügin Beyân İder

⁴⁴⁹ BL: Reh-i İstanbula oldum revâne
İrişdüm pes varup ol âsitâne

⁴⁵⁰ BN: Ferahlar

- 604 Sûvâr oldum getürdiler baña esb
Mükemmel rahtı ihsandı degül kesb
- 605 Şütur hayme vü hidmetkâr bile
Yöneldük ‘askerile⁴⁵¹ pes ol_ile
- 606 Yeñiçeri yürisün gayr yoldan
Didi şeh gettiler pes sag koldan
- 607 Emer⁴⁵² çün böyle oldı fahr-i nâsa
Agayile irişdük pes Sivâsa

Hünkârile Leşker Hemedân u Bâgdada Gidüp Za‘îfi Sivâsda Kaldı⁴⁵³

- 608 Sivâsa geldi pes emr itdi hünkâr
Agaya vü yeñiçeriye ilgâr
- 609 Koyup esbâbile pes ba‘z-ı âdem
Didi ol bunda sâkin otur_ebsem
- 610 Velîkin devlete ikbâl idesin
Gelem çün üç gün istikbâl idesin
- 611 Didüm ger üç yıl_eglenseñ de iy hoş
Tevakkuf eyleyüben gitmeyem uş
- 612 Olar getti vü kalduk biz ol_ilde
Gice gündüzdi fikr ü zikri dilde

⁴⁵¹ BL: Leşkerile

⁴⁵² Emir (VSC).

⁴⁵³ BL: Hazret-i Hünkârile Leşker Hemedân ve Bâgdâd’a Gidüp Za‘îfi Sivâs’da Kaldugın Beyân İder

- 613 Olar Tebrîze vü Ucâna irmiş
Hemedan şehri vü Bagdâda girmiş⁴⁵⁴
- 614 Necef Bagdâdı âlup âl-i ‘Osmân⁴⁵⁵
Kamusın feth itmiş şeh Süleymân
- 615 Çü sâl oldı nıs(1)f pes geldi safha⁴⁵⁶
Ki müşgîn hâme yazmış sîm levha
- 616 Ki baña pâdişâhum kıldı ihsân
Beg eyledi Haleb milkine sultân (BL 174a)
- 617 Çü bir hefte bu üslûb üzre getdi
Diyâr-ı Bekre beglerbegi itdi
- 618 Pes_imdi nâme çünkim ola vâsıl
Bu illedür size maksûd hâsıl
- 619 Ki erkân bundadur dîvân bunda
Kamu a‘yân u hem a‘vân bunda
- 620 Biraz altun da irsâl eyledüm ben
Anı yol harçlığın idinesin sen
- 621 Çü yok tafsîle hâcet kıldum icmâl
Dürüş itmeyesin gelmekde ihmâl

---

⁴⁵⁴ BL: Hemedâna vü hem Bagdâd’a girmiş

⁴⁵⁵ BL: Necef-i Bagdâdı açup âl-i ‘Osmân

⁴⁵⁶ BN: Çü nısfı sâl oldı geldi safha, BL: Çü sâl oldı nısf pes geldi safha

(153a) 622 Hem_anda olan_esbâb u gulâmân
Kamu gelsün sizüñle bile olan

623 Açup çün okıdum mektûbı dürdüm
Durup yol kaydını yârânla gördüm

Za‘îfî Sivâsdan Diyârbekir Paşası Muhammed Paşaya Vâsıl Oldı⁴⁵⁷

624 Levâzım neyse alup cümle gördük
Dahı eglenmeyüp biz yola girdük

625 İrişdüm çün varup ol âsitâne
Safâ geldi vü ferhân cism ü câne

626 Müyesser çün cemâlin görmek oldı
Gözüm göñlüm sürûr u nûr doldı

627 Ne kadrüm var velî vârumdan⁴⁵⁸ artuk
Baña lutf itdi mikdârumdan artuk

628 Sürûr u behcet ile geldi ber-pâ
Didi hoş geldüñ iy üstâd ü mollâ

629 Müşerref eyledüñ bizi demüñle
Şeref virdüñ mübârek makdemüñle

630 Nicedür hâlüñüz yol zahmetinden
Sizi gördük gidüp gam oldı dil şen (BL 174b)

⁴⁵⁷ BL: Za‘îfî, Sivâs’dan Gidüp Şehr-i Amidde Diyârbekir Paşası Muhammed Paşa’ya Vâsıl Oldu

⁴⁵⁸ BL: Varumdan

- 631 Sovuk âlâmını beñzer yimişsiz
Ne zahmet çekdüñüz kim yolamışsınız⁴⁵⁹
- 632 Tagayyür çehreñüzde var nihâyet
Bozulmuş beñzünüz hem dâhı gâyet
- 633 Mübârekdür kudûmüñ makdemüñ sa'd
Yanumdan eksük_olma dâhı min-ba'd
- 634 Didüm iy kâmkâr u iy cüvân-baht
Hudâ yâver saña ez-fevk u ez-taht
- 635 Yüzüñdür çeşmümüñ rûşen ırâğı
Visâlüñdür bu *cân* gülzâr u bâğı
- 636 Gerekmez ola sen gülsüz bu bülbül
Ko ben aғlayayın sen gül gibi gül (BN 273b)
- 637 Yanup çün şem' dirsem sergüzeştüm
Yanar pervâneveş eyvân-ı heştüm
- 638 Gamuñdan aғlasam şendür güler nas
Baña zehr içirür bu çarh tas tas⁴⁶⁰
- 639 Didi uzat sözüñi kes yaşuñı⁴⁶¹
Ki söyündürür âbum âteşüñi

⁴⁵⁹ Yol aşmışsınız (VSC). BN: Yollamışsınız.

⁴⁶⁰ BN: Tâs tâs, BL: Virür eyyâm zehr-i tasa tâs tâs. İkinci tas kelimesi elifle yazılmıştır (VSC).

⁴⁶¹ BN: Didi söyle sözüñi

Diyârbekir Yoluında Za‘îfiye Vâki‘ Olan Vâkı‘aları Muhammed Paşaya Hikâyet İtdi⁴⁶²

640 Pes urdum ben sühan kasrına bünyâd
Der ü dîvârın ittüm cümle âbâd

641 Didüm şol dem ki irdi baña nâme
K’anı söyletmiş_iki dillü hâme

642 Çü diñledi sözün sem‘-i kabûlüm
Kapuña pes murâd oldu vusûlüm

643 Hemîn lahza vü ân kılmayup⁴⁶³ ârâm
Sefer esbâbın_ itdüm cümle itmâm

644 Levâzım neyse kamusın görüp uş
Dutup gittük Kara Âmid yolın hoş

645 Hem ol gün cemre düşmişdi hevâya
Ki olmuşduk⁴⁶⁴ süvârân bâd-pâya

646 Hevâda nermî kuvvet vardı tende
Dürüşdî ânda *süst* oldu bedende

647 Kar at karnında idi irdi pes şâm
İrişdük bir köye bî-vak(i)t ahşâm

648 Didiler tâglardur yollaruñuz
Dipidür kar sag u sollaruñuz

⁴⁶² BN: Diyârbekir Yoluında Za‘îfi‘ye Vâki‘ Olan Vâkı‘ayı Muhammed Paşa’ya Hikâyet İtdügidür

⁴⁶³ BL: Kılmadum

⁴⁶⁴ Kefle yazılmıştır (VSC).

- 649 Size gitmekden oturmakdur evlâ
Ki yoluñuz durur gitdükçe bâlâ
- 650 Bu eydür yol eri yolda gerekdür
Belâyı yolda çekmek yigrekdür⁴⁶⁵
- 651 Degül di kimsemüz bu rehden_âgâh
Reh-i bî-râha ‘azm itdük sehergâh
- 652 Sakın rehbersüz olma râha⁴⁶⁶ sâlik
Ki rehbersüz olanlar oldı hâlik
- 653 Sefer itme kış_eyyâmında ‘âkil
Otur epsem ocaguñda du‘â kıl⁴⁶⁷
- 654 ‘Uduvv-i dîndür *berd_*iy bürâder
Urur yahdan sakın iy dûst hançer
- 655 Yüridük berf üstinde piyâde
Kar idi altı karışdan ziyâde
- 656 İrişince düm-i nîze zemîne
Bu mikdâr idi ölçtüm ben kemîne

⁴⁶⁵ BL + En-nasîhatü fi'l-men‘i ‘an’is-seferi fî berdi’s-şîta (derkenar)

⁴⁶⁶ BL: Yola

⁴⁶⁷ BN: Sefer itme şîta eyyâmı ‘âkil
Otur her kış ocâguñda du‘â kıl

- 657 Gice irince gittük ol gün el-Hak
Yürüdük ola bir fersah yir ancak
- 658 Çeküp zahmet gelüp bir kûya irdük
Devan bir hâne-i dihkâna girdük
- 659 Devâb u biz o gice kılduk_ârâm
Seher yoldaşum itdi baña ibrâm (BL 175b)
- 660 Gidelüm tur ki getdi kârban hep
Hevâ hoş_oldı kar yağmadı bu şeb
- 661 Çü şîr-i ner uralum râha pençe
Gidelüm kârbânuñ der-peyince
- 662 Didüm bostânda bitmez cân-ı âdem
Degüldür kelle-i merdüm kelek hem
- 663 Hoş_olınca hevâ sabr it duralum
Pes_andan râh tedbîrin görelüm
- 664 Tebessümle didi ol merd-i bî-râh
Sever oturmak ehl-i ‘il(i)m her gâh
- 665 Eteğine çeküp çün kûh-ı pâyı
Vakârıla geçürler yıl u ayı⁴⁶⁸
- 666 Ne sovk şiddetin görürler iy yâr
Ne ıssı zahmetindendür haberdâr

⁴⁶⁸ BL: Vakarıla geçür(ür)ler yıl u ayı BL: + Et‘tanu ‘alel ‘ulemâ’i ve’l-keîâmü fi’l melâmetihim ta‘attun ‘alel ‘ulemâ’i velkelâmi fi müzemmetihim (derkenar)

667 Uruldı ata zîn yüklendi yükler
Binüñ ata olalum size rehber

Kurd Kulagı Nâm Tağ Bilinde Mevlânâ Za'îfî Bir Kış Gicesinde Kalup Bir Tâyifeye Rehber Olduğın Beyân İder⁴⁶⁹

668 Te'essürle sözinden ol cüvânuñ
İzin izleyü getdük kârbânuñ

(153b) 669 Biraz gittükde pes yıkıldı bir at
Degül aña k'olısardur bu kerrât

670 Kimi baş kimi dutup kuyrugından
Anı kaldurdılar kim gamla kim şen

671 Âdem yirde düşe başladı hayvân
Belâ zencîrine bend oldı ihvân

672 Anuñ anda vü bunuñ bunda düşer
Düşeni ref'e pes yârân üşer

673 Düşe kalka irişdük kârbâna
Kamu sürçe düşe getdük yabana (BL 176a)

674 Ne yol bellü ne rehber var 'ibâda
Ne iş görmiş bir âdem var arada

⁴⁶⁹ BL: Kurd Kulagı Nâm Tağ Bilinde Za'îfî Kışda Kalub Bir Tâyifeye Rehber Olduğdur

- 675 Eyitdiler bize hoş geldüñüz siz
Anı siz dâhı işleñ k'ışlerüz biz
- 676 Nemedleri döşenmiş koşa koşa
Didiler iy nemedlü sen de döşe
- 677 Olar gibi döşedük pes nemedler
Biri birimüze kılduk mededler
- 678 Ki atlar giçmek içün olsun âsân
Nemed döşedi kar üstine insân
- 679 Belâ kuhsârına düşdüm çü yine
Yoruldum gam tagına çıka ine⁴⁷⁰
- 680 Yagar kar yil eser tûfân-ı 'âlem
Açuk çıplak tagda netsün âdem
- 681 El_ayak dutmaz oldu pes sovuksan
Kamumuz kaldı dem-beste fûrû ten
- 682 Ne taş kovuğı var kim ola mesken
Ne taş koltuğı vardur k'ola me'men
- 683 Ne bir köy var sagancak⁴⁷¹ ola bize
Ne yir var berd-i düşmenden girîze
- 684 Kamunuñ tâkati olmışiken tâk
İrişdi pes gice ol hâlde Hâk⁴⁷² (BN 274a)

---

⁴⁷⁰ BL:-

⁴⁷¹ BN:, BL: Sıgıncak

⁴⁷² BN: Çâk

- 685 Çeker⁴⁷³ yilden açılmış bir taraf kûh
O semte getdiler pes halk enbûh
- 686 Bir âher cânibe kıldum nazar ben
Yol añlayup o semte getdi bu ten
- 687 Meger kim yol imiş ol fi'l-hakîka
Gelûñ yol bu durur didüm refîka
- 688 Ümîdi kesti cândan cümle yârân
Helâllaşduk kamumuz anda olan
- 689 Didüm cân mı 'azîz size yâhud mâl⁴⁷⁴
Eyitdiler 'azîzdür cân beher-hâl (BL 176b)
- 690 Yıkup yüki bırakdum râhtı anda
Ne var esbâb kamusun yabanda
- 691 Belî cân isteyen terk eylesün mâl
Na'îm-i cennet uman itsün a'mâl
- 692 Yürimekdür didüm nâfi' bu gice
Harâret def' ide tâ berdi h'ôca
- 693 Kebâb içün var idi yükde bir şîş
Anuñla kıldum ol gice 'aceb iş

---

⁴⁷³ BN: BL: Meger

⁴⁷⁴ BL: Didüm cân mı 'azîzdür size yâ mâl
Eyitdiler 'azîzdür cân beher-hâl

- 694 Çıgır yok izi örtmiş kar yagar
Sovukdan kimsede yok pâ-y-ı reftâr
- 695 Ayak kara batar ittükçe reftâr
Çıkarsam ol birin bu biri batar
- 696 Bulurdum ol demürle çıgır hep
Yürürdüm dizlerüm üstine yap yap⁴⁷⁵
- 697 O dânişmend ü iş bilmezi iy mâh
Kamuya rehber itdi ol şeb_Allâh
- 698 Direm ben önlerince Allâh_Allâh
Efendi dir olar ardumca her gâh
- 699 Yoruldum dizüm üzre yürimekten
Didüm olsañ revâ rehber yine sen
- 700 Didi ben bu işe kâdir degülem
Bu işe yarar olmaz her bir âdem
- 701 Ben_Allâh direm anlar dir efendi
Yürüyü yürüyü tâkat tükendi
- 702 Nemedle yürimekten yorılır er
Sovukdan ölürem gitse nemed ger

---

⁴⁷⁵ Kelime, “yapyap” şeklinde bitişik ve ikinci a uzun olarak yazılmıştır. (VSC).

- 703 Zaman giç oldı hîç kalmadı tâkat
Ki çoğ itmiş idüm sa'yümde dikkat⁴⁷⁶
- 704 Ger az vüs'um velî vârumdan artuk
Çalışdum çok mikdârumdan artuk⁴⁷⁷
- 705 Katı bîçâre olup otururken
Dutup eflâke yüz el götürürken (BL 177a)
- 706 Hemîn *dört* şah(1)s oldı anda peydâ
Didüm virdi meded Allâh Te'âlâ
- 707 Sebeb n'oldı didüm kim geldüñüz hoş
Bu tûfânda vü bî-vakt gicede uş
- 708 Didiler geldi köye bu gün_âdem
Didi varuñ köye yol gösterüñ hem⁴⁷⁸
- 709 Ki kaldı bu gice tag üzre bir kavm
Ki çekdiler belâlar katı bu yevm
- 710 Sizi isteyü geldük didiler pes
Didüm birine gel benümle iy kes
- 711 Birin öñde birin ortada ânuñ
Kodum birin soñında kârbânuñ

---

⁴⁷⁶ BL: Ki gâyet yorgun olmuş idüm ol vakt

⁴⁷⁷ BL: -

⁴⁷⁸ BN: Didiler geldi bu gün köye âdem
Didi yol gösterünüz köye bu dem

- 712 Suvâr olmakda düşdüm ıztırâba
Basup çignine pâ kodum rikâba
- 713 O şahsile varup pes köye irdüm
Niçe ibrâm ile bir eve girdüm
- 714 Çü irdüm anda ben tennûr-ı nâra
San_ oldu gark bu ten nûr-ı nârâ
- 715 Yakar koysañ içine ger demür taş
Şitâda fâkihedür lîkin âteş⁴⁷⁹
- 716 Kül_ ider yakduğı cismi ger_âteş
Sovukda kalmışadur lîk cân-bahş
- 717 Sovuk derdine derman nârdur nâr
Şitâdadur gülîstan hûb gülzâr
- 718 Biraz ten yumşayup cân oldu râhat
Sovuk derdinden_irdi cisme sıhhat
- (154a) 719 Pes istedüm haber yoldaşlardan
Didiler dutdı herkes köyde mesken
- 720 Kimi pervâne olup kimümüz şem‘
Pes_ olduk cümle yârân bir yire cem‘ (BL 177b)

---

⁴⁷⁹ BL: + Hâssiyyet-i nâr (derkenar)

- 721 Sabâh olup çün_irdi rûz-ı rûşen
Bıraktı cevşinini⁴⁸⁰ berd-i düşmen
- 722 Hevâ sâkin cihan pür-nûr oldu
Sürûr u nûr ile âfâk doldı
- 723 Bir az iş bilür âdem kim dutar sem‘
Getürmekičün esbâb eyledük cem‘
- 724 Bulıbildüklerin getürdi merdân
Kar altında kalan hod buldı hüsrân
- 725 Hem anda bize tâbi‘ olmayandan
O gıce kaldı ol tagda fûrû ten⁴⁸¹
- 726 Kimisi elden ü kimi ayakdan
Çıkup kıldı enîn ü zâr u şeven⁴⁸²
- 727 Niceydi Kurd Kulagı h‘oca nice
Bize tafşanlar aldurdı o gıce
- 728 Geçüp Turna çayından yola gitdük
Biraz günden Malatıyaya yetdük
- 729 Kamu ugradı derd-i çeşme el-Hak
Ki aldı göz nûrın ak kara bakmak⁴⁸³

---

⁴⁸⁰ BL: Cevşenini

⁴⁸¹ BL: Hem ol şeb bize tâbi‘ olmayandan
Sovukda kaldı ol tâgda fûrû ten

⁴⁸² Şiven (VSC). BL: Çıkub eylerdi miskîn zâr u şiven

⁴⁸³ BL: + Devâü'l-‘ayn

- 730 Kimi hoş oldu fasda itmedin kasd
Kimi olmadı itmeyince ol fasd
- 731 Gemiyle pes geçüp âb-ı Furâtı
San_ içtük anda biz âb-ı hayâtı

**Gührüz Tagında Yüz Er Boyı Mikdârı Birden Kulavuz Ve ‘Alî Beg Kar Üstinden
Gührüz Suyma Düşüb Kârbân Ol Karañu Gicede Bî-Dermân Ve Bî-Râh Kaldukda
Hak Te‘âlâ Mevlânâ Za‘îfiyi Bulara Sebeb-i Halâs İtdüginüñ Beyânıdır⁴⁸⁴**

- 732 Bir az günden varup Gölcüğe irdük
Ne yazıldısa başumuza gördük
- 733 Didiler yoluñuzda ulu tag var
Olur bir günde geçmek ânı düşvâr (BN 274b) (BL 178a)
- 734 Tag ortasında vardur bir ulu hân
Gerek bir şeb olasız anda mihmân
- 735 Velî zâd u zevâda anda yokdur
Bu günler anda tûfan kar çokdur
- 736 Ya bunda oturuñ bizümle bir ay
Ya azuk çok getirüñ bu durur rây
- 737 Didüm yok bunda durmaklığa tâkat
Eger gidersevüz olur hamâkat

⁴⁸⁴ BN: Gührüz Tâgında Yüz Er Boyı Mikdârı Birden Kulavuz ve ‘Alî Beg -; BL: Kulavuz ve ‘Alî Beg Gührüz Tâgında Yüz Er Boyı Mikdârı Birden Kar Üstinden İrmaga Düşüp Kârbân Ol Gice Karânûsında Bî-râh ve Kî-Dermân Kaldukda Hak Te‘âlâ Za‘îfiyi Bunlara Sebeb-i Halâs İtdügüdür

- 738 Eyetdi yoldaşum gitmekdür evlâ
Görür ser her ne yazdı Hak Te'âlâ
- 739 Hemîn tedbîr budur kim kulavuz
Alavuz rehber olsun bize tâ rûz
- 740 Varur âdem kazâ geldükde karşı
Getürür çok ferah kişiye kaygu
- 741 Gelecek gussa için çekmegil gam
İrecek şenlek⁴⁸⁵ için olma hurrem
- 742 Ki dâyim her gamuñ soñı ferahdur
Ferah soñında nitekim terahdur
- 743 Didüm imdi yemin kesdükde atlar
Yola 'azm eyleyelüm gice biz er
- 744 Gerek ammâ kulavuz ola bî-kayd
Ki âña kayd biz kavme olur keyd
- 745 Çü atlar kesdi yem oldı süvârân
Sülûk ittük yola pes cümle yârân
- 746 Kulavuz didi Gührüz tağıdur bu
İtâ'at şâhâ itmez tâgîdür bu⁴⁸⁶

---

⁴⁸⁵ BN: BL: Şinlek

⁴⁸⁶ BN: (derkenar)

- 747 Kulavuzu katup öñine getti
Seyis hânesin âña virdi yetti
- 748 ‘İvaz ol gice kîbe itmek ister
Anuñçün rehber olup gitmek ister (BL 178b)
- 749 Eyitdüm kulavuz tenhâ gerekdür
Yüriyüp öñce bî-pervâ gerekdür
- 750 Giceyle kendüzin hıfz eylesün tek
Atuña hidmet emrinden elüñ çek
- 751 Sözüüm dutmadı düşdük ardına hep
O getdi biz dahı ardınca yap yap⁴⁸⁷
- 752 Şuñâ dek kim ırag idi sehergâh
Öñimce didi nâgeh bir kişi âh
- 753 Birisi dahı ardınca didi hây
Bakup gördüm tag eteginde bir çay
- 754 Çeküp atuñ ‘inânın gördüm_aga
Yüz_âdem boyu uçrumdan_aşaga⁴⁸⁸
- 755 Tekerlenmiş kar üstinden_at ile
Kamu esbâb-ı harb u âlet_ile
- 756 Su üzre üsküf ile çıkar iner
Gehî ayak batar suya gehî ser

---

⁴⁸⁷ Yâb yab şeklinde yazılmıştır (VSC). BN: BL: yâp yab

⁴⁸⁸ BL: aşaga kelimesinin altında “şerg” yazmaktadır (VSC).

- 757 Kulavuzuñ suda rûzı şeb olmış
Bunuñ hep râst işleri çep olmış
- 758 Talarlar geh suya çıkarlar her gâh
Bulara yok mu'în illâ ki Allâh
- 759 Aña varmaga yok hîç bir çâre
Ki tûlı var ola dört beş minâre
- 760 Bir_ayak bassam ilerüye ben de
Olar gibi giderdüm suya ben de
- 761 Hemîn tagdan yaña döndürdüm atum
Ki san virdi yeñiden Hak hayâtum
- 762 Didüm yârâna oluñ baña tâbi'
Oluñ sâmin degül sâdis ve râbi'
- 763 Hemîn ardumca geldi cümle yârân
Varup bir yire cem' olduk kalan cân (BL 179a)
- 764 Kulavuz getti yol yok karañu şeb
Ne çâre tag başında bize yâ Rab
- 765 Cihân-ı vâsi' olup teng zindan
Tarıgup kâmu olduk deng ü hayran

- (154b) 766 Gice târîk ü rehber yok hevâ serd
Yolında âb-ı tîre n'eylesün merd
- 767 Gam-ı mahbûsı kes zindânda açmaz
Kulavuzsuz hevâda bir kuş_ uçmaz
- 768 Kimesne kalmasun taglarda bî-râh
Olur nâdân kişi yollarda gümrâh⁴⁸⁹
- 769 Kamumuz bî-mecâl oldı sovukdan
Bakar bu hâle vahşîler⁴⁹⁰ kovukdan
- 770 Didüm biz böyle durmagıla olmaz
Dürişmez yolcu lâ-büd menzil_almaz
- 771 Didiler yol bilür bir kimsemüz yok
Karañu şeb öñümüz kar vü su çok⁴⁹¹
- 772 Hemîn senden olursa çâre olur
Ve illâ cümlemüz bu tagda ölü
- 773 Dolandum sag u sol u pîş ü pes ben
Yukaru aşaga gezdüm çü rûşen
- 774 Suyı geçmekden_ayruk hîç çâre
Bulımadum nihân ü âşikâre

---

⁴⁸⁹ BN: (derkenar)

⁴⁹⁰ BL: Her vahşî

⁴⁹¹ BL: Didiler yol bilür bir kimsemüz yok
Karañu şeb öñümüzde su kar çok

- 775 Ne deñlü eyledüm yârâna⁴⁹² ibrâm
Suyı kes giçmege itmedi ikdâm⁴⁹³
- 776 Didi pes anda olan kâmu yârân
Olur senden hakîmâ derde dermân
- 777 Zarûrî atı ben ırmaga sürdüm
Mehîb u tîre-rû bir âb gördüm
- 778 Ne bilinür geçit virür mi ol âb
Ne añlanur ki vardur suda girdâb⁴⁹⁴ (BL 179b)
- 779 Görinmez añaru yanı berüden
Degül zâhir su ka'rı karañudan
- 780 Kılup nâm-ı Hudâyı dilde rûşen
Suya girdüm at ile ol gice ben⁴⁹⁵
- 781 Üzengü çaldı at karnına geldi
Hücûm idüp veh(i)m 'aklumı aldı
- 782 Yine dönüp kenâra çıktum ol dem
Velî gayret vücûdum bastı muhkem (BN 275a)

---

⁴⁹² BL: Bunlara

⁴⁹³ BL: Suyu geçmege itmez kimse ikdâm

⁴⁹⁴ BL: Ne bilürem geçit virür mi ol âb
Ne añlaram ki vardur suda girdâb

⁴⁹⁵ BL: Kılup nâm-ı Hudâyı dilde rûşen
Suya at ile girdüm ol gice ben

- 783 Yine tekrâr girdüm suya fi'l-hâl
Yakîn ortasına vardum degül kâl
- 784 Yine döndüm gelüp çıktum kenâre
Yine cânuma gayret urdı yâre⁴⁹⁶
- 785 Üçüncide derûndan didüm Allâh
Hemin buldum o tîre âbda râh
- 786 Girüp geçtüm bu cânibden añaru
Su havfindan velî pür-gussa kâmu⁴⁹⁷
- 787 Biraz dâhı añâru vardum_ıy yâr
Tarîk-i ‘âma girdüm âhir-i kâr
- 788 Pes_anda gördüm ol miskin kulavuz
Kenâra çıkmış ammâ ser-te-ser buz
- 789 Kulavuz lerzede⁴⁹⁸ dem-beste hayrân
‘Ali Beg hod çü berg-i bîd lerzân
- 790 Bizüm semtümüze düşmiş kulavuz
‘Ali Beg kalmış ol cânibde pür-sûz
- 791 Bularuñ hiç birine gelmemiş mevt
Sahîh ikisi dâhı olmamış fevt
- 792 Heman-dem eyledüm ben şükr-i Yezdân
Kulavuza mu‘âvin oldum_ol an

---

⁴⁹⁶ BN: Beni pes gayret odı urdı nâre

⁴⁹⁷ BL: Kamû

⁴⁹⁸ BL: Oturur

- 793 Sudan yüki çıkarup ata urduk
Kamu esbâb yüklenince durduk⁴⁹⁹ (BL 180a)
- 794 Yine âba girüp yârâna rehber
Olup sudan geçirdüm kavmi yekser
- 795 Sebeb olup halâs-ı kavme bende
Kilimümi çıkardum sudan anda
- 796 N'olaydı togmayaydum diyü şîven
İderdi kulavuz aglayu çün zen
- 797 Elemden pür-gazâb gam-gin_olup ol
İlendi bahtına vü günine bol⁵⁰⁰
- 798 Gazab vakti sögen baht u günine
San ittür yanguda ürür ünine⁵⁰¹
- 799 Dahı havfı bu kim katl ide ol er
El_ayak toñdı korkar gide hem-ser
- 800 Didüm korkma ki bu iş bizde⁵⁰² olmaz
Ecelsüz dünyede bir âdem_ölmez

---

⁴⁹⁹ BL: Sudan yüki çıkarup ata urduk
Kamû esbâbı yükledince durduk

⁵⁰⁰ BL: -

⁵⁰¹ BL: -

⁵⁰² BL: Bizden

- 801 Yazalmışda⁵⁰³ yuyulmuş yokdur aslâ
Ecelden öñdin ölmüş yok kat‘â
- 802 Pes_ol yoldaşı hoş râha getürdüm
Şefâ‘at sözlerin âña yitürdüm
- 803 Bağışladı kamu cürmin vü suçın
Bilür mahlûkuñ Allâh daşın_ için⁵⁰⁴
- 804 Çü başdan başa ıslaksın ziyâde
Atâ binme didüm yüri piyâde⁵⁰⁵
- 805 Sözüm dutdı vü gitdük⁵⁰⁶ cümle yârân
Yürüdük subha dek ol şeb şitâbân
- 806 Çü bakdı gözlerüm şemsüñ kaşına
Güneş togdı vü irdük tag başına
- 807 Biraz dâhı yürüyüp hâna irdük
Bürimiş kar etrâfını gördük
- 808 Varup altından ins ü cân geçmez
Hem üstinden kanatlu kuş uçmaz
- 809 Yanında ne ‘imâret var ne bir kend
Anı dâhı geçüp gitdük Hudâvend

---

⁵⁰³ BN: Yazılmışda, BL: -

⁵⁰⁴ BL: Bilür Hak kâinâtuñ dâşın için

⁵⁰⁵ BL: -

⁵⁰⁶ BL: Getdük

- 810 Düşe kalka yürüdük tâgı indük
Çü alçak yire geldük hep sevindük
- 811 Tagatma hâtıruñ ‘akluñı divşür
Ki ululuk bir Allâha yaraşur (BL 180b)
- 812 Başuñ kaldurma taglar gibi göge
Çü sahrâ alçak_ol il tâ kim_oña
- 813 Ser-efrâz oldugıçün ‘alemvâr
Degül başından eksük taglaruñ kar
- 814 Başın gökde dutup⁵⁰⁷ oldugıçün serd
İrer taglar başına âfet-i berd
- 815 Dahı alçak yire indükçe insâf
Zemîn bî-berf oldu vü hevâ sâf
- (155a) 816 Olup pes hâne-i dihkâna mihmân
Şedâyidden kamu kurtuldu yârân
- 817 Kamuya oldu ol gün rûz-ı pîrûz
Terin huşk itdi âhir germî-i rûz
- 818 Bu alçakda görüp rûz-ı bülendi
Müsâfirler pes ol gün tâzelendi

---

⁵⁰⁷ BL: Göge ser dutup

- 819 Hemîn ol günde pes bu ‘abd-i hâmid
Dimâgına irişdi bûy-ı Âmid
- 820 İkinci günde şehr-i Âmide kim
Var ise cümle irdük sag u sâlim
- 821 Bi-hamdillâh cemâlûñ gördüm_ıy dost
Bu ten sen cânsuzdur bir kurı post
- 822 Cemâlûñ tâze güldür hurrem olsun
Güler yüzûñ şen olsun bî-gam olsun
- 823 Güneşdür yüzûñ alnuñ dâhı bir gün
Benüm mâhum günûñ günden yeg olsun
- 824 Hemîşe ‘izz ü rif‘atde olasin
Safâ vü ‘ıyş ü vüs‘atde olasin⁵⁰⁸
- 825 Virüp tâbiş serûñde tâc-ı devlet
Hemîşe pîşeñüz olsun ‘adâlet⁵⁰⁹
- 826 Per-i devlet hümâsı sâye salsun
Sa‘âdet üstüñe pîrâye salsun⁵¹⁰
- 827 Hemîşe devletûñ pâyende olsun
Kapuñda düşmenûñ efgende olsun

⁵⁰⁸ BL: Hemîşe ‘izz ü rif‘atde olasin
Hümâveş evc-i devletde olasin

⁵⁰⁹ BN: Virüp tâbiş serûñde tâc-ı devlet
Hemîşe ‘âdetûñ olsun ‘adâlet BL:-

⁵¹⁰ BL: Saña devlet hümâsı sâye salsun
Serâyûnda ferah pîrâye salsun

- 828 Hemîşe müstedâm u kâmurân ol
Karîn-i mesned-i sâhib-kırân ol
- 829 Nazar her an kılsun saña sultân
Süleymân hân bin Sultân Selîm hân⁵¹¹
- 830 Ola tedbîr ü fikrûñ râst her gâh
Mu'în u yardımcıñuz olsun Allâh

**Hâtırın Tesellî İdüp Mevlânâ Za'îfiye Hâne İhzârından Soñra Muhammed Paşa
Tahsîl-i 'İlmde Ve 'Adl Ve İnsâfda Olduğın Beyân İder⁵¹²**

- 831 Çü kıldım sergüzeştüm ben hikâyet
Ta'accüb hem terahhum kıldı gâyet⁵¹³ (BN 275b)
- 832 Didi bize gelen ahvâli rûşen
Diledüm kim diyeyidüm saña ben⁵¹⁴
- 833 Karakan taglarınuñ şiddetini
Tokuz ölüm suyınuñ hiddetini
- 834 Velî bu kıssayı kim_eyledüñ sen
Hicâb ittüm dimege kıssamı ben

⁵¹¹ BL: Nazar kılsun hemîşe saña sultân

Süleymân Hân bin Sultân Selîm Hân; BL: + (Sultân Süleymân) (derkenar)

⁵¹² BL: Hazret-i Muhammed Paşa Za'îfiye Hâne İhzâr u Tesellî-i Hâtır İdüp Tahsîli-i 'İlm ü 'Adlde Okıduğudur

⁵¹³ BL: Çü kıldım sergüzeştüm ben hikâyet

Esirgedi ta'accüb itdi gâyet

⁵¹⁴ BL: Eyitdi bize gelen hâli hoş ben

Dilerdüm kim diyeydüm saña rûşen; BL: + (Kara kan tagları) (derkenar)

- 835 Belâya gerçi olmıssız ‘aceb tuş
Çü geçdi görmemiş gibisiz_ıy hoş⁵¹⁵
- 836 ‘Üsürde dâyim olmaz kim ola ‘abd
Yüsürler ola ‘üsrüñ soñı⁵¹⁶ min-ba‘d
- 837 Belâ çekilmeyince yinemez bal
Elem çekilmese girmez ele mâl
- 838 Cihanda gerçi çekdüñ çok zahmet
Velî nokta olup hakk ola rahmet⁵¹⁷
- 839 Soyınup varuñ oluñ evde râhat
Kadı yorgunsız eyleñ istirâhat
- 840 Olunmışdur sizüñçün hâne ihzâr
Havâyic hep müretteb cümle tekrâr
- 841 Hemîn tapu idüp kıldum zemîn-bûs
Ferahdan eyledüm cevlân çü tâvûs⁵¹⁸ (BL 181b)
- 842 Varup ol hâneye girdüm ferâhnâk
Oturdum devletinde bî-gam u bâk
- 843 Seferden kim var idi tende süstî
Gidüp cismümde buldum ten-dürüstî

⁵¹⁵ BL: + (Tokuz Ölüm Suyı) (derkenar)

⁵¹⁶ BN: BL: ‘Üsrüñüze

⁵¹⁷ BN: Cihânda gerçi çekdüñ çok zahmet
Olur bir noktanuñ hakkıyla rahmet

⁵¹⁸ BL: Ferahdan eyleyüp cevlân çü tâvûs
İdüp tâpû hemîn kıldum zemîn-bûs

- 844 Pes_ oldum aña nahv u fik(1)h-âmûz
Görüp in‘âm u ihsânın şeb u rûz⁵¹⁹

**Sıfat-ı Bahâr Ve Hazret-i Hünkârı İsteyü Muhammed Paşa Âmidden Tebrîze
Gitdi⁵²⁰**

- 845 Biraz günden bahâr eyyâmı irdi
Güneş ya‘nî hamel burcına girdi
- 846 Tolup âvâ-yı murgânile her bâg
Çü savt-ı erganûn pür-deşt ü her dag⁵²¹
- 847 Sadâ-yı vahş ü tayr âdemden iy pâk
Virür yangu zemîn çün tâs-ı eflâk⁵²²
- 848 Sadâ yangulanur hoş bâglarda⁵²³
Felekler kubbesiveş taglarda
- 849 Açıldı baglu gamgîn dil şen oldı
Zemînüñ her yeri bir gülşen oldı
- 850 Ne balçık var ne toz yollarda şebnem
Gice sakkâ olup virdi yire nem

⁵¹⁹ BL: Pes_ oldum aña fikhü vü nahv-âmûz
Görüp in‘âm u ihsânın şeb u rûz

⁵²⁰ BN: Gitdigüdüdür BL: Sıfat-ı Bahâr ve Hazret-i Hünkârı İsteyü Muhammed Paşa Âmid Şehrinden
Tebrîze Gitdigüniñ Beyânıdır

⁵²¹ BN: Tolup âvâ-yı murgânile her bâg
Çü savt-ı erganûn her deşt vü her dâg BL : tâg

⁵²² BN: Yangulanur zemîn çün tâs-ı eflâk

⁵²³ BN: Virür bang ü sadâ bâglarda, BL: Virür yangu sadâlar bâglarda

- 851 Hevâ hoş mu‘tedil yârân muvâfik
Sefer bu demler itse kişi lâyük
- 852 Hudâdan dileyüp ‘avn ü ‘inâyet
Sefer ‘azmine paşa kıldı niyyet
- 853 Müsellah on yedi biñ cengî âdem
Hemîn cem‘ itdi paşa-yı mükerrerem
- 854 Kamu Kürd âdemîsiydi bu merdân
Bahâdur her birisiydi bir aslan⁵²⁴
- 855 Çü Bagdâdı alup devletlü hünkâr
Ol ilde kışlamışdı ol cihândâr (BL 182a)
- 856 Kaçup gitmiş idi Tahmâsb andan
Koyup milkini havf itmişdi cândan
- 857 Haber Tahmâsb âlur pâdişehden
Ki Bagdâd illerini kıldı mesken⁵²⁵
- 858 Gelür Tebrîze pes ol leşkeriyle
Kamu yat u yarag u çâkeriyle
- 859 Bu yañadan Muhammed Şîr paşa
Yüridi tag belekler aşa aşa

⁵²⁴ BN: Kamu Kürd âdemîsiydi bu merdân
Bahâdurlardı herbiri bir aslan

BL: Kamu Kürd âdemîsiydi bu merdân
Bahâdur herbiri sankim bir aslan

⁵²⁵ BL: +(Tahmâsb) (derkenar)

- 860 Diyâr-ı Bek(i)r_ ‘askeriyle çün sîl
Düşüp yollara gitdi mîl-der-mîl
- 861 Didiler kış idi taglardı pür-berf
Kamu yollarda gâyet berf idi jerf
- 862 Haber hîç bilmedi hünkârdan kes
Ne yire ‘azm ider bilinmedi pes
- 863 ‘Azem⁵²⁶ Tebrîze itmek siz nedendür
Kazalbaş anda bî-had encümendür
- (155b) 864 Duruşmak anlaruñla bize olmaz
Revâ pes anda varmak size olmaz
- 865 Didi paşa-yı ekrem leşkere pes
Sözüm diñleñ kamuñuz eylemeñ ses
- 866 Benem perverde-i sultân Süleymân
Kulıyam ben hudâvendümdür ol hân
- 867 Efendi aramak kulın hatâdur
Kul efendisin istemek revâdur
- 868 Kızılbaşdur çü oklanmış şikârı
Şikârını komaz sayyâd-ı Bârî

---

⁵²⁶ Azim (VSC).

- 869 Meger kim gire delükden delüğe
Ki kurtulup vara bir gölgelüğe
- 870 Bu aslanuñ geyik nîm hordesidür⁵²⁷
Zebûnidur çü dilkü yâ nesidür (BL 182b)
- 871 Hem olurısa sizden bize yâver
Çevirmezüz yüz andan biz mukarrer⁵²⁸
- 872 Didiler biz şikeste-hâtıruz hep
Anı gördükde kâmumuz dutar teb⁵²⁹
- 873 Ki ba'zımız anuñla dutdı pençe
Yedi işkence vü zarbın toyınca⁵³⁰
- 874 Şu kim bizden anuñ zarbın yimişdür
O kendü sâ'id ü kolın sımışdur
- 875 Velî siz olgeldiñüz çü gâlib
Revâ hünkârla olmak âña tâlib
- 876 Didi paşa bizüz lâ-büd talebkâr
Ele girince tâ devletlü hünkâr
- 877 Kazalbaş dâhı gelürse be-her-hâl
Degül idbâr bizden odur ikbâl⁵³¹

⁵²⁷ BL: Bu şîrûñ ol geyik nîm hordesidür

Zebûnidur bu dîlgü yâ nesidür

⁵²⁸ BL: Hem olurısa sizden bize yâver

Çevirmezüz biz andan yüz mukarrer

⁵²⁹ BN: Anı gördükte dutar kamûmuz teb

⁵³⁰ BL: Ki ba'zumuz anuñla dutdı pençe

Yedi işkencesin zarbın doyınca

⁵³¹ BL: + (Derzin tâgları) (derkenar)

- 878 Dutup pes şehri Tebrîze hemîn yol
Yüridi leşker-i enbûh ile ol
- 880 İrişdük yolda Erzin⁵³² tâglarına
Pes_andan Bitlise vü bâglarına
- 881 Geçüp Ahlâtı Sütey gölini hoş
Pes irdük Ercişe iy sâhib-i hûş (BN 276a)
- 882 Varup zâviye-i Molla Hasanda
Kızılbaş söylenürdi her sühanda
- 883 Revân dil almaga gönderdi âdem⁵³³
Kamuya istimâlet virdi muhkem
- 884 Geçüp Salmâs üstinden bu leşker
İrişdiler⁵³⁴ Rûm ovasına yekser⁵³⁵
- 885 Pes irüp bir gice ‘avn-i Hudâyî
Ulak paşa derinde kodı pâyı
- 886 Ki irsâl eylemiş paşaya hünkâr
Çü sultândan⁵³⁶ bizi kıldı haberdâr (BL 183a)

---

⁵³² BL: Derzin

⁵³³ BL: Dil almaga hemîn gönderdi âdem

⁵³⁴ BN: İrişdi

⁵³⁵ BL: + Salmâs (derkenar)

⁵³⁶ BL: Hünkârdan

- 887 Çalındı kûs u zîc ü tabl u surnâ
Nekâre vü nefir eyledi âvâ⁵³⁷
- 888 Ki geldi Mer‘akaya şeh Süleymân
Budur hünkârdan paşaya fermân
- 889 Ki leşkerle gele tag cânibinden
Vusûl ide bize ber-vech-i ahsen
- 890 Dil almaga varan gelüp didi hem
Kızılbaş kaçdı Tebrîzde yok âdem
- 891 Haber çün leşker içre oldı ifşâ
Hemânâ ‘azm-i Tebrîz itdi paşa
- 892 Varup Tebrîze irdi kamu⁵³⁸ leşker
Ne bir ‘avrat varıdı anda ne er
- 893 Yasanmış bir güzel şeh-i mu‘azzam
Kamu dükkân ü ev hâlî yok_âdem
- 894 Geçüp gitdük varup bir taga yetdük
O tag ardında hünkârı işitdük

Muhammed Paşa Diyârbekir Leşkeriyle Sultân Süleymân Hânuñ ‘Askerine Kavuşdı⁵³⁹

- 895 Güneş çıkdı çü gülgûnî tutukdan
Seher kaldurdı zerrîn ser ufukdan

⁵³⁷ BL: Âvâ kelimesi iki kez yazılmış ancak ikincisinin üstü çizilmiştir (VSC).

⁵³⁸ BL: Kamu

⁵³⁹ BN: ‘Asker-i Muzafferine Kavuşdı, BL: ‘Asker-i Muzafferine Kavuşdığım Beyân İder

- 896 Hemîn emr eyledi ol sâhib-i rây
Çekeldi anda saf bağlandı âlây⁵⁴⁰
- 897 Kamu begler durup yollu⁵⁴¹ yolınca
Yüridi sag u sol kollu kolınca
- 898 Çü yek-dildi bular gönülleri sâf
‘Aceb âlây bağladılar _insâf
- 899 Çekeldiler bular düpdüz ber-â-ber
Degül bir er mukaddem yâ mu’ahhar
- 900 Hep atlar koşa koşa pâ-y-tâ-ser
Ber-â-ber öñler vü kıçlar ber-â-ber (BL 183b)
- 901 Çekelmişdi yüce tûlânî bir dag
Bu taga çıkdılar leşker sol u sag
- 902 Varup leşker bu taguñ kullesine
Çıkup gösterdi kâmu kellesine
- 903 Öte yanında⁵⁴² var bir hûb sahrâ
Ki mâl-â-mâl leşkerdi çü deryâ⁵⁴³

⁵⁴⁰ BN: Hemîn emr eyledi ol sâhib-i rây
Çekildi saflar vü bağlandı âlây

⁵⁴¹ BN: Yollar

⁵⁴² BN: Añarusında

⁵⁴³ BL: Öte yanında var bir hûb sahrâ
Ki mâl a mâl leşker sanki deryâ

- 904 Otag u haymeler hargâh ü büngâh
Felek-mânend içinde tâk-1 dergâh
- 905 Felek⁵⁴⁴ burcında bir eyvân-1 ‘âlî
Anuñ içinde bir dîvân-1 ‘âlî
- 906 Kurulmuş bir yüce çetr-i hümâyûn
K’anuñ yanındadır bir kubbe gerdûn
- 907 Ki oldur çetr-i şâh-1 rub‘-1 meskûn
Süleymân hân Sultân-1 hümâyûn
- 908 Ne ânuñ vüs‘at-i tâkına had var
Ne a‘dâd-1 sipâha hadd ü ‘add var
- 909 Yasanmış haymeler fersah-be-fersah
Döşenmiş san münakkaş nice biñ nah
- 910 Bu leşker anlara ânlar⁵⁴⁵ buña hem
Karaşdı san bir oldu iki ‘âlem

Muhammed Paşa Mevlânâ⁵⁴⁶ Za‘îfiye Kâzî‘askerden Seferde Mansıb Minnet İtdi⁵⁴⁷

- 911 Meger paşa-yı ‘âlî-şân hümâyûn
Efendiye dimiş lutf ile bir gün
- 912 Menâsıbdan ne kim var pây gehler
Kamusı padişâhuñdur mukarrer

⁵⁴⁴ BL: Şeref

⁵⁴⁵ BL: Bunlar

⁵⁴⁶ BL: -

⁵⁴⁷ BN: İtdigüdür BL: İtdügin Beyân İder

- (156a) 913 Hemîn bir vâsıdadur siz eger biz
Aradadur bahâne biz eger siz
- 914 Mesâkinçün durur hod mâl-ı evkâf
Degül muhtâc mâl-ı vakfa eşrâf (BL 184a)
- 915 Degüldür ‘il(i)m ehli bûriyâ-bâf
Ki dokıyup sata eyle ura lâf
- 916 Olupdur ehl-i ‘ilm için medâris
Ki ta‘lîm ide vü ola müderris
- 917 Var üstâdum benüm ‘ilm ile mevsûf⁵⁴⁸
Degül mechûl vardur nâmı ma‘rûf
- 918 Kemâlât u fezâyil birle zîver
Bulup bu vasfiladur zâtı cevher⁵⁴⁹
- 919 Diyânet sâhibidür ehl-i takvâ
Sıd(ı)kdur bu degül kizb üzre da‘vâ
- 920 Şedâyid çekdi çok işbu seferde
Komaduk biz k’ola râhat hazerde

⁵⁴⁸ BL: Benüm var bir h’ocam ‘ilmiyle mevsûf
Degül mechûl vardur nâmı ma‘rûf

⁵⁴⁹ BL: Kemâlât u fezâyil birle zîver
Bulup vasfile zâtdur çü cevher

- 921 Sizüñ ma'lûmuñuzdur ânı tavsîf
Ne hâcet eylemek biz size ta'rîf
- 922 Yedi yıl size olmışdur mülâzım
Biz ânı size vasf itmek ne lâzım
- 923 Tamâm olmamış iken dâhı müddet
Anı 'azl eyledüñ ya'nî meveddet
- 924 Didüñ aña ki ez'âf-ı muzâ'af
Terakkîde kılalum vüs'umuz sarf
- 925 Biz andan müstefid olduk nihâyet
Kıluñ pes hâtırumuzçün 'inâyet
- 926 Fak(1)r dertlüsidür dermân eyleñ
Aña bir medrese ihsân eyleñ
- 927 Bize ta'lîm ider pes size her-çend
Mülâzım hidmetin itmez Hudâvend⁵⁵⁰
- 928 Bizüm hâtırumuzçün 'afv eyleñ
Sumât-ı mansıb üzre ânı toylañ⁵⁵¹
- 929 Dimiş vardur itâ'at bizde emre
Ki efserdür sözüñüz başım üzre (BN 276b) (BL 184b)

⁵⁵⁰ BL: Bize ta'lîm ider pes size her-çend
Mülâzemet idemez iy Hudâvend

⁵⁵¹ BL: Bizüm hâtırumuzçün 'afv eyleñ
Menâsıb-ı hûnî ile anı döyleñ

- 930 Velî h'ocañ gelüp bize buluşsun⁵⁵²
Hüzünde olmasun göñli şen olsun⁵⁵³
- 931 Efendinüñ çü vardum çâderine
Döşemiş kaftânın mak'ad yerine
- 932 Olup galtân-ı gerd ü hâk bende
Oturdum kazî'askerün öñinde
- 933 Didi sen bir kemâl ehli cüvânsın
Şi'(i)r fenninde dâhı pehlevânsın
- 934 Saña medrese virmek baña lâzım
Bu söz vâki'dür ol bu söze⁵⁵⁴ câzim
- 935 Velî ne vakt-i tedrîs-i kazâdur⁵⁵⁵
Bu eyyâm âdeme mansıb belâdur
- 936 Sefer âlâmı yollar pür-şedâyid
Licâma varmaz oldı dest ü sâ'id
- 937 Kimüñ yirin virelüm bunda saña
Revâ olmaz sebebsüz 'azl-i mollâ

⁵⁵² BL: Velî hâce gelüp bize buluşsun
Hüzünde olmasun göñli şen olsun

⁵⁵³ BN: Velî h'ocañ gelüp bize buluşsun
Dili mahzûn olmasun şen olsun

⁵⁵⁴ BL: Kavle

⁵⁵⁵ BL: Velî ne vakt-i tedrîs ü kazâdur
Bu eyyâm âdeme mansıb belâdur

- 938 Velî Rûma varâlum inşâ'allâh
Virelüm anda saña mansıb u câh
- 939 Çü gördüm çâdırı tek gökli pür-gerd
Ki söyler sûret-i Hakda sühan serd
- 940 'Özi mansıbda eyler böyle şekvâ
'Azalde olan âdem n'eylesün yâ
- 941 Serîr-i devlet üstinde olan şâh
Degül galtân-ı hâk olandan_âgâh
- 942 Şu kimse kim tena'umdur aña iş
Ne bilsün ol nicedür hâl-i dervîş⁵⁵⁶
- 943 Şu kim tok ola vü olmaya muhtâc
Ne bilsün gûşede ne gam çeker ac⁵⁵⁷
- 944 Dil-i ma'zülde âlâm u gam çok
Efendide velî pervâ-yı kes yok⁵⁵⁸ (BL 185a)
- 945 Bize mansıb seferde idi maksûd
Dirîg olmadı ol ma'dûm mevcûd
- 946 Çü zâyî' itdi söz sâhib-sa'âdet
Yeñilendi yine ol eski 'âdet⁵⁵⁹

⁵⁵⁶ BN: Şu kimse kim tena'umdur aña iş
Nedür bilmem gam u teşvîş-i dervîş

⁵⁵⁷ BL: Şu kim tok ola vü olmaya muhtâc
Ne gam çeker ne bilsün gûşede aç

⁵⁵⁸ BL: + Dil-i ma'zülde (derkenar)

⁵⁵⁹ BL: Sözin yitürdi çün sâhib-sa'âdet
Yeñilendi yine pes eski 'âdet

- 947 Dil-i mecrûha irdi tâze yâre
Pes oldı tîg-i gamdan pâre pâre
- 948 Yürek olmışdı gamdan pîç-der-pîç
Velî kimseye izhâr itmedüm hîç
- 949 Erir yagum yanar dil sûretim şen
Benem ma'nîde gûyâ şem'-i rûşen
- 950 Varup⁵⁶⁰ paşaya irdüm şâd u mesrûr
Şu cürm ehli gibi kim ola magfûr
- 951 Didüm didi çü Rûma vara sultân
Kılayın anda saña mansıb_ihsân⁵⁶¹
- 952 Biraz aña da geldi kesr-i hâtır
Derûnîydi degüldi kesr-i zâhir⁵⁶²
- 953 Hüner hâtır⁵⁶³ ri'âyet eylemekdür
Göñül alup 'inâyet eylemekdür
- 954 Geçenden geç gam-ı ferdâyı çekme
Bu gün 'arz-ı dile gam tohmın ekme

---

⁵⁶⁰ BL: Hemîn

⁵⁶¹ BN: Didüm didi çü Rûma vara sultân
Saña anda ideyin mansıb_ihsân

BL: Didüm didi çü Rûma vara sultân
Kılayın anda mansıb saña_ihsân

⁵⁶² BL: Biraz paşaya geldi kesr-i hâtır
Derûnîydi degüldi ol kesr-i zâhir

⁵⁶³ BL: Hâtra

955 Gelür her ne ise çün başda yazu
Bu gün yaren⁵⁶⁴ için sen⁵⁶⁵ çekme kaygu

956 Oluban gark bahr-i hürmetinde
Pes_ oldum yine paşa hizmetinde

**Hazret-i Hünkâr Muhammed Paşayı Tebrîze Gönderüp Kendü Tahmâsb Ardınca
Isfahân Cânibine Gitmişdi Kış Yakın Olmagın Añlayup Yine Tebrîze Gelüp Pes⁵⁶⁶
Yine Diyâr-ı Rûma Teveccüh İtdiler⁵⁶⁷**

957 Çün hünkârûñ yedi zarbın Kızılbaş
Pes açdı Isfahân yolına ol⁵⁶⁸ baş (BL 185b)

958 ‘Acem şâhıydı oklanmış şikârı
Peyine düşdi Rûmuñ şehriyârı

959 Muhammed Şîr Paşaya pes_ol dem
Kılup fermân sultân-ı mu‘azzam

960 Virüp devletle çok çok istimâlet
Didi Tebrîze var eyle ‘adâlet

(156b) 961 Ele girürse ger tîrüm şikârı
Halâs idem fesâdından diyârı

⁵⁶⁴ BN: BL: yarın

⁵⁶⁵ BL: Pes

⁵⁶⁶ BN: Yine

⁵⁶⁷ BL: Eylediler

⁵⁶⁸ BL: Râhına bil

- 962 Didi pes⁵⁶⁹ cânib-i Tercâna getdi
Dönüp paşa dahı Tebrîze yetdi⁵⁷⁰
- 963 ‘Adâlet gördi paşadan vilâyet
Gelüp⁵⁷¹ cem‘ oldı Tebrîze ra‘iyyet
- 964 Oturdı şehr-i Tebrîz içre kırk gün
Görülüp şer‘ icrâ oldı kânun
- 965 Çü kış yaklaştı düşmen hod girîzân
Yine Tebrîze geldi şeh Süleymân
- 966 Çü Tebrîz âdemiydi halk-ı bâtl
Degülđi ba‘zı hîç ıslâha kâbil
- 967 Diledi yaka Tebrîzi vü yıka
Harâb ide vü andan Rûma çıka
- 968 Şefâ‘at itdiler ashâb-ı sultân
Anuñçün olmadı Tebrîz vîrân⁵⁷²
- 969 Çü bâtl mezhebin sultân gördi
Revân Tebrîz halkın Rûma sürdi⁵⁷³

---

⁵⁶⁹ BL: Vü

⁵⁷⁰ BN: Didi pes cânib-i Tercâna getdi
Gelüp paşa dahı Tebrîz’e yetdi

⁵⁷¹ BL: Hemîn

⁵⁷² BL: Şefâ‘at itdi çün ashâb-ı sultân
Pes olunmadı Tebrîz şehri vîrân

⁵⁷³ BL: Çü bâtl mezhebin sultân gördi
Hemîn Tebrîz halkın Rûma sürdi

970 Hemîn ‘azm itdi Rûma şeh Süleymân⁵⁷⁴
Bilesince pelengân bebr ü şîrân

971 Pes irdi Âmide bu cümle leşker
Kamu şâdân mansûr u muzaffer

**Za‘îfî Bîmâr Olduğı Sebebden Diyâr-ı Rûma Gitmedi Muhammed Paşa Aña Şehri-
Âmidde Ziyâiyye Nâm Medreseyi Yevmî Otuz Akça ile Alıvirdi⁵⁷⁵(BL 186a)**

972 Çü gitmek kasdın itdüm Rûma ben de
Kazâ bîmârî hâsıl kıldı tende

973 Yatup sâhib-firâş oldum ben anda
Var idi mevt havfı cism ü cânda

974 İki ay geçdi pes Hak virdi sıhhat
Olup cân ü beden sag oldı râhat

975 Var idi anda bir medrese ma‘mûr
Ziyâ’iyyeydi nâmı ilde meşhûr

976 Otuz akça anuñ yevmiyyesiydi
Bu vech üzre idi defterde kaydı⁵⁷⁶ (BN 277a)

977 O medreseyi sultân⁵⁷⁷ hazretinden
Baña paşa alıvirmişdi rûşen

⁵⁷⁴ BL: Revân-ı ‘azm itdi Rûma şeh Süleymân
Bilesince pelengân bebr ü şîrân

⁵⁷⁵ BN: + Mevlânâ BL: Za‘îfî Hoş Olmaduğı Ecilden Âmidde Kalub Ziyâiyye Medresesin Muhammed
Paşa Yevmî Otuz Akça ile Alıvirdi.

⁵⁷⁶ BN: BL: Otuz akça anuñ yevmiyyesiydi
Bu vech üzre imiş defterde kaydı

⁵⁷⁷ BL: Hünkâr

- 978 Ol esnâda anı sultân-ı 'âdil
Anatoliya paşa eyledi bil
- 979 Pes oldı baña lâzım bile gitmek
Kazâ emri neyise âni itmek

Muhammed Paşa Anadolu Beglerbegisi Olup Za'îfî Kütâhîyyeye Bile Geldi⁵⁷⁸

- 980 Anatoliya beglerbegi oldı
Güneş nûrı gibi il 'adl toldı⁵⁷⁹
- 981 Velî Âmidden ayruldugumuz gün
Olup bîmâr oldum ben diger-gûn
- 982 Kütâhîyyeye dek mahmûm oldum
Yanup teb âteşine mûm oldum
- 983 Baña envâ'-ı hummiyyât ulaşup
Tenüm⁵⁸⁰ milkine virmişlerdi âşûb
- 984 Marîz ol hadde olmışdum ki hattâ
Göregelmişdi ben bîmârı paşa⁵⁸¹

⁵⁷⁸ BL: Hazret-i Muhammed Paşa Anadolu Beylerbeyisi Olup Za'îfî Kütâhîyyeye Bile Geldi

⁵⁷⁹ BL: Doldı

⁵⁸⁰ BN: Bu ten

BL: Yine envâ'-ı hamîyyât ulaşup
Tenüm milkine virmişlerdi âşûb

⁵⁸¹ BL: Marîz olmuş idüm şol deñlü hattâ
Keremden göregeldi beni Paşa

- 985 Baña çok nef'i tokundı ko gitsün
Dilerem kim aña Hak rahmet_itsün (BL 186b)
- 986 Hudâya şükr ü hamd olsun ki Mevlâ
Hakîre virdi sıhhat Hak Te'âlâ
- 987 Okudı sûre-i Mülkden Kur'ân⁵⁸²
Didüm tefsîrini tâ hatm-i Furkân⁵⁸³
- 988 Tevârîh ü kasas Bostân-ı Sâ'dî
Kamudan gördi⁵⁸⁴ ol cân ili 'abdi
- 989 Gice tahsîl ü gündüzde 'adâlet
İdüp gelmezdi rûz u şeb batâlet⁵⁸⁵
- 990 Tarîk-i Hak ola dâyim aña yol
Ki fakr ehlin sever hem 'âlimi ol⁵⁸⁶
- 991 Kişi gördüğünü söyler cihânda
Ben aından gördüm_eylük her zamânda

Muhammed Paşa Rûm İli Beglerbegisi Olup Za'îfi İstanbulla Bile Geldi⁵⁸⁷

- 992 Gelüp pes müjdeye bir 'abd-i dergâh
Didi paşaya kim size şehenşâh⁵⁸⁸

⁵⁸² Vezin kusurlu olup bir hece eklendiğinde tamamlanmaktadır (VSC).

⁵⁸³ BL: Pes ol tefsîrden tâ hatm-i Furkân
Okıdı sûre-i mülkden Kur'ân

⁵⁸⁴ BL: Kamû görmüşidi

⁵⁸⁵ BL: Gice tahsilde gündüz 'adâlet
Aña gelmezdi rûz u şeb batâlet

⁵⁸⁶ BL: Sever fakr ehlin ü 'âlimleri ol
Tarîk-i hak ola dâyim aña yol

⁵⁸⁷ BL: Muhammed Paşa Rûm İli Beglerbegisi Olup Za'îfi İle Girdügin Beyân İder

⁵⁸⁸ BN: Şehin-şâh

- 993 Virüp Rûm ili beglerbegiligin
Kılur hünkâr da'vet gözün_aydın
- 994 'Aceb cem'iyyeti vardur sipâhuñ
Gazâya 'azmi vardur pâdişâhuñ
- 995 Bir an durmañ irişün tîz bu ay
Ki komışdur rikâba pâdişeh pây⁵⁸⁹
- 996 Pes ol muştucıya paşa-yı ekrem
Tamâm ikrâm idüp kıldı mükerrem
- 997 Tavîle vü kıtâr⁵⁹⁰ esb üstür_ester
Virüp geyürdi hil'atler mücevher
- 998 Hem_âña virdi ol niçe⁵⁹¹ biñ_altun
Defîne buldı san yâ mâl-ı Kârûn
- 999 Pes_andan 'azm kıldı âsitâne
Sitanbul yolına oldı revâne (BL 187a)
- 1000 Kodı şeh ayagında bâş çün ol
Dahı 'izzetlü oldı dâhı makbûl

⁵⁸⁹ BL: Becidd irişmek ardınca oluñ hâ
Ki komışdur rikâba pâdişeh pâ

⁵⁹⁰ BN: BL: Katâr

⁵⁹¹ BN: Kaç

- 1001 Mükerrermdi dahı ikrâm buldı
Be-nâm idi ziyâde nâm buldı⁵⁹²

Mansıb u Câh Za‘îfiye⁵⁹³ İgen El Virmedigi İçin Ticâreti Ma‘âşına Sebeb Kılmak İstedi⁵⁹⁴

- 1002 ‘Acem iklîmine gitdükde ben de
Otuz biñ akça komış idüm_evde⁵⁹⁵
- 1003 Yola harclak dâhı yidi biñ ben
Götürdüm kamu mîrâs-ı pederden⁵⁹⁶
- 1004 Vekîl itmiş idüm Mollâ Sinânı
Didüm işlet helâlinden sen ânı
- 1005 Hemîşe bayıla kıl sâtu bâzâr
Fakîr ü düşmiş ile eyleme kâr
- 1006 Tama‘la mâla uzatma elüñ çek
Yalancı olma ol her sözde gerçek⁵⁹⁷
- 1007 Tama‘ âdem yüzine getirür kir
Tama‘dan tu‘me-i şimşîr olur şîr
- 1008 Tama‘ bünyânın_uran oldı magbûn
Tama‘ kapusın açan_oldı Kârûn

⁵⁹² BL: -

⁵⁹³ BN: + Mollâ

⁵⁹⁴ BN: BL: İstedigün Beyân İder

⁵⁹⁵ BL: Kodum evde ben de

⁵⁹⁶ BL: -

⁵⁹⁷ BL: + (Zemm-i tama‘) (derkenar)

- (157a) 1009 Tama‘ şîriyle sakın olma yoldaş⁵⁹⁸
Ki senden alısdur ‘âkıbet baş
- 1010 Kodum akçayı sayup anda çin çin
Götürdüm yolda harc için yedi bin
- 1011 Pederden baña mîrâs idi bu mâl
Helâl emvâlden kılmışdı ikbâl
- 1012 Gelüp paşayla gittüm yola çün
O dâhı virdi nice akça altun
- 1013 Sefer ehlinüñ_ olur harcı vâfir
Husûsâ haste ola bir müsâfir⁵⁹⁹
- 1014 Sefer eyleme zinhâr akçasuz sen
Tiken çıplak tabânuñ yer çü sûzen⁶⁰⁰
- 1015 Kimi harc oldu vü kimisi mahzûn
Varıdı kîsede birkaç yüz altun (BL 187b)
- 1016 Çü gördüm virmedi el mansıb u câh
Çeker tûl-i emel bu ‘ömr-i kûtâh⁶⁰¹

⁵⁹⁸ BL: Sakın şîr-i tama‘la olma yoldaş
Ki senden alısdur ‘âkıbet baş

⁵⁹⁹ BL: (Sefere gitme) + (derkenar)

⁶⁰⁰ BL: Sefer eyleme zinhâr akçasuz sen
Ki yir çıplak tabanuñ yolda tiken

⁶⁰¹ BL: +(Kadr-i menâsib) (derkenar)
Çü gördüm virmez el bu mansıb u câh
Uzun gamlar çeker bu ‘ömr-i kûtâh

- 1017 Gezer⁶⁰² akrân ‘âlî pâyelerde
Makâm-ı dil-güşâ hoş⁶⁰³ sâyelerde
- 1018 Ne akran kâzî oldı degme oğlan
Benüm şâkirdimüñ şâkirdi olan⁶⁰⁴
- 1019 Kimüñ⁶⁰⁵ elli kiminüñ dâhı artuk
Gelüri mansıbından var benüm yok
- 1020 Bu eyyâm ehl-i ‘ilme yök ragbet
Hemîn var mansıb u mâla mahabbet⁶⁰⁶
- 1021 Bulur mansıbla bir câhil şeref-nâm
Olur bî-mansıb ehl-i ‘ilm bî-kâm⁶⁰⁷(BN 277b)
- 1022 Şeref mansıbla bulur şimdi âdem
Olur bî-mansıb_olan h’ôr pür-gam⁶⁰⁸
- 1023 Bu ‘unvân-ı menâsıb gibi ‘unvân⁶⁰⁹
Kişiye hōş gelmez iy nighbân
- 1024 Şunuñ kim câhı yok korlar girüye
Çekerler mansıb ehlin ilerüye

---

⁶⁰² BL: Kamu

⁶⁰³ BL: Vü

⁶⁰⁴ BL: -

⁶⁰⁵ BL: Kimi

⁶⁰⁶ BL: -

⁶⁰⁷ BL: - BN: Menâsıb câ ‘unvânıyla insân
Susuzdur kanmaz olsa âb-ı hayvân

⁶⁰⁸ BN: - BL: hor vü pür-gam

⁶⁰⁹ BL: Ki câh ‘unvânı gibi hiçbir ‘unvân

- 1025 Gelür şîrîn her telhi kamuya
Ne yire varsa dîrler gel berüye
- 1026 Cihânda⁶¹⁰ güc ile gökçeklik_olmaz
Mukarrer⁶¹¹ şebnem ile çâh dolmaz
- 1027 Ele girmez güc ile devlet ü câh
Mukadder itmeyince ânı Allâh
- 1028 Açılmaz bâb-ı devlet güc ile pes
Güç ile gökçek_olmaz hiç bir kes
- 1029 Gel imdi zûr itme kendüñe sen
Ma'âşîñçün ara bul bir yol_ahsen⁶¹²
- 1030 Çü döndi 'aksine çarh-ı mu'allak
Ayak baş oldu vü baş oldu ayak⁶¹³
- 1031 Çekersin bî-nef(i)' germî vü serdi
Görürsin yok yire âlâm u derdi
- 1032 Kapularda çü sâyil korsın rû
Seni bilmem delü misin ya uslu⁶¹⁴

---

⁶¹⁰ BL: Velikin

⁶¹¹ BL: Nite kim

⁶¹² BL: Bir yol bul ahsen

⁶¹³ BL:-

⁶¹⁴ BL: Seni bilmem delü misin yâ uslu
Kapularda çü sâil korsın rû

- 1033 Kapılar halkasından dest gitmez
‘Aceb bu kim murâduñ dahı bitmez
- 1034 Çü bitmez maslahat pes iy mülâzım
Efendiye varup gelmek ne lâzım⁶¹⁵
- 1035 Kılursın varduğñ kapuda tapu
Gezersin yok yire sen kapu kapu (BL 188a)
- 1036 Bu dünyâ mihnetiyçün hüzn-i Ya‘kûb
Çekersin her belâda⁶¹⁶ sabr-ı Eyyûb
- 1037 Murâd elvirmez olduñ çünki câzim
Varup gelmek ne lâzım iy mülâzım
- 1038 Dilerseñ olmayasın hiç muhtâc
Tutarsañ sözüml olmazsın dahı aç⁶¹⁷
- 1039 Var oñ bin akçalak yanuñda altun
Dahı otuz biñ_akça evde mevzûn⁶¹⁸
- 1040 Metâ‘a bunda olanını vir hep
Satasın pes Sitanbulda müretteb⁶¹⁹
- 1041 Kumâşa vir o nakdi pes eve var
Otuz biñ ile dâhı eyle bâzâr

⁶¹⁵ BL: Çerçeveli olarak sütun kenarına yazılmıştır (VSC).

⁶¹⁶ BL: Belâya

⁶¹⁷ BL: Dilerseñ olmayasın hiç muhtâc
Dutarsañ sözüml olmazsın ebed aç

⁶¹⁸ BL: Dahı otuz biñ evde iy hümâyûn

⁶¹⁹ BL: Metâ‘a bunda olanını vir hoş
Sitânbula varıcak satasın uş

- 1042 Ma'âşa ribhi yiter mâye dursun
Sözümü esle 'âkil olma mecnûn
- 1043 Velî yaz hâsıl u harcuña defter
Ne kim olursa dahl ü harc yekser
- 1044 Ma'âşuñ içün olur bu senüñ bes
Niçe minnet efendilere iy kes
- 1045 Husûsâ hâtır-ı sâhib-sa'âdet
Revâ mıdur senüñçün çeke şiddet
- 1046 Niçe bir senüñiçün halka minnet
İdüp çeke hemîşe⁶²⁰ ol me'ûnet
- 1047 Dil incitmek meveddet mi sanursın
Bunu sen yohsa 'âdet mi sanursın⁶²¹
- 1048 Meveddet mi mahabbet mi müdâmî
Murâduñçün kes incitmek revâ mı
- 1049 Şunuñ kim geçmeye sözi çü altun
Olur altun adı bâkır ya kurşun⁶²²

---

⁶²⁰ BL: Senüñçün

⁶²¹ BL: Husûsâ hâtır-ı sâhib-sa'âdet
Revâ mıdur senüñçün çeke şiddet beyitinden sonra (VSC).

⁶²² BL: Dahı dún

- 1050 ‘Aceb neñ gördi kim sen durmaz andan
Umarsın imdi söz dut olma kevden (BL 188b)
- 1051 Bu söz pes tab‘a hoş geldi vü mevzûn
Olanca akçamı ben⁶²³ bozdum ol gün
- 1052 Sitanbula getürdüm pes kumâşu
Hoş idi her kumâşuñ içi daşı
- 1053 Kamu⁶²⁴ sandûklara pes mukaffel
Kodum tertîb ile a‘lâ vü esfel
- 1054 Meger bir Cum‘a gün kapuları bend
İdüp olduk Ayâsofyâyâ peyvend
- 1055 Kılup Cum‘a namâzını gelürken
Didi bir kes ne turursın⁶²⁵ yürü sen
- 1056 Evüñ evlendi getdi cümle esbâb
Şitâr ile yürü yürime yap yap⁶²⁶
- 1057 Eve geldüm kilidler hep bozulmuş
Her esbâb alınup yükler çözülmüş⁶²⁷
- 1058 Metâ‘uñ kamusını sârik_almış
Kuru sandûklar hücrede kalmış⁶²⁸

---

⁶²³ BN: Hep BL: Pes

⁶²⁴ BL: Koyup

⁶²⁵ BL: Durursın

⁶²⁶ Yap yap kelimelerinden ikincisi b ile yazılmıştır (VSC).

⁶²⁷ BL: Eve geldüm kilidler hep bozulmuş
Alınmış hep metâ‘ yükler çözülmüş

⁶²⁸ BL: Kamû harçlık ki vardı uğrı almış
Hemîn ancak kitâblar anda kalmış

- 1059 Alınmayan tufuk durur yabânda
Hemîn ancak kitâblar kalmış anda⁶²⁹
- 1060 Olur pâmâl ugrıdan kalan mâl
Ki subaşı alur soñın ya remmâl
- (157b) 1061 Ne bu kalur cihânda saña ne ol
Ne az ne çok kalur ne tar ne bol⁶³⁰
- 1062 Bulınmaga çü yokdur çâre gördüm
Hemîn *sabr* eyledim yokluga durdum
- 1063 Ziyânum olduğın bilmedi paşa
Bu hâli dimedüm kimseye hâşâ
- 1064 İki gün getdi pes geldi bir âdem
Bizüm ildendi bildüğim idi hem
- 1065 Didüm ben hâli ne Mollâ Sinânuñ
Didi hoşdur sürer zevkin cihânuñ
- 1066 Bir ev tahtânî fevkânî yapup hoş
Gehî gûyâ oturur gâh⁶³¹ hâmûş

⁶²⁹ BN: Hemîn ancak kitâblar kalmış anda
Alınmayan tufuk kalmış yabânda

⁶³⁰ BL: -

⁶³¹ BN: BL: Gâhî

- 1067 Düşürmiş müflisâne ba‘zı mâlî
Biraz andan perîşân oldu⁶³² hâli (BL 189a)
- 1068 Eyitdüm habbeye degüldi mâlik⁶³³
Neden oldu biñâ râhına sâlik
- 1069 Didi kıldı nasîhat cümle ‘âlem
Velî kimse sözün dutmadı bir dem
- 1070 Dir efendi benüm ben bende ânuñ
Eger mâl anuñısa ben de ânuñ

Za‘îfi⁶³⁴ Nâcâr Yine Mülâzemet İdüp Mansıb Talebine Şürû‘ İtdi⁶³⁵

- 1071 Çü gördüm bunda bu ol anda gitdi
Ticâret kanda vü ben kanda gitdi
- 1072 Ne iç ilde safâ buldum ne ucda
Ne varsa getdi hep elde avucda⁶³⁶
- 1073 Ticâret itmege mâye gerekdür
Kumâş almaga sermâye gerekdür (BN 278a)
- 1074 Ol eyyâm içre pes oldu baña cezm
Ki râh-ı câha yine eyleyem ‘azm

⁶³² BL: İdi

⁶³³ BL: Didüm degüldi ol habbeye mâlik
Neden oldu biñâ râhına sâlik

⁶³⁴ BN:+ Molla Za‘îfi

⁶³⁵ BN: Beyân İder, BL: Beyân İtdi

⁶³⁶ BL: Çerçeveli olarak sütun kenarına yazılmıştır (VSC).

- 1075 Mülâzımlar yolın nâçâr dutdum
Belâ iklîminüñ şehrine gıtdüm
- 1076 Benüm var idi bir yâr-i kadîmüm
Bürâderdi müsâhibdi⁶³⁷ nedîmüm
- 1077 Biñ akça andan_istikrâz itdüm
Anuñla pes gazâ yolına gıtdüm

Sultân Süleymân Hân⁶³⁸ Körfüz Seferine Gıtdükde Za'îfî⁶³⁹ Bile Gıtdüğün Beyân İder

- 1078 Şu gün kim pâdişâh-ı rûb'-ı meskûn
Süleymân hân sultân-ı hümâyûn
- 1079 Suvâr olup semend-i båd-pâya
Teveccüh itdi devletle gazâyâ
- 1080 Zemîn şevket zamân sür'at cüvân baht
Kevâkib leşkeriyle ol felek-taht
- 1081 Firenk Arnavud⁶⁴⁰_illerine pes yol
İdüp gitmiş idi ol cânibe ol (BL 189b)
- 1082 Muhammed Şîr paşa bir taraftan
'Adüv cengiyeçün geymişdi cevşen

⁶³⁷ BN: Bürâderdi müsâhib hem

⁶³⁸ BL: +Gazâdan soñra

⁶³⁹ BN: + Molla

⁶⁴⁰ BN: Firenk yâ Arnavûd illerine yol, BL: + Firenk ve Arnavûd (derkenar)

- 1083 Efendiye yine olup mülâzım
Anuñla baña gitmek oldu lâzım⁶⁴¹
- 1084 Yolumdı ugradım Kartovaya ben
Sıla hem lâzım olmuşdı mu‘ayyen⁶⁴²
- 1085 Gideli üç yıl olmuşıdı baña
Sıla vü harçlık içün vardum aña⁶⁴³
- 1086 Hemîn iki yüz_akçam kalmış_idi
Kalan yollarda hep harc olmuş_idi
- 1087 Fakîr olmuş bürâder vardı gâyet
Ki bîmâr olmuş_imiş bî-nihâyet
- 1088 Esirgeyüp⁶⁴⁴ yüz akça virdüm aña
Üleşdük nısfı aña nısfı baña
- 1089 Didüm pes bulup ol Mollâ Sinânı
Unutduñ mı be yog⁶⁴⁵ olası nânı
- 1090 Benümle yimedüñ mi hîç tuz_etmek
Revâ mı baña çak böyle iş_etmek

⁶⁴¹ BL: Bile gitmek anuñla oldu lâzım

⁶⁴² BN: Yolumdı ugradım Kartovaya ben
Sıla lâzım olmuşıdı baña rûşen, BL: + (Karatuva) (derkenar)

⁶⁴³ BN: BL: Gideli üç yıl olmuşıdı baña
Sıla hem harçlık içün vardum aña

⁶⁴⁴ BL: Esirgedüm

⁶⁴⁵ BL: Yok

- 1091 Belâ çekdüm ne çekdüms'az eger çok
Belâ başı bu şimdi harçlıgum yok⁶⁴⁶
- 1092 Sefer eyleyümez harçlıksız âdem
Gidemez yola nakdi olmayan hem
- 1093 Agaz açub dimedi eyü yavuz
Sanâsın taş dur kim söylemez söz⁶⁴⁷
- 1094 Gehî karardı vü gâhî kızardı
Hayâsından agardı geh bozardı
- 1095 Yanumdan kaldurup pâ çekdi dâmen
Yüzün göstermedi bir dâhı rûşen
- 1096 Pes üç yüz akça kılmış baña irsâl
Getüren didi dut bu üç yüzi al (BL 190a)
- 1097 Ki ayruk habbeye kâdir degüldür
Ve bâkî akçañuz hâzır degüldür
- 1098 Durursam anda kalmakdur⁶⁴⁸ seferden
Gidersem yolda ne harç ideyin ben
- 1099 Zarûrî baglayuban yola mahmil
Yüridük rûz u şeb menzil-be-menzil

---

⁶⁴⁶ BL: + (Mühimme)

⁶⁴⁷ Beyitte vezin bozuk olup “taş dur” un yanına “dur” eklendiğinde düzelmektedir (VSC).

⁶⁴⁸ BN: Kaluram

- 1100 Çü Âvlonyaya leşker virdi zîver
Şeh_irsâl itdi berr ü bahre leşker
- 1101 Muhammed Gâzî paşayı Firenge
İdüp irsâl göndürmişdi cenge
- 1102 Kalup bu bende kâzî‘asker_ile
Bile kona göçerdük anlar_ile
- 1103 Üç at iki gulâm ile ben_anda
Perîşan-hâl otururken_anda
- 1104 Getürüp⁶⁴⁹ kâzî ‘asker sordı bir dem
Müderris kanda idüñ bundan akdem
- 1105 Neden ma‘zûlsın hem matlabuñ ne
Beyân it tâli‘üñ ne kevkebüñ ne
- 1106 Müderrisdüm didüm Âmidde rûşen
Ziyâ’iyyedenem ma‘zûl otuzdan
- 1107 Didi pes Anadoluıda taleb kıl
Ki Rûm ilinde mansıb saña yok bil⁶⁵⁰
- 1108 Ya ikrâr eyle ‘azlûñ Mûsî begden
Ki akçañ anda *bîst* idi mu‘ayyen

---

⁶⁴⁹ BN: Kığırdup BL: Baña pes

⁶⁵⁰ BL: Didi pes Anadoluıda taleb kıl
Ki yok bu ilde mansıb saña kâbil

- 1109 Yigirmi beşle medrese vireyin
Olacağı budur tahkîk ü ta'yîn⁶⁵¹
- 1110 Hem iç ilde virememe saña mansıb
Kavî mesnedlü çokdur anda tâlib
- (158a) 1111 Degül mümkün olara söz geçürmek
Hakîmâne gerek şerbet içürmek (BL 190b)
- 1112 Muhakkak söz budur pes saña el-Hak
Pilevne medresesi olur ancak
- 1113 Çü gördüm anda yok durmaga kudret
Ki kılmış idi bî-tâkat zarûret⁶⁵²
- 1114 Ulular sözi geçmez çün kişiye
Za'îf ü hord olan kes yâ ne diye⁶⁵³
- 1115 Dutılır sanma at boş torbayıla
Segirtme yorılırsın yile yile⁶⁵⁴

⁶⁵¹ Gulâm-ı der uyup İblise kaçdı
Ayag sivri imiş yire geçdi

Sütunlar arasına harekesiz olarak yazılmış olan ve BL ve BN nüshalarında bulunmayan bu beyti metne dahil etmedik (VSC).

⁶⁵² BL: Hem iç ilde virememe saña mansıb
Kavî mesnedlü çokdur anda tâlib beyitinden sonra gelmektedir (VSC).

⁶⁵³ BL: Ulu sözi çü geçmez çün kişiye
Kaviye pes za'îf olan ne diye

⁶⁵⁴ BL: Kuru tuz saçmaga beñzer büyüle
Yahud at tutmaga boş torba ile

- 1116 Kuru efsâne ile kuş dutulmaz
Ovalarda güre at boş dutulmaz⁶⁵⁵
- 1117 Efendinüñ çü gördüm turş-rûyın
Kabûl itdüm zarûrî güft ü gûyın
- 1118 Ne mesned fâyide eyler ne hod mâl
Kişiye olmayıcak ‘avn-i fa‘‘âl
- 1119 Ferahda il⁶⁵⁶ ‘îş ü şâdîlıkda
Kimi tedrîs kimi kazîlıkda
- 1120 Ser-efrâz olup il kadri ziyâde
Gözi eksüklünüñdür püşt-pâda⁶⁵⁷
- 1121 Fakar dîvârı üstüme yıkıldı
Ten ü cân u dilüm mecrûh kıldı (BN 278b)
- 1122 Ataldı her taraftan seng-i gamlar
Başuma üşdi zenbûr-ı elemler
- 1123 Yiyüp gam sengini gâyet tarıldum
Taş_urulmuş yılan gibi sarıldum⁶⁵⁸
- 1124 Suya gark olmuş âdem gibi oldum
Yapışdum iki elle her ne buldum

⁶⁵⁵ BL: Kuru efsâne ile kuş tutulmaz
Güre at ovalarda boş tutulmaz

⁶⁵⁶ BN: Ferahda ahlak ‘îş ü şâdîlıkda

⁶⁵⁷ BL: Ser-efrâz olup il kadri ziyâde
Gözi eksüklünüñ hep puşt piyâde

⁶⁵⁸ Beyit BL’de sütun kenarına harekeli olarak yazılmış ve yer imi koyulmuştur (VSC).

- 1125 Neye yapışdum_ise kaldı elde
El_avucda olan silde vü yilde⁶⁵⁹
- 1126 Yürür her san‘at ehli ilerüye
Velî mûtâb gibi ben gerüye⁶⁶⁰
- 1127 Çıkarmayup iç elde hoş diyâre
Gemümi rûzigâr attı kenâre (BL 191a)

Za‘îfî⁶⁶¹ Pilevnede Mihaloğlu Medresesine Yigirmi Beş Akça İle Müderris Oldı

- 1128 Pilevnenüñ yolın bulmaga hurrem
Niçe akça virüp gönderdüm_âdem
- 1129 Döküp göz yaşların ağlayu vardum
Tunâ suyu gibi çağlayu vardum
- 1130 Aşup Balkan tagından yol buldum
Varup Pilevnede meşgûl oldum⁶⁶²
- 1131 Pilevne kavmi ikdâm eylediler
Bañâ her biri ibrâm eylediler⁶⁶³
- 1132 Vebâdan kaçmamak mıdur ya kaçmak
Didiler size lâzım bunu açmak⁶⁶⁴

---

⁶⁵⁹ BL: Vü yelde

⁶⁶⁰ BN: Girüye

⁶⁶¹ BN: + Molla

⁶⁶² BL: + (Balkan tagı) (derkenar)

⁶⁶³ BN: BL: -

⁶⁶⁴ BN: BL: -

- 1133 Mihaloglı Hazar beg kavmi ile
Didi vakfiyyemüz hem Türkî eyle⁶⁶⁵
- 1134 İdüp te'lîf pes Sabrü'l-Mesâyib
Yazup hem Türkî vakfiyye garâyib⁶⁶⁶
- 1135 Bularuñ iltimâsiyl'ol ricâle
Hoş_inşâ eyledüm iki risâle⁶⁶⁷
- 1136 İşitdüm yolda 'azl⁶⁶⁸ olmuş efendi
Aña dâhı deher virmiş güzendi
- 1137 Çü olmuş kâzî 'asker yolda ma'zûl
Biri dâhı olur ol işe meşgûl
- 1138 Belî vardur memâtı her hayâtuñ
Karârı yok bu çarh-ı bî-sebâtuñ⁶⁶⁹
- 1139 Sabî olur cüvân yigit olur pîr
Eyü kem âdemi yir 'âkıbet yir⁶⁷⁰
- 1140 Olur her mansıbuñ bil 'azli âhir
Hazân olur bahâruñ soñı zâhir⁶⁷¹

---

⁶⁶⁵ BN: BL: -

⁶⁶⁶ BN: BL: -

⁶⁶⁷ BN: BL: -

⁶⁶⁸ BN: Gark

⁶⁶⁹ BN: Karârı yok bu çarh-ı bî-sebâtuñ
Memâtı olur sonucu bil hayâtuñ

⁶⁷⁰ BL: Sabî olur cüvân yigit olur pîr
Kara ak yir âhir 'âdemi yir

⁶⁷¹ BL: Olur her mansıbuñ 'azli mukarrer
Bahâr olur hazân nite ki yekser

- 1141 Fakîr ü bay mı yâ yüksek alçak
Bilimezsın ölüp oldukda toprak
- 1142 Niçün görmezlenürsın bir fakîri
Ne olduñ eylemezsın dest-gîri
- 1143 Bulur rahmet belâdan kurtaran cân
Göñül yapsun na'îm-i cennet_uman
- 1144 Pes emr üzre Muhammed Gâzî paşa
Gemileri deñizde koşa koşa
- 1145 Dakınup tîg u hancer harb ü cenge
Niçe kal'a alup varmış Firenge
- 1146 Fetihlerle dönüp hünkâra gelmiş
Cihan sultânı şehriyâra gelmiş⁶⁷² (BL 191b)
- 1147 Dönüp pes leşker-i İslâm sâlim
Sitanbula gelürler cümle gânim
- 1148 Geçürüp sözini çün nîze taşa
Vezîr olmuş Muhammed Gâzî paşa
- 1149 Pilevnede şuguldeyken fütâde
Kılurken nâsa her fenden ifâde

---

⁶⁷² BN: Cihânuñ hânı (derkenar)

- 1150 Gelüp girdi bir atlu didi kânî⁶⁷³
Müderris bize virsün müjdegânî
- 1151 Ki Vardarda otuzla virdi hünkâr
Yüri medrese-i Ahmed Bege var
- 1152 Berâtum dâhı paşa kılmış irsâl
Görüp ben de levâzım neyse der-hâl
- 1153 Varup Yeñice-i Vardara irdüm
Bu dünyâ gibi Eskidâra girdüm
- 1154 Kıluban şugl dânişmendlerümle
Oturdum rûz ü şeb peyvenderümle
- 1155 Bu üslûb üzre bir yıl geçdi bir gün
İrüp mektûb-ı paşa-yı hümâyûn
- 1156 Dimiş bizi unutduñ anda kalduñ
Ne cürm itdüñ ki ol zindânda kalduñ
- 1157 Yakîn görecegümüz geldi sizi
Gelüñ sizi görelüm siz de bizi
- 1158 Pes esbâb-ı sefer neyse mükemmel
Görüp gitmege râha bagladum bel
- 1159 Degülem egri togrı yola geldüm
Degül çep râst İstanbula geldüm

---

⁶⁷³ BN: Bunda kanı

- 1160 Selâmetle gelüp paşa deminde
Kodum yüzüm ve⁶⁷⁴ başum makdeminde
- 1161 Didi bilsem ki Rûm ilinde neñ var
Ne sâtar yâ ne olursın harîdâr⁶⁷⁵(BL 192a)
- 1162 Ferâgat eylegil medreseden gel
Ki bir medrese bunda ola çün hal⁶⁷⁶
- (158b) 1163 Saña alıvirelüm inşâ'allâh
Olasız tâ bizümle bunda her gâh⁶⁷⁷
- 1164 Husûsâ müddet-i 'örfiyye endek
Kalupdur medreseñden gel elüñ çek
- 1165 Kılup pes imtisâl-i emre sür'at
Sözin redd itmeyüp kıldum itâ'at
- 1166 Baña çün yine hizmet oldu lâzım⁶⁷⁸
Pes_oldum kâzî 'askere mülâzım
- 1167 Olup şâm u seher hizmetde bir yıl
İdindüm devlet_işigini menzil

⁶⁷⁴ Metinde bu şekilde harekelenmiştir (VSC).

⁶⁷⁵ BL: Didi bilsem Rûm illerinde neñ var
Ne satarsın ne olursın harîdâr

⁶⁷⁶ BL: Ferâgat medreseden eylegil gel
Ki çün bir medrese bunda ola hâl

⁶⁷⁷ BN: har-gâh
BL: Saña ili virelüm inşâ'allâh
Pes olasin bizümle bunda her gâh

⁶⁷⁸ BL: Mülâzemet çün oldu yine lâzım
Pes_oldum kâzî 'askere mülâzım

- 1168 Ederneye çü getdi *Hân* Süleymân
Koşılup getdiler erkân-ı dîvân
- 1169 Cemâli âyinesine açup göz
Bile gitdüm Ederneye dutup yüz⁶⁷⁹
- 1170 Pes_ol Hâcî Hasanzâdenüñ_ iy yâr
Otuzla medresesin virdi hünkâr⁶⁸⁰
- 1171 Hemânâ tâlibü'l-'ilmüñ zekîsin
Vecîh ü 'âkilin ehl ü nefisin⁶⁸¹
- 1172 Fünûn ehli ola olmaya yek-fen
Bulup cem' eyledüm medreseye ben⁶⁸²
- 1173 Olup müşkil-güşâ vü nükte-âmûz
Virürdüm ders tahsîl günü her rûz
- 1174 Hîç olmaz fevt ders eyyâm-ı tahsîl
Meger şol gün k'ola eyyâm-ı ta'tîl⁶⁸³
- 1175 Pes_itdüm baña⁶⁸⁴ lâzım rûz u ahşam
Du'â'-i devlet-i sultân-ı İslâm (BN 279a)

⁶⁷⁹ BL: Cemâlinde dutup âyineye yüz

Bile gitmişdüm Edreneye pîrûz

⁶⁸⁰ BL: Baña Hâcî Hasanzâdenüñ iy yâr

Otuzla medresesin virdi hünkâr

⁶⁸¹ BL: Bu dânişmendlerüñ kâbil zekîsin

Vecîh ü 'âkilin gâyet nakîsin

⁶⁸² BL: Bulup cem' eyledüm medreseye ben

Zekâvet ehli ki ola tâlib-i fen

⁶⁸³ BL: Ki fevt olmazdı ders eyyâm-ı tahsîl

Meger olayıdı evkât-ı ta'tîl

⁶⁸⁴ Kelime (Bânâ) şeklinde yazılmıştır (VSC).

- 1176 Süleymân hân sultân bin sultân
Selîm hân bin sultân Bâyezîd hân (BL 192b)
- 1177 Hemîşe devletin Hak dâyim_itsün
Serîr-i saltanatda kâyim_itsün
- 1178 Müdâm olsun mu'în-i sâhib-i dîn
Feleklerde melekler disün_âmîn
- 1179 İki yıl anda oldum pes müderris
Olup medreseyi vüs'umca hâris

Rakabe Olduğün Za'îfî Medreseden Ferâgat İdüp Yine Mülâzemet İtdi⁶⁸⁵

- 1180 Efendi didi bañâ *dest* ü sâ'id
Uzatma kim vakafdur nâ-müsâ'id
- 1181 Agaz yum söze gözüñ⁶⁸⁶ aç didi
Rakabeye vakaf⁶⁸⁷ muhtâc didi
- 1182 Didüm paşaya pes iy bād-pâ rahş
Felek-zînet zemîn-şevket 'atâ-bahş
- 1183 Benüm hakkumda siz ihsâna zâmin
Ne var oluñ terakkîye mu'âvin

⁶⁸⁵ BL: İdüp Mülâzemet İhtiyâr İtdi

⁶⁸⁶ BL: Gûşuñ

⁶⁸⁷ BL: Vakaf

- 1184 Ki ‘azlũñ çekdüm evvel çok belâsın
Cihânuñ sürmedüm âhir safâsın
- 1185 ‘Azeli tîgiyledür dil yâre yâre
Cirâhatden yürekdür pâre pâre⁶⁸⁸
- 1186 ‘Azeli nârı ile yandım yakıldım
Bu gün ma‘zûl silkine dakıldım
- 1187 Boşalda gibi efendi kîseyi
Rakabe diler ide medreseyi
- 1188 Ayattı bahr-i ‘azle talmayınca
Virilmez gayr tâ ‘azl olmayınca⁶⁸⁹
- 1189 Otuz kırk akçadadır ‘azl-i kânûn
Olan illilü olmaz ‘azl ü mahzûn⁶⁹⁰
- 1190 Didüm iy kâmyâb u kâmurânım
Mu‘înüm devletüm rûh-ı revânım (BL 193a)
- 1191 Ululara olan mensûb dâyim
Menâsıbdadır bâkî vü kâyim⁶⁹¹
- 1192 Ne görür ‘az(i)l ne râyhasını
Tehî dutmaz ni‘amdan râhesini

⁶⁸⁸ BL: + (Te’essüf-i ‘azâlet) (derkenar)

⁶⁸⁹ BL: Eyitdi bahr-i ‘azle talma nice
Virilmez medrese ‘azl olmayınca

⁶⁹⁰ BL: Otuz kırk akçadadır ‘azl-i kânûn
Olan illilü olmaz ‘azl ü mahzûn

⁶⁹¹ BL: Ululara olan mensûb dâyim
Olur bâkî menâsıbdadır vü kâyim

- 1193 Ne müddet ne ‘az(i)l görür cihânda
Bulurlar mansıbı gûyâ yabânda⁶⁹²
- 1194 ‘Uyûbına çeker a‘yân perde
Terakkî bulur oturduğu yirde
- 1195 Benüm var çün senüñ gibi penâhum
Niçün gamdan çıka göklere âhum
- 1196 Neçe dil fülki gam yükini hâmil⁶⁹³
Ola bahr-i belâya yok mı sâhil
- 1197 Çekem ben ‘azl üç def’a otuzdan
Revâ mı il mansıbda ola şen
- 1198 Isıtmadın yirin bir dâhı pâye
Virürler vakt olur varmaz beş_aya
- 1199 Toganına müdâm avladur avı
Ne kimsenüñ sözi vardur ne savı⁶⁹⁴
- 1200 Hemîn himmet gerek el virmişiken
Yola ‘azm it dime var yolda tiken

⁶⁹² BN: Ne müddet ne ‘az(i)l görür cihânda
Olurlar mansıb ehli her zamânda

BL: Ne müddet ne ‘az(i)l görür cihânda
Bulur ol mansıbı sankim yabânda

⁶⁹³ BN: Nice gam yükini dil fülki hâmil
Ola bahr-i belâya yok mı sâhil

⁶⁹⁴ BL: +(Togan) (derkenar)

- 1201 Degül er sürçe idüp sırçadan havf
Taru ekmez iden kes serçeden havf
- 1202 Mukarrerdür zücâc elmâsa dönmez
Demür pûlâda toprak kâse dönmez⁶⁹⁵
- 1203 Didi söz gevherin harc itmek olmaz
Göñül âyinesin incitmek olmaz
- 1204 Ki bir söz geçmese dilde kederdür⁶⁹⁶
Tüner mir'ât-ı dil câna zarardur
- 1205 Seherde olmaz âdem her sehergâh
İrişmez devlete bir bende her gâh⁶⁹⁷(BL 193b)
- 1206 Gelür zillet kişiye gâh devlet
Giyer hil'at geh_âdem gâh yer let⁶⁹⁸
- 1207 Sa'âdet kişi bulmaz gâh ü bî-gâh⁶⁹⁹
Gehî mansıbdâ olur 'azl olur gâh⁷⁰⁰
- 1208 Rakabe oldı ol çün vâz gel sen
Ferâgat hışdur meşgüllıkdan (BL 194b)

⁶⁹⁵ BL: Mukarrerdür zücâc elmasa döymez
Demür pulâda toprak kâse döymez

⁶⁹⁶ BL: Ki geçmese sahn-ı dilde kederdür
Tüner mir'ât-ı dil câna zarardur

⁶⁹⁷ BN: Seherde olmaz âdem her seherde
Hemîşe devlet irmez bahr ü berrde BL:-

⁶⁹⁸ BL: -

⁶⁹⁹ BN: Kişi bulmaz sa'âdet gâh ü bî-gâh
Gehî mansıbdâ olur 'azl olur gâh

⁷⁰⁰ BL: -

- 1209 Didüm fermân sizüñ ben bende-fermân
Sözünüzdür kamu da‘vâma burhân⁷⁰¹
- 1210 Libâs ü at u don u mâl ü ihsân
Görüpdür ben de senden iy nigejbân⁷⁰²
- 1211 Urâlı bahr-i cûduñ mevcini sen
Boyumca ni‘mete müstagrakam ben
- 1212 Didüm bu sözi pes hâlüme meşgûl
Olup pür-gam⁷⁰³ oturdum yine ma‘zûl
- 1213 Geçüp pes medrese vü dersden ben⁷⁰⁴
‘Adüvv-i ‘azle geydüm hûd u cevşen

7 Safer Sene 962⁷⁰⁵

⁷⁰¹ BL: Didüm fermân sizüñ ben bende-i fermân
Sözünüzdür kamû da‘vâya burhân

⁷⁰² BL: Libâs ü at u don harclık virüp hoş
Boyumca ni‘mete müstagrakam uş

⁷⁰³ BN: Olup gam-gîn

⁷⁰⁴ BL: Ferâgat eyledüm medreseden ben
‘Adüvv-i ‘azle geydüm hûd u cevşen

⁷⁰⁵ BL nüshasında eserin bundan sonraki kısmında şair *Nigârîstân*’ı yazış hikâyesini anlatır. Eser, 950 senesinin Safer ayında yazılmıştır. Ketebehü pîr Muhammed eş-şehîr Zaîfî el- hakîr 11 Şa‘bân sene 950